Nr 100

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående organisationen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet m. m.; given Stockholms slott den 6 mars 1964.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda statsrådsprotokoll över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framläggs på 1962 års principbeslut grundade förslag beträffande organisationen av det förstatligade polis-, åklagar- och exekutionsväsendet. I anslutning härtill redovisas vissa förslag i fråga om häktesorganisationen och den kriminaltekniska laboratorieverksamheten.

Reformen kommer att beröra i runt tal 18 000 befattningshavare, varav drygt 14 600 inom polisorganisationen, över 1 000 inom åklagarväsendet och mer än 2 200 inom exekutionsväsendet samt nära 200 inom häktesorganisationen och den centrala kriminaltekniska laboratorieverksamheten. Centrala löneförhandlingar har ägt rum på grundval av uppgjorda organisationsplaner för de olika verksamhetsgrenarna. Uppgörelse har träffats mellan berörda parter den 5 mars 1964.

Vad angår *polisväsendet* förutsätts att landet från och med den 1 januari 1965 för den lokala polisverksamheten indelas i 119 polisdistrikt. Som grund för indelningen läggs den indelning av länen i kommunblock vilken Kungl. Maj:t fastställer. Antalet stationeringsorter, som för närvarande uppgår till omkring 980, förutsätts bli ca 520. Personalen inom ett distrikt fördelas på en huvudstyrka i distriktets centralort och arbetsgrupper i andra större tätorter i distriktet. I anslutning till dessa stationeringar indelas distriktet i vaktområden. Vid fördelningen av arbetsuppgifterna mellan huvudstyrkan i centralorten och arbetsgrupperna i övriga stationeringsorter har betydelse-

fulla uppgifter avseende hela distriktet lagts på huvudstyrkans personal. Samtidigt har emellertid förutsatts, att beslutanderätten i polismyndighetsärenden i stor utsträckning skall kunna delegeras till chef för arbetsgrupp.

Beträffande arbetsorganisationen i distrikten föreslås att patrullering, socialpolisverksamhet, allmän spaning och annan »yttre verksamhet» sammanföres i en avdelning — ordningsavdelningen. Praktiskt taget allt utredningsarbete skall fullgöras inom en utredningsavdelning, uppdelad på en kriminalsektion och en allmän sektion.

Förslagen innebär bl. a. att länstrafikgrupper inrättas med uppgift att bedriva regional trafikövervakning i samma omfattning som hittills. Vidare föreslås att stationeringsorterna för polisrytteriet begränsas till Stockholm, Göteborg och Malmö.

Beräkningen av personalbehovet för den lokala polisorganisationen baserar sig på förslag till organisationsplaner som lagts fram av polisberedningen för varje polisdistrikt. Vid planernas upprättande har i enlighet med 1962 års principbeslut utgångspunkten varit att organisationen skall rymmas inom den nuvarande personalramen. För att avlasta polispersonal uppgifter av icke polisiär natur föreslås ett ökat antal tjänster i kontorskarriären. Totalt omfattar förslagen ca 10 000 ordinarie polismanstjänster samt i runt tal 1 350 extra ordinarie poliskonstapelstjänster för förstärknings- och vikariatstjänstgöring. Härtill kommer personal för administrativa uppgifter m. m. samt aspiranter i polischefs- och polismanskarriärerna.

Den regionala ledningen av polisväsendet skall ankomma på länsstyrelsen. I länsstyrelsen utövas den operativa ledningen av polisverksamheten av länspolischefen, som skall äga självständigt disponera såväl de regionala som de lokala polisstyrkorna i länet. I vissa fall skall landshövdingen kunna överta ledningen av polisverksamheten. I förhållande till överståthållarämbetet och länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län skall polischeferna i Stockholms respektive Göteborgs och Malmö polisdistrikt inta en relativt självständig ställning i fråga om den egentliga polisverksamheten. Länspolischefen inordnas som tjänsteman i länsstyrelsen vid sidan av de nuvarande avdelningarna, landskansliet och landskontoret, men får föredragningsskyldighet i landskansliet beträffande polisärenden. Huvuddelen av den ekonomiska administrationen av polisväsendet förläggs till länsstyrelsernas landskontor. I varje län utom Gotlands inrättas en tjänst som länspolischef. I några län inrättas härjämte en tjänst som biträdande länspolischef. Vissa personalförstärkningar föreslås vid landskontoren.

Rikspolisstyrelsens polisiära verksamhet kommer till väsentlig del att hänföra sig till uppgifter av rådgivande och samordnande karaktär. På vissa områden föreslås dock styrelsen få möjlighet att ge direktiv om hur polisverksamheten skall bedrivas och att utöva viss ledning av polisarbetet. Detta gäller särskilt beträffande trafikövervakning och bekämpning av vissa brottstyper. Även omfattande administrativa uppgifter kommer att åvila

rikspolisstyrelsen. Vissa uppgifter beträffande utlänningskontrollen föreslås överflyttade från statens utlänningskommission till styrelsen.

Utbildningsfrågorna för polispersonal föreslås också skola handläggas inom rikspolisstyrelsen. I anslutning härtill framläggs förslag om att statens polisskola skall inordnas i styrelsen.

I samband med rikspolisstyrelsens inrättande upphör statens kriminaltekniska anstalt och polisväsendets organisationsnämnd och deras arbetsuppgifter övertas helt eller delvis av rikspolisstyrelsen. Vidare kommer statspolisintendentens funktioner och dennes kansli att överflyttas till och ingå i styrelsen.

I rikspolisstyrelsen, som enligt 1962 års principbeslut skall inrättas den 1 juli 1964, föreslås ingå minst fem av Kungl. Maj:t utsedda lekmannarepresentanter. Styrelsens arbetsenheter — utom i vad avser den särskilda polisverksamheten — skall enligt förslaget vara två fackbyråer för polisärenden, en personalbyrå, en kanslibyrå och en teknisk byrå samt en informationsavdelning. Förutom rikspolischefen och en överdirektör, för vilka inrättas ordinarie tjänster, föreslås ca 170 extra ordinarie tjänster hos styrelsen, varjämte medel beräknas för extra personal.

För att få tillfredsställande rekrytering till polischefstjänsterna föreslås att såväl direktrekrytering som inomverksrekrytering tillämpas. Beträffande inomverksrekryteringen föreslås att polisman, som med goda betyg genomgått konstapelsutbildning och innehar studentexamenskompetens, skall kunna antas till polischefsutbildning. Som grundutbildning för direktrekryterade sökande föreslås juris kandidatexamen eller samhällsvetenskaplig-juridisk examen. Direktrekryterad sökande, som inte fullgjort i varje fall ett års tingsutbildning, skall beredas möjlighet att inom polisväsendet fullgöra därmed jämförbar tjänstgöring under samma tid.

För polismän, vilka antagits till polischefsutbildning, anordnas en juridisk och samhällsvetenskaplig utbildning. Den därefter följande utbildningen skall i princip vara gemensam för inomverks- och direktrekryterade och avse samordnad teoretisk och praktisk undervisning.

För *åklagarverksamheten* förutsätts landet bli indelat i 90 åklagardistrikt, som vart och ett utgörs av ett eller flera polisdistrikt. I varje åklagardistrikt skall finnas två eller flera distriktsåklagare, i princip sammanförda i en åklagarmyndighet. Består åklagardistriktet av mer än ett polisdistrikt, skall dock en åklagare stationeras i varje polisiär centralort som inte utgör kansliort för myndigheten. På länsplanet skall ledning och tillsyn över åklagarväsendet ankomma på en eller flera länsåklagare, för vilka länet eller i undantagsfall två län skall vara verksamhetsområde. Länsåklagare skall även handlägga vissa särskilt kvalificerade mål samt handha prövning av vissa åtalsfrågor beträffande ungdom. I Stockholms, Göteborgs och Malmö åklagardistrikt skall åklagarmyndigheten bestå av ett antal åklagarkammare. Myndighetens chef, överåklagaren, skall i dessa distrikt fullgöra läns-

åklagares uppgifter utom vad gäller dennes åtalsuppgifter, vilka i regel liksom övriga åtalsuppgifter skall fullgöras inom kamrarna.

Beträffande riksåklagarens ställning som högsta allmänne åklagare i riket föreslås ingen ändring. Riksåklagarämbetet skall emellertid enligt förslaget handha åklagarväsendets administrativa och ekonomiska förvaltning. För detta ändamål föreslås förstärkning av ämbetets personal och i anslutning därtill viss omorganisation inom ämbetet. Bl. a. skall en tjänst som biträdande riksåklagare inrättas.

För *exekutionsverksamheten* föreslås riket skola indelas i kronofogdedistrikt, som vart och ett skall bestå av ett eller flera polisdistrikt. Antalet kronofogdedistrikt förutsätts bli 81.

Personalen i ett kronofogdedistrikt skall till större delen stationeras på kronofogdemyndighetens centralort, som skall vara en polisiär centralort inom distriktet. Exekutiv personal stationeras också utanför centralorten där så erfordras. Sammanlagda antalet stationeringsorter utanför kansliorten beräknas i hela landet uppgå till omkring 175. Den kontorsmässiga behandlingen av arbetsuppgifterna skall koncentreras till centralorten.

I varje kronofogdedistrikt skall finnas en eller flera kronofogdar och vid behov biträdande kronofogdar. I distrikt med flera kronofogdar skall en av dem vara administrativ chef, men i avseende på utmätningsmannagöromålen skall de vara jämställda. För kronofogdepersonalen skall finnas en särskild vikariats- och förstärkningsorganisation. Förutom nu angiven personal skall i distrikten finnas kronokommissarier för arbetsledning samt exekutiva och kamerala uppgifter samt förste kronoassistenter, kronoassistenter och personal inom kontorskarriären. Totalt omfattar förslaget drygt 2 200 tjänster, varav ca 140 kronofogdetjänster.

Utbildningen av personalen ägnas stor uppmärksamhet. För den exekutiva personalen föreslås särskilda kurser.

Kronofogdemyndighet skall i administrativt hänseende vara underställd länsstyrelsen.

Särskilda sakkunniga förutsätts tillkallas med uppgift att handha frågor angående central rådgivning, samordning och rationalisering i samband med organisationsförändringen.

I propositionen föreslås vidare att *ansvaret för förvaring av häktade* helt övertas av staten fr. o. m. den 1 januari 1965. Häktesorganisationen skall enligt förslaget anknytas till fångvården. För denna huvudmannaskapsreform skall gälla samma principer, som riksdagen beslutat för motsvarande reform i fråga om polis-, åklagar- och exekutionsväsendet, innebärande bl. a. att berörda kommuner skall lämna bidrag till statens kostnader under en femårig övergångstid.

Fångvårdsstyrelsen blir enligt förslaget chefsmyndighet för polisarrester som är anslutna till häkten. Härigenom blir det möjligt att befria polisen från förpassningar av det klientel, som omhändertagits av polis eller annan myn-

dighet och som förvaras på samordnade häkten och arrester. I propositionen förordas särskild utredning om möjligheterna att befria polisen även från sådana förpassningar, som sker från fristående polisarrester till häkten, fångvårdsanstalter och andra inrättningar, för vilka fångvårdsstyrelsen är chefsmyndighet.

Personalbehovet vid häkten och med dessa förenade arrestlokaler har beräknats till 125 befattningshavare.

Vad angår den *centrala kriminaltekniska laboratorieverksamheten* förordas i propositionen, att laboratorieavdelningen vid statens kriminaltekniska anstalt från och med den 1 juli 1964 ombildas till ett fristående laboratorium, benämnt statens kriminaltekniska laboratorium. I samband därmed upphör kriminaltekniska anstaltens verksamhet. Anstaltens registraturavdelning överförs i enlighet med 1962 års principbeslut till rikspolisstyrelsen. I administrativt avseende föreslås laboratoriet lyda under rikspolisstyrelsen. I fackfrågorna kommer dock laboratoriet att vara helt självständigt.

Laboratoriet skall organiseras på tre avdelningar, den kemiska och biologiska, den skrifttekniska och den fysikalisk-tekniska.

Vid laboratoriet föreslås skola inrättas 49 tjänster, vilket innebär mer än en fördubbling av personalen i förhållande till den nuvarande laboratorieavdelningen.

Arbetsuppgifterna för laboratoriet föreslås bli i stort sett desamma som för laboratorieavdelningen, men en intensifiering av forskningen på kriminalteknikens område förutsätts komma till stånd. Chef för laboratoriet skall vara en professor som skall ha undervisningsskyldighet vid Stockholms universitet.

Det totala medelsbehovet för budgetåret 1964/65 för de i propositionen framlagda reformförslagen beräknas till i runt tal 315 milj. kr. eller samma belopp som preliminärt upptagits härför i 1964 års statsverksproposition.

Anslagen till den centrala och lokala polisorganisationen uppgår till sammanlagt 233,3 milj. kr. En kraftig upprustning föreslås framförallt av polisens tekniska utrustning. Antalet motorfordon föreslås ökat med ca 540 bilar, varigenom mera omfattande trafikövervaknings- och trafiksäkerhetsverksamhet kommer att möjliggöras. Vidare äskas medel för inköp av en helikopter för polisverksamheten. Polisens telexanläggningar byggs ut i väsentlig omfattning. Var och en av de 119 centralorterna kommer att i samband med reformen anslutas till telexnätet.

För åklagarväsendet beräknas ett medelsbehov för nästa budgetår av i runt tal 20 milj. kr.

Omorganisationen av exekutionsväsendet beräknas för nästa budgetår dra en kostnad av drygt 36 milj. kr. Härvid har medel beräknats för viss teknisk upprustning av kronofogdarnas kanslier.

För statens kriminaltekniska laboratorium föreslås en anslagstilldelning

av omkring 2,2 milj. kr., varigenom en betydande upprustning av de personella och materiella resurserna för den kriminaltekniska laboratorieverksamheten möjliggöres.

För vissa förberedelseåtgärder i samband med reformen föreslås ett förslagsanslag av 3 milj. kr.

Slutligen äskas ett täckningsanslag av 20 milj. kr. för bl. a. hyror för lokaler till här avsedda verksamhetsgrenar. En mindre del av anslaget avses för att täcka länsstyrelsernas kostnader för länspolischefsorganisationen och fångvårdsanstalternas utgifter för polisarrester anslutna till häkten.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1964.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, fråga om *organisationen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet m. m.*

INLEDNING

År 1962 beslöt riksdagen i enlighet med i prop. 1962: 148 (SU 183; rskr. 387) framlagda förslag att polis-, åklagar- och exekutionsväsendet skall helt förstatligas den 1 januari 1965.

Vidare beslöts att polis-, åklagar- och exekutionsverksamheten i samband med förstatligandet skall omorganiseras och att det nuvarande organisatoriska sambandet mellan verksamhetsgrenarna skall upplösas.

Beträffande den organisatoriska utformningen av verksamhetsgrenarna innebär riksdagens beslut i huvudsak följande.

För polisverksamheten skall landet liksom nu vara indelat i lokala polisdistrikt. Ett polisdistrikt skall omfatta en centralort och dennas naturliga omland samt göras så stort att polisverksamheten i distriktet i regel bereder sysselsättning åt en poliskår på 20—50 man. Ledningen av polisverksamheten i distriktet skall ankomma på en polischef, benämnd polismästare. Av polispersonalen skall huvuddelen, innefattande en rörlig styrka för bevakningsuppgifter inom hela distriktet, vara förlagd till centralorten. Arbetsgrupper skall stationeras i andra tätorter inom distriktet. Stats- och reservpolisorganisationerna skall upphöra.

Ledningen av länets polisväsende skall alltjämt ankomma på länsstyrelsen, i vilken länspolischefen inordnas. Länspolischefen behåller sina nuvarande befogenheter och skall dessutom handlägga bl. a. en rad administrativa frågor rörande polisväsendet. Till länspolischefens förfogande ställs en rörlig polisstyrka, främst avsedd för trafikövervakningsuppgifter.

Såsom centralt polisorgan skall inrättas en rikspolisstyrelse. Styrelsens huvudsakliga uppgifter skall avse inspektion, samordning och rådgivning

samt i begränsad omfattning direktivgivning bl. a. i fråga om polisverksamhet som rör hela riket. Till rikspolisstyrelsen skall överföras den verksamhet, som nu bedrivs av polisväsendets organisationsnämnd och registraturavdelningen inom statens kriminaltekniska anstalt. Rikspolisstyrelsen skall träda i funktion den 1 juli 1964 för att medverka vid genomförandet av polisväsendets förstatligande.

Lekmannainflytandet i den nya polisorganisationen skall tillgodoses bl. a. genom att lekmän skall ingå i rikspolisstyrelsen.

Beträffande åklagar- och exekutionsväsendet skall i ett åklagardistrikt finnas en eller flera distriktsåklagare samt i ett exekutionsdistrikt kronofogde jämte exekutionsbiträden. Länet skall utgöra verksamhetsområde för länsåklagare. I fråga om organisationen i övrigt uppdrages vissa allmänna riktlinjer för det fortsatta utredningsarbete, som anses erforderligt före ett slutligt ställningstagande i organisationsfrågorna.

Riksdagsbeslutet innebär vidare att staten efter huvudmannaskapsreformen skall stå för samtliga kostnader för polis-, åklagar- och exekutionsväsendet, bl. a. för lokaler. Inventarier och annan utrustning skall kommunerna utan gottgörelse överlämna till statsverket. Av statsfinansiella skäl skall kommunerna under en övergångstid om fem år erlägga kontanta bidrag till statsverket enligt en fallande skala.

Riksdagsbeslutet anger endast huvudprinciperna för den nya organisationen. Åtskilliga omfattande och svårlösta frågor har förutsatts bli ytterligare utredda innan reformen kan genomföras.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 maj 1962 har därför sakkunniga tillkallats för att såsom en särskild beredning inom inrikesdepartementet biträda vid det ytterligare utrednings-, planläggnings- och författningsarbete, som krävs för förstatligandet och omorganisationen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet. Med stöd av samma bemyndigande har en rådgivande nämnd åt de sakkunniga tillkallats.

De sakkunniga har antagit benämningen polisberedningen.[1]

Beredningens arbete har bedrivits på fem sektioner, nämligen sektion I — den lokala polisorganisationen — sektion II — den regionala och centrala polisorganisationen — sektion III — åklagarorganisationen — sektion IV — exekutionsorganisationen — samt sektion V — lagstiftnings- och övergångsfrågor.

---

[1] Såsom sakkunniga har tillkallats statssekreteraren C. G. Persson, ordförande, landsfogden H. A. Enhörning, stadsfogden N. O. Frykholm — såvitt angår frågor beträffande exekutionsväsendet — generaldirektören K. J. Lindell, byråchefen K. J. H. Lindroth, förbundsordföranden J. Rundberg, statspolisintendenten G. Å. L. Thulin och landsfiskalen L. B. Wæsterberg samt som ledamöter i den rådgivande nämnden ledamoten av riksdagens första kammare, rektorn B. F. Elmgren och ledamöterna av riksdagens andra kammare, metallarbetaren H. L. Gustafsson, lantbrukaren C. E. Hedin, lantbrukaren G. K. V. Larsson och redaktören M. D. E. Ståhl. — Genom beslut den 31 maj 1963 har generaldirektören Lindell på därom gjord framställning befriats från sakkunniguppdraget och polismästaren K. V. B. Finnberg tillkallats att i Lindells ställe vara ledamot av beredningen.

Under tiden augusti 1963—januari 1964 har beredningen överlämnat följande stencilerade betänkanden.

1. Den lokala polisorganisationen.
2. Den regionala polisorganisationen.
3. Rikspolisstyrelsens organisation.
4. Polisens befattning med utlänningskontrollen.
5. Kontaktverksamheten mellan kommunerna och polisen.
6. Lag om polismyndighet m. m.
7. Kommunal trafikövervakning.
8. Åklagarorganisationen.
9. Exekutionsväsendet.
10. Kommuns skyldigheter i samband med statens övertagande av huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.
11. Ansvaret för förvaring av häktade efter förstatligandet av polis- och åklagarväsendet.
12. Särreglering av polischefernas ställning i Stockholm, Göteborg och Malmö, m. m.
13. Vikarie- och förstärkningsorganisationen inom åklagarväsendet m. m.
14. Kompetenskrav m. m. för polischefer.
15. Dispensfrågor m. m. inom åklagar- och exekutionsväsendet.
16. Organisationen av åklagarmyndigheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö m. m.
17. Ändring av rättegångsbalkens bestämmelser om åklagare m. m.
18. Vikarie- och förstärkningsorganisationen för kronofogdarna efter omorganisationen av exekutionsväsendet.
19. Organisationen av exekutionsväsendet i Stockholms, Göteborgs och Malmö kronofogdedistrikt.
20. Antagning, prövning och utbildning av åklagaraspiranter m. m.

Betänkandena har blivit föremål för en omfattande remissbehandling.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 december 1961 har en särskild sakkunnig[1] tillkallats för att utreda laboratorieavdelningens vid statens kriminaltekniska anstalt organisation och arbetsuppgifter och därmed sammanhängande frågor.

Den sakkunnige har med skrivelse den 25 november 1963 avlämnat ett stencilerat betänkande om statens kriminaltekniska laboratorium. Även detta betänkande har remissbehandlats.

I personalfrågor, som berörs av de skilda reformförslagen har överläggningar hållits mellan företrädare för inrikes- och civildepartementen, å ena sidan, samt för statstjänarkartellen, statstjänstemännens riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation och tjänstemännens centralorganisa-

[1] T. f. expeditionschefen i inrikesdepartementet B. H. Girell.

tions statstjänstemannasektion, å andra sidan. Överläggningarna har resulterat i en den 5 mars 1964 dagtecknad förhandlingsöverenskommelse angående anställnings- och avlöningsvillkor m. m. för personal inom polis-, åklagar- och exekutionsväsendet m. m.

Jag anhåller nu att till närmare behandling få upptaga de olika organisationsfrågorna ävensom de kostnadsberäkningar och förslag till anslagsäskanden för nästa budgetår, som föranleds av den nya organisationen.

De lagstiftningsfrågor, som aktualiseras av förstatligandet och organisationsförändringarna, avser jag att senare denna dag anmäla i ett sammanhang.

POLISVÄSENDET

Lokala polisorganisationen

Utredningsarbete m. m.

I *1962 års principproposition* förordas att den nya polisdistriktsorganisationen byggs upp med den allmänna målsättningen, att ett polisdistrikt skall äga så stor befolkning och sådan struktur att polisarbetet inom distriktet bereder sysselsättning för en poliskår om minst 20 och helst upp emot 50 man. Vissa omständigheter kan påkalla avsteg från denna princip. Den högre gränsen bör få överskridas, exempelvis då distriktet kommer att omfatta stad, som redan nu har en polisstyrka på mer än 50 man. Vidare kan man ifråga om utpräglade glesbygdsområden nödgas godtaga distrikt med poliskårer understigande 20 man.

Polisdistrikten måste enligt vad som fastslås i propositionen utformas utan någon primär anknytning till förefintliga administrativa eller judiciella indelningar. Det är dock i hög grad angeläget att polisdistrikten inte skär gränserna för de blivande kommunblocken. I princip bör inte heller länsgränserna genombrytas. Undantag kan tänkas komma i fråga t. ex. om kommunindelningsreformen ger anledning härtill. Indelningsarbetet bör vidare bedrivas under samråd med domstolskommittén, som enligt sina direktiv skall verkställa en översyn av domkretsindelningen.

I propositionen framhålls vidare att ett polisdistrikt bör byggas upp kring en välbelägen huvudort av inte alltför ringa storlek. Till denna ort skall vid distriktsindelningen hänföras det område som allmänt graviterar mot huvudorten.

Remissinstansernas synpunkter på det preliminära och mera skissartade indelningsförslag, som redovisades av 1957 års polisutredning, måste beaktas i den fortsatta planläggningsverksamheten. Den nya polisdistriktsindelningen bör fastställas av Kungl. Maj:t.

Beträffande personalens fördelning inom distriktet förordas att huvud-

delen av personalen förläggs till centralorten. Förutom den i centralorten placerade huvudstyrkan skall poliskåren bestå av arbetsgrupper av växlande antal och storlek med stationering företrädesvis i tätorter i distriktets perifera delar. Enmansstationering bör förekomma endast i områden som ligger relativt avlägset från centralort eller tätort, där arbetsgrupp placeras. I detta sammanhang understryks betydelsen av att centraliseringen inte drivs längre än vad som betingas av kravet på ökad slagkraft hos polisorganisationen.

I fråga om arbetsorganisationen framhålls att centralortens huvudstyrka skall bestå av enheter för kontinuerlig bevakning dygnet runt i hela distriktet. Sådana enheter skall tilldelas med radio utrustade motorfordon och därigenom ges god rörlighet och goda möjligheter att snabbt infinna sig på den plats, där behov av polisingripande uppstår. I den föreslagna organisationen skall också finnas arbetsgrupper i distriktet med huvudsaklig uppgift att ägna sig åt yttre bevakning. Själva utredningsarbetet skall i princip utföras av personal i centralorten.

I propositionen konstateras vidare att uppdelningen i ordnings- och kriminalavdelningar innebär olägenheter i skilda hänseenden. För att undanröja dessa olägenheter förordas att poliskårerna organiseras med beaktande av polisverksamhetens grundelement, nämligen yttre verksamhet och utredningsverksamhet.

I samband med förstatligandet skall statspolisorganisationen avvecklas. De tjänster, som avses för statspolisavdelningarna, skall i stort sett proportionellt och efter beräknat behov fördelas på de olika polisdistrikten. I enlighet med 1957 års polisutrednings förslag förordas att undantag görs för dels visst antal tjänster för polismän med särskilt kvalificerade utredningsuppgifter, dels erforderligt antal tjänster för polismän — huvudsakligen polisbefäl — med uppgift att samordna och leda trafikövervakningen inom länet och dels tjänster avsedda att disponeras inom den särskilda polisverksamheten och för vissa kommunikationsverks behov m. m. Därjämte bör från fördelningen undantagas tjänster för polismän med uppgift inte bara att samordna och leda utan även att själva utföra trafikövervakning i länet. Omfattningen och grupperingen av de här avsedda personalstyrkorna förutsätts bli beroende av polisdistriktens utformning och poliskårernas organisation.

De för polisverksamheten i hela länet avsedda polismännen föreslås i propositionen organisatoriskt knytas till viss poliskår, i regel den vars huvudstyrka förläggs till residensstaden, men stå till länspolischefens disposition.

De i propositionen givna allmänna riktlinjerna för den lokala polisorganisationen föranledde ingen erinran i *statsutskottets utlåtande*. Utskottet framhåller dock att man under indelningsarbetet allvarligt torde få pröva möjligheterna till mindre distrikt än vad 1957 års polisutredning avsett. En lämplig stationering av arbetsgrupperna bör enligt utskottets mening

även bli av väsentlig betydelse för att underlätta samarbetet mellan allmänheten och polisen. Av vikt är därvid att såväl utredningsarbetet som beslutanderätten så långt detta är praktiskt möjligt delegeras till arbetsgrupperna. Statsutskottets utlåtande antogs av *riksdagen.*

I *direktiven för polisberedningen* uppdras åt beredningen att utarbeta förslag till polisdistriksindelning i enlighet med de av riksdagen beslutade riktlinjerna. Personalstater skall upprättas för var och en av de lokala poliskårerna, varvid de tjänster för polismän och befattningshavare i kontorskarriären, vilka tilldelats de nuvarande statspolisavdelningarna, i princip proportionellt efter beräknat behov skall fördelas på de olika distrikten. På sätt närmare angivits i princippropositionen skall dock undantag göras beträffande tjänster för polismän med vissa särskilda utredningsuppgifter och polismän med uppgifter avseende trafikövervakning. Beträffande de polisstyrkor, om vilka här är fråga, uppdras åt beredningen att bedöma vilken storlek de skall ha och till vilken eller vilka poliskårer en sådan styrka skall knytas. I distrikt, där behov kan anses föreligga av särskild verksamhet av det slag som nu bedrivs av den s. k. jaktpolisen, skall tillses att polisstyrkan avpassas så, att personal kan helt eller delvis avdelas för sådana uppgifter. Beredningen skall också ägna uppmärksamhet åt biträdesorganisationens utformning, varvid särskilt bör beaktas frågan om lämpligheten att inrätta gemensamt kansli för polis- och åklagarverksamheten.

Beredningen har vidare att ta ställning till åtskilliga andra spörsmål som äger samband med strävandena att få till stånd en ändamålsenlig organisation av polisverksamheten i distrikten, bl. a. med hänsyn till att poliskårerna enligt propositionen skall organiseras efter verksamhetens grundelement, nämligen yttre verksamhet och utredningsverksamhet. Beredningen har därvid att särskilt beakta att polisutbildad personal inte sysselsätts med uppgifter, som lämpligen kan ankomma på personal inom kontorskarriären.

En väsentlig uppgift för beredningen anges vara att för vart och ett av distrikten ta ställning till vilken fördelning av personalen, som med hänsyn till förhållandena i varje särskilt distrikt är den mest ändamålsenliga.

Polisberedningens förslag angående den framtida lokala polisorganisationen har redovisats i betänkande nr 1.

Över betänkandet har efter remiss utlåtanden avgivits av överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samtliga län. Överståthållarämbetet har bifogat yttrande från polismästaren i Stockholm. Vid länsstyrelsernas utlåtanden har fogats yttranden från 12 landsfogdar, 6 polismästare, 2 stadsfiskaler, 9 länsavdelningar av föreningen Sveriges landsfiskaler, en länskommitté av Svenska polisförbundet och 6 kommuner. Vidare har utlåtanden avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket, civilförsvarsstyrelsen, tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektionen (TCO-S), landsorganisationen, Sveriges akademikers centralorganisation, svenska kommunförbun-

det, svenska stadsförbundet, föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges polismästare, Sveriges stadsfiskaler och Sveriges landsfiskaler samt Sveriges juristförbund. Yttrandet från TCO-S har avgivits gemensamt för TCO och de anslutna förbunden, svenska polisförbundet, statstjänstemannaförbundet och Sveriges kommunaltjänstemannaförbund.

Polisberedningen

Polisdistriktsindelningen

Polisberedningen redovisar vissa allmänna synpunkter på indelningen i polisdistrikt. Härvid hävdar beredningen den bestämda uppfattningen, att en förbättring av polisskyddet såväl på landsbygden som i städerna kan och bör åstadkommas genom en radikal förändring av polisens arbetsmetoder. För en dylik förändring krävs i första hand, att organisationsenheterna på lokalplanet får verksamhetsområden som bär en tillräckligt stor personalstyrka för att dels inom områdena dygnet runt hålla personal i aktiv tjänstgöring, dels möjliggöra en arbetsspecialisering främst med avseende på den brottsutredande verksamheten. Vidare måste möjligheter öppnas för polisen i de olika distrikten, att, då så befinnes erforderligt, i den omfattning läget i varje särskilt fall kräver uppträda i större formationer.

1957 års polisutrednings förslag omfattade 111 polisdistrikt. De förslag, som polisberedningen framlägger, innebär att landet indelas i 119 polisdistrikt. Ökningen beror på att beredningen föreslagit delning av ett antal av de större distrikt som polisutredningen på sin tid förordade.

Om sitt indelningsförslag uttalar polisberedningen att det innefattar ett antal polisdistrikt, som beredningen i och för sig anser vara alltför små. Förslaget får emellertid ses mot bakgrunden av att beredningen enligt sina direktiv haft att allvarligt överväga möjligheterna att bilda mindre distrikt än vad polisutredningen tänkt sig. I detta sammanhang anmäler beredningen att den i likhet med 1957 års polisutredning arbetat efter den allmänna grundsatsen att den lokala polisorganisationens ökade effektivitet i princip bör åstadkommas inom den arbetskraftsram, som nu gäller för det kommunala polisväsendet.

Tillskapandet av för små polisdistrikt anser beredningen påverka effektiviteten i polisverksamheten och komma att leda till högre kostnader, bl. a. till följd av krav på ökat antal tjänster för polisverksamhetens behöriga upprätthållande, sämre utnyttjande av fordon och teknisk materiel, ökat antal polischefstjänster, osv. Skulle man utan att väsentligt utöka de nuvarande personalstyrkorna tillskapa ytterligare ett antal mindre polisdistrikt hävdar beredningen, att de avsedda vinsterna med den beslutade polisreformen i viss omfattning kommer att utebli.

I polisdistrikt som inte kräver större personalstyrka än nedemot ett 20-tal polismän eller mindre måste man enligt beredningens mening utan tvekan räkna med nödvändigheten av någon slags polisiär stödorganisation. I sådana distrikt kommer nämligen huvuddelen av personalstyrkan att åtgå för den fasta personalgrupperingen på centralorten och den totalt tillgängliga polisstyrkan att bli för liten för att man med den vid behov skall kunna åstadkomma en ordinär styrkekoncentration. Användningsfrekvensen i fråga om mera dyrbar teknisk utrustning kommer vidare att bli ringa. Det blir i dylika distrikt över huvud taget inte möjligt att utnyttja de fördelar som ligger bl. a. i en specialisering av viss verksamhet, t. ex. trafikövervakningen och den brottsutredande verksamheten. Trots polisväsendets förstatligande kommer någon mera påtaglig förändring med avseende på polisverksamhetens effektivitet i sådana distrikt sannolikt inte att förmärkas.

Möjligheten att hålla för komplicerade utredningar specialutbildad personal uppnås enligt beredningens undersökningar icke förrän den totala polispersonalstyrkan på centralorten uppgår till inemot 50-talet ordinarie polismän. Övriga polisdistrikt torde sålunda för utredningar av mera komplicerad karaktär komma att bli beroende av över polisdistriktsgränserna verksam personal.

Det förefaller beredningen inte osannolikt, att, sedan den nya polisorganisationen kommit i tillämpning, arbetsorganisatoriska skäl tämligen snart kommer att framtvinga en översyn av polisdistriktsindelningen. Med hänsyn härtill anser beredningen, att man — bl. a. för att undvika felinvesteringar o. d. — beträffande de minsta av de föreslagna polisdistrikten bör iakttaga en viss försiktighet när det gäller att utforma polisorganisationen. Beträffande vissa förvaltningsuppgifter bör t. ex. möjligheterna till samordning med motsvarande uppgifter i ett närliggande större polisdistrikt övervägas. Vid bedömningen av frågan om vilka polisdistrikt denna försiktighet bör gälla synes ledning kunna hämtas ur beredningens förslag till indelning i åklagar- och kronofogdedistrikt.

Då det av flera anledningar — bl. a. föreliggande behov av klassificeringsmöjligheter vid det fortsatta utredningsarbetet — kan visa sig vara lämpligt att indela de föreslagna polisdistrikten efter kapacitet, har polisberedningen stannat för följande klassindelning av dessa.

Klass I: Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt.

Klass II: Polisdistrikt som förutsättes ha för utredningsarbete avsedd personal i sådan utsträckning och med sådan utbildning att distriktet i allmänhet icke skall behöva påkalla hjälp ens för mera komplicerade utredningar. I polisdistrikt av denna klass beräknas jämväl förutsättningar finnas för att dels hålla polisstationen i centralorten kontinuerligt bemannad, dels hålla minst en bilburen 2-manspatrull i kontinuerlig tjänst.

Klass III: Polisdistrikt som icke har utredningspersonal i samma utsträckning som polisdistrikt av klass II men i vilket dock finnes personal för

att kontinuerligt bemanna polisstationen i centralorten och för att hålla minst en bilburen 2-manspatrull i kontinuerlig tjänst.

Klass IV: Övriga polisdistrikt.

Om en översyn av polisdistriktsindelningen kommer till stånd relativt kort tid efter den 1 januari 1965, talar enligt beredningens uppfattning sannolikheten för att vid denna översyn frågan om bibehållande av de mindre polisdistrikten av klass IV i första hand bör prövas. Enligt det nu framlagda indelningsförslaget kommer antalet polisdistrikt av denna klass att utgöra 35 à 40.

Förslagen till länens indelning i polisdistrikt har upprättats på grundval av länsstyrelsernas definitiva planer för länens indelning i kommunblock. Beredningen framhåller att den slutliga polisdistriktsindelningen därför kan komma att röna inverkan av Kungl. Maj:ts ställningstagande beträffande dessa planer.

Arbetsorganisationen

Arbetsgruppernas uppgifter och arbetsfördelningen inom polisdistrikten

Lokal poliskår skall enligt princippropositionen utgöras av dels en huvudstyrka med stationering i distriktets centralort, dels arbetsgrupper av växlande antal och storlek med stationering i företrädesvis större tätorter i polisdistriktets perifera delar.

Polisberedningen finner, att alltför strikta regler för arbetsfördelningen mellan huvudstyrka och arbetsgrupper inte bör uppställas. Det torde vara både lämpligt och praktiskt, att arbetsgrupperna ålägges fullgöra inte blott allmän skydds- och övervakningsverksamhet utan även i viss utsträckning utredningsverksamhet. I princip synes verksamheten inom polisdistrikten böra organiseras så, att åt arbetsgrupperna uppdras att — i första hand inom stationeringsorten och dennas närmaste omgivningar — fullgöra skydds- och övervakningsverksamhet samt att inom ett större område (gruppens del av hela polisdistriktet) verkställa utredningar i ärenden av en efter gruppens storlek och sammansättning avpassad svårighetsgrad. I arbetsuppgifterna för vissa större arbetsgrupper, huvudsakligen sådana med stationering i mera betydande tätorter, bör ingå även kvalificerat utredningsarbete.

I annat sammanhang har beredningen föreslagit att polischefens beslutanderätt i polismyndighetsärenden, dvs. ärenden vilka innebär avgivande av yttranden eller meddelande av administrativa beslut, t. ex. tillstånd av olika slag, intyg, besiktningar m. m., skall i viss omfattning kunna delegeras till chef för arbetsgrupp. Med hänsyn härtill samt med beaktande av arbetsgruppernas storlek och sammansättning har beredningen typindelat dessa på följande sätt:

Typ 1: Arbetsgrupp, vars föreståndare skall äga besluta i vanligen förekommande polismyndighetsärenden och i vars arbetsorganisation ingår särskild personal för brottsutredande verksamhet.

Typ 2: Arbetsgrupp, vars föreståndare skall äga besluta i vanligen förekommande polismyndighetsärenden men i vars arbetsorganisation icke ingår särskild personal för brottsutredande verksamhet.

Typ 3: Arbetsgrupp, vid vilken polisman icke äger besluta i polismyndighetsärenden.

Hinder bör i princip inte möta att — utan att arbetsgruppens karaktär (typ) därigenom förändras — vid arbetsgrupp av typ 2 eller 3 tillfälligt avdela personal för att fullgöra uteslutande brottsutredande verksamhet.

Vad i det följande sägs om arbetsgrupp gäller i tillämpliga delar även »ensamstationerad» polisman.

Även om strikta regler för arbetsfördelningen mellan huvudstyrka och arbetsgrupper inte uppställs, är det enligt beredningens uppfattning dock nödvändigt att inom polisdistrikten på något sätt rikta verksamheten och i samband därmed bestämma arbetsgruppernas primära arbetsansvar. Beredningen har funnit det bästa sättet att nå angivna syfte vara att, med beaktande av vilka orter som kan vara lämpliga såsom stationeringsorter för polisbefäl med rätt att besluta i polismyndighetsärenden, göra en territoriell indelning av de blivande polisdistrikten i arbetsområden, lämpligen benämnda *vaktområden.* Vaktområde, inom vilket centralort är belägen, bör benämnas *centralvaktområde* och övriga vaktområden inom polisdistriktet *lokalvaktområden.* Benämningen »vaktdistrikt» bibehålles för sitt nuvarande ändamål, vilket sålunda innebär att den ort, som utgör stationeringsort för poliskårs huvudstyrka, kan indelas i *vaktdistrikt.*

Lokalvaktområdena föreslås skola utgöra dels de områden inom vilka polismyndighetsärenden handlägges av en inom området stationerad företrädare för polischefen-polismyndigheten, dels primära arbets(ansvars)områden för den inom vederbörande vaktområde stationerade polisstyrkan.

Inom lokalvaktområde skall finnas endast en arbetsgrupp av typ 1 eller 2 samt därutöver erforderligt antal arbetsgrupper av typ 3. Det förutsättes att inom centralvaktområde inte skall finnas arbetsgrupp av annan typ än typ 3. Arbetsgrupp av typ 3 inom lokalvaktområde bör i befälshänseende lyda under föreståndaren för annan arbetsgrupp inom området. Samtliga arbetsgrupper skall dock ha att vid behov handla efter direktiv från vakthavande befäl på centralorten.

Polisberedningen förutsätter, att frågor om undantag från tillämpningen av de nyss föreslagna reglerna bör avgöras av rikspolisstyrelsen.

I fråga om fördelningen av arbetsuppgifterna mellan personal inom centralvaktområde och personal inom lokalvaktområden föreslås följande.

Den inom *centralvaktområde* stationerade personalen svarar i princip för all polisiär verksamhet inom området. Den på centralorten stationerade

personalen (poliskårens huvudstyrka) bör därjämte med avseende på hela polisdistriktet svara för

a) utredningar av sådan svårighetsgrad eller omfattning att de inte kan eller lämpligen bör utföras av personal i arbetsgrupp;
b) speciell skydds- och övervakningsverksamhet (bl. a. trafikövervakning) och — normalt dock ej inom ort där arbetsgrupp är placerad — annan erforderlig yttre verksamhet;
c) erforderliga styrkekoncentrationer (i förekommande fall tillsammans med personal från arbetsgrupper);
d) slutlig handläggning av polismyndighetsärenden, beträffande vilka beslutanderätten inte delegerats till föreståndare för arbetsgrupp; samt
e) allmän förvaltningstjänst.

Den inom *lokalvaktområde* stationerade personalen svarar i princip för

1. inom hela vaktområdet
   a) utredningar i en efter arbetsgruppens storlek och sammansättning lämpad omfattning;
   b) allmän socialpolisverksamhet;
   c) slutlig handläggning (i princip inom arbetsgrupp av typ 1 eller 2) av sådana polismyndighetsärenden beträffande vilka beslutanderätten generellt kan komma att delegeras till vederbörande gruppföreståndare;
   d) i undantagsfall regelbunden övervakning på viss annan ort än den egna stationeringsorten; samt
   e) ordningshållning, trafikövervakning och annan polisverksamhet, som utan åsidosättande av under a)—d) angivna uppgifter lämpligen kan utövas i samband med fullgörandet av dessa.

2. inom egen stationeringsort och dennas närmaste omgivningar

   erforderlig regelbunden övervakning.

De angivna riktlinjerna för arbetsfördelningen får självfallet inte medföra, att personal på någon stationeringsort underlåter att vidtaga erforderliga åtgärder för att upprätthålla ordning och säkerhet eller övriga åtgärder, som främjar bästa möjliga resultat av den polisiära verksamheten inom ett polisdistrikt.

Beredningen framhåller vidare nödvändigheten av att utnyttja arbetsgruppernas polispersonal för beredskapstjänst inom det egna vaktområdet och stundom även inom annan del av polisdistriktet.

För att arbetsgrupperna skall kunna utföra sina uppgifter rationellt och med önskvärd snabbhet torde det enligt beredningens mening bli nödvändigt

att i erforderlig utsträckning tilldela dem moderna, tekniska hjälpmedel framför allt motorfordon.

Det förutsättes, att sådan polispersonal vid arbetsgrupp som icke uteslutande sysslar med brottsutredande eller socialpolisiär verksamhet i tjänsten i princip alltid skall uppträda i uniform.

Principer för indelning av polisdistrikt i vaktområden

Polisdistrikt bör enligt beredningens mening inte uppdelas i alltför många vaktområden. Antalet sådana områden bör om möjligt begränsas till 3 à 4. En uppdelning i maximalt 6 à 7 vaktområden kan emellertid godtagas. Till ledning vid områdesindelningen kan lämpligen tjäna antalet block för kommunalt samarbete ävensom jämförelser mellan antalet dylika block och antalet stationeringsorter för polischefer inom den nuvarande polisorganisationen.

Polisberedningen har vid sina undersökningar kommit till den slutsatsen, att ett befolkningsunderlag om minst 7 000—10 000 invånare i och för sig får anses önskvärt i ett vaktområde. I undantagsfall bör dock ett befolkningstal ned mot 3 000—5 000 kunna ifrågakomma. Såsom lämpligt riktmärke för maximal storlek för vaktområde föreslås ett befolkningstal, som med högst cirka 10 000 överstiger invånarantalet inom den tätort där arbetsgrupp av typ 1 eller 2 stationeras.

Polisberedningen anmäler, att den under utredningsarbetets gång för granskning tillställt bl. a. länsstyrelserna skisser, utvisande de föreslagna polisdistriktens tänkta indelning i vaktområden. På endast några få punkter har erinringar riktats mot den preliminärt föreslagna indelningen.

Stationering för arbetsgrupper

Följande synpunkter bör enligt beredningens mening vara vägledande vid valet av stationeringsort för arbetsgrupp.

Stationeringsort för arbetsgrupp bör — om inte särskilda skäl talar för annat — utgöras av tätort med i allmänhet minst omkring 1 000 invånare. Arbetsgrupp bör dock kunna ifrågakomma inom särskilt avlägsna delar av vaktområde, även om mera betydande tätort saknas där.

Stationeringsort bör, särskilt med avseende på vägförbindelserna med centralorten och övriga stationeringsorter, ha ett från polistaktiska synpunkter sett lämpligt läge.

I den mån så även från polisiär synpunkt sett kan anses befogat, bör arbetsgrupp placeras inom huvudort eller annan lämplig ort i blivande kommunblock. Delegation av beslutanderätt i polismyndighetsärenden till på denna ort stationerad polisman bör te sig naturlig och för invånarna i ett eller flera kommunblock vara från service- och kommunikationssynpunkt lämplig.

Beredningen har från länsstyrelserna och genom dem landsfogdar och

polischefer ävensom representanter för svenska polisförbundets länskommittéer inhämtat synpunkter på tidigare utarbetade preliminära förslag rörande arbetsgruppsorganisationen. Enskilda kommuner har också i stor utsträckning fått tillfälle att lämna sina synpunkter och framställa krav. Detta har möjliggjorts dels genom den offentlighet som polisberedningen gett åt de preliminära förslagen, dels genom att länsstyrelserna i vissa fall och i den utsträckning som ansetts erforderligt infordrat yttranden över förslagen även från enskilda kommuner.

I följande sammanställning redovisas nuvarande och föreslagna antalet stationeringsorter för polispersonal samt det antal orter i polisdistrikten från vilka polismyndighetsfunktion för närvarande utövas eller enligt förslaget kommer att utövas.

Län (motsv.)	Antal polis-distrikt	Antal stationeringsorter för personal för egentlig polisverksamhet			Antal orter i polisdistrikten från vilka polismyndighetsfunktion utövas		
		f. n.	enl. förslag	minskning	f. n.	enl. förslag	ökning el. minskning
A.....	1	1	1	—	1	1	± 0
B.....	12	45	33	12	17	25	+ 8
C.....	3	19	10	9	7	8	+ 1
D.....	4	18	13	5	9	11	+ 2
E.....	4	45	24	21	12	15	+ 3
F.....	4	54	30	24	15	19	+ 4
G.....	3	42	19	23	10	9	— 1
H.....	4	56	24	32	14	14	± 0
I.....	1	15	5	10	4	4	± 0
K.....	3	22	16	6	8	8	± 0
L.....	4	58	30	28	17	18	+ 1
M.....	7	68	28	40	16	20	+ 4
N.....	4	24	13	11	6	6	± 0
O.....	5	44	21	23	13	14	+ 1
P.....	7	59	26	33	18	19	+ 1
R.....	5	50	22	28	16	16	± 0
S.....	6	57	30	27	17	17	± 0
T.....	4	37	18	19	11	13	+ 2
U.....	4	24	19	5	10	12	+ 2
W.....	7	41	25	16	20	20	+ 0
X.....	6	46	22	24	16	13	— 3
Y.....	5	56	28	28	19	17	— 2
Z.....	2	34	14	20	15	10	— 5
AC.....	5	43	28	15	20	18	— 2
BD.....	9	31	20	11	19	17	— 2
S:a	119	989	519	470	330	344	+ 14

Sammanställningen ger vid handen, att antalet stationeringsorter för personal för egentlig polisverksamhet inom de av polisberedningen föreslagna 119 polisdistrikten anses kunna minskas från 989 till 519 eller med 470. Antalet orter från vilka polismyndighets funktion föreslås böra utövas kommer vid jämförelse med dagens förhållanden att kunna ökas med 14. Beredningen framhåller, att den föreslagna indragningen av stationeringsorter

inte torde kunna ske på en gång den 1 januari 1965. Anslutningen till det föreslagna stationeringssystemet får sålunda ske efter hand. Detta innebär i viss mån en fördel, eftersom frågor om indragning av stationeringsorter därigenom kan successivt prövas mot bakgrunden av en i praktiken genomförd ny arbetsorganisation.

Polisberedningen framhåller, att förslaget i fråga om arbetsgruppernas stationering och dimensionering bör bedömas mot bakgrunden av samhällets nuvarande struktur. Arbetsgruppsorganisationen måste givetvis liksom polisorganisationen i övrigt successivt anpassas efter samhällsutvecklingen.

Frågor om indragning av vissa av de av beredningen föreslagna arbetsgrupperna kan vidare enligt beredningen komma att aktualiseras, när viss tids erfarenhet vunnits om den nya polisorganisationen. Denna kan nämligen inte den 1 januari 1965 väntas vara tillräckligt mobil eller ha hunnit utrustas med radio, telex och andra förbindelsemedel i den utsträckning som erfordras för ett rationellt bedrivande av verksamheten. Beredningen förutsätter, att den prövning varom här kan bli fråga skall verkställas av rikspolisstyrelsen. Beredningen framhåller, att man sannolikt får räkna med att befattningshavare av personliga skäl måste under en övergångstid efter den 1 januari 1965 i viss utsträckning behållas även på orter, som inte skall utgöra stationeringsorter för blivande arbetsgrupper. Lokalförhållandena kan också nödvändiggöra en sådan ordning. Även i dylika fall torde det få ankomma på rikspolisstyrelsen att företa den erforderliga prövningen.

Arbetsorganisationen inom polisdistrikten m. m.

Polisväsendets förstatligande medför, att polisorganisationen måste utformas så, att den kan anförtros inte bara att fullgöra polisverksamhet utan också att handha sådana uppgifter som beträffande polisväsendet nu fullgöres av kommunala organ. Såsom exempel på förvaltningsgöromål, vilka i ett förstatligat polisväsende generellt måste överföras på polisorganisationen, anges av beredningen vissa ärenden rörande personaladministrationen, ärenden rörande anskaffning och underhåll av inventarier, kassa- och räkenskapsärenden, personalvårdsärenden, lokal- och fastighetsärenden samt ärenden rörande organisations- och rationaliseringsverksamhet.

Vid bestämningen av de arbetsuppgifter, som bör ankomma på den statliga polisorganisationen bör man enligt utredningens mening skilja mellan *polisverksamhet* och sådana för dennas bedrivande erforderliga åtgärder, vilka synes kunna sammanfattas under benämningen *förvaltning*.

I fråga om polisverksamheten erinrar beredningen om att enligt dess i annat sammanhang väckta förslag polisens uppgifter efter polisväsendets förstatligande bör vara dels att upprätthålla allmän ordning och säkerhet *(huvuduppgiften)*, dels att fullgöra den verksamhet i övrigt som på grund av särskilda stadganden ankommer på polisen.

Vid upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet bör det åligga polisen huvudsakligen att

a) söka förebygga brott samt hindra att ordningen och säkerheten eljest störes;
b) uppdaga och utreda begångna brott samt vidtaga erforderliga åtgärder, då ordningen och säkerheten eljest blivit kränkt;
c) fortlöpande samarbeta med socialvårdens organ samt underrätta sådant organ om förhållanden, som kan föranleda ingripande av organet; samt
d) i övrigt lämna allmänheten skydd, upplysning och annan hjälp.

Den verksamhet som på grund av särskilda stadganden ankommer på polisen har i vissa avseenden karaktär av service åt andra myndigheter och avser till stor del handläggning av s. k. polismyndighetsärenden. I förhållande till uppgiften att upprätthålla allmän ordning och säkerhet är dessa göromål att anse såsom en »sidoverksamhet» och synes därför enligt beredningens mening icke böra ges sådan omfattning att de hindrar eller försvårar fullgörandet av huvuduppgiften.

Enligt princippropositionen skall polisverksamheten arbetsorganisatoriskt indelas i yttre verksamhet och utredningsverksamhet. Med hänsyn till de förutsättningar som sålunda är givna för utredningsarbetet har beredningen närmare undersökt polisverksamhetens innehåll.

Vid fullgörandet av huvuduppgiften — att upprätthålla allmän ordning och säkerhet — skall det, såsom nyss anförts, åligga polisen bl. a. att söka förebygga brott samt hindra att ordningen och säkerheten störes ävensom att lämna allmänheten skydd, upplysning och annan hjälp. Särskilt utmärkande för denna del av polisverksamheten är att den avses skola pågå utan att viss händelse eller företeelse i och för sig påkallat någon åtgärd från polisens sida. Det är denna verksamhet som betecknats såsom yttre verksamhet. Eftersom denna beteckning emellertid närmast för tanken till var göromålen fullgöres och inte till verksamhetens innehåll förordar polisberedningen, att ifrågavarande polisiära arbetsuppgifter sammanfattas under den mera adekvata benämningen *skydds- och övervakningsverksamhet.*

Polisen skall vidare vid fullgörandet av sin huvuduppgift uppdaga och utreda begångna brott. Här är följaktligen fråga om polisverksamhet på grund av att sådan händelse inträffat eller sådan gärning blivit begången som kräver polisens ingripande. Även om därvid de första åtgärderna från polisens sida måhända icke innebär utredningsarbete, kommer dock sådant arbete att bli den väsentligaste följden av det polisiära ingripandet. Det synes beredningen inte oegentligt att beteckna huvudparten av den polisverksamhet som här beskrivits såsom *utredningsverksamhet.*

Uppgiften att fortlöpande samarbeta med socialvårdens organ kan liksom underrättelseskyldigheten i förhållande till sådant organ sägas innefatta såväl skydds- och övervakningsverksamhet som utredningsverksamhet. Göromålen har till icke ringa del karaktären av en servicefunktion, vilken

dock för att vara effektiv är beroende av en välorganiserad yttre verksamhet. Med hänsyn härtill bör enligt beredningens mening dessa arbetsuppgifter i sin helhet i princip hänföras till skydds- och övervakningsverksamheten.

Vad slutligen beträffar den polisverksamhet som skall bedrivas på grund av särskilda stadganden konstaterar beredningen, att denna till stor del måste baseras på utredningar av olika slag. Den kan därför — i den mån den föranleder åtgärder från polispersonalens sida — hänföras till utredningsverksamhet, även om det kan finnas anledning att i vissa sammanhang betrakta dessa göromål såsom en i viss mån fristående funktion.

Beredningen erinrar om att en ändrad indelning av polisverksamheten inte påverkar möjligheterna att i erforderlig grad specialisera själva polisarbetet. Det finns dock anledning att vad gäller just polisverksamheten varna för en överskattning av fördelarna av en dylik utveckling. Polistjänsten i sig själv förutsätter nämligen hos samtliga tjänsteutövare en god polisiär allmänbildning.

Polisverksamhet bör enligt beredningens mening i arbetsorganisatoriskt hänseende inte begränsas till att avse endast sådan verksamhet, för vilken krävs polisutbildning och polisbefogenheter. Sålunda torde exempelvis mottagande av hittegods, upptagande av enklare anmälningar, slagning i och förande av polisens olika register, vilka göromål redan för närvarande inom flera polisdistrikt överflyttats på personalen i kontorskarriären, böra hänföras till polisverksamhet.

Beredningen anser det angeläget, att så stor del av förvaltningsgöromålen som möjligt inom de blivande polisdistrikten sammanföres till handläggning inom en och samma arbetsenhet inom vederbörande polismästares huvudstyrka. Motiven för detta ställningstagande är desamma som på de flesta arbetsområden ansetts bärande, nämligen att förvaltningsgöromålen representerar ett från verksamheten i övrigt avvikande kunskaps- och erfarenhetsområde. Även det förhållandet, att på förvaltningsområdet problemen i hög grad är gemensamma för de flesta yrkesområden, torde enligt beredningen tala för den föreslagna göromålskoncentrationen.

Vid fastställandet av de principer enligt vilka huvudstyrkas eller större arbetsgrupps arbetsorganisation skall utformas bör enligt beredningens mening särskilt beaktas, att organisationen blir smidig och levande endast om den medger en sådan personell rörlighet vid arbetsuppgifternas fullgörande att befattningshavarnas intresse för tjänsten ständigt hålles vid makt. Aktiviteten och lusten att taga initiativ måste sporras. Det sagda gäller särskilt skydds- och övervakningstjänsten, vilken utan ständiga aktivitetsimpulser lätt blir monoton och intresselös och därmed även ineffektiv.

Av största betydelse för arbetsresultatet är vidare att sambands- och samarbetsfrågorna, vilka i den nuvarande polisorganisationen kanske inte alltid ägnats tillräcklig uppmärksamhet, erhåller en tillfredsställande lösning.

Särskilt bör därvid beaktas sambandet mellan skydds- och övervakningsverksamheten samt utredningsverksamheten.

Utredningen understryker, att arbetskraften självfallet måste disponeras på ett sätt som ansluter till göromålens fördelning dels mellan regional- och lokalplanen, dels mellan huvudstyrka och arbetsgrupper, dels ock internt inom de båda sistnämnda organisationsenheterna. En ändamålsenlig arbetskraftsfördelning förutsätter, att man för arbetsuppgifterna inte använder personal med högre kvalifikationer än som erfordras. Vad nu sagts bör enligt beredningens uppfattning leda till en ökad användning av personal ur kontorskarriären eller annan biträdespersonal. Detta förutsätter i sin tur att sådana organisationsformer undvikes, inom vilka gränsdragningen mellan olika personalkategoriers arbetsuppgifter blir mera kategorisk än vad som är nödvändigt.

Med beaktande av de angivna förutsättningarna och synpunkterna har polisberedningen upprättat ett principförslag till arbetsorganisatorisk indelning av poliskårs huvudstyrka. Patrullering, socialpolisverksamhet, allmän spaning och övriga arbetsuppgifter, som beredningen sammanfattat under benämningen skydds- och övervakningsverksamhet, skall fullgöras i en ordningsavdelning. Allt utredningsarbete skall i princip bedrivas i en utredningsavdelning, uppdelad på en kriminalsektion för strafflagsbrottsligheten och en allmän sektion för övrig utredningsverksamhet. Alltefter huvudstyrkans storlek och andra lokala faktorer måste i planen upptagna enheter sammanslås eller — i några fall — eventuellt uppdelas i flera. De principer som planen ger uttryck för bör enligt beredningen kunna tillämpas även beträffande större arbetsgrupper och vaktdistrikt.

Polisverksamhet över polisdistriktsgränserna

Polisberedningen framhåller att arbetsorganisationen inom polisdistrikten i viss mån kommer att påverkas av det stöd som dessa kan få från arbetsenheter som är verksamma över polisdistriktsgränserna. Frågan om hur dylika enheter lämpligen bör inlemmas i den statliga polisorganisationen sammanhänger främst med spörsmålet om den nuvarande statspolisorganisationens avveckling. Eftersom denna organisation inrymmer även beridna styrkor, vilka tillsammans med dylika styrkor vid vissa kommunala polisavdelningar i en statlig polisorganisation torde böra bilda enhetligt administrerade arbetsgrupper, aktualiseras i detta sammanhang också frågan om polisrytteriets framtida organisation. Med hänsyn till det behov som för närvarande faktiskt föreligger av att — i första hand inom länen — kunna samordna alarmerings- och tillfälliga spaningsåtgärder har beredningen funnit sig också böra behandla frågan om hur detta behov skall tillgodoses.

Statspolisorganisationens avveckling

Landets poliskårer är i enlighet med Kungl. Maj:ts anvisningar numera organiserade så, att det normala arbetstillflödet möts av en planerad, fast arbetsorganisation, baserad på ordinarie (»fasta») tjänster. Denna arbetsorganisation hålles i princip intakt på så sätt, att de ordinarie tjänsterna under tider, då innehavarna har semester eller av olika anledningar åtnjuter tjänstledighet, uppehålles (direkt eller i succession) av personal avsedd för vikariats- och förstärkningstjänstgöring, dvs. extra ordinarie (extra) poliskonstaplar. Tjänster för dylika polismän bör enligt anvisningarna i de större och medelstora polisdistrikten inrättas enligt proportionen en extra ordinarie poliskonstapelstjänst på 5—7 ordinarie polismanstjänster.

Det av Kungl. Maj:t anvisade systemet för uppbyggnad av arbetsorganisationen i polisdistrikten har såsom beredningen påpekar inte tillämpats inom statspolisavdelningarna, för vilka extra ordinarie poliskonstapelstjänster inte beräknats.

Det antal ordinarie tjänster som beräknats för statspolisavdelningarna representerar alltså ingalunda ett motsvarande antal hela årsarbetskrafter tillgängliga för statspolisverksamhet. Innan de för statspolisorganisationen för närvarande beräknade polismanstjänsterna skall fördelas på de nya polisdistrikten och upptagas i dessa distrikts personalstater, bör alltså, anför beredningen, det totala antal tjänster, som nu av statsmakterna beräknats för statspolisavdelningarna, rimligen reduceras till det lägre antal som svarar mot det antal årsarbetskrafter som statspolisorganisationen realiter har disponerat eller skolat disponera, därest det för statspolisen hittills föreskrivna vikarieförsörjningssystemet kunnat tillämpas i full utsträckning.

Polisberedningen har genom en särskild utredning försökt beräkna det nyssnämnda bortfallet av ordinarie tjänster vid en övergång till det i polisdistrikten nu tillämpade systemet för personalförsörjning. Resultatet av beräkningarna ger vid handen, att antalet bortfallande tjänster utgör 15 procent av det för vederbörande verksamhetsgrenar disponerade totala antalet tjänster.

Att i samband med förstatligandereformen territoriellt (t. ex. mellan länen) omfördela den arbetskraft som statspolisorganisationen representerar kan enligt beredningens mening knappast vara tillrådligt. De polismanstjänster som nu beräknats för de olika statspolisavdelningarna och som inte bör disponeras för verksamhet på riksplanet bör följaktligen i princip upptagas i personalstater för de nyorganiserade poliskårerna inom vederbörande avdelningars nuvarande verksamhetsområden. Efter hand som tillräcklig erfarenhet vunnits om det praktiska utfallet av den nya polisorganisationen, torde frågan om överflyttning av arbetskraft mellan olika områden (län) böra upptas till övervägande.

Innan man försöker finna en lösning på frågan, hur statspolisorganisationen lämpligen bör avvecklas och organisationens tjänster inlemmas i den

nya polisorganisationen, måste man enligt beredningen göra klart för sig, att de nya polisdistrikten kommer att sinsemellan få en mycket varierande storlek såväl ytmässigt som personalmässigt sett. Förutom Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt kommer också vissa andra distrikt, t. ex. Norrköpings, Hälsingborgs, Västerås och Uppsala polisdistrikt, att få personalkadrar av sådan storlek att det inom distrikten kommer att finnas förutsättningar för en mycket långt driven arbetsspecialisering. Enskilda polisdistrikt av den här berörda typen torde otvivelaktigt i och för sig kunna med egen personal lösa samtliga förekommande polisuppgifter. Andra distrikt kommer däremot att behöva mer eller mindre långtgående stöd i sin verksamhet.

Enligt Kungl. Maj:ts förordnande skall fr. o. m. den 1 juli 1963 av de s. k. statspolisstädernas polispersonal innehavarna av 1 118 ordinarie polismanstjänster huvudsakligen användas för tjänstgöring såsom statspolis utanför nämnda städer. Av polismanstjänsterna är 867 ordningspolismanstjänster och 251 kriminalpolismanstjänster. Vid ordningsstatspolisen har inrättats 74 tjänster för personal i kontorskarriären och vid kriminalstatspolisen utgör antalet tjänster av motsvarande slag 63 med heltidstjänst och 3 med halvtidstjänst för vederbörande innehavare.

Som beredningen tidigare anfört bör, innan en fördelning sker av den arbetskraft som statspolisorganisationen nu representerar, antalet vid denna disponerade ordinarie tjänster reduceras med cirka 15 procent. Vidare sysselsättes vid ordningsstatspolisen polispersonal med uppgifter, som inte är hänförliga till trafikövervakning — t. ex. hundtjänst och trafikundervisning i skolorna — eller som i framtiden kommer att i viss utsträckning bortfalla eller minska, t. ex. förvaltningsgöromål. Polisberedningen, som närmare undersökt dessa förhållanden, anser, att nu nämnda omständigheter motiverar ytterligare en mindre reduktion av antalet för statspolisorganisationen för närvarande disponerade ordinarie polismanstjänster.

Under hänvisning till vad sålunda anförts anser polisberedningen, att av de polismanstjänster, som nu disponeras för statspolisorganisationen, bör på olika organisationsenheter i ett förstatligat polisväsende fördelas 668 ordningspolismanstjänster och 218 kriminalpolismanstjänster, eller tillhopa 886 tjänster (årsarbetskrafter). Av de 668 ordningspolismanstjänsterna avses 39 disponerade för det statliga polisrytteriet, varom förslag framlägges i det följande.

Planläggande, samordnande och ledande verksamhet

Större enhetlighet och en längre driven samordning av trafikövervakningen inom länen kräver enligt beredningen att kvalificerade polismän ställs till rikspolischefens förfogande för fullgörande av uppgifter på riksplanet. Följaktligen föreslås, att för ändamålet i personalstaten för Stockholms polisdistrikt upptages 3 polismanstjänster (f. n. ordningspolismanstjänster) avsedda för polisbefäl. Detta antal tjänster är att anse såsom

ett genomsnittstal för storleken av den arbetskraft som bör användas för de ifrågavarande uppgifterna. Det ligger i sakens natur, anför beredningen, att för arbetsuppgifter av detta slag skall allt efter behov kunna disponeras såväl flera som färre befattningshavare. Utvecklingen torde efter hand få visa, hur många befattningshavare som mera permanent bör knytas till göromål av här avsett slag.

I det förstatligade polisväsendet förutsättes länspolischefen på ett mera påtagligt sätt än som nu vanligen är fallet komma att leda polisverksamheten inom länet. Denna ledning skall emellertid inte inriktas endast på trafiksäkerhetsarbetet utan helt naturligt avse all polisverksamhet. Beredningen finner det uppenbart att länspolischefen i det arbetet måste erhålla biträde av i varje fall en kvalificerad polisman i befälsställning. I något län torde krävas, att två polismän ställes till länspolischefens förfogande. Tjänst för polisman, som ställes till länspolischefs förfogande, bör upptagas i personalstaten för den poliskår vars huvudstyrka förlagts till länspolischefens stationeringsort. Beredningen föreslår att 22 polismanstjänster (f. n. ordningspolismanstjänster) för ändamålet upptages i personalstaterna för vissa polisdistrikt — i huvudsak de polisdistrikt i vilka residensstad utgör centralort.

Kvalificerad utredningsverksamhet

Kriminalavdelningen vid statspolisavdelningen i Stockholm är uppdelad i specialsektioner, av vilka järnvägs-, post-, valuta- och rusgiftssektionerna har riksomfattande verksamhet. Kriminalstatspolisen i Stockholm har vidare att samordna spaningar i hela landet angående kassaskåpsinbrott samt tillhandahåller för hela landets behov personal för spaning och utredning beträffande mord och andra särskilt kvalificerade brott.

Det sammanlagda behovet av årsarbetskrafter för samordning av utredning och spaning angående brott, som kan beröra ett flertal polisdistrikt i riket, har av beredningen beräknats utgöra cirka 22, vartill kommer en kommissarie för ledning av verksamheten. Beredningen föreslår sålunda att i personalstaterna för Stockholms polisdistrikt och för att disponeras för riksomfattande verksamhet upptages 23 polismanstjänster (f. n. kriminalpolismanstjänster). Det förutsättes, att en arbetskraftsutjämning sker mellan personalen för fullgörande av den verksamhet som här avses och distriktets brottsutredande personal. Behov av att absolut fixera det antal polismanstjänster, som får disponeras för riksomfattande verksamhet, torde enligt beredningen i och för sig inte föreligga.

Beredningen erinrar om att enligt vad som anförts i princippropositionen vissa brott är så svårutredda och så relativt sällan förekommande, att polispersonalen i ett polisdistrikt knappast har möjlighet att i sin verksamhet inom polisdistriktet förvärva den kunskap och erfarenhet som krävs för ut-

redning av sådana brott. Det gäller »främst mord och andra våldsbrott, mordbrand samt vissa gäldenärsbrott och andra komplicerade förmögenhetsbrott». Med ledning av vad som sålunda förekommit har polisberedningen funnit sig böra beträffande fördelningen av de 195 (218—23) kriminalpolismanstjänster som återstår för fördelning på polisdistriktens personalstater föreslå följande.

De nuvarande polisdistrikt vilka i brottsutredningshänseende inte är beroende av någon hjälp utifrån kommer genom den nya polisdistriktsindelningen att tillföras kringliggande områden och tillsammans med dessa bilda polisdistrikt i den statliga organisationen. I de tillkommande områdena är kriminalstatspolisen nu verksam. Skäl talar enligt beredningens mening för att huvudstyrkorna i de nya polisdistriktens centralorter tillföres den arbetskraft som representerar kriminalstatspolisens arbetsinsats i centralorternas omland. Med stöd av resultatet av företagna undersökningar föreslår beredningen, att 66 polismanstjänster (f. n. kriminalpolismanstjänster) upptages i personalstaterna för de polisdistrikt om vilka här är fråga. Normalt torde de berörda polisdistrikten icke ens för mera kvalificerade utredningsuppgifter böra bli beroende av stöd från utredningspersonal som är verksam över polisdistriktsgränserna. Länsåklagarens behov av personal för utredning av brott inom nämnda polisdistrikt bör enligt beredningens mening kunna tillgodoses genom vederbörande polischefs försorg, i regel utan att länspolischefen behöver ingripa.

Vad slutligen gäller frågan om tillgodoseende av behovet av kvalificerad utredningspersonal inom sådana mindre polisdistrikt, där svårutredda brott är relativt sällan förekommande och där polispersonalen knappast kan förutsättas ha möjlighet att i sin verksamhet förvärva den kunskap och erfarenhet som krävs för utredning av dylika brott, föreslår beredningen följande.

Av de för fördelning på polisdistrikten tillgängliga 218 tjänsterna för brottsutredande personal återstår, sedan 89 (23 + 66) disponerats på nyss föreslaget sätt 129 tjänster. Dessa föreslås skola upptagas i personalstaterna i första hand för polisdistrikt i vilka länsresidensstad ingår. För att emellertid i vissa fall undvika onödigt långa resor för utredningspersonalen föreslår beredningen att dylika tjänster upptages i även andra polisdistrikts personalstater.

Beredningen understryker att det föreslagna systemet i realiteten innebär, att vissa större polisdistrikt skall ha att — enligt länspolischefs bestämmande i varje särskilt fall — vid behov ställa kvalificerad personal till länsåklagares förfogande för utredningar av svårare brott inom vissa mindre polisdistrikt. I »redovisningsdistriktets» personalstat kan eventuellt anges, hur många tjänster som beräknats för personal med utredningsgöromål utanför distriktet.

En viktig uppgift för länspolischefen blir enligt beredningen att tillse, att såväl länsåklagares som distriktsåklagares önskemål beträffande arbetskraft

tillgodoses på ett tillfredsställande och — vid fall av personalsvårigheter efter angelägenhetsprövning — lämpligt sätt.

Trafikövervakning

Till stöd åt de små polisdistrikten kommer att erfordras en relativt kraftig, över polisdistriktsgränserna arbetande organisation för trafikövervakningsarbetet. Av beredningens beräkningar framgår sålunda, att intet län — bortsett från Gotlands län — indelats på ett sådant sätt, att länets samtliga polisdistrikt själva kan helt ombesörja de göromål om vilka här är fråga.

I enlighet med riksdagens principbeslut föreslår polisberedningen, att, liksom nu är fallet, särskilda arbetsenheter för trafikövervakning över polisdistriktsgränserna skall vara organiserade. Dessa arbetsenheter — *länstrafikgrupper* — föreslås skola lyda direkt under länspolischef och fullgöra praktiskt taget uteslutande yttre övervakningstjänst. Något utredningsarbete i egentlig mening skall således inte utföras av personalen vid grupperna.

Vid stationeringen av länstrafikgrupperna bör de polistaktiska synpunkterna enligt beredningens uppfattning tillmätas avgörande inflytande. Beredningen anser, att därmed jämväl kraven på en från ekonomiska synpunkter sett lämplig stationering blir tillgodosedda. Vid bifall till beredningens förslag kommer residensstad i stor utsträckning att utgöra stationeringsort för länstrafikgrupp, men sådan grupp kommer av polistaktiska skäl att stationeras även i annan stad i vederbörande län. I vissa län bör flera länstrafikgrupper lämpligen organiseras.

Verksamhetsområdena för de nuvarande ordningsstatspolisavdelningarna skär i vissa fall länsgränserna. Denna ordning har ansetts vara lämplig med hänsyn till den arbetsorganisation som i dag tillämpas inom statspolisorganisationen. Att i den nya organisationen, i vilken ledningen och ansvaret för verksamheten inom respektive län kommer att odelat åvila länspolischeferna, behålla systemet med verksamhetsområden som skär länsgränserna anser beredningen i princip inte böra komma ifråga.

Av det antal ordinarie tjänster för ordningspolismän (årsarbetskrafter) som enligt polisberedningens beräkningar representerar statspolisorganisationens totala arbetsinsats för ordningspolistjänst återstår för trafikövervakningsändamål 604 (668—3—22—39) ordinarie polismanstjänster. Inom polisberedningen har ingående diskuterats, hur dessa tjänster i enlighet med de i princippropositionen angivna riktlinjerna lämpligen bör inlemmas i den statliga polisorganisationen.

Eftersom det här är fråga om att tillskapa arbetsenheter, vilka skall övertaga väsentliga delar av den nuvarande ordningsstatspolisens uppgift, har det i första hand gällt för beredningen att utröna, huruvida påtagliga fördelar står att vinna genom större eller mindre uppdelning av de nu för ordningsstatspolisen disponerade tjänsterna på de olika polisdistrikten eller om över-

vägande skäl talar för ett bibehållande i möjligaste mån av den nuvarande regionala trafikövervakningsorganisationen.

Beredningen har för sin del funnit övervägande skäl tala för ett bibehållande i väsentligen oförändrad form av den trafikövervakningsorganisation, som den nuvarande ordningsstatspolisen representerar. Beredningen föreslår följande i fråga om organisationen av trafikövervakningen på regional- och lokalplanen.

De för ändamålet tillgängliga cirka 600 polismanstjänsterna disponeras för länstrafikgrupper som stationeras i huvudsak på ordningsstatspolisens nuvarande stationeringsorter.

Länstrafikgrupps primära arbetsuppgifter under den dagliga, rutinmässiga tjänsten fullgöres enligt i princip fasta arbetsplaner. Aktioner i samverkan med distriktens trafikövervakningsgrupper företages enligt tillfälliga arbetsplaner som upprättas av länspolischefen för varje särskilt fall efter samråd med de lokala polischeferna.

Länstrafikgrupps territoriella »ansvarsområde» bestämmes med hänsyn till de lokala förhållandena i länen och i huvudsaklig överensstämmelse med vad som för närvarande gäller för ordningsstatspolisen. Dess arbetsuppgifter bör så långt möjligt preciseras så att risk för tveksamhet i fråga om ansvarsfördelningen mellan länspolischef och lokal polischef i möjligaste mån elimineras.

Länstrafikgrupps utrustning med instrument, fordon, förbindelsemedel etc. bör vara kvalitativt högtstående.

Polisdistriktens trafikövervakningsarbete intensifieras i den mån så kan ske. Arbetet inriktas främst på den vanliga övervakningen av trafiken, för vilken icke erfordras särskild instrumentutrustning eller speciella förbindelsemedel.

Trafikövervakningen inom större och medelstora städer fullgöres i så fullständig utsträckning som möjligt av polisdistriktets egen personal.

Det samlade trafiksäkerhetsarbetet inom länet bör intensifieras och effektiveras.

Vid fortsatt utbyggnad av den föreslagna trafikövervakningsorganisationen bör vid polisdistrikts huvudstyrkor den 1 januari 1965 redan organiserade trafikövervakningsgrupper i första hand utbyggas och nya sådana grupper i de mindre distrikten tillskapas.

Polisberedningen är väl medveten om svårigheterna att, i synnerhet i den nya organisationens initialskede, ge polisdistriktens huvudstyrkor den rörlighet som är en grundförutsättning för att den nya organisationen verkligen skall bli effektiv och motsvara de förväntningar, som kommer att ställas på den. I det fortsatta utvecklings- och rationaliseringsarbetet måste emellertid särskild uppmärksamhet ägnas åt frågan hur behovet av arbetskraft för den rörliga övervakningen inom polisdistrikten skall tillgodoses. Därest förutsättningarna för de bedömanden som beredningen gjort sedermera ändras,

torde hinder inte föreligga för en successiv anpassning till ett system för trafikövervakning som i större utsträckning än det nu förordade lägger ansvaret för trafikövervakningen på de lokala polischeferna.

Polisrytteriets framtida organisation

Polisrytteriets nuvarande organisation framgår av följande sammanställning:

Stationeringsort	Antal polismanstjänster för ridutbildad personal				Antal hästar	
	Kommunal polis		Statspolis		Kommunal polis	Statspolis
	Fpa/pa	Fpk/pk	Fpa/pa	Fpk/pk		
Stockholm	2	16	1	19	25	23
Göteborg	2	8	1	11	13	15
Malmö	—	5	1	9	5	13
Norrköping	1	4	—	—	5	—
Sundsvall	—	2	1	7	2	10
Summa	5	35	4	46	50	61

I sitt betänkande anför beredningen flera omständigheter, som talar för en begränsning av rytteriet till de allra största städerna. Sin viktigaste användning har rytteriet sålunda vid större folksamlingar, särskilt sådana som stör ordning och säkerhet. Dylika förekommer oftast i de allra största städerna. I eller i närheten av dessa städer finns dessutom ett uttalat behov av beridna polismän för avpatrullering av frekventerade skogs- och parkområden, som svårligen kan övervakas till fots eller med fordon.

Under senare år, påpekar beredningen, har vidare svårigheter förelegat att erhålla ridkunnig personal. Särskild ridutbildning har därför måst anordnas, vilket inneburit en del olägenheter i synnerhet för de mindre ryttaravdelningarna. Sannolikt kommer genom den tilltagande bristen på ridkunnig personal dessa olägenheter att i framtiden öka och medföra, att rekryteringsfrågan kommer att bli ett framträdande problem. Beredningen förordar därför en sådan ändring av polisrytteriets organisation, att de nämnda olägenheterna i möjligaste mån elimineras.

Ett rationellt utnyttjande av polisrytteriet förutsätter tillgång till hästtransportfordon m. m. I stationeringsorten måste finnas ridhus och erforderlig utbildningsmateriel. Lämpliga stallutrymmen måste stå till förfogande och särskilda hästskötare, helst med hovslagarutbildning, bör finnas anställda.

Med åberopande av det anförda föreslås, att i den statliga polisorganisationen beriden polis stationeras endast i Stockholm, Göteborg och Malmö enligt följande sammanställning:

Stationeringsort	Personal vid ryttarsektion		Ryttarutbildad ers. pers. (fpk/pk) vid polis-kåren	Antal hästar
	»Fast» arbetsorganisation			
	Befäl (motsv.)	Fpk/pk		
Stockholm	5	30	6	45
Göteborg	3	17	3	25
Malmö	2	13	2	15
Summa	10	60	11	85

Förslaget innebär en viss minskning av det nuvarande antalet tjänster för beriden polispersonal, vilket främst motiveras av att det på varje stationeringsort inte bör finnas flera beridna polismän än som vid normala förhållanden behövs för beriden tjänst. Vid beräkningen av personalbehovet i den »fasta» arbetsorganisationen har det förutsatts, att huvuddelen av polispersonalen inte tages i anspråk för patrullering eller annan tjänst till häst mer än under hälften av tjänstgöringstiden och att återstående tid användes för annan tjänst, t. ex. patrullering medelst bil. En mindre del av personalstyrkan — cirka 1/4 — har beräknats skola helt tagas i anspråk för tjänstgöring till häst, bl. a. remontridning och ridutbildning. För att hålla den tänkta arbetsorganisationen intakt bör enligt förslaget inom de poliskårer, där ryttarsektioner organiseras, finnas ridutbildad ersättningspersonal.

De beridna enheterna föreslås skola helt inlemmas i vederbörande polisdistrikts arbetsorganisation. I ryttarsektionens inom Stockholms polisdistrikt dagliga, normala tjänstgöring bör efter samråd med polismästaren i Stockholm kunna ingå även arbetsuppgifter inom angränsande polisdistrikt (t. ex. Nacka polisdistrikt). För rekvirerande i övrigt av polisrytteri bör gälla samma regler som för rekvisition av polisförstärkning i allmänhet.

Behovet av sambandscentraler inom länen, m. m.

Beredningen konstaterar att det inom varje län kommer att föreligga behov av vad som lämpligen bör benämnas *sambandscentral.* Dylika centraler bör organisatoriskt anslutas till residensstädernas arbetsenheter för yttre tjänst, vid vilka passning dygnet runt, helst genom polisbefäl, kan anordnas. Åt sambandscentral bör förslagsvis uppdragas följande uppgifter, nämligen

att fungera såsom central för enligt gällande planer och för mer än ett polisdistrikt utgående larm (härmed bör förknippas dels kontroll av att — då larm begäres av annan än polischef eller dennes ställföreträdare — larmet är befogat, dels bevakning av att larmet återkallas, när det icke längre bör kvarstå);

att särskilt nattetid lämna meddelanden för vidtagande av kortfristiga spanings- och liknande åtgärder, intill dess ledningen av spaningen övertages av annan ansvarig instans;

att svara för sambandet vid spanings- eller andra aktioner, vilka berör mer än ett polisdistrikt;

att under tid då polisstationen i centralort i annat distrikt icke är bemannad mottaga och vidarebefordra meddelanden, som berör nämnda distrikt (vid sambandscentralen bör finnas beredskapsplaner för samtliga polisdistrikt inom länet samt för länet närmast angränsande polisdistrikt);

att föra register över tillgripna motorfordon samt

att mottaga och inom länet på lämpligt sätt vidarebefordra inkommande larm eller liknande meddelanden från rikspolisledningen.

Sambandscentralen bör lokalmässigt anslutas till expeditionen för radio och telex vid centralortens polisstation.

Särskild uppmärksamhet måste givetvis ägnas frågan om kommunikationerna mellan länspolischef och sambandscentral.

Den registrering m. m. som erfordras för sambandscentralernas arbete kan visserligen i och för sig anknytas till motsvarande verksamhet inom vederbörande polisdistrikt. Av praktiska skäl bör detta registreringsarbete emellertid enligt beredningens mening förläggas till sambandscentralen och personal beräknas härför. Arbetsuppgifterna vid sambandscentral kan vidare nödvändiggöra en viss förstärkning av organisationen för det vakthavande befälet i vederbörande polisdistrikt.

Personalbehov

Poliskårernas storlek

Såsom tidigare nämnts har beredningen arbetat efter den allmänna grundsatsen att den lokala polisorganisationens ökade effektivitet i princip bör åstadkommas inom den arbetskraftsram, som nu gäller för det kommunala polisväsendet. Med utgångspunkt i denna grundsats har beredningen i bilaga till betänkandet redovisat sina preliminära beräkningar av antalet polismanstjänster i de föreslagna distrikten. Antalet ordinarie polismanstjänster uppgår enligt dessa beräkningar till 9 527.

Det föreslagna antalet polismän i olika distrikt varierar starkt. Sålunda har 20 distrikt tilldelats 10—25 polismän, 46 distrikt 26—50 polismän och 33 distrikt 51—100 polismän. Återstående 20 distrikt har tilldelats mer än 100 polismän. Poliskårernas varierande storlek får enligt beredningen ses som en naturlig följd bl. a. av de geografiska och befolkningsmässiga olikheterna mellan olika delar av landet samt av de förutsättningar för polisberedningens arbete, vilka givits i beredningens direktiv.

I bilaga till betänkandet anges också beredningens förslag om hur personalen bör fördelas inom distrikten. Personalbehovet på de olika stationeringsorterna inom lokalvaktområdena har av beredningen preliminärt bedömts med hänsyn till det behov, som ansetts erforderligt för vaktområdet i dess helhet. Vid en sådan bedömning har följande slutsatser särskilt beaktats.

Behovet av polispersonal per ett visst antal invånare (»polistätheten») ökar i regel med befolkningskoncentrationen.

Personalbehovet påverkas av lokala förhållanden såsom befolkningens sammansättning, reseavstånd, förekomsten av särskilda etablissemang och anstalter m. m.

En minskning i köpingar och landskommuner av nuvarande för visst område disponerad polismansstyrka bör kunna äga rum bl. a. av den anledningen att exekutionsbiträdesverksamheten kommer att skiljas från polisverksamheten samt att ett flertal arbetsuppgifter, som nu måste bemästras med inom området tillgänglig personal, i fortsättningen kommer att utföras av eller i samverkan med personal från huvudstyrkan eller från andra arbetsgrupper.

Polispersonal för vikariats- och förstärkningstjänstgöring

Beredningen erinrar om att enligt de av Kungl. Maj:t fastställda anvisningarna angående rekrytering och grundläggande utbildning av polispersonal bör i poliskårer, där ett i stort sett kontinuerligt behov föreligger av polispersonal för förstärknings- eller vikariatstjänstgöring, extra ordinarie poliskonstapelstjänster inrättas för att täcka detta behov. Som förut nämnts förutsätts dylika tjänster skola inrättas först då antalet ordinarie tjänster vid en så noggrann avvägning som möjlig mellan personalstyrka och normal arbetsvolym uppgår till 5—7.

I polisdistrikt med mindre än 5 ordinarie polismanstjänster har extra ordinarie poliskonstapelstjänster inte inrättats. Dylika tjänster har inrättats synnerligen sparsamt i polisdistrikt med 5—7 ordinarie polismanstjänster. Med hänsyn härtill, upplyser beredningen, råder i landet inte på långt när den av Kungl. Maj:t förordade proportionen mellan dylika tjänster och det totala antalet inrättade ordinarie polismanstjänster. Antalet inrättade extra ordinarie poliskonstapelstjänster utgör sålunda endast 1 085, eller 1 på 9,3 ordinarie polismanstjänster.

Det synes beredningen vara realistiskt att såsom norm för förhållandet mellan extra ordinarie poliskonstapelstjänster och ordinarie polismanstjänster räkna med i varje fall proportionen 1: 6. Härvid förutsättes, att vikariebehovet i de blivande polisdistrikten till viss del kommer att täckas genom polismän, som visserligen genomgått konstapelsutbildning men som inte ännu blivit innehavare av i personalstat upptagna extra ordinarie poliskonstapelstjänster och därför sannolikt liksom för närvarande kommer att ingå i länsvis sammanhållna vikariekadrar.

Enligt beredningens preliminära beräkningar kommer antalet ordinarie polismanstjänster, avsedda för uteslutande egentlig polisverksamhet, att i den statliga lokala polisorganisationen uppgå till 9 527. Vid tillämpning av nyssnämnda norm för beräkning av behovet av extra ordinarie poliskonstapelstjänster skulle detta kunna uppskattas till i runt tal 1 590 tjänster.

Förslagen i det föregående angående statspolisorganisationens inlemmande i den statliga polisorganisationen innebär sekundärt, att i runt tal 165 ordinarie polismanstjänster successivt bör omvandlas till extra ordinarie poliskonstapelstjänster. Dessa tillsammans med redan inrättade dylika tjänster utgör 1 250 (1 085 + 165). Det antal extra ordinarie poliskonstapelstjänster som skulle behöva nyinrättas utgör följaktligen i runt tal 340 (1 590—1 250). Inrättandet bör enligt beredningens uppfattning kunna ske i huvudsak inom det kommunala polisväsendets nuvarande personalkostnadsram bl. a. genom omvandling av anslag för bestridande av kostnader för vikariats- och förstärkningstjänstgöring till anslag för extra ordinarie poliskonstapelstjänster.

Beredningen räknar med att förhållandena inom polisväsendet med den nya distriktsindelningen blir sådana, att i samtliga polisdistrikt kommer att finnas ett kontinuerligt behov av vikariats- och förstärkningspersonal. Det synes beredningen därför lämpligast att i personalstaten för varje polisdistrikt upptaga ett efter antalet ordinarie polismanstjänster lämpligt avpassat antal extra ordinarie poliskonstapelstjänster, vilkas innehavare i princip bör stationeras på centralorten. Med hänsyn till arbetsgruppernas uppgifter förefaller det beredningen inte osannolikt att för vikariat på tjänster i konstapelsgraden vid dessa i allmänhet måste avdelas polismän med större erfarenhet än den som extra ordinarie poliskonstaplar i allmänhet besitter. Hinder bör inte föreligga för att på ort där större arbetsgrupp förlagts fast stationera innehavare av extra ordinarie poliskonstapelstjänst.

För den föreslagna ordningen talar enligt beredningen även det förhållandet, att inom polisväsendet i princip på samma sätt som för närvarande kommer att finnas två kategorier av reservpersonal, nämligen dels extra ordinarie poliskonstaplar, varom här talats, dels polismän, som genomgått konstapelsutbildningen men som inte är innehavare av i personalstat upptagna extra ordinarie poliskonstapelstjänster. Den sistnämnda personalkategorin synes lämpligen böra anslutas till huvudstyrkorna i landets residensstäder (motsvarande) och där bilda länens vikariereserver. Det bör ankomma på länspolischefen att besluta om denna reservpersonals tjänstgöringsförhållanden.

Anlitande av icke polisutbildad personal

Beredningen framhåller att i olika sammanhang under senare år påtalats det otillfredsställande i att den utbildade polispersonalen på åtskilliga håll sysslar med uppgifter, som rätteligen bör ankomma på personal i kontorskarriären eller annan icke polisutbildad personal. Polisväsendets organisationsnämnd har efter uppdrag av Kungl. Maj:t särskilt utrett frågan om möjligheterna att befria de inom landsfiskalsorganisationen tjänstgörande polismännen från dylika uppgifter. Uppdraget redovisades i en den 11 november 1957 dagtecknad promemoria, vilken utvisade, att arbetsuppgifter

skulle kunna avlastas polispersonal i en omfattning som enbart inom landsfiskalsdistrikten motsvarade cirka 210 årsarbetskrafter. Nämnden föreslog, att statsbidrag skulle utgå för avlöning åt heltidsanställd befattningshavare för skriv- och kontorsgöromål i polisdistrikt med minst tre ordinarie polismanstjänster, varav minst en befälstjänst. Förslaget föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Sedan organisationsnämndens undersökning verkställdes, anser beredningen att förhållandena något förbättrats, men alltjämt fullgöres biträdesgöromål i stor omfattning av polispersonal.

Ett flertal arbetsuppgifter bör enligt beredningens mening kunna överföras till personal i kontorskarriären. Bland dessa anges särskilt renskrivnings- och diarieföringsarbete, förande och omhänderhavande av register av olika slag, statistikarbete, personalbokföringsarbete, utlämnande av interimsskyltar och därtill anslutande arbetsuppgifter, mottagande av hittegods samt mottagande av enkla anmälningar och ansökningar.

Vid arbetsgrupperna anses biträdespersonal också i tämligen stor utsträckning kunna tagas i anspråk för expeditionstjänst, eftersom råd och anvisningar alltid kan erhållas från centralorten för den händelse ingen av polismännen på platsen skulle finnas till hands. Med utgångspunkt häri och med beaktande av de slutsatser polisväsendets organisationsnämnd ansett sig kunna dra av sin utredning, har polisberedningen vid bestämmandet av det lämpliga antalet biträdestjänster vid de mindre polisiära arbetsenheterna i princip utgått från den av organisationsnämnden förordade beräkningsgrunden, dvs. att ett heltidsanställt biträde i allmänhet kan antagas bli fullt sysselsatt vid arbetsgrupp om minst tre polismän. Ovillkorligt krav på att befäl skall finnas vid arbetsgruppen synes icke böra uppställas. Beslut såväl i detta hänseende som i frågan huruvida undantag skall ske från huvudregeln om att ett biträde bör finnas vid en tremannagrupp torde böra träffas från fall till fall och med hänsyn till de lokala förhållandena.

Självfallet kan en mera exakt bedömning av behovet av kontorspersonal för arbetsgrupperna och den lokala tillgången på lämplig och villig arbetskraft för ändamålet småningom leda till inrättande av deltidstjänster i kontorskarriären. Polisberedningen har emellertid bedömt förutsättningarna i initialskedet vara sådana, att beredningen för sin del ansett sig inte böra vid sina beräkningar av detta personalbehov uppta annat än heltidstjänster.

Frågan huruvida gemensamma kanslier för polis- och åklagarmyndigheten bör anordnas, har beredningen bedömt mot bakgrunden av att åklagarverksamheten kan väntas centraliseras till tämligen stora arbetsenheter (åklagarmyndigheter) och att verksamheten i princip inte kommer att utövas från andra orter än polisdistriktens centralorter. Såväl polis- som åklagarverksamheten kan därför på en sådan ort i regel bedömas var för sig inrymma kontorsgöromål i en sådan omfattning, att intet skulle vara att vinna på att anordna gemensamma kanslier. På grund av det samband som måste upp-

rätthållas mellan åklagare och särskilt den brottsutredande personalen föreslår polisberedningen i annat sammanhang, att på vissa centralorter skall stationeras endast en åklagare tillsammans med ett biträde ur kontorskarriären. I dylika fall kan behov för åklagaren uppkomma av att få anlita den polisiära kontorsorganisationen på platsen. Några särskilda arrangemang för en dylik, naturlig samordning synes beredningen inte behöva träffas. Det bör överlåtas på vederbörande polismästare och distriktsåklagare att närmare samråda om hur samarbetet skall ordnas.

Vad sålunda anförts utesluter enligt beredningen inte att vissa kontorsrutiner, t. ex. diarieföring eller annan registrering samt arkivering, med hänsyn till det nära samband som råder mellan de båda verksamhetsgrenarna på ett lämpligt sätt samordnas. Utredning härom bör ske i samband med detaljplaneringen av poliskårernas och åklagarmyndigheternas inre organisation.

Beredningen anför att biträdespersonalen i kontorskarriären på en stationeringsort helst bör sammanföras till en organisationsenhet. Bl. a. vikariefrågan kan därigenom lösas smidigare. Endast om särskilda skäl talar därför bör befattningshavare tjänstgöringsplaceras utanför enheten. Om så sker bör detta dock inte innebära någon inskränkning i rätten för arbetsledaren vid den nyssnämnda organisationsenheten att i arbetsutjämnande syfte disponera även biträden, som tjänstgöringsplacerats vid viss sektion e. d.

I den blivande statliga polisorganisationen kommer arbetet att kunna specialiseras i större utsträckning än tidigare, anför beredningen. Därigenom ökas möjligheterna att för arbetsuppgifter, som ligger utanför den egentliga polisverksamheten, anlita även annan icke polisutbildad personal än sådan i kontorskarriären. De göromål som i detta sammanhang blir särskilt aktuella är arrestantbevakning och förpassningar, delgivningar, vård och underhåll av fordon, radioanläggningar och annan utrustning samt hittegods, skötsel av fastigheter och lokaler, fotolaboratoriearbete och hästvård.

De nämnda arbetsuppgifterna är till en del föremål för särskilda utredningar. Några riktlinjer beträffande behovet av personal för uppgifternas fullgörande m. m. anser sig beredningen därför inte nu kunna ange. Dock erinras om att behov av särskild personal för fordonsvård av polisväsendets organisationsnämnd i ett år 1962 till Kungl. Maj:t avgivet yttrande bedömts föreligga, då fordonsparken omfattar minst ca 15 bilar. I vilken utsträckning dylika tjänster bör inrättas blir dock beroende av de lokala förhållandena.

Övriga organisationsfrågor

Möjligheterna att åstadkomma en förbättrad övervakning av efterlevnaden av sjötrafikens regler m. m. är enligt vad beredningen erinrar om för närvarande föremål för särskild utredning. Vilken inverkan resultatet av

denna kan komma att få på arbetsorganisationen i aktuella polisdistrikt anser beredningen böra bedömas i ett senare skede av polisberedningens arbete.

Gräns- och skyddsområdesbevakningen anses inte för närvarande påkalla några särskilda överväganden. Beträffande gränsbevakningen synes dock kunna ifrågasättas, om den nuvarande samordningen med tullverksamheten ger önskad effekt. Frågan om den lämpligaste formen för denna bevakning kan därför sedermera behöva närmare utredas. Organisationen av skyddsområdesbevakningen i Norrbottens län är jämförelsevis ny och behovet av personal för bevakningen av områdena finner beredningen i princip böra beaktas i samband med uppgörandet av personalstater för aktuella polisdistrikt.

Beträffande frågan i vilken omfattning särskilda trafikvakter bör anlitas för parkeringsövervakning erinrar beredningen om sitt i annat sammanhang framlagda förslag i ämnet, enligt vilket det skall åvila länsstyrelserna att vid behov göra framställning om åläggande för kommun att ombesörja trafikövervakning med särskild personal.

Vad gäller den s. k. jaktpolisen avser polisberedningen vid det fortsatta personalstatsarbetet att beräkna personal för sådan polisverksamhet som nu bedrives av jaktpolisen. F. n. finnes i landet fem enligt statens allmänna avlöningsreglemente inrättade extra tjänster för jaktpoliser, varav en i vart och ett av Jämtlands, Västernorrlands och Västerbottens län samt två i Norrbottens län.

Remissyttrandena

Allmänt

Remissinstanserna ansluter sig i allmänhet till de principer, enligt vilka beredningen bestämt arbetsfördelningen inom distrikten, indelningen i vaktområden, valet av stationeringsorter och övriga frågor som äger samband med arbetsorganisationen inom distrikten. Det övervägande antalet remissinstanser har också i allt väsentligt godtagit beredningens förslag angående statspolisorganisationens avveckling.

De invändningar som riktas mot förslaget avser huvudsakligen tillämpningen i det enskilda fallet av de föreslagna principerna. Sålunda har ett antal remissinstanser menat att arbetsgrupper bör finnas på vissa orter, där någon stationering enligt beredningens mening inte bör förekomma. Andra har hävdat att på viss ort föreslagen arbetsgrupp inte fått tillräckliga personalresurser. I några få fall har kritik riktats mot bestämningen av gränserna för vissa polisdistrikt och vaktområden. Denna kritik, som avser enskildheterna i beredningens förslag, synes inte vara av beskaffenhet att böra upptagas till behandling i detta sammanhang.

Polisdistriktsindelningen

Det stora flertalet remissinstanser ansluter sig till beredningens uttalande att förslaget innefattar ett antal polisdistrikt som måste anses vara alltför små och att arbetsorganisatoriska skäl inom en snar framtid sannolikt kommer att framtvinga en översyn av polisdistriktsindelningen. Flera av dessa remissinstanser beklagar, att inte alla distrikt kunnat ges en tillfredsställande storlek men uttalar förståelse för att så inte kunnat ske på grund av innehållet i de direktiv, som beredningen haft att följa. *Statskontoret* vill sålunda inte motsätta sig, att den av beredningen föreslagna distriktsindelningen förverkligas, ehuru det inte förefaller osannolikt att en indelning med lägre antal distrikt skulle innebära en mera rationell lösning. Förslaget bör enligt statskontorets mening betraktas som en försöksorganisation och statskontoret utgår i likhet med beredningen från att distriktsindelningen efter relativt kort tid kommer att omprövas. Vid sin granskning av beredningens förslag har *föreningen Sveriges polismästare* funnit att, i det läge den stora sakfrågan, polisväsendets förstatligande, nu befinner sig, det skulle vara orealistiskt och för reformens genomförande olägligt att kräva en ny översyn av distriktsindelningen. Föreningen anser sig kunna tillstyrka förslaget under förutsättning att distriktsindelningen snarast efter den 1 januari 1965 blir föremål för den översyn, som ett rationellt polisarbete kräver. Det är föreningens bestämda uppfattning att ett polisdistrikt i princip bör dimensioneras så, att arbete för minst 50 polismän bereds. Uttalanden av i stort sett samma innehåll har gjorts av bl. a. *länsstyrelserna i Uppsala* och *Malmöhus län, polismästarna i Stockholm, Göteborg* och *Norrköping, föreningen Sveriges stadsfiskaler* och *Sveriges juristförbund.*

Länsstyrelserna i Gävleborgs och *Västernorrlands län, landsfogden i Norrbottens län* samt *svenska stadsförbundet* anser inte att direktiven bör utgöra hinder för en mera rationell polisdistriktsindelning.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län finner det sålunda oriktigt att genomföra en distriktsindelning med insikt om att den redan från början inte är lämplig. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser att riksdagen på grundval av det föreliggande mera genomarbetade materialet bör föreläggas ett förslag till ändring av riktlinjerna för polisdistriktsindelningen i den mån så behövs med tanke på att från riksdagens sida dock framhållits, att den inre organisationen av distrikten och personalens fördelning vore mera betydelsefulla faktorer än den geografiska omfattningen av distrikten. Denna sistberörda inställning i organisationsfrågan torde även, såvitt länsstyrelsen kan bedöma, vara den förhärskande på kommunalt håll. *Svenska stadsförbundets styrelse* hävdar, att man redan nu bör taga de fulla konsekvenserna beträffande polisdistriktsindelningen av polisväsendets förstatligande och anför därom följande.

Häremot kan självfallet åberopas riksdagens på statsutskottets utlåtande grundade uttalande rörande polisdistriktsindelningen och då särskilt anvis-

ningen om att polisberedningen borde pröva möjligheterna till mindre polisdistrikt än som t. o. m. polisutredningen avsett. Å andra sidan har statsutskottet självt i samma utlåtande — på tal om polisbevakningen på landsbygden — uttalat att den inre organisationen av distrikten och personalens fördelning är av större betydelse än distriktens geografiska omfattning, ett uttalande som uppenbarligen har generell giltighet så snart man kommer in på spörsmålet om polisväsendets lokala förankring inom den nya polisorganisationen. Styrelsen vill därmed fästa uppmärksamheten på att de synpunkter, som ytterst legat bakom intresset för små polisdistrikt — möjligheten till personlig kontakt med polisledningen, lokalkännedom m. m. — egentligen icke har med frågan om polisdistriktens storlek att göra i ett system där dessa synpunkter skall tillgodoses främst genom lämpligt utplacerade arbetsgrupper, vilka t. o. m. i viss omfattning via delegation avses bli utrustade med polismyndighetsbefogenheter. Frågan om polisdistriktens storlek bör således kunna frikopplas från spörsmålet om polisväsendets lokala service och i stället bedömas helt med hänsyn till möjligheterna att ordna en tillräckligt slagkraftig rörlig polisstyrka inom distriktet. Styrelsen skulle därför helst se att man redan nu tar de fulla konsekvenserna beträffande polisdistriktsindelningen av polisväsendets förstatligande. Om detta skulle bedömas ogörligt, bl. a. med hänsyn till riksdagens uttalanden i dessa frågor, vill styrelsen understryka polisberedningens uppfattning att man vid uppbyggnaden av polisorganisationen i de minsta distrikten bör iakttaga en viss försiktighet och icke omedelbart binda sig för stora investeringar och kostnadskrävande anordningar i övrigt, vilka icke kan nyttiggöras vid en förändring i polisdistriktsindelningen.

Även *svenska kommunförbundets styrelse* fäster uppmärksamheten på statsutskottets uttalande att den inre organisationen av distrikten och personalens fördelning är mera betydelsefulla faktorer än den geografiska omfattningen av polisdistrikten. Enligt förbundets uppfattning finns anledning att taga större hänsyn till detta uttalande än vad beredningen ansett sig kunna göra och även att draga de praktiska konsekvenserna härav i fråga om distriktsindelningen, som kan föranledas av renodlat organisatoriska synpunkter.

Några remissinstanser har i sina yttranden ansett sig inte kunna dela beredningens uppfattning om olägenheten av de små distrikt, som beredningen föreslagit. *Landsfogden i Blekinge län* anser, att man med hänsyn till vissa av statsmakternas uttalanden inte kan underlåta att pröva, hur i ett förstatligat polisväsende ett litet distrikt kan fungera. Man torde därvid också kunna erhålla bättre jämförelsematerial än som hittills varit fallet för bedömningen av frågan, hur litet ett distrikt kan vara för att polisstyrkan i distriktet skall kunna rationellt och effektivt utnyttjas utan hjälp annat än i undantagsfall från andra distrikt. Till detta uttalande ansluter sig *länsstyrelsen i Blekinge län.*

Arbetsorganisationen

Beredningens förslag om vilka arbetsuppgifter, som bör uppdragas åt arbetsgrupperna, och arbetsfördelningen

inom polisdistrikten har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. *Länsstyrelsen i Stockholms län* avvisar dock förslaget att frågor om undantag från de angivna reglerna om vilka typer av arbetsgrupper, som skall finnas i vaktområdena, bör avgöras av rikspolisstyrelsen ävensom förslaget att styrelsen bör besluta om undantag från reglerna om befälsförhållandena mellan arbetsgrupperna och mellan centralort och arbetsgrupp. Även *länsstyrelsen i Västmanlands län* intar denna ståndpunkt.

Remissinstanserna ansluter sig också till de synpunkter, som enligt beredningens mening bör vara vägledande vid indelningen av ett polisdistrikt i vaktområden och vid valet av stationeringsort. I fråga om de av beredningen angivna principerna anför *styrelsen för svenska stadsförbundet* följande.

Såvitt styrelsen kan finna har beredningen därvid synnerligen noggrant och fullständigt penetrerat de i detta sammanhang relevanta spörsmålen och i anslutning därtill redovisat överväganden och förslag, mot vilka icke torde kunna göras några mera väsentliga erinringar. För styrelsen framstår det som särskilt värdefullt att beredningen haft till riktpunkt att vid stationeringen av arbetsgrupper i största möjliga utsträckning söka anknytning till redan existerande förhållanden beträffande polispersonals placering. Härigenom kommer polisreformen för allmänhetens stora flertal icke att medföra någon större omställning.

Med anledning av beredningens uttalande att det efter viss tids erfarenhet kan bli aktuellt att verkställa indragning av vissa arbetsgrupper anför styrelsen följande.

Styrelsen kan väl förstå, att detta kan visa sig motiverat ur en ensidig polisteknisk—ekonomisk synvinkel men vill understryka, att man vid en sådan prövning även bör ta vederbörlig hänsyn till det psykologiska och reella värdet för befolkningen på en ort att ha nära tillgång till en arbetsgrupp. I anslutning härtill bör framhållas, att det också bör kunna bli tal om att omplacera och nyinrätta arbetsgrupper vid ändrade förhållanden eller om erfarenheten skulle visa att man redan från början gjort en felbedömning i fråga om behovet av arbetsgrupper.

Styrelsen för svenska kommunförbundet kan inte tillstyrka den ytterligare nedskärning av antalet stationeringsorter, som gjorts av polisberedningen i förhållande till polisutredningens förslag. Förbundets styrelse anför härom följande.

Antalet orter med polispersonal uppgår f. n. enligt utredningen till 989 och föreslås minskat med 470 till 519, d. v. s. 54 färre än vad polisutredningen föreslagit. Ett betydande antal landskommuner måste med denna långtgående centralisering bli helt utan polispersonal. Styrelsen anser det i hög grad betänkligt med den synnerligen radikala nedskärning av antalet polisstationer, som det här är fråga om. Det finns enligt styrelsens uppfattning stor risk för att polisstyrkorna i distrikten successivt kommer att alltmera engageras för polisuppgifterna i centralorter och andra större tätorter. I varje distrikt, där arbetskraftssituationen präglas av knapphet eller påtaglig brist på arbetskraft — ett förhållande som torde komma att råda i flertalet

distrikt — kan en dylik omdirigering av personalresurserna till men för polisverksamheten på landsbygden komma att äga rum relativt snart efter förstatligandet. Ju mindre antalet polisstationer är på landsbygden, desto större risk finns för att en sådan ensidig användning av polispersonalen blir det praktiska resultatet av den nya polisorganisationen.

Vad beredningen anfört rörande de faktorer, som bör inverka på bestämningen av personalbehovet inom lokalvaktområden och vid arbetsgrupper har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. Ett stort antal remissinstanser har i detta sammanhang dock framhållit att åtskilliga polisdistrikt i dag är underbemannade och att personalförstärkningar måste komma till stånd om polisen på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter. Några remissinstanser vänder sig också mot den grundsats, efter vilken beredningen arbetat, nämligen att den lokala polisorganisationens ökade effektivitet i princip bör kunna åstadkommas inom den arbetskraftsram, som nu gäller för det kommunala polisväsendet. Denna grundsats kan inte godkännas av *länsstyrelsen i Jönköpings län*. Enligt länsstyrelsens mening bör, sedan de lokala arbetsgruppernas styrkor fastställts, huvudstyrkan dimensioneras efter vad som kan bedömas vara det verkliga arbetskraftsbehovet vid varje huvudstyrka. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* påpekar, att polisberedningen i vissa fall byggt sin bedömning av arbetskraftsbehovet på personalstater, som är gamla och länge varit i behov av revidering. Personaltilldelningen har därför inte kommit att stå i riktigt förhållande till arbetsbelastningen. — Liknande uttalanden gör bl. a. *länsstyrelserna i Uppsala, Göteborgs och Bohus* samt *Norrbottens län*.

Beredningens förslag och synpunkter avseende arbetsorganisationen inom polisdistrikten har i allt väsentligt vunnit anslutning hos det övervägande antalet remissinstanser. Den definition av begreppet polisverksamhet, som beredningen föreslår, finner sålunda *polismästaren i Stockholm* klar och koncis. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* finner övervägande skäl tala för beredningens förslag att polisverksamheten organiseras i skydds- och övervakningsverksamhet samt utredningsverksamhet.

De särpräglade förhållandena i Stockholm, Göteborg och Malmö i fråga om befolkningens storlek, brottslighetens omfattning m. m. kräver dock enligt *överståthållarämbetet* särskilt beaktande. Frågan om den lokala polisorganisationen i dessa städer bör enligt ämbetets mening upptas till särskild utredning, varvid största möjliga anknytning till den allmänna polisorganisationen givetvis bör eftersträvas. *Polismästaren i Stockholm* anser att den brottsutredande verksamheten är så betydelsefull och så skiljaktig från övrig utredningsverksamhet att den för brottsutredning avsedda personalen, åtminstone i större polisdistrikt, måste sammanföras till en central avdelning, ställd under särskild ledning. Denna avdelning bör behålla benämningen kriminalpolis för att markera att den sysslar med utredningar om

grövre brottslighet. Polismästaren förordar vidare att frågan om möjligheterna att decentralisera kriminalpolisverksamheten närmare utreds. Även *polismästaren i Göteborg* menar att beredningens förslag inte i alla avseenden kan tillämpas i de allra största polisdistrikten.

Vissa remissinstanser, däribland *polismästarna i Västerås* och *Luleå, föreningen Sveriges polismästare* och *Sveriges juristförbund,* anför vissa kritiska synpunkter beträffande beredningens förslag om hur uppgifterna bör fördelas mellan ordnings- och utredningsavdelningarna samt understryker att denna fördelning måste anpassas till de lokala förhållandena. *Föreningen Sveriges stadsfiskaler* finner benämningen »skydds- och övervakningsverksamhet» inte helt lyckad och ifrågasätter om inte »tillsynsverksamhet» vore en bättre beteckning. *Sveriges juristförbund* anser att benämningen »skydds- och övervakningsverksamhet» är för tung.

Beträffande beredningens uttalande att organisationen inom polisdistrikten blir smidig och levande endast om den medger en sådan rörlighet, att tjänsteinnehavarnas intresse för polisarbetet hålles vid makt, förklarar sig *TCO:s statstjänstemannasektion* dela beredningens uppfattning i den mån härmed avses att motverka en alltför ensidig och monoton tjänstgöring. Det bör emellertid observeras, att även negativa verkningar riskeras om rörligheten drivs alltför långt med snabba skiften mellan arbetsplatser och arbetsuppgifter. En i princip mjuk gränsdragning mellan de två verksamhetsgrenarna inom polistjänsten synes dock tillfredsställande från såväl personal- som effektivitetssynpunkt.

Polisverksamhet över polisdistriktsgränserna

Förslaget angående statspolisorganisationens avveckling har framkallat skiljaktiga meningar huvudsakligen endast i vad det avser behovet av regional trafikövervakning genom särskilda länstrafikgrupper. Det övervägande antalet remissinstanser, däribland *samtliga länsstyrelser utom länsstyrelsen i Södermanlands län* samt *föreningarna Sveriges landsfogdar* och *Sveriges polismästare,* ansluter sig till beredningens uppfattning att regional trafikövervakning bör bedrivas i samma omfattning som hittills.

Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* är det sålunda helt riktigt att beredningen så hårt engagerat sig för en förbättrad trafikövervakning. *Länsstyrelsen i Uppsala län* framhåller, att trafikövervakningen genom de föreslagna länsvis sammanhållna trafikgrupperna blir den effektivaste. *Länsstyrelsen i Skaraborgs län* delar beredningens åsikt att det för närvarande inte kan vara lämpligt att uppdela den för trafikövervakning avsedda statspolisen på de olika polisdistrikten. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anför följande.

Ordningsstatspolisens huvuduppgift är trafikövervakning. I framtiden kommer denna övervakning att kräva allt större arbetsinsats från poli-

sens sida. För att verksamheten skall bli så effektiv som möjligt bör trafikövervakningen organiseras såväl lokalt inom distrikten som regionalt inom länen. Länsstyrelsen tillstyrker att särskilda länstrafikgrupper, lydande direkt under länspolischefen, organiseras.

Några få remissinstanser, bl. a. *länsstyrelsen i Södermanlands län* och *föreningen Sveriges landsfiskaler,* menar att det delade ansvaret för trafikövervakningen mellan länspolischefen och den lokala polischefen kan föranleda kompetenskonflikter. Vidare uttalas farhågor för att den lokala polisens intresse för trafikövervakning kan komma att försvagas. Av de remissinstanser, som kritiserar förslaget, hävdar bl. a. *Kristianstads och Värmlands läns avdelningar av föreningen Sveriges landsfiskaler* att det över huvud taget inte bör förekomma någon regional övervakning. Andra menar att sådan övervakning bör ges en mera begränsad omfattning än vad beredningen föreslagit.

Statskontoret, som tillstyrker beredningens förslag, förutsätter att det praktiska utfallet av avvägningen mellan polisdistriktens bemanning och polisstyrkor, som ställs till länspolischefernas förfogande, ingående studeras. De justeringar ifråga om denna avvägning, som därigenom kan komma att visa sig behövliga, bör vidtas så snart som möjligt.

Beträffande polisrytteriets framtida organisation har praktiskt taget samtliga remissinstanser slutit upp kring förslaget om dess begränsning till Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt. Endast *länsstyrelsen i Östergötlands län, landsfogden i Västernorrlands län* och *polismästaren i Norrköping* har anmält från förslaget avvikande mening. Med hänsyn bl. a. till de ofta förekommande publikevenemangen i Norrköping och länet i övrigt anser *länsstyrelsen i Östergötlands län,* att rytteriet i denna stad bör bibehållas. *Landsfogden i Västernorrlands län* framhåller, att rytteriet i Sundsvall i icke ringa utsträckning använts för ordnings- och trafikuppgifter och att det därför även i framtiden föreligger behov av rytteri i staden.

Samtliga remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget att sambandscentraler skall inrättas i länen. Förslaget mottas med stort gillande. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser att förslaget tillgodoser ett mycket stort behov och *länsstyrelsen i Östergötlands län* betecknar förslaget som ett utmärkt initiativ.

Polispersonal för vikariats- och förstärkningstjänstgöring

Endast några få remissinstanser har riktat invändningar mot utredningens förslag att proportionen mellan extra ordinarie poliskonstapelstjänster och ordinarie polismanstjänster skall vara 1 : 6. Dessa remissinstanser anser, att beredningen underskattat behovet av extra ordinarie poliskonstapelstjänster. Om fastställda tjänstgöringsplaner alltid skall kunna upprätthållas oberoende av semestrar och

andra ledigheter bör enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län* beräkningsnormen vara 1: 5. Länsstyrelsen framhåller i detta sammanhang att den planerade ökade kursverksamheten i olika former kommer att kräva avsevärda ledigheter med åtföljande besvärliga rubbningar i polisarbetet. *Polismästaren i Luleå* menar, att relationssiffran snarare bör understiga än överstiga 5. *Föreningen Sveriges polismästare* anser, att tilldelningen av extra ordinarie tjänster bör vara minst 1 på 5 ordinarie.

Riksrevisionsverket har inte något att erinra mot polisberedningens uttalande, att de polismän som genomgått konstapelsutbildningen, men som inte är innehavare av i personalstat upptagna extra ordinarie poliskonstapelstjänster, lämpligen synes böra anslutas till huvudstyrkorna i landets residensstäder (motsvarande) och där bilda länens vikariereserver. Ämbetsverket håller dock före, att nämnda polismän bör betraktas såsom befattningshavare utan fast stationeringsort, intill dess de blir innehavare av i personalstat upptagna poliskonstapelstjänster. *Föreningen Sveriges polismästare* anför följande.

Beredningen har — enligt föreningens uppfattning fullt befogat — ifråga om stationeringen förutsatt, att i alla distrikt kommer att finnas ett kontinuerligt behov av vikariats- och förstärkningspersonal. Enligt föreningens förmenande bör sådan personal utanför e. o. kadern placeras där förstärkningsbehovet är mest framträdande och även så, att personalen därigenom kan få rimlig kontakt med sina hem. En viss utspridning från residensstaden är därför påkallad. Härför talar även utbildningskravet.

Svenska polisförbundets länskommitté i Östergötlands län anser att de polisaspiranter, som kommer att erhålla vikariatsförordnanden i de olika polisdistrikten inom länet, bör ha sin stationeringsort i den centralort, där moderkåren är förlagd, till dess de erhåller tjänst såsom poliskonstapel i något polisdistrikt.

Anlitande av icke polisutbildad personal

Vad beredningen anfört om anlitande av icke polisutbildad personal har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. I flera yttranden har man kraftigt understrukit angelägenheten av att polismän avlastas arbetsuppgifter, som rätteligen bör ankomma på personal i kontorskarriären eller annan icke polisutbildad personal. *Länsstyrelsen i Uppsala län* finner sålunda angeläget, att uppgifter som inte kräver polisiär utbildning, så långt möjligt överföres till andra befattningshavare än polismän. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* understryker att åtskilliga arbetsuppgifter, som nu handläggs av polismän, i stället kan anförtros personal ur kontorskarriären. *Landsfogden i Blekinge län* anser det värdefullt, att beredningen betonat nödvändigheten av att polisens arbetsuppgifter i största omfattning rationaliseras till att omfatta uppgifter som har sammanhang med ordning och säkerhet och att beredningen understrukit nödvändigheten

av att biträdespersonal i tillräcklig omfattning ställes till polisens förfogande för uppgifter som ej kräver polisutbildning. *Polismästaren i Luleå* anser det vara av utomordentlig vikt att uppgifter gallras ut som kan utföras av personal ur kontorskarriären. *Föreningen Sveriges polismästare* ställer sig helt bakom beredningens initiativ i denna del. I brist på erforderlig personal för fullgörande av kontorsarbete och av beredningen nämnda arbetsuppgifter utanför kontorsärenden användes nu i alltför stor utsträckning polispersonal till uppenbart men för det egentliga polisarbetet. Anlitande av icke polisutbildad personal bör enligt *Sveriges juristförbunds* mening kunna ske i större utsträckning än vad som föreslagits av beredningen. Polispersonalen är i dagens läge väl utbildad men får ofta syssla med göromål, som bättre kan utföras av kontorspersonal utan men för polisverksamheten. Förbundet anser därför att vissa enklare utredningar såsom t. ex. lotteriutredningar, mantalsärenden, kyrkoskrivningar, bilskatteutredningar, bilregistreringsärenden, radiolicenser etc. bör kunna utföras av kontorspersonal. Ävenså bör en hel del av de förvaltningsuppgifter, som numera på en del håll fullgöres av högre polisbefäl, kunna fullgöras av kontorspersonal. — Även *polismästaren i Göteborg* ger anvisning på uppgifter för icke polisutbildad personal och anför.

Icke minst ifråga om polismyndighetsärenden, särskilt handräckningsärenden, synes det angeläget att tillse, att arbetsuppgifterna icke utföres av polispersonal i den mån så icke befinnes erforderligt. Utredningar angående äganderätten till motorfordon, utebliven försäkring av motorfordon eller om radiolicensbetalning och utredningar i sociala ärenden föranledes måhända snarare av remissorganens brist på arbetskraft än behovet av utredningar genom polispersonal.

TCO:s statstjänstemannasektion anför följande.

En princip i beredningens arbete synes ha varit att inom polisorganisationen skapa förutsättningar för en renodling av arbetsuppgifterna, så att uppgifter av kameral och kontorsmässig natur i så hög grad som möjligt friläggs från de polisiära uppgifterna och anförtros personal inom kontorskarriären och med kameral-administrativt inriktad utbildning. TCO-S delar denna beredningens uppfattning och vill understryka att dessa funktioner ges sådana resurser — såväl kvalitativt som kvantitativt — att beredningens målsättning kan förverkligas. I vissa avseenden ger de framlagda förslagen icke tillräckligt underlag för en bedömning huruvida sådana förutsättningar blir för handen.

I motsats till beredningen anser *statskontoret* det lämpligt att redan vid den nya distriktsorganisationens tillkomst anlita deltidsanställd kontorspersonal. Huruvida ett heltidsanställt biträde i regel blir fullt sysselsatt vid arbetsgrupp om tre polismän, synes böra praktiskt prövas innan systemet mera allmänt genomförs. Även *polismästaren i Stockholm* anser, att man bör beakta möjligheterna till deltidsarbete. Speciellt i fråga om registerarbete har deltidsanställd personal uppvisat goda arbetsresultat.

I detta sammanhang framhåller *statskontoret,* att man vid avvägningen av proportionen mellan polispersonal och specialpersonal bör särskilt uppmärksamma det förhållandet att polispersonal, som på grund av ålder eller andra anledningar inte är helt lämplig för utförande av vissa av de egentliga polisgöromålen, ofta med fördel kan anlitas för specialuppgifter — såsom arrestantbevakning, fotografering och ritarbete — eventuellt efter särskild utbildning. Det är tänkbart att härigenom en mera ekonomisk och flexibel polisorganisation kan åstadkommas än om specialpersonal anlitas i alla de fall specialuppdragens omfattning i och för sig skulle kunna motivera att så skedde. Även *polismästaren i Stockholm* framhåller att problemet om möjligheterna att placera icke fullt arbetsför polispersonal måste beaktas. — Inom så stora poliskårer, som skall bildas, får man enligt *stadsfiskalen i Skövde* räkna med att polismän kan skadas, bli sjuka eller eljest olämpliga för normal polistjänst. Reträttplatser — sysselsättning som garagepersonal, vaktmästare, vakt på centralvaktkontor e. d. — måste reserveras för denna kategori.

Departementschefen

Den lokala polisorganisationen är för närvarande inte tillfredsställande uppbyggd. En av de allvarligaste bristerna utgör förekomsten av de alltför många små polisdistrikten. Av landets 554 polisdistrikt har sålunda 393 eller drygt 70 procent mindre än 10 polismanstjänster. Möjligheterna att i sådana distrikt upprätthålla effektiv yttre bevakning och god beredskap är starkt begränsade. Inte heller finns i dessa distrikt tillräckligt underlag för en ändamålsenlig befälsorganisation eller för anskaffning av tekniska hjälpmedel i den omfattning som krävs för en effektiv polisverksamhet.

En framträdande brist i organisationen är också den alltför spridda stationeringen av polismän, vilken bl. a. medför svårigheter att vid kritiska tillfällen åstadkomma en samlad insats. Poliskårernas organisation är heller inte rationell. Den nuvarande gränsdragningen mellan ordnings- och kriminalpolisverksamhet medger inte en ändamålsenlig fördelning av arbetsuppgifterna och försvårar samordningen av olika polisiära aktiviteter.

Riksdagens principbeslut avser att undanröja svagheterna i den lokala polisorganisationen. Polisdistrikten skall äga så stor befolkning och sådan struktur, att polisarbetet inom distriktet bereder sysselsättning för en poliskår om minst 20 och helst upp emot 50 man. Enligt vad som framhålls i statsutskottets utlåtande måste man dock under indelningsarbetet allvarligt pröva möjligheterna till mindre distrikt än vad 1957 års polisutredning föreslagit. Antalet av utredningen föreslagna distrikt uppgick till 111. Riksdagsbeslutet innebär vidare, att huvuddelen av personalen i ett distrikt skall förläggas i en centralort. Förutom den i centralorten placerade huvudstyrkan skall poliskåren bestå av arbetsgrupper av växlande antal och storlek.

Centraliseringen får dock inte drivas längre än vad som betingas av kravet på ökad slagkraft hos polisorganisationen. Vad poliskårernas uppbyggnad beträffar beslöt riksdagen att de skall organiseras med beaktande av polisverksamhetens grundelement, nämligen yttre verksamhet och utredningsverksamhet.

En av beredningens huvuduppgifter har sålunda varit att utarbeta förslag till en mera ändamålsenlig polisdistriktsindelning. Det framlagda förslaget innebär en minskning av distriktens antal från 554 till 119. En jämförelse mellan den nuvarande och den föreslagna indelningen med avseende på poliskårernas storlek utvisar följande.

Antal polisdistrikt med	F. n.	Enligt förslaget
1— 4 polismän	186	—
5— 9 »	207	—
10— 25 »	107	20
26— 50 »	30	46
51—100 »	12	33
över 100 »	12	20

Enligt beredningens mening är ett flertal av de föreslagna distrikten — trots den kraftiga minskningen i antal — alltför små för att man där skall kunna få till stånd en rationellt bedriven polisverksamhet. De av riksdagen fastslagna riktlinjerna för distriktsindelningen har emellertid enligt beredningens mening inte tillåtit en längre gående begränsning av antalet distrikt. Flertalet remissinstanser har anslutit sig till beredningens uttalande om önskvärdheten av färre och större polisdistrikt.

Med anledning av vad polisberedningen sålunda anfört om sitt förslag vill jag framhålla, att förslaget innebär en kraftig minskning av antalet distrikt och att möjligheterna att höja den polisiära effektiviteten därigenom avsevärt förbättras. Jag vill också fästa uppmärksamheten på svårigheterna att nu — innan den nya organisationen börjat fungera — göra en helt tillförlitlig bedömning i frågan om och i vilken utsträckning en ytterligare begränsning av distriktens antal är påkallad. Åtskilliga av de spörsmål, som inverkar på ett sådant bedömande, bör i den nya organisationen bli föremål för särskild uppmärksamhet. Så är exempelvis fallet beträffande de i vissa sammanhang uttalade farhågorna för att polismännens person- och lokalkännedom kan komma att försvagas i stora polisdistrikt. Med hänsyn härtill och till distriktsindelningens grundläggande betydelse från organisatorisk synpunkt, förefaller det mig försvarligt att gå fram med viss försiktighet och att lägga de praktiska erfarenheterna till grund för eventuella ändringar i den föreslagna indelningen. Jag vill i detta sammanhang också framhålla, att sammanslagning av polisdistrikt är en mera naturlig och för polisverksamheten mindre störande åtgärd än en uppdelning av distrikten. I ingångsskedet bör indelningen därför om möjligt vara så beskaffad, att man framdeles inte tvingas att dela upp distrikten.

Enligt 1962 års principbeslut ankommer det på Kungl. Maj:t att fastställa distriktsindelningen. Denna synes i huvudsak kunna ske i enlighet med beredningens förslag. Vissa jämkningar torde dock bli erforderliga, bl. a. med hänsyn till indelningen i kommunblock. Jag vill i detta sammanhang understryka nödvändigheten av att indelningsfrågan ägnas fortlöpande uppmärksamhet. Polisdistriktsindelningen liksom andra organisatoriska förändringar i samband med förstatligandet måste anpassas till de fortgående befolkningsomflyttningarna, trafikens utveckling, den taktiska utvecklingen av polisverksamheten samt till alla de övriga förhållanden, som har betydelse för den polisiära verksamheten.

Beredningens förslag till distriktsindelning innefattar också ett angivande av distriktens centralorter. Med hänsyn till den av riksdagen fastlagda principen att distrikten skall byggas upp kring en välbelägen huvudort, måste valet av centralort ske i direkt samband med distriktsindelningen. Sambandet i detta hänseende är så starkt att ett godkännande av distriktsindelningen med få undantag måste sägas innefatta även ett accepterande av de föreslagna centralorterna. Jag kan därför i allt väsentligt acceptera beredningens förslag i fråga om val av centralort.

Bestämningen av var arbetsgrupper inom ett distrikt lämpligen bör vara stationerade måste ske huvudsakligen utifrån en bedömning av behovet av polisiär bevakning och service på skilda orter och inom olika områden. Detta behov påverkas av åtskilliga faktorer. I första hand måste hänsyn tagas till befolkningens storlek. Med stigande befolkningskoncentration följer som regel ett ökat behov av polismän. Förekomsten av industrier, nöjeslokaler, militäranläggningar och anstalter av olika slag måste också beaktas. Avståndet till centralorten och andra stationeringsorter inverkar även på bedömningen. Anledning att i en ort stationera polismän är vanligen större om orten har en i förhållande till centralorten perifert läge än om orten ligger på nära avstånd från centralorten.

Beredningens förslag, som innebär en minskning av antalet stationeringsorter från 989 till 519, har utformats under beaktande bl. a. av de förhållanden som jag här i korthet berört. Många av de faktorer, som inverkar på bestämningen av var arbetsgrupper skall vara placerade, är emellertid underkastade förändringar. Då en ändamålsenlig fördelning av distriktens personal har grundläggande betydelse för effektiviteten i polisverksamheten, finner jag det angeläget att stationeringen noga anpassas till sådana framtida förändringar. En närmare granskning av beredningens förslag ger anledning till tveksamhet, huruvida det på vissa orter verkligen föreligger ett permanent behov av polismän. I fråga om de här avsedda orterna bör frågan om behållande av stationeringen upptagas till förnyat övervägande sedan erfarenhet vunnits om den nya organisationens ändamålsenlighet.

I den framtida statliga polisorganisationen skall — till skillnad mot vad nu är fallet — de polisiära resurserna kunna tas i anspråk oberoende av

geografiska gränser. Av arbetsorganisatoriska skäl måste gränser dock uppdragas för de områden, inom vilka olika polisiära enheter normalt skall vara verksamma. Fördelningen av personalen i ett distrikt på centralort och andra stationeringsorter påkallar sålunda en indelning av distrikten i ansvarsområden. En sådan indelning har verkställts av beredningen. Ansvarsområdet för centralortens huvudstyrka benämns centralvaktområde. De för arbetsgrupperna föreslagna ansvarområdena har beredningen givit namnet lokalvaktområde. Beredningen har redogjort för de principer, som varit vägledande för vaktområdesindelningen. Sålunda har man bl. a. sökt begränsa antalet sådana områden i ett distrikt till 3 à 4. En uppdelning i maximalt 6 à 7 vaktområden har dock ansetts kunna godtagas. Beredningen har under sitt indelningsarbete även beaktat indelningen i block för kommunalt samarbete. I varje vaktområde skall finnas en eller flera stationeringsorter. I en av orterna skall arbetsgruppens föreståndare äga besluta i vanligen förekommande polismyndighetsärenden. De föreslagna principerna för vaktområdesindelningen, som i viss mån kan betraktas som en given följd av distriktsindelningen och personalfördelningen, kan jag i huvudsak godtaga.

Stort intresse från verksamhetssynpunkt har frågan om hur arbetsuppgifterna bör fördelas mellan huvudstyrka och arbetsgrupp. De förhållanden, som inverkar på bedömningen av denna fråga, beror av omständigheter som kommer att förete betydande variationer. Särskilt gäller detta i vilken omfattning arbetsgrupperna bör anförtros utredningsarbete. I de små arbetsgrupperna bör dylika göromål i regel starkt begränsas till förmån för skydds- och övervakningsverksamhet. I stora arbetsgrupper bör personalen däremot ombesörja även mera kvalificerade och omfattande utredningar. Inom ort där arbetsgrupp är förlagd bör den i princip ensam svara för all skydds- och övervakningsverksamhet. Om och i vad mån gruppen skall utsträcka denna verksamhet även till kringliggande områden beror närmast på förhållandet mellan huvudstyrkans och arbetsgruppens personella och materiella resurser. Därest huvudstyrkans resurser inte medger att verksamheten i nämnvärd grad utsträcks till områden utanför centralorten, kan det vara befogat att låta arbetsgruppens personal ombesörja skydds- och övervakningsverksamhet inom ett relativt vidsträckt område.

Med hänsyn till vad jag här anfört och till de övriga omständigheter av skilda slag, som inverkar på arbetsfördelningen, finner jag det inte möjligt att fastställa strikta regler för hur uppgifterna skall fördelas. En strävan bör dock vara att åstadkomma en uppgiftsfördelning i enlighet med de riktlinjer, som beredningen angivit och som väsentligen innebär, att betydelsefulla uppgifter beträffande distriktet i sin helhet uppdrages åt den i centralorten stationerade huvudstyrkan. Enligt beredningens mening bör så ske i fråga om utredningar av sådan svårighetsgrad eller omfattning att de inte kan

eller lämpligen bör utföras av personal i arbetsgrupper. Vidare bör åt huvudstyrkan uppdras att ombesörja trafikövervakning och annan yttre verksamhet inom hela distriktet. I stationeringsort och dess närmaste omgivningar skall sådan verksamhet dock åligga arbetsgruppen. Huvudstyrkan skall vidare med avseende på hela distriktet ensam eller tillsammans med personal från arbetsgrupp svara för erforderliga styrkekoncentrationer. Personal i huvudstyrkan skall också slutligt handlägga de polismyndighetsärenden, beträffande vilka beslutanderätten inte delegerats till föreståndare för arbetsgrupp, samt svara för den allmänna förvaltningstjänsten i distriktet.

En betydelsefull uppgift i samband med omorganisationen är att rätt fördela personalen på olika stationeringsorter. Riktpunkten i detta arbete är att stationeringsorterna skall ha så stor andel av den tillgängliga personalen, som svarar mot arbetsbördan i vaktområdet. Hänsyn måste här tas till i huvudsak samma faktorer, som påverkat bestämningen av var arbetsgrupper bör vara placerade — befolkningskoncentrationen, förekomsten av anstalter av olika slag o. s. v. Beredningens förslag till personalfördelning har utarbetats på grundval av dylika lokala förhållanden. Bedömningen har också grundats på uppgifter som beredningen införskaffat från polisdistrikten. Vidare har till beredningens förfogande stått allt det uppgiftsmaterial, som polisväsendets organisationsnämnd under årens lopp inhämtat bl. a. i samband med nämndens organisationsundersökningar.

Ett stort antal remissinstanser har framhållit att polisstyrkorna på vissa orter är otillräckliga och att personalförstärkningar måste komma till stånd, om polisen på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter. I anledning härav vill jag anföra följande. Polisberedningen har arbetat inom den arbetskraftsram vad avser polispersonal som gäller för närvarande. Denna ram har kommunerna själva fastställt genom egna tidigare beslut om personaldimensionering och bör således anses vara tillfredsställande från kommunal synpunkt. Även om polispersonalens numerär inte ökas i samband med reformen kommer emellertid ett flertal åtgärder att innebära en reell och väsentlig förstärkning av den befintliga personalens effektivitet.

För det första gäller enligt nuvarande statsbidragsregler att statsbidrag inte lämnas till lön åt personal i kontorskarriären. Begränsningen i bidragsgivningen har i fråga om landsbygdsdistrikten haft till följd, att tjänster för biträdespersonal inte inrättats i önskvärd omfattning. Denna hämmande inverkan på polisverksamhetens rationalisering kommer att upphöra i samband med förstatligandet. Genom att anställa biträdespersonal i tillräcklig omfattning blir det möjligt att befria polismännen från enklare göromål och att helt utnyttja deras arbetskraft för renodlat polisiära uppgifter.

Vidare kommer jag senare att förorda att en del av polisens förpassningsuppgifter m. m. överförs till fångvårdspersonal. Även denna åtgärd kan be-

räknas avlasta den nya polisorganisationen arbetsuppgifter. Jag vill också fästa uppmärksamheten på att exekutionsuppgifter inte kommer att belasta den framtida polisorganisationen och att arbetsgrupperna i betydande omfattning kommer att befrias från utredningsverksamhet. Slutligen kommer, enligt vad jag i annat sammanhang föreslår, polisens resurser vad avser motorfordon och teleförbindelser att kraftigt förstärkas. Dessa omständigheter och de med hela organisationsförslaget sammanhängande ökade möjligheterna att snabbt och utan omgång erhålla bistånd från centralortens huvudstyrka och andra polisiära enheter måste givetvis beaktas vid bedömningen huruvida en på viss ort stationerad polisstyrka är tillräcklig.

I detta sammanhang bör också framhållas, att möjligheterna att uppnå ökad effektivitet i polisverksamheten inte enbart är beroende på personaltillgången. Stora vinster i effektivitetshänseende kan åstadkommas genom åtgärder särskilt i fråga om patrulleringstjänstens fullgörande. Vid olika tillfällen har sålunda framhållits att de patrullerande polismännen inte i önskvärd omfattning är inriktade på bekämpningen av inbrott, tillgrepp av motorfordon och andra brott av mera allvarligt slag, som kan förhindras genom en intensiv övervakning. I detta sammanhang har hänvisats till den aktivitet, som polisen i andra länder utvecklar i detta hänseende. Det bör enligt min mening med kraft understrykas att de patrullerande polismännens verksamhet inte är begränsad till att avse efterlevnaden av ordningsföreskrifter av skilda slag utan att deras verksamhet i princip omfattar samtliga de uppgifter, som polisen har att taga befattning med. Den patrullerande verksamheten är över huvud taget förtjänt av en större uppmärksamhet och en högre värdering än vad som nu vanligen är fallet. Säkerheten till person och egendom beror i väsentlig mån på vad som kan åstadkommas för att höja effekten i denna verksamhet.

De patrullerande polismännens fördelning till tjänstgöring måste så nära som möjligt anpassas till de tids- och lokalmässiga variationerna i bevakningsbehovet. Att så sker och att verksamheten över huvud taget planlägges med omsorg är av grundläggande betydelse i strävandena att rätt utnyttja den för patrullering tillgängliga personalen. Det måste därför bli en väsentlig uppgift för polischeferna att samla informationer om de händelser och de förhållanden i övrigt i distrikten, som påkallar polisiär uppmärksamhet. I de stora distrikt, som kommer att skapas, måste planläggningsarbetet ske på grundval av metodiskt samlade uppgifter om förhållandena i distriktet.

När det gäller patrulleringstjänstens fullgörande är det av största vikt att polismännen besitter tillräckliga kunskaper, vilket är en förutsättning för ett säkert och aktivt uppträdande. Med anledning härav har 1962 års polisutbildningskommitté givits direktiv att utforma ett program bl. a. för polismännens vidareutbildning. Man kan alltså förvänta sig att de förslag, som kommittén skall lägga fram, kommer att leda till en förbättrad kunskapsnivå hos polismännen. Det synes vidare angeläget att de patrullerande polis-

männen hålls fortlöpande underrättade om brott, ordningsstörande händelser och andra förhållanden av polisiärt intresse, som inträffat i deras verksamhetsområde, och att direktiv och anvisningar lämnas dem i tillfredsställande omfattning. Ledningen av den patrullerande verksamheten bör därför förstärkas. Jag vill i detta sammanhang vidare hänvisa till vad polisberedningen anfört om angelägenheten av att den yttre verksamheten aktiveras och stimuleras. En ökad aktivitet har givetvis betydelse även ur trivselsynpunkt då den bidrar till att bryta det monotona i patrulleringstjänsten.

En aktivare patrulleringstjänst kan beräknas bli av särskild betydelse för att skapa större säkerhet i trafiken. Jag vill understryka att trafikövervakningen är en väsentlig arbetsuppgift för varje patrullerande polisman och inte endast för sådan personal, som särskilt avdelats för uppgiften. Åtskilliga erfarenheter ger klart vid handen att en förstärkt trafikövervakning leder till ett färre antal trafikolyckor. Det är därför min övertygelse att polismännen kan bidra till ökad trafiksäkerhet genom att ägna trafiken skärpt uppmärksamhet och oftare ingripa mot de många felhandlingar av skilda slag, som trafikanterna gör sig skyldiga till. Den höga frekvensen av olovlig körning och onykterhet i trafiken gör det vidare angeläget att polismännen rutinmässigt kontrollerar förares körkortsinnehav och nykterhetstillstånd.

En god lokal- och personkännedom underlättar polismännens arbete. Vad lokalkännedomen beträffar får den inte begränsas till att avse sådana kunskaper, som har betydelse för polismannens möjligheter att besvara allmänhetens förfrågningar. Han bör också ha den mera ingående lokalkännedom, som krävs för att han skall kunna verka effektivt i brottsförhindrande och brottsuppdagande syfte. Han bör med andra ord veta belägenheten av och vara väl orienterad i lokaler, där värdefull egendom förvaras o. s. v. Beträffande personkännedomen är det väsentligt att polismannen håller god kontakt med taxiförare, portvakter och andra yrkesutövare, som har rika tillfällen att göra observationer av intresse för polisens verksamhet.

Jag vill i detta sammanhang framhålla betydelsen av att den övervakningsmetod användes, som med hänsyn till lokala och andra förhållanden ger det bästa utbytet. En metod som ofta innebär betydande fördelar, främst i vissa större städer, är systemet med s. k. kvarterspolisverksamhet. Denna form av övervakning innebär i korthet, att polismannen tilldelas ett ansvarsområde, inom vilket han stadigvarande tjänstgör under längre tid för att därigenom få möjlighet att förvärva en ingående kunskap om alla de förhållanden i området, som har polisiärt intresse. En annan övervakningsmetod är den s. k. gruppbevakningen, som innebär att polismännen sammanföres i arbetsgrupper under ledning av ett polisbefäl. Båda dessa bevakningsformer har med gott resultat redan praktiserats i några större polisdistrikt.

Genom skilda slag av hjälpmedel kan patrulleringstjänsten vidare göras mera effektiv och mindre påfrestande för polismännen. Jag vill här särskilt

erinra om det växande behovet av bilar som hjälpmedel i bevakningstjänsten. Bilpatrulleringen ger ökade möjligheter för polismännen att inskrida mot förseelser i den rörliga trafiken. Bilstöldernas omfattning och det förhållandet att inbrottstjuvar i allt större utsträckning begagnar motorfordon som transportmedel till och från brottsplatser, påkallar också uppmärksamhet i detta hänseende. Bilen ger polismannen möjlighet att snabbt förflytta sig över stora områden. Är bilen utrustad med radio, kan ständig kontakt upprätthållas med polisbefälet. Vad jag här anfört om bilpatrulleringens fördelar innebär inte något fördömande av den traditionella fotpatrulleringen. Denna övervakningsform måste självfallet bibehållas och har sin givna funktion framför allt i områden med sammanträngd befolkning.

Den omständigheten att de patrullerande polismännen tilldelas bilar som hjälpmedel i bevakningstjänsten föranleder i princip inte någon förändring i de tjänstgöringsuppgifter, som åligger en patrullerande polisman. Då polismännen inte tages i anspråk för utryckningar eller andra liknande uppdrag, som meddelats dem per radio, skall de ägna uppmärksamhet åt alla de förhållanden och händelser, som har polisiärt intresse. Den bilburna polispersonalen får inte betraktas som en beredskapsstyrka, vilken skall träda i verksamhet endast vid tillfällen, då deras tjänster påkallas per radio. I all den utsträckning så är möjligt och lämpligt bör polismännen kombinera bilpatrulleringen med patrullering till fots.

När det gäller polisens bilar synes det vara förenat med betydande fördelar om bilar för trafikövervakning och annan övervakningstjänst är utmärkta på ett iögonfallande sätt, såsom för närvarande är fallet med de bilar statspolisen använder för trafikövervakning. Allmänheten blir härigenom uppmärksammad på förekomsten av polis, vilket ökar den preventiva effekten. Personer, som av en eller annan anledning behöver hjälp, har lättare att upptäcka polismännen och att påkalla deras bistånd. Genom att utmärka bilarna ökas också polismännens möjligheter att i brådskande fall snabbt ta sig fram i trafiken.

Ett värdefullt hjälpmedel i polistjänsten är polishundar som dessutom skänker polismannen ett gott personligt skydd. I svårbemästrade situationer ger hunden ökade möjligheter att genomföra ett gripande eller annan tjänsteåtgärd. Vid efterforskningen av personer och gods är hunden till ovärderlig nytta. Ett ökat och mera rationellt utnyttjande av hundar bör därför enligt min mening leda till högre effektivitet i polistjänsten.

Sammanfattningsvis vill jag alltså framhålla att de tidigare nämnda organisatoriska förändringarna, ett ökat utnyttjande av motorfordon och andra hjälpmedel ävensom vissa andra reformer i fråga om polisverksamhetens bedrivande kommer att innebära en inte obetydlig förstärkning av de polisiära resurserna. Jag anser mig därför böra tillstyrka att polispersonalen dimensioneras i enlighet med beredningens förslag.

Vid polisväsendets förstatligande skall statspolisorganisationen avvecklas.

Ett särskilt spörsmål som beredningen i detta sammanhang haft att taga ställning till gäller frågan hur man inom ramen för de av riksdagen uppdragna riktlinjerna lämpligen bör fördela de för statspolisorganisationen avsedda tjänsterna.

Särskilt intresse i detta sammanhang har frågan i vilken omfattning det även i framtiden föreligger behov av sådan regionalt bedriven trafikövervakning, som nu utövas av ordningsstatspolisen. Beredningen, som ingående övervägt detta problem, förordar, att man genom inrättande av särskilda länstrafikgrupper sörjer för en regional övervakning i samma omfattning som hittills. Det övervägande antalet remissinstanser ansluter sig till en sådan lösning. Själv vill jag tillstyrka förslaget i denna del. Trafikövervakningen utgör ett av de verksammaste medlen i kampen för en högre säkerhet i trafiken och har efter hand som motorfordonsbeståndet ökat och trafikolyckornas antal skjutit i höjden blivit en utomordentligt angelägen uppgift för polisen. Den verksamhet, som nu bedrivs av ordningsstatspolisen, har klart påvisat värdet av regionala arbetsenheter, bestående av specialutbildad och med goda hjälpmedel utrustad polispersonal med särskild uppgift att övervaka trafiken. Splittrades dessa resurser på de olika distrikten skulle detta enligt min mening innebära risk för att trafikövervakningen i landet komme att försvagas. Den omständigheten att personalen i trafikgrupperna i första hand skall syssla med trafikövervakning befriar den självfallet inte från skyldighet att ingripa om den uppmärksammar förhållanden som utan att röra trafiken kräver polisåtgärd.

I samband med statspolisorganisationens avveckling aktualiseras också frågan om polisrytteriets stationering och dimensionering. Erfarenheterna av rytteriets användning i polistjänst ger vid handen, att det har sin största betydelse som medel att skingra folksamlingar, som stör ordning och säkerhet. Behovet av rytteri är stort även vid bevakning av vidsträckta park- och skogsområden, dit många människor söker sig för vila och rekreation och där vålds- och sedlighetsbrott inte sällan förövas.

Här angivna förhållanden, som alltså i första hand motiverar hållande av polisrytteri, gör sig särskilt starkt gällande i Stockholm, Göteborg och Malmö. I andra städer har man normalt inte att räkna med sådana förhållanden, som kräver tillgång till rytteri. Med hänsyn härtill och till de höga kostnaderna för hållande av rytteri finner jag det lämpligt att såsom beredningen föreslagit begränsa stationeringsorterna för polisrytteri till Stockholm, Göteborg och Malmö.

Efter en beräkning av det antal hela årsarbetskrafter, som disponeras för statspolisverksamhet, har beredningen funnit att 668 ordningspolismanstjänster och 218 kriminalpolismanstjänster bör fördelas på olika organisationsenheter inom polisväsendet.

Av ordningspolismanstjänsterna har tre tjänster för polisbefäl av polisberedningen upptagits i personalstaten för Stockholms polisdistrikt. Inne-

havarna av dessa tjänster föreslås skola ställas till rikspolisstyrelsens förfogande med huvudsaklig uppgift att samordna trafikövervakningen i landet. Beredningen föreslår vidare, att sammanlagt 22 tjänster för polisbefäl ställs till förfogande för att tillgodose länspolischefernas behov av biträde vid fullgörandet av operativa ledningsuppgifter. Tjänsterna avses skola upptagas i personalstaten för den poliskår, vars huvudstyrka är förlagd till residensstaden. För länstrafikgrupper skall disponeras 604 tjänster. Länstrafikgrupperna skall vara direkt underställda länspolischefen och föreslås stationerade på i huvudsak de orter, där ordningsstatspolis för närvarande är förlagd. Tjänsterna upptages i personalstaten för den poliskår, där länstrafikgruppen är stationerad. Återstående 39 ordningspolismanstjänster avses för polisrytteri i Stockholm, Göteborg och Malmö och har av beredningen upptagits i personalstaterna för dessa städers poliskårer.

Av de 218 kriminalpolismanstjänsterna skall enligt beredningens förslag 23 tjänster upptagas i personalstaten för Stockholms polisdistrikt. Innehavarna av dessa tjänster skall biträda rikspolisstyrelsen i dess uppgift att samordna utredning och spaning beträffande viss riksomfattande brottslighet. Sammanlagt 66 tjänster tillförs huvudsakligen vissa centralorter, som genom den nya distriktsindelningen kommer att ingå i områden, där kriminalstatspolis för närvarande är verksam. Återstående 129 kriminalpolismanstjänster tillförs huvudsakligen residensstädernas poliskårer. I den utsträckning länspolischefen bestämmer skall enligt beredningens förslag befattningshavarna ställas till förfogande för utredning av svårare brottslighet i de mindre distrikten i länet.

För egen del finner jag de av beredningen föreslagna grunderna för fördelningen av de för statspolisverksamheten avsedda tjänsterna ändamålsenlig. Jag biträder även de förslag i övrigt, som beredningen framlagt beträffande statspolisorganisationens avveckling.

Arbetsorganisationen i de blivande polisdistriktens huvudstyrkor måste byggas upp på sådant sätt, att den i möjligaste mån tillgodoser kraven på ett bättre samarbete mellan olika arbetsenheter, en högre grad av specialisering och en större aktivitet inom vissa verksamhetsgrenar.

Åtskilliga förvaltningsgöromål, som nu fullgörs av kommunala organ, kommer sålunda att överföras till den lokala polisorganisationen. Socialpolisarbete och annan utpräglat brottspreventiv verksamhet måste intensifieras. Betydelsen av ett förtroendefullt förhållande till allmänheten kräver särskilda insatser, bl. a. i syfte att bättre informera allmänheten om polisen och dess uppgifter. Brottsplatsundersökningar och annan teknisk utredning i samband med brott måste eftersträvas i större omfattning och ske med större omsorg än hittills o. s. v.

Beredningens förslag till principorganisation innebär att polisverksamheten arbetsorganisatoriskt indelats i skydds- och övervakningsverksamhet

och utredningsverksamhet. Patrullering, socialpolisverksamhet, allmän spaning och annan »yttre verksamhet» sammanförs härigenom i en avdelning — ordningsavdelningen. Praktiskt taget allt utredningsarbete skall fullgöras inom en utredningsavdelning, uppdelad på en kriminalsektion för strafflagsbrottsligheten och en allmän sektion för övrig utredningsverksamhet. På ett centralt ledningsorgan inom distriktet ankommer bl. a. att planlägga den brottspreventiva verksamheten och sörja för den externa informationen. Polisstyrkornas varierande storlek och hänsynen till särskilda lokala förhållanden kan föranleda avsteg från vad som föreslagits. Ehuru förslaget närmast är utformat med tanke på centralorternas huvudstyrkor, bör det också kunna tjäna till ledning vid organisationen av de större arbetsgrupperna. Vad beredningen sålunda föreslagit kan jag biträda.

Brottslighetens tilltagande mobilitet har framkallat ett ökat behov av samordnad spaning. Sådan spaning kommer att underlättas i den framtida polisorganisationen bl. a. genom tillkomsten av större distrikt, en bättre förbindelsetjänst och en högre polisiär beredskap. Jag vill i detta sammanhang också erinra om den i det följande närmare berörda skyldigheten för rikspolisstyrelsen att svara för den samordnade spaningen beträffande vissa slag av brott.

I sådana fall, då spaningen måste utsträckas över stora områden, är det angeläget att de polisiära aktionerna inledes snabbt. I detta syfte måste larmplaner upprättas, som anger hur meddelanden av skilda slag skall spridas. För att bl. a. skapa garantier för en hög beredskap har beredningen föreslagit, att s a m b a n d s c e n t r a l e r inrättas i residensstädernas poliskårer. Lokalmässigt skulle de anslutas till expeditionen för radio och telex, där passning dygnet runt kan anordnas.

Jag ansluter mig till detta förslag, som livligt tillstyrkts av remissinstanserna. Såsom beredningen framhållit bör även andra angelägna uppgifter lämpligen kunna uppdragas åt sambandscentralen, såsom att besluta om kortfristiga spaningsåtgärder intill dess ledningen av spaningen övertagits av annan ansvarig instans.

För att hålla polisorganisationen intakt under tider, då innehavarna av ordinarie tjänster har semester eller annan ledighet, krävs p o l i s p e r s o n a l f ö r v i k a r i a t s - o c h f ö r s t ä r k n i n g s t j ä n s t g ö r i n g. Enligt av Kungl. Maj:t tidigare utfärdade anvisningar bör tjänster för sådan personal inrättas enligt proportionen en extra ordinarie poliskonstapelstjänst på 5—7 ordinarie polismanstjänster. Detta personalförsörjningssystem har gett stadga åt polisarbetet ute i polisdistrikten främst därigenom att den tid som åtgår för arbetsuppgifter, som normalt måste och skall utföras, har kunnat inläggas på tjänstgöringsplaner.

Den av Kungl. Maj:t förordade proportionen mellan ordinarie och extra ordinarie polismän har emellertid hittills inte uppnåtts. Antalet inrättade extra ordinarie poliskonstapelstjänster utgjorde sålunda den 1 juli 1963 endast 1 085 eller 1 på 9,3 ordinarie polismanstjänster.

Beredningen har i sitt betänkande redovisat en preliminär beräkning av antalet polismanstjänster. Sedan betänkandet avlämnats, har beredningen utarbetat förslag till organisationsplaner för distrikten och i samband därmed slutligt beräknat antalet polismanstjänster. Enligt organisationsplanerna, vilka överlämnats till departementet, uppgår antalet ordinarie polismanstjänster i den statliga lokala polisorganisationen till i runt tal 10 000.

Det är givetvis förenat med svårigheter att ange det exakta behovet av tjänster för vikariepersonal i en större, fullt utbyggd arbetsenhet. I likhet med beredningen finner jag det önskvärt att — i varje fall i de största distrikten — extra ordinarie poliskonstapelstjänster inrättas i sådan omfattning att proportionen 1: 6 uppnås. Med hänsyn till att den ökade effektiviteten i princip måste åstadkommas inom gällande arbetskraftsram, kan jag emellertid endast förorda proportionen 1 extra ordinarie poliskonstapelstjänst på 7 ordinarie polismanstjänster. För att åstadkomma denna relation måste i runt tal 100 extra ordinarie poliskonstapelstjänster nyinrättas. Såsom beredningen framhållit bör detta antal tjänster kunna inrättas i huvudsak inom det kommunala polisväsendets nuvarande kostnadsram, bl. a. genom omvandling av anslag för bestridande av kostnader för vikariats- och förstärkningstjänstgöring.

Extra ordinarie poliskonstapelstjänster bör upptagas i polisdistriktens personalstater och deras innehavare stationeras på centralorten eller på ort, där större arbetsgrupp är förlagd.

Jag har tidigare nämnt, att polismän i betydande omfattning tvingas taga befattning med göromål, som rätteligen bör utföras av p e r s o n a l i k o n t o r s k a r r i ä r e n. Det finns alltså för närvarande ett stort behov av sådan personal. Därtill kommer att den nya organisationen genom en bättre funktionsfördelning ger ökade förutsättningar för anlitande av biträdespersonal. Sammandragningen av polismän i större arbetsgrupper medför en sådan koncentration av biträdesgöromål, som motiverar inrättandet av tjänster för personal i kontorskarriären. I likhet med beredningen vill jag också fästa uppmärksamheten på att expeditionstjänst och andra uppgifter, som hittills fullgjorts av polismän, i den nya organisationen utan olägenhet kan anförtros biträdespersonal.

Regionala polisorganisationen

Utredningsarbete m. m.

Beträffande den regionala polisorganisationen anförs i *1962 års principproposition*, att den högsta ledningen av polisverksamheten bör vara förlagd i länen till länsstyrelserna och i Stockholm till överståthållarämbetet.

Vad gäller organisationen på länsplanet framhålls i propositionen, att länspolischefen bör ges ställning som tjänsteman i länsstyrelsen men med full självständighet i fråga om den operativa ledningen. I sistnämnda hänseende

bör länspolischefen äga på eget ansvar rekvirera förstärkning till länets poliskårer eller medge att polisstyrkor från länet för viss tid får tjänstgöra utom länet. Det betonas att en viktig uppgift för länspolischefen blir att utöva ledningen av den verksamhet, som sträcker sig över flera distrikt, och som exempel på sådan verksamhet nämns trafikövervakning.

Som länspolischefens tjänstebenämning föreslås i propositionen titeln länspolischef, som anses ge ett klart besked om befattningshavarens arbetsuppgifter och verksamhetsområde.

Vad i propositionen anförts om den regionala polisorganisationen avser inte Stockholms stad. Det framhålls även att en viss särreglering beträffande Göteborg och Malmö kan komma i fråga.

Inte heller beträffande Gotlands län kan man enligt propositionen följa de allmänna riktlinjerna för den regionala polisorganisationen. Gotlands län bör utgöra ett polisdistrikt med polismästaren stationerad i Visby, och något behov av särskild länspolischef anses inte föreligga i detta län. Åt polismästaren bör uppdragas att biträda länsstyrelsen i polisfrågor.

I propositionen uttalas, att det även på det regionala planet kunde övervägas att ge utrymme åt lekmannaelement i polisorganisationen. Det framhålls emellertid i propositionen att denna fråga f. n. behandlas av länsförvaltningsutredningen i ett vidare sammanhang, varför frågan tills vidare lämnas öppen.

Vad i propositionen anförts om den regionala polisorganisationen föranledde ingen erinran i *statsutskottets utlåtande*. Statsutskottets utlåtande antogs av *riksdagen*.

I *direktiven för polisberedningen* sägs, att det bör närmare övervägas, vilka ärenden länspolischefen skall handlägga i länsstyrelsen och i vilken omfattning han skall handla på eget ansvar. Vidare bör undersökas, vilka organisatoriska förändringar länspolischefens inordnande i länsstyrelsen kräver och vilken arbetskraft, som bör ställas till hans förfogande. Beredningen bör i nämnda hänseenden samråda med länsförvaltningsutredningen. Beredningen bör även överväga, vilka särregler för den regionala organisationen, som kan vara erforderliga för Stockholm, Göteborg och Malmö.

Polisberedningens förslag till regional polisorganisation läggs fram i två särskilda betänkanden. I betänkande nr 2 behandlas polisorganisationen på länsplanet med undantag för storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö, som behandlas i betänkande nr 12.

Över betänkande nr 2 har efter remiss utlåtande avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket, länsförvaltningsutredningen, länsindelningsutredningen och riksåklagarämbetet, till vars remissvar fogats yttranden från statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Till yttrandet från statsåklagaren i Stockholm har fogats yttrande från åklagarmyndigheten i Stockholm. Vidare har utlåtanden avgivits av överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samtliga län. Överståthållarämbetet har bifogat yttrande från polismästaren i Stockholm. Vid länsstyrelsernas remissvar har fogats yttran-

den från samtliga landsfogdar utom landsfogdarna i Södermanlands, Jönköpings, Kalmar, Kristianstads, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands och Jämtlands län, vilka sistnämnda med undantag av landsfogdarna i Kalmar och Örebro län deltagit i vederbörande länsstyrelses handläggning av ärendet. Länsstyrelsen i Stockholms län har bifogat yttrande från länsavdelningen av föreningen Sveriges landsfiskaler och länsstyrelserna i Västmanlands och Norrbottens län har bifogat yttranden från poliskamrarna i Västerås respektive Luleå. Vidare har länsstyrelsen i Östergötlands län bifogat yttranden från svenska polisförbundets länskommitté, polismästarna i Linköping och Norrköping samt länsavdelningen av föreningen Sveriges landsfiskaler. Yttranden har dessutom avgivits av landsorganisationen i Sverige, tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S) efter samråd med TCO och de anslutna förbunden, svenska polisförbundet, statstjänstemannaförbundet och Sveriges kommunaltjänstemannaförbund, vidare av Sveriges akademikers centralorganisation samt föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges polismästare, Sveriges stadsfiskaler, Sveriges landsfiskaler och Sveriges juristförbund.

Över betänkande nr 12 har efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket, överståthållarämbetet, som bifogat yttrande från polismästaren i Stockholm, länsstyrelserna i Malmöhus och Göteborgs och Bohus län, landsfogden i Göteborgs och Bohus län, föreningarna Sveriges polismästare, Sveriges stadsfiskaler, Sveriges landsfiskaler samt Sveriges juristförbund, svenska polisförbundet och svenska stadsförbundet. Föreningen Sveriges landsfiskaler har vid sitt remissvar fogat yttrande från Göteborgs och Bohus läns avdelning av samma förening.

Polisberedningen

Undersökning hos länsstyrelser och landsfogdar

För att erhålla underlag för sina överväganden av vilka ärenden länspolischefen skall handlägga i länsstyrelsen, i vilken omfattning han skall handla på eget ansvar, vilken arbetskraft som bör ställas till hans förfogande och vilka organisatoriska förändringar länspolischefens inordnande i länsstyrelsen kräver har polisberedningen gjort vissa undersökningar hos länsstyrelserna och landsfogdarna. Sålunda hemställde beredningen under hösten 1962 till länsstyrelserna i samtliga län utom Gotlands län att låta verkställa arbetstidsstudier rörande vissa grupper av ärenden, vilka handlades vid länsstyrelserna under december månad 1962 och januari månad 1963, samt lämna uppgift om totala antalet ärenden av ifrågavarande slag under åren 1960, 1961 och 1962. I samband härmed anmodades länsstyrelserna att angiva vilka av de uppräknade ärendena som enligt deras uppfattning var av sådan natur att de borde kunna överföras till en särskild organisatorisk enhet under länspolischefen samt att komplettera uppräkningen. Vidare anhölls om redogörelse för länsstyrelsernas uppfattning om

hur den ifrågasatta organisatoriska enheten lämpligen borde utformas samt om en uppskattning av vad den ekonomiska administreringen av polisväsendet kunde komma att innebära i arbetshänseende för länsstyrelserna efter förstatligandet.

Vid samma tid anhöll beredningen hos landsfogdarna (utom landsfogden i Gotlands län) att även dessa skulle låta verkställa en arbetstidsstudie rörande sin verksamhet som länspolischefer under januari månad 1963 samt att de i samband därmed skulle lämna uppgift om vilka typer av polisärenden och antalet ärenden av varje typ som handlagts på landsfogdeexpeditionen under år 1962. I anslutning till arbetstidsstudien fick landsfogdarna redogöra för dels huruvida de ansåg resultatet av den verkställda arbetstidsstudien utgöra ett genomsnitt av länspolischefens arbetsbörda under årets månader och dels huruvida de ansåg att den tid de under undersökningsperioden kunnat ägna åt länspolischefsuppgifterna varit tillräcklig. Vidare tillfrågades landsfogdarna om personalen på respektive landsfogdeexpeditioner och hur dess arbetstid uppskattningsvis var fördelad mellan polis- och åklagaruppgifter. Slutligen lämnades landsfogdarna tillfälle att redogöra för sin uppfattning om vilka av de nuvarande länspolischefsuppgifterna som var av sådan natur att de måste handläggas av länspolischefen på eget ansvar ävensom om vilka andra allmänna synpunkter som var av betydelse när det gällde utformningen av den framtida polisorganisationen på länsplanet.

Vad beträffar *undersökningen vid länsstyrelserna* har beredningen i sitt betänkande närmare redogjort för länsstyrelsernas befattning med de ärenden som omfattats av arbetstidsstudierna. Beredningen har även redovisat länsstyrelsernas uppfattning om vilka ärenden som lämpligen skulle kunna tillföras länspolischefens handläggning. Flertalet länsstyrelser har inte haft någon erinran mot att följande ärenden överföres, nämligen från allmänna sektionen vapenärenden, ärenden rörande explosiva varor, förordnande av jakt- och fisketillsyningsmän, personalärenden rörande polisorganisationens personal, polisärenden, vissa ärenden inom gruppen allmän ordning och säkerhet, remisser angående betänkanden m. m. avseende ärenden av polisiär natur, ärenden angående intyg för erhållande av straffregisterutdrag och olaga innehav av radioapparat, från planeringssektionen ärenden som gäller tävlingar på väg och från civilförsvarssektionen ärenden angående brevduvor och amatörradiosändare samt säkerhetsfrågor. Däremot har flertalet länsstyrelser avstyrkt överförande till länspolischefens handläggning av passärenden och ärenden rörande ordningsstadgor och viten enligt länsstyrelseinstruktionen. I fråga om utlänningsärenden och besvär över polismyndighets beslut har länsstyrelsernas uppfattningar varit mycket skiftande. Vad avser sättet för länspolischefens inordnande i länsstyrelsen har flertalet länsstyrelser föreslagit, att en särskild polissektion med länspolischefen som sektionschef inrättas, men även andra lösningar har framförts.

När det gäller formerna för den ekonomiska administreringen av polis-

väsendet efter förstatligandet har länsstyrelserna i allmänhet utgått ifrån att samtliga kamerala uppgifter i framtiden skall handläggas inom landskontoren, där den nödvändiga sakkunskapen finnes tillgänglig.

Landsfogdarna har i sina svar till beredningen i stort varit överens om vilka ärenden som är av sådan natur att de måste handläggas av länspolischefen på eget ansvar.

Följande ärenden och arbetsuppgifter har föreslagits, nämligen allmän planering av polisverksamheten, samarbete med andra samhällsorgan, förhållandet till allmänhet och press, inspektioner och rådgivning, utbildning och övningar, undervisning i skolor i brottsförebyggande syfte, personalvårdsfrågor, dirigering av polispersonal, rekvisition av polis från annat distrikt och militär, polisens utrustning, förundersökningsledarskapet innan någon är misstänkt, organisations- och ledningsfrågor, utövande av direkt chefskap i vissa situationer, rekrytering, godkännande av vaktpersonal, fastställande av tjänstgöringsplaner, planläggning av polisens verksamhet i krig och fördelning av utrustning för sådan verksamhet samt gränsövervakningsfrågor.

Beträffande landsfogdarnas synpunkter på den framtida polisorganisationen på regionalplanet har de flesta landsfogdarna framfört önskemål om att länspolischefen skall vara fristående i förhållande till länsstyrelsens nuvarande avdelningar. I fråga om den utförda tidsstudien förklarar flertalet landsfogdar, att studien inte utvisar genomsnittet av arbetsbördan under årets månader. Landsfogdarna framhåller allmänt att de på grund av sin övriga arbetsbörda inte kunnat ägna den tid åt länspolischefsgöromålen, som vore erforderligt.

Länspolischefs arbetsuppgifter i länsstyrelsen

Polisberedningen har närmare analyserat det material som infordrats från länsstyrelser och landsfogdar. Beträffande de ojämnheter, som förekommer i den redovisade tidsåtgången mellan olika länsstyrelser, framhåller beredningen att de vid ett närmare studium av materialet visat sig vara fullt förklarliga. De hänför sig till några få tidskrävande och i regel mindre frekventa ärendetyper, vilka under undersökningsperioden förekommit vid vissa länsstyrelser, medan andra länsstyrelser inte alls eller endast i ringa omfattning haft att handlägga ärenden av detta slag.

Beredningen finner att, även om man inte kan lägga tidsstudiematerialet till grund för några säkrare bedömanden av den genomsnittliga arbetsbelastningen vid länsstyrelserna för handläggning av de tidsstuderade ärendena, tendensen dock torde få anses tillräckligt entydig för att man skall kunna konstatera att länspolischefens arbetsbörda endast i relativt måttlig grad kommer att påverkas av de ärendegrupper som ifrågasatts skola överföras till hans handläggning. Enligt beredningens uppfattning bör i princip till länspolischefens handläggning inte överföras andra länsstyrelseärenden än sådana som antingen direkt rör polisväsendet och allmän ordning

och säkerhet eller åtminstone har en närmare anknytning till någon av dessa ärendegrupper än till någon annan grupp. Den omständigheten att ett ärende handläggs av någon annan än länspolischefen utesluter naturligtvis inte att denne bör deltaga i handläggningen, därest ärendet kräver beaktande även från polisiära synpunkter. Genom att länspolischefen inordnas som tjänsteman i länsstyrelsen torde hans expertis kunna utnyttjas på ett avsevärt smidigare sätt än vad som för närvarande är fallet, då vissa ärenden mer eller mindre rutinmässigt remitteras till landsfogden för yttrande.

När det gäller frågan om vilka av länsstyrelsens nuvarande ärenden som är av sådan natur att de lämpligen bör tillföras länspolischefens handläggning anför beredningen i huvudsak följande.

Ärenden från allmänna sektionen. Vapenärendena måste enligt beredningens uppfattning anses ha sådan anknytning till polisens verksamhet för upprätthållande av den allmänna säkerheten att de lämpligen bör tillföras länspolischefens handläggning. Speciellt torde länspolischefens lämplighet göra sig gällande i fråga om utövandet av den tillsyn som ålagts länsstyrelserna när det gäller polismyndigheternas handläggning av vapenärendena. Länspolischefens egenskap av tillsyningsmyndighet samt hans direkta förmansställning gentemot polischeferna måste emellertid av rättssäkerhetsskäl tala mot att länspolischefen tar befattning med ärenden angående besvär över underlydande polismyndighets beslut. Med hänsyn vidare till att de på länsstyrelsen ankommande tillståndsärendena enligt vapenförordningen i allmänhet är av enkel beskaffenhet ifrågasätter beredningen om inte möjligheten bör lämnas öppen att till annan tjänsteman vid länsstyrelsen överlåta handläggningen av dessa ärenden. På anförda skäl föreslår beredningen sålunda i fråga om vapenärendena att länspolischefen obligatoriskt endast bör omhänderha tillsynsverksamheten gentemot underlydande polismyndigheter.

Arbetet med passärendena består till övervägande del i utfärdande av pass, vilket för länsstyrelsernas vidkommande sker på landskanslistplanet. Några sakliga skäl att överföra passärendena till länspolischefens handläggning torde enligt beredningens mening inte föreligga. Därest någon gång polisiär sakkunskap visar sig erforderlig, torde denna kunna tillgodoses genom att länspolischefen deltar i handläggningen i det konkreta fallet.

De polisiära synpunkterna på ärenden angående explosiva varor torde huvudsakligen göra sig gällande i de fall då polismyndigheterna är tillståndsmyndigheter. Då ärendena i regel handlägges som enmansärenden på landskanslistplanet torde enligt beredningens uppfattning några större skäl för att överföra dem till länspolischefens handläggning inte föreligga. När det gäller den länsstyrelserna åliggande kontrollen över förordningens efterlevnad torde emellertid anknytningen till polisens verksamhet för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vara så markant att länspolischefen lämpligen bör deltaga i ärendenas handläggning.

Enligt beredningens uppfattning bör ärenden angående förordnande av jakt- och fisketillsyningsmän överföras till den i diarieplanen för länsstyrelserna upptagna ärendegruppen allmän ordning och säkerhet och inordnas bland andra ärenden rörande tillsyningsmän, ordningsvakter m. fl.

Då personalärenden avseende polisväsendets personal och polisärenden

direkt rör polisväsendet och några principiella invändningar inte torde kunna riktas mot att de handläggs av länspolischefen, föreslår beredningen att dessa ärendegrupper i sin helhet tillföres denne.

Till ärendegruppen allmän ordning och säkerhet hänföres en mängd ärenden av skiftande natur. Om man bortser från lokala ordningsstadgor och besvär över polismyndighets beslut, torde samtliga dessa ärenden enligt beredningens mening vara av sådan natur att de lämpligen bör tillföras länspolischefens handläggning. Detta har också i allmänhet varit länsstyrelsernas uppfattning. Viss tveksamhet har dock rått när det gäller viten enligt länsstyrelseinstruktionen, beträffande vilka ärenden vissa länsstyrelser hävdat att det polisiära inslaget inte är så framträdande att ett överförande är motiverat. Beredningen kan emellertid inte finna denna invändning bärande. Den länsstyrelserna i 7 § länsstyrelseinstruktionen givna möjligheten att för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet stadga erforderliga viten är ett utflöde av länsstyrelsens funktion som högsta polismyndighet i länet och det polisiära inslaget i dessa ärenden måste anses vara helt dominerande. Däremot ifrågasätter beredningen inte att till länspolischefens handläggning i princip överföra ärenden angående viten enligt 36 § länsstyrelseinstruktionen.

I likhet med ett flertal länsstyrelser anser beredningen att vissa principiella invändningar kan göras mot att utlänningsärendena i sin helhet tillföres länspolischefens handläggning. Vid handläggning av ärenden av detta slag spelar nämligen andra hänsyn än de rent polisiära ofta in, t. ex. flyktingpolitiska, sociala och humanitära. Främst torde skälen mot en överflyttning göra sig gällande i ärenden angående utvisning, där det ofta kan bli fråga om att väga polisiära skäl för utvisning mot andra skäl. Det kan inte anses tillfredsställande att denna bedömning göres på föredragning av länspolischefen, som själv företräder de polisiära intressena. Samma synpunkter gör sig i viss mån gällande i ärenden om uppehållstillstånd och bosättningstillstånd. Däremot torde några befogade invändningar inte kunna riktas mot att länspolischefen tillföres rena verkställighetsärenden eller är föredragande när det gäller den länsstyrelserna ålagda anmälningsplikten. I sistnämnda hänseende torde länspolischefen vara bättre skickad än någon annan tjänsteman vid länsstyrelsen med hänsyn till sin befattning med den inre utlänningskontrollen.

Ingen av de hörda länsstyrelserna har haft något att erinra mot att remisser angående betänkanden, promemorior eller dylikt samt uppgifter till kommuner, utredningar m. fl. avseende ärenden av polisiär natur handlägges av länspolischefen. Även beredningen föreslår att länspolischefen skall vara föredragande när det gäller denna ärendegrupp.

Något skäl att tillföra länspolischefen ytterligare ärenden från allmänna sektionen föreligger enligt beredningens mening inte.

Ärenden från planeringssektionen. Bland vägärendena torde det polisiära inslaget vara mest markant i ärenden angående tävlingar på väg. En absolut förutsättning för att sådana tävlingar skall kunna medgivas är att erforderlig polisbevakning kan ställas till förfogande. Ärendena, som således har en nära anknytning till länspolischefens operativa verksamhet, bör därför enligt beredningens uppfattning handläggas av denne.

I den mån utfärdande av lokala trafikföreskrifter i framtiden kommer att åvila de lokala polismyndigheterna, vilken fråga är föremål för utredning, torde i samband med polisväsendets förstatligande polismästarna i de av-

sedda polisdistrikten böra erhålla samma befogenheter som för närvarande tillkommer polismyndighet i stad. På länsplanet torde därför, framhåller beredningen, efter förstatligandet endast böra handläggas dels ärenden om hastighetsbegränsningar och bestämmande att viss väg skall vara huvudled eller motorväg och dels besvär över polismyndighets beslut. Särskilt när det gäller frågan om hastighetsbegränsningar har det visat sig att motstridiga uppfattningar ofta gör sig gällande mellan å ena sidan polismyndigheternas och å andra sidan vägväsendets intressen. Enligt beredningens uppfattning torde objektiviteten bli bäst tillgodosedd om ärenden av detta slag handlägges av tjänstemän som inte exklusivt representerar något av dessa intressen. Enligt beredningens mening bör inte heller ärendena avseende besvär över polismyndighets beslut handläggas av länspolischefen.

Enligt 40 § länsstyrelseinstruktionen är vägdirektören föredragande i ärenden angående vägmärken, varningsmärken och säkerhetsanordningar. Då ärendena i allmänhet får anses ha en närmare anknytning till vägväsendet än till polisens verksamhet och vägförvaltningen i princip är verkställande organ, anser beredningen att någon anledning att rubba på gällande ordning inte föreligger. Beredningen förutsätter dock att länspolischefen beredes tillfälle att deltaga i ärendenas handläggning.

Ärenden från civilförsvarssektionen. Ett flertal länsstyrelser har ställt sig avvisande till tanken att tillföra länspolischefen de egentliga civilförsvarsärendena, d. v. s. ärenden avseende utbildning och övning av civilförsvarspolis, bevakningspersonal och bevakningsföremål samt uppskov och anstånd beträffande polispersonal. Dessa ärendegrupper, som med nuvarande organisation av civilförsvaret har ett nära samband med verksamheten i övrigt, har ansetts böra kvarligga på civilförsvarssektionen intill dess frågan om civilförsvarets ordnings- och bevakningstjänst i sin helhet lösts. Denna uppfattning delas av beredningen.

När det däremot gäller säkerhetsfrågorna finner beredningen dessas samband med länspolischefens särskilda verksamhet och med polisens verksamhet för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet tala för att de lämpligen bör tillföras länspolischefens handläggning. Detsamma anses i viss mån även böra gälla ärenden angående amatörradiosändare, där länsstyrelsen för närvarande avger yttrande på utredning av landsfogden.

Ärenden angående brevduvor är närmast av militär natur, varför ett överförande av dessa enligt beredningens uppfattning knappast kan anses motiverat. Ärendena torde vidare helt sakna betydelse ur arbetssynpunkt.

Beredningen har gjort en uppskattning av den tid som kan beräknas åtgå för handläggning av de ärenden, som beredningen föreslagit skola tillföras länspolischefens handläggning. Tidsåtgången har omräknats till årsarbetskrafter. Arbetskraftsbehovet i de olika länen varierar från omkring 0,1 årsarbetskrafter i de mindre länen till 0,19 årsarbetskrafter i de största länen.

Länspolischefs operativa uppgifter

Polisberedningen erinrar om att enligt principbeslutet om polisväsendets förstatligande länspolischefen bör ges ställning som tjänsteman i länsstyrelsen med full självständighet i fråga om den operativa ledningen. Bered-

ningen framför följande allmänna synpunkter på innebörden av begreppet operativ ledning.

Även efter polisväsendets förstatligande kommer enligt principbeslutet länsstyrelsen såsom länets högsta polismyndighet att ha ansvaret för och ledningen av polisväsendet i länet. Detta innebär att länsstyrelsen måste ha en omedelbar dispositionsrätt över polisorganisationen i länet.

Länspolischefen, som är särskilt utbildad för handhavande av polischefsuppgifter, bör regelmässigt ha handlings- och beslutanderätt i vad angår den operativa ledningen av polisverksamheten. Dessa i allmänhet rutinbetonade uppgifter, som är av utpräglat taktisk art, påfordrar i flertalet fall omedelbara beslut och verkställighet och lämpar sig således i allmänhet inte för ett föredragningssystem. Varje uppgift måste lösas med hänsyn till att verksamheten som helhet skall kunna fungera. Denna samlade överblick skall finnas hos länspolischefen, som alltså har att på länsstyrelsens vägnar ansvara för ledningen av polisverksamheten i länet.

Även om den regeln bör gälla att landshövdingen inte skall ingripa i frågor om utformandet av sådana praktiska polisiära åtgärder, vilka för sin behandling framför allt kräver polisiär fackkunskap, torde det i vissa utomordentliga situationer böra ankomma på honom att överta ansvaret för och ledningen av polisverksamheten i länet, t. ex. därest allvarligare ordningsstörande händelser inträffar eller hotar att inträffa inom länet eller eljest då en händelse påfordrar extraordinär polisverksamhet. Det bör därför åligga länspolischefen att hålla landshövdingen underrättad om polisväsendets tillstånd och om sådana förhållanden som kan erfordra dennes ingripande.

Länspolischefens operativa ledning torde avse åtgärder för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, för brottsutredande verksamhet samt för hjälp- och efterforskningsverksamhet.

Beredningen framhåller att polisens verksamhet för ordningens och säkerhetens upprätthållande till huvudsaklig del är av övervakande karaktär. I främsta rummet går den ut på att övervaka efterlevnaden av bestämmelser som avser att trygga samhällslugnet. Vidare har polisen att förebygga störningar av samhällslivet och att undanröja anledning därtill eller fara därför. Den förebyggande verksamheten bedrives på olika sätt genom tillsyn och övervakning, genom upplysningar och anvisningar till allmänheten, genom avstyrande av tillämnade lagöverträdelser, genom rättelse av påbörjade eller redan begångna bagatellartade förseelser, genom förhindrande av fortsättning av brott m. m. Länspolischefens uppgifter inom denna gren av polisverksamheten torde med hänsyn till den ofta förekommande nödvändigheten av länsomfattande aktioner på detta område vara av stor betydelse.

Polisens uppgifter beträffande dels verkställande av spaning och annan undersökning angående brott, dels hjälpverksamhet vid olyckshändelser m. m., dels ock spanings- och efterlysningsverksamhet ifråga om försvunna

personer är ofta lämpade för samlade aktioner, som går över de lokala distriktens gränser. I dessa avseenden har länspolischefen enligt beredningens uppfattning en viktig uppgift att fylla i operativt hänseende.

Med hänsyn till länspolischefens ställning som regional polischef, anför beredningen, bör såsom huvudregel för hans handlande i operativt hänseende gälla att hans verksamhet skall vara samordnande. Denna verksamhet bör vara inriktad på sådana polisiära aktioner, som sträcker sig över de enskilda distriktens gränser, och han bör således i allmänhet inte ingripa i de enskilda distriktens operativa uppgifter. Vid större polisiära aktioner, som går utanför länsgränsen, bör hans ansvar för den samordnande verksamheten avse samband med länsstyrelser och länspolischefer i angränsande län och med rikspolisstyrelsen.

Såsom en grundläggande förutsättning för länspolischefens möjligheter att handla självständigt i operativt hänseende är enligt beredningens mening hans befogenheter att disponera över länets polisstyrkor.

Användandet inom länet av de gemensamma och lokala polisstyrkorna bör sålunda helt bestämmas av länspolischefen. Det bör ankomma på denne att avgöra huruvida personalen skall användas såsom förstärkning inom visst polisdistrikt eller ianspråktagas för uppgifter som avser hela länet. En förutsättning för användning av lokala styrkor bör dock vara att det distrikt, som ställer polispersonal till förfogande, inte därigenom kommer att sakna erforderlig personal för bevakningsuppgifter. Det slutliga avgörandet, huruvida så är fallet eller ej, måste dock — för att länspolischefens operativa oberoende skall säkerställas — tillkomma denne ensam.

Även begagnandet av nämnda styrkor utom länet bör kunna medgivas av länspolischefen därest antingen uppgiften berör jämväl det egna länet eller avser ett visst bestämt uppdrag under begränsad tid och det egna länets behov ej eftersättes. I övriga fall bör frågan underställas rikspolisstyrelsens prövning.

Vad angår rekryteringspersonal kommer denna att liksom nu vara sammandragen till en utbildningskår. Då denna personal tillgodoser ett länsintresse bör länspolischefen kunna disponera över denna kader enligt samma regler som nyss föreslagits beträffande användningen av de styrkor, som är avsedda för hela länets behov.

Beredningen framhåller att huvudregeln bör vara att det skall ligga i länspolischefens hand att bestämma om användandet av styrkorna för hela länets behov och om lämnandet av förstärkning från ett distrikt till ett annat. Emellertid bör enligt beredningen lokal polischef i brådskande fall kunna vända sig till befäl vid länets gemensamma styrkor eller annan lokal polischef med begäran om förstärkning, och dessa befattningshavare bör — om länspolischefens beslut bedömes inte kunna avvaktas — ha rätt att tillmötesgå framställningen. Avdelandet av personal för tjänstgöring utom länet bör dock alltid förbehållas länspolischefen.

Det torde enligt beredningens mening ligga helt i linje med den självständiga ställning i operativt hänseende, som är avsedd att tillförsäkras länspolischefen, att denne erhåller rätt att på eget ansvar rekvirera polisförstärkning från annat län för att tillgodose polisverksamheten i det egna länet. Såväl omfattningen av som ändamålet med förstärkningen bör få bestämmas av länspolischefen, vilken dock i känsliga fall — exempelvis arbetskonflikter — bör underställa ärendet landshövdingens prövning. Då det är fråga om större polisaktioner, bör enligt beredningen rätten att tillkalla polisförstärkning från annat län ankomma på rikspolisstyrelsen.

Chefskapet över sammandragna polisstyrkor inom länet bör enligt beredningen i regel tillkomma länspolischefen. Länspolischefen bör dock — om han finner lämpligt — kunna överlåta befälsrätten på honom underställd befattningshavare eller vid aktioner som är samordnade med annat län, på befattningshavare inom det länet.

Länspolischefens viktigaste operativa uppgifter i samband med upprätthållande av allmän ordning och säkerhet kommer utan tvekan att avse trafikövervakningen och därmed sammanhängande spörsmål. Beredningen framhåller att erfarenheterna visat att det bästa resultatet i fråga om trafikövervakning vinnes genom brett upplagda aktioner. Genom en kombination av länspolischefens samordnande funktion inom länet och hans operativa handlingsfrihet finnes stora möjligheter för honom att få till stånd ett väl planlagt och effektivt genomfört trafiksäkerhetsarbete. Beredningen finner angeläget att länspolischefen här medges stor frihet vid förberedandet av den operativa insatsen. Hans planeringsarbete bör nämligen inte avse endast den för hela länets behov avsedda länstrafikpolisen utan omfatta även de lokala styrkornas inlänkande i det länsomfattande trafiksäkerhetsarbetet. Först genom att samordna länstrafikpolisens resurser i fråga om trafikspecialister och utrustning med distriktens lokalkännedom och personaltillgång kan full slagkraft i trafikarbetet erhållas. Beredningen påpekar dock att länspolischefens planläggningsverksamhet inte skall ersätta utan komplettera distriktsarbetet på detta område. Vidare bör planläggningen inte alltid inskränkas till att avse det egna länets isolerade behov. Länspolischefen bör därför kunna träda i kontakt med länspolischeferna i angränsande län för att i samråd med dessa samordna länens trafikövervakande arbete. Beredningen erinrar om att i dessa frågor rikspolisstyrelsen såsom en uppgift torde ha att meddela anvisningar för att främja samordningen.

Enligt beredningen bör i länspolischefens planläggningsarbete ingå bestämmande av patrulleringsområden, patrulleringslinjer samt sätt och tid för patrulleringen. Vidare skall trafikkontroller av olika slag organiseras. I arbetet bör enligt beredningen även ingå att fortlöpande studera trafiken inom länet så att trafikfällor i tid kan upptäckas och erforderliga trafikregleringar m. m. göras.

För att ett så effektivt resultat som möjligt av länspolischefens trafik-

ledande verksamhet skall erhållas bör han enligt beredningens mening företräda polisens trafikverksamhet gentemot icke-polisiära organ. I länspolischefens arbete på detta område bör såsom ett led ingå planläggning av polisens medverkan i trafikundervisningen i skolorna, utbildning av lärare i trafikkunskap och av skolpoliser. Denna verksamhet bör bedrivas i nära samarbete med NTF och skolmyndigheterna.

Vid sidan av länspolischefens uppgifter inom trafikövervakningen kan uppstå behov av samordnande ledning inom länet även på andra områden av ordningens och säkerhetens upprätthållande. Beredningen framhåller, att de situationer, som kan inträffa, är av mycket varierande slag. Även under rådande lugna samhällsförhållanden kan händelser inträffa, som fordrar en samlad operativ ledning. Såsom exempel härpå anför beredningen sådana arrangemang, som är kända i förväg, såsom statsbesök, större motortävlingar, stor publiktillströmning i vissa delar av landet vid helger och semestrar. Även om dessa händelser med sitt centrum är lokaliserade till ett visst polisdistrikt, medför den nutida mobiliteten hos befolkningen att händelsernas verkningar sträcker sig långt utanför de enskilda distrikten. Såsom exempel på mera oförutsedda händelser vid vilka behov finns av en länsomfattande operativ ledning, nämner beredningen större olyckshändelser, t. ex. Surte-raset. Sådana katastrofer ställer inte bara stora krav på polisen inom det närmast berörda distriktet utan tvingar polisen i hela län eller landsändar att engagera sig. Det fordras vid sådana tillfällen stor tillgång på polis för bevakning, trafikreglering, vägvisning, identifiering av döda, utredningar av olika slag m. m. Vidare kan ordningsstörande händelser inträffa under mera labila förhållanden. Sådana situationer är de kravall- eller ligistbetonade uppträden, som under de senaste åren förekommit i olika delar av landet. I allmänhet är dessa tilldragelser begränsade till enstaka orter och de kan i allmänhet bemästras av tillgänglig polis, men fall kan likväl inträffa, då mera länsomfattande aktioner är av nöden. Såsom exempel på fall, då länsvis samordnade polisaktioner måste tillgripas, anför beredningen slutligen spaning efter och infångande av brottslingar eller förrymda fångar, som bedömes såsom farliga för den allmänna säkerheten.

Vid händelser av nu aktuellt slag gäller enligt beredningen att — om full effektivitet skall uppnås — den operativa ledningen ej kan inskränkas till att avse enbart det faktiska ledandet av de tillgängliga styrkorna. Länspolischefens operativa befogenheter måste omfatta även planläggningsstadiet.

Vad avser länspolischefens operativa uppgifter då det gäller den brottsutredande verksamheten anför beredningen, att dessa närmast bör avse de typer av brottslighet som sträcker sig över flera distrikt eller hela länet. Hit hör enligt beredningen mobil brottslighet i allmänhet, narkotika- och langningsbrott, vissa former av valuta- och bedrägeribrott, kassaskåpsinbrott m. m. Det gemensamma för alla dessa typer av brott är seriemässig-

heten och det ofta noga planerade brottsutförandet. Även om till rikspolisstyrelsens uppgifter kommer att höra den centrala ledningen av spaning och utredning i vad avser den riksomfattande brottsligheten, anser beredningen att länspolischefens samordnande funktion inom länet kommer att få stort utrymme, i synnerhet på spaningsstadiet. Då flera fall av likartad brottslighet inträffat inom skilda distrikt av ett län och det kan antagas att brotten är att hänföra till samme gärningsman, synes det nämligen lämpligt att — innan någon är skäligen misstänkt — samla förundersökningsledarskapet beträffande alla brott hos länspolischefen, som har den bästa överblicken över förhållandena i länet. Beredningen framhåller att även om erforderlig personal för brottsutredande verksamhet inte skulle ställas till länspolischefens omedelbara förfogande, denne har möjlighet att från de olika distrikten eller rikspolisstyrelsen rekvirera utredningsgrupper för förundersökningens bedrivande.

Beträffande länspolischefens brottsutredande verksamhet i övrigt anför beredningen.

Om en uppdelning av brottskatalogen i »länsåklagarbrott» och »distriktsåklagarbrott» kommer att ske, kan ifrågasättas om denna uppdelning bör motsvaras av en liknande indelning på polischefssidan, vilket i stort sett skulle innebära att länspolischefen skulle inleda förundersökning av vissa svårutredda brott, såsom grova våldsbrott och komplicerade förmögenhetsbrott. Vad först angår de grova våldsbrotten finner beredningen praktiska skäl tala för att den lokala polischefen i princip ansvarar för utredningsarbetets bedrivande, dock med rätt för länspolischefen att, om så befinnes lämpligt, överta ansvaret för spaningen. Länspolischefens insats i dessa fall bör i allmänhet inskränkas till rekvisition av erforderliga experter från annat distrikt inom länet. Även rekvisition från rikspolisstyrelsen av förstärkning ur de till styrelsens förfogande ställda expertgrupperna bör ankomma på länspolischefen, som därigenom får möjlighet att avgöra, huruvida inom annat distrikt i länet tillgänglig expertis skulle vara tillräcklig.

Såvitt avser vissa svårare brott av juridiskt komplicerad karaktär, såsom gäldenärsbrott, vissa förskingrings- och bedrägeribrott m. fl., torde det — beroende på den juridiska kompetens som kan komma att krävas av de lokala polischeferna — kunna övervägas, om förundersökningsledarskapet på spaningsstadiet skall tillerkännas länspolischefen. Emellertid torde vid dessa typer av brott den misstänktes identitet vara känd redan i inledningsskedet, varför vederbörande åklagare från början kan antagas vara inkopplad som ledare av förundersökningen och därigenom nödig juridisk expertis finnas till hands. Skulle fall förekomma, där gärningsmannens identitet ej är känd, är enligt beredningen det intet som hindrar att åklagaren ändock övertager förundersökningen eller att den lokale polischefen rådfrågar länspolischefen, som i ett sådant läge eller eljest om så befinnes lämpligt bör kunna övertaga förundersökningen. I regel torde emellertid inte vara nöd-

vändigt att länspolischefen skall leda förundersökningarna beträffande dessa brott.

Beredningen betonar att länspolischefens uppgifter i samband med brottslighetens bekämpande inte bör inskränkas till att avse enbart rent repressiva åtgärder. På grund av hans nyckelställning inom länets polisväsende anser beredningen att på honom bör falla även huvudansvaret för planläggningen av den preventiva verksamheten. Därvid bör han hålla kontakt med honom underställda polischefer, med åklagarmyndigheter samt barnavårds-, kriminalvårds-, social- och skolmyndigheter. Enligt beredningen bör länspolischefen också ansvara för planläggningen och organiserandet av polisens medverkan vid undervisningen i skolorna i brottsförebyggande syfte.

Vad slutligen gäller den särskilda polisverksamheten finner beredningen denna gren — med hänsyn till verksamhetens art — böra vara direkt underställd länspolischefens operativa ledning.

Polisens hjälp- och efterforskningsverksamhet kommer enligt beredningens uppfattning i övervägande antalet fall att skötas enbart av den lokala polisen. Inte heller är i allmänhet spaningspådrag i fråga om försvunna mera omfattande än att de kan organiseras av de lokala styrkorna, eventuellt med hjälp av frivilliga. Såsom tidigare berörts, framhåller beredningen, kan emellertid inträffa katastrofartade händelser, som kräver engagemang av länets alla poliskårer. Vid sådana tillfällen är det enligt beredningen naturligt att länspolischefen övertar ansvaret för organiserandet av hjälpverksamheten. Ej heller inom detta område bör enligt beredningen länspolischefens uppgifter begränsas till enbart den rent faktiska befälsutövningen. Även här kan ett omfattande planeringsarbete organiseras av länspolischefen. I första hand torde detta arbete omfatta en inventering av de inom länet belägna anordningar, som från katastrofsynpunkt är särskilt riskfyllda. Vidare bör planläggningen avse länets förbindelsenät i fråga om vägar, järnvägar, radio- och telexanläggningar o. s. v. Därjämte bör förberedas larmplaner för katastroftillfällen. Såsom en speciell verksamhet inom denna grupp anger beredningen organiserandet av fjällräddningsverksamheten i vissa län.

En förutsättning för att länspolischefens operativa verksamhet skall fungera är att den personal, som han har till sitt förfogande, är väl utbildad för sina uppgifter. Med hänsyn till länspolischefens ansvar för viss operativ verksamhet inom länet och till hans samordnande funktion i detta avseende föreslår beredningen att på honom lägges tillsynen av personalens fortbildning. Även här bör i rationaliseringens intresse gälla att erforderligt samarbete med angränsande län upprätthålles. Genom att undervisningsverksamheten sammanföres till länen vidgas möjligheterna att erhålla yrkeskunniga och expertbetonade undervisare. Den undervisning som kan bli aktuell är kurser i vapenutbildning, stridstaktik och olycksfallsvård, utbildning i trafikövervakning, körteknik, flygande inspektion, handhavandet av

den materiel, som erfordras för trafikarbetet, användningen av sambandsmedel såsom radio- och telexanläggningar med därtill hörande trafikdisciplin. Hit hör även utbildningen av befattningshavare inom polishundväsendet. Lokala kurser i brottsplatsundersökning samt utredning av vissa brottstyper såsom gäldenärsbrott kan enligt beredningen även räknas hit.

Beredningen har gjort en sammanställning över den arbetstid landsfogdarna använt för fullgörande av länspolisuppgifter under januari 1963. Av sammanställningen framgår att arbetsuppgifterna endast i ett fåtal län krävt full arbetsinsats av en befattningshavare. Beredningen förmodar att orsaken härtill är dels att den tid som under uppgiftsperioden kunnat ägnas åt länspolischefsuppgifter inte varit tillräcklig med hänsyn till att statsåklagargöromålen tagit för mycket tid i anspråk och dels att arbetstidsstudien inte utvisat ett genomsnitt av länspolischefens arbetsbörda under årets månader. Om sålunda tidsstudien inte kan läggas till grund för något bedömande av arbetskraftsbehovet, torde däremot enligt beredningens mening de av landsfogdarna uppskattade arbetsinsatserna för fullgörande av länspolischefsuppgifter per år i viss utsträckning kunna användas som utgångspunkt. I enlighet med denna uppskattning kräver polischefsfunktionerna redan för närvarande minst en hel årsarbetskraft i flertalet län.

Med hänsyn till att länspolischefens operativa funktioner skall väsentligt aktiveras i den nya organisationen, särskilt beträffande trafikövervakningen, och att vissa länsstyrelseärenden skall ankomma på polischefen i länsstyrelsen anser beredningen sig kunna utgå från att länspolischefens framtida uppgifter i stort sett kommer att även i övriga län innebära full sysselsättning för honom.

Härjämte framhåller beredningen att säkerhetsskyddande åtgärder av preventiv natur torde komma att kräva ökade arbetsinsatser av flertalet myndigheter. På länsstyrelserna ankommer bl. a. ett flertal uppgifter beträffande sekretesskydd, tillträdesskydd, skyddskontroll m. m. Dessa frågor, som bör tillföras länspolischefens handläggning, torde i framtiden komma att kräva en aktivering av dennes insatser på förevarande område.

Länspolischefs ställning i länsstyrelsen

Polisberedningen erinrar om att landsfogdarna i allmänhet ansett att länspolischefen bör ges ställning som avdelningschef i länsstyrelsen, medan flertalet länsstyrelser föreslagit att vid länsstyrelsernas landskanslier inrättas en särskild polissektion med länspolischefen som sektionschef. Vissa länsstyrelser har dock ifrågasatt lämpligheten av att över huvud taget överflytta några ärenden från länsstyrelsernas nuvarande sektioner. Länspolischefen skulle i stället kunna göras till föredragande i vissa ärenden utan att för detta ändamål någon särskild organisatorisk enhet behövde inrättas.

Av de motiv som åberopats för att en särskild polisavdelning borde inrättas vid länsstyrelserna är enligt beredningens uppfattning ange-

lägenheten av att länspolischefen ges en stark och auktoritativ ställning det mest bärande. Beredningen ifrågasätter emellertid om inte detta syfte kan uppnås utan att man tillgriper en så radikal förändring av länsstyrelsernas nuvarande organisation som inrättandet av en helt ny avdelning skulle innebära. Om huvuddelen av länspolischefens verksamhet, nämligen den operativa ledningen av polisväsendet, såsom nyss föreslagits kommer att bli helt fristående från länsstyrelsens nuvarande avdelningar, torde redan härigenom länspolischefens självständiga och auktoritativa ställning vara garanterad. Några befogade skäl att misstänka att auktoriteten skulle minskas genom att länspolischefen har att handlägga vissa ärenden i landskansliet föreligger inte. Förhållandet överensstämmer med vad som enligt 40 § länsstyrelseinstruktionen gäller för närvarande.

Enligt beredningens uppfattning är pågående utredningar om ny länsindelning och formerna för den framtida länsförvaltningen ägnade att mana till återhållsamhet när det gäller att vidtaga vittgående förändringar i länsstyrelsernas organisation. Dessa utredningar kan nämligen komma att utmynna i förslag, som radikalt förändrar formerna för hela den nuvarande länsförvaltningen. Avgörande skäl talar under sådana förhållanden för att man inskränker de organisatoriska nyordningarna vid länsstyrelserna till vad som är direkt erforderligt för polisreformens genomförande och för tillskapandet av en effektiv, regional polisledning.

Beredningen påpekar även ett annat skäl mot att inrätta en särskild polisavdelning. Såsom anförts av ett flertal länsstyrelser måste det från arbetssynpunkt anses olämpligt att länsstyrelsernas ärenden splittras upp på små, fixerade enheter, vilka på grund av sin bristande elasticitet i alltför hög grad blir beroende av hjälp från andra enheter inom länsstyrelsen. Dessa nackdelar gör sig visserligen gällande vare sig enheten göres till en sektion eller en avdelning, men det torde vara lättare att åstadkomma erforderlig rörlighet av personalen mellan två sektioner än om man tvingas gå över avdelningsgränserna.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser sig beredningen inte kunna förorda att någon särskild polisavdelning inrättas vid länsstyrelserna.

Beredningen anser att största möjliga överensstämmelse med nuvarande organisation av länsförvaltningen skulle nås om en särskild polissektion inrättas vid länsstyrelserna med länspolischefen som sektionschef och i övrigt med för de olika arbetsuppgifterna lämpad personal. Genom en sådan organisation skulle hela den regionala polisledningen inom länet koncentreras till en organisatorisk enhet. Beredningen framhåller dock vissa nackdelar som vidlåder även detta alternativ. Sålunda måste det såsom nyss framhållits anses vara mindre lämpligt att länsstyrelsens ärendegrupper fördelas på små, fixerade arbetsenheter, som sinsemellan är självständiga i personalhänseende. Även om en omdisponering av personal lättare kan komma till stånd mellan sektioner än mellan avdelningar, torde det

dock inte kunna undvikas att även sektionsgränserna verkar isolerande och minskar personalens rörlighet. Nackdelarna härav gör sig inte enbart gällande vid vakanser och arbetstoppar utan även när det gäller att effektivt och fullständigt utnyttja tillgänglig arbetskraft.

Beredningen framhåller att den verkställda undersökningen visat, att handläggningen av de föreslagna administrativa polisärendena på landskanslist- och biträdesplanet inte i något län skulle kunna bereda full sysselsättning för minsta tänkbara personaluppsättning för sådana ärenden på en sektion, nämligen en landskanslist och ett biträde. Genom den föreslagna överföringen av ärenden kommer arbetsunderlaget för övriga sektioner att rubbas. Största antalet ärenden föreslås överförda från allmänna sektionen. Den personal, som behöver tillföras polissektionen, torde därför i flertalet fall få tagas från allmänna sektionen samtidigt som denna personal för att erhålla full sysselsättning måste åläggas tjänstgöringsskyldighet även inom allmänna sektionen.

Därest länspolischefen göres till chef för en polissektion inom landskansliet kommer han automatiskt att som tjänsteman bli underställd landssekreteraren. En sådan ordning kan vara ägnad att väcka en viss kritik med hänsyn till att länspolischefen skall vara fullt självständig gentemot landssekreteraren när det gäller den operativa ledningen av polisverksamheten. Såsom beredningen tidigare påpekat är polischefsskapet länspolischefens huvuduppgift. För fullgörande härav måste det enligt beredningen anses angeläget, att länspolischefen intager en sådan ställning inom länsstyrelsen, att han som tjänsteman inte är subordinerad någon annan än landshövdingen.

Några länsstyrelser har föreslagit a n d r a l ö s n i n g a r av denna fråga. Ett av länsstyrelsen i Älvsborgs län framfört förslag att länspolischefen skall bibehållas vid sin nuvarande ställning i förhållande till länsstyrelsen finner beredningen inte realistiskt med hänsyn till att riksdagen bestämt att länspolischefen skall ingå som tjänsteman i länsstyrelsen. Inte heller ett förslag av länsstyrelsen i Värmlands län att länspolischefen samtidigt skall göras till polischef i residensstaden anser sig beredningen kunna förorda annat än som en sista utväg. Därigenom skulle enligt beredningen vinsten med reformen för regionalplanets vidkommande helt gå till spillo. En av de allvarligaste bristerna i den nuvarande regionala polisorganisationen är enligt beredningen att länsstyrelserna inom sig saknar expertis när det gäller polisfrågor, vilket fått till följd att länsstyrelserna haft små möjligheter att fungera i sin egenskap av högsta polismyndighet i länet. Detta förhållande skulle konserveras om länspolischefen jämväl gjordes till lokal polischef. Om en sådan lösning skulle visa sig nödvändig för ytterligare något eller några län, bör det enligt beredningens mening — i likhet med vad förhållandet är när det gäller Gotlands län — ske såsom undantag från huvudregeln.

Såsom ett mera hållbart alternativ till förslaget om inrättande av en sär-

skild polissektion utgör enligt beredningens mening vissa länsstyrelsers förslag att inordna länspolischefen som tjänsteman i länsstyrelsen utan att därför bilda någon ny organisatorisk enhet av sektions- eller avdelningskaraktär för polisärenden.

Enligt beredningens uppfattning skulle en sådan organisation kunna utformas på ungefär följande sätt.

I 2 § första stycket länsstyrelseinstruktionen stadgas att länsstyrelsen består av två avdelningar, landskansliet och landskontoret. Landssekreteraren är chef för landskansliet och landskamreraren för landskontoret. De är var för sin avdelning landshövdingens ställföreträdare. I ett andra stycke till nämnda paragraf skulle kunna föreskrivas att i de län, för vilka särskilt undantag icke gäller, dessutom skall finnas en länspolischef som har att i länsstyrelsen handha ledningen av polisverksamheten i länet, och som är landshövdingens ställföreträdare i detta hänseende. Denna länspolischefens ledningsfunktion torde i länsstyrelseinstruktionen eller eventuellt i en särskild instruktion för länspolischefen kunna angivas ungefär på följande sätt: länspolischefen har i länsstyrelsen ansvaret för och ledningen av polisverksamheten inom länet. Därvid åligger det länspolischefen särskilt att vaka över att allmän ordning och säkerhet upprätthålles, att tillse att polisväsendets befattningshavare användes på lämpligaste sätt och fullgör sina uppgifter i överensstämmelse med gällande föreskrifter, att sörja för att befattningshavarna meddelas erforderlig vägledning och undervisning, att göra sig underrättad om befattningshavarnas duglighet, nit och lämplighet för tjänsten samt verka för ett förtroendefullt och gott förhållande mellan polisen och allmänheten. Vidare bör det tillkomma länspolischefen att handha ledningen av den för länet avsedda länspolisstyrkans verksamhet, att meddela anvisningar och råd till underlydande polischefer och befattningshavare vid polisväsendet rörande polistjänsten och dess fullgörande, att, då så finnes erforderligt, handha den samordnande ledningen av sådana polisuppgifter, som kräver samverkan mellan polispersonalen i skilda polisdistrikt, att, där särskilda förhållanden så påkallar, överta ledningen av polisuppgift, som eljest skolat handläggas av lokal polischef, att rekvirera förstärkning till länets poliskårer eller medge, att polisstyrkor från länet för viss tid får tjänstgöra utom länet, att i fall av behov taga befälet över sammandragen polisstyrka samt att i övrigt besluta i sådana frågor rörande ledningen av polisverksamheten, vilka icke uteslutande tillkommer lokal polischef.

Beredningen framhåller, att den administrativa ledningen av polisväsendet och de övriga länsstyrelseärenden, som skall tillföras länspolischefens handläggning enligt detta alternativ kommer att kvarligga inom den sektion i landskansliet där de f. n. handlägges. Det skulle emellertid åligga länspolischefen att i egenskap av föredragande antingen bereda och föredraga eller själv avgöra följande till landskansliet hörande ärenden, nämligen ärenden angående polisväsendets organisation och behov, polisrekrytering, tillsättning och entledigande av samt semester och tjänstledighet för befattningshavare inom polisorganisationen, till polisväsendet hörande ärenden angående utbildning, utrustning, arbetsordningar, belöningar och ersättningar för

hjälp åt polisman, häkten och arrestlokaler, polisens verksamhet vid krig eller krigsfara m. m., ärenden angående allmän ordning och säkerhet (i vilken ärendegrupp förutsättes ingå förordnande av jakt- och fisketillsynings-män samt amatörradiosändare och säkerhetsfrågor medan ärenden angående lokala ordningsstadgor frånskiljes), vapenärenden samt ärenden angående tävlingar på väg. Länspolischefen bör dock inte vara föredragande i andra besvärsärenden från underlydande polismyndigheter än sådana som avser besvär i personalärenden.

Även om länspolischefen inte är föredragande anser beredningen, att han bör vara närvarande vid handläggningen av sådana till landskansliet hörande ärenden som är av vikt för polisverksamheten. Om så med hänsyn till arbetsförhållandena inom visst län skulle visa sig lämpligt, bör Kungl. Maj:t äga förordna om viss angiven utsträckning eller inskränkning av den föredragning länspolischefen skall utöva i landskansliet.

När det gäller den operativa ledningen av polisverksamheten inom länet bör enligt beredningens mening länspolischefen ha egen personal till sitt förfogande, vilken personal lämpligen bör sammanföras i en länspolischefens expedition. För de ärenden länspolischefen skall handlägga såsom föredragande i länsstyrelsen finner beredningen det i princip böra ankomma på personalen på den sektion, till vilken ärendet hör, att lämna länspolischefen erforderligt biträde. I förhållande till denna personal bör länspolischefen äga samma befogenheter och skyldigheter som enligt länsstyrelseinstruktionen ankommer på sektionschef. Länspolischefen bör ha sina lokaler i länsstyrelsen.

Vid kortare förfall för länspolischefen i län, där biträdande länspolischef ej finnes, anser beredningen det böra ankomma på polischefen i residensstaden att handlägga brådskande ärenden av operativ natur, medan föredragningsskyldigheten inom landskansliet bör övertagas av den befattningshavare, till vars ämnesområde respektive ärende närmast hör.

Oaktat sektionsalternativet såsom förut nämnts bäst skulle överensstämma med länsstyrelsernas nuvarande organisation har beredningen ansett så påtagliga fördelar vara förenade med det sist skisserade alternativet att beredningen funnit sig böra förorda en lösning enligt denna linje. Några egentliga organisatoriska förändringar inom länsstyrelserna blir härvid inte erforderliga utan de administrativa polisärendena kommer att handläggas inom samma enheter som för närvarande men med länspolischefen som föredragande. Organisationen kommer enligt beredningen att smidigt kunna utvecklas ur den nuvarande och successivt anpassas efter den blivande arbetsmängden. Den kommer vidare att kunna göras elastisk genom att länspolischefens föredragningsskyldighet bestämmes olika för skilda län. Länspolischefens självständiga och auktoritativa ställning inom länsstyrelsen kommer tydligt till uttryck genom att han personligen inte skall vara underordnad någon annan än landshövdingen. Visserligen kommer den personal,

som länspolischefen får till sitt förfogande för den operativa verksamheten, att bli liten, men länspolischefsskapet är till sin natur en uppgift som huvudsakligen kommer att åvila länspolischefen personligen, och vid sidan av personal med polisiär utbildning torde han huvudsakligen vara i behov av sekreterarhjälp.

Den ekonomiska administreringen av polisväsendet

Beredningen påpekar att sedan staten övertagit huvudmannaskapet för polisväsendet den ekonomiska förvaltning, som för närvarande handhas av kommunerna, kommer att få ombesörjas av statliga organ. Frågan inställer sig då hur de ifrågavarande uppgifterna lämpligen bör fördelas mellan lokal-, regional- och centralplanet.

Polisberedningen finner övervägande skäl tala för att polisdistrikten i största möjliga utsträckning befrias från ansvaret för polisväsendets ekonomiska förvaltning. Risk föreligger annars för att polischeferna kommer att få ägna oproportionerligt stor del av sin arbetstid åt kamerala uppgifter, vilka med fördel kan handläggas av andra organ med därför specialiserade tjänstemän. Att helt befria lokalinstansen från uppgifter av detta slag torde enligt beredningen inte vara möjligt. Den direkta vården och underhållet av polisväsendets materiel måste av naturliga skäl åvila de lokala polischeferna. Det bör också åligga dem att hos överordnad myndighet (länsstyrelsen) göra de framställningar och förslag, som erfordras för att en effektiv polisverksamhet skall kunna upprätthållas. Vidare torde det vara mest praktiskt om lokal polismyndighet direkt till den löneutbetalande myndigheten lämnar sådana rapporter rörande personalens tjänstgöring som erfordras för uträkning av löner och andra ersättningar. Andra kamerala uppgifter, som torde få ankomma på lokal polismyndighet, är kontakten med sjukkassa, attestering av reseräkningar och räkningar rörande levererad material m. m. samt utbetalning av vissa förskott.

Tyngdpunkten när det gäller den ekonomiska administreringen av polisväsendet bör emellertid enligt beredningens uppfattning förläggas till regionalplanet. Länsstyrelserna har i sina landskontor en organisation som är uppbyggd för att handlägga ärenden av detta slag och har dessutom tillgång till personal med erfarenhet och rutin när det gäller ekonomiska frågor. Det kunde därför tyckas naturligt att i samband med förstatligandet hela den ekonomiska förvaltning, som för närvarande ombesörjes av kommunala organ, överflyttades till länsstyrelserna. Beredningen har dock inte ansett sig böra förorda en sådan lösning. Från rationalitetssynpunkt torde nämligen avsevärda fördelar stå att vinna om vissa av polisväsendets kamerala uppgifter handlägges centralt för landet i sin helhet. Såsom utvecklas i annat sammanhang föreslår beredningen därför att bl. a. löneuträkning och löneutbetalning ävensom upphandling av viss polisiär och teknisk materiel skall omhänderhas av central myndighet. Huvuddelen av polisväsendets ekono-

miska förvaltning kommer emellertid ändå att åvila länsstyrelsernas landskontor. Den arbetskvantitet som därigenom tillföres dessa bedömer beredningen såsom betydande. Beredningen anför beträffande de kamerala uppgifternas handläggning bl. a. följande.

Det bör åvila länsstyrelserna att på grundval av polischefernas anslagsäskanden upprätta statförslag för länets polisväsende för vidare befordran till rikspolisstyrelsen. Även om vissa sakbedömanden får förutsättas komma att åvila länspolischefen bör sammanställning och bearbetning av materialet ske på landskontoret.

När det gäller polisväsendets medelsförvaltning torde rikspolisstyrelsen — förutom anslagen för sin egen verksamhet — komma att omhänderha de medel som hänför sig till den centrala upphandlingsverksamheten. Övriga medel bör förvaltas av länsstyrelserna.

Den huvudsakliga bokföringen av polisväsendets utgifter och inkomster bör förläggas till regionplanet. Trots att löneutbetalningarna kommer att ske centralt bör länsstyrelserna ombesörja även avlöningsstatsbokföringen.

En viktig del av länsstyrelsernas bokföringsarbete kommer slutligen att utgöras av den fortlöpande anslagskontrollen.

Rikspolisstyrelsens inköpsverksamhet för polisdistrikten torde huvudsakligen komma att omfatta sådan polisiär och teknisk materiel, vars ändamålsenlighet bör prövas av särskild expertis, ävensom motorfordon samt utrustning och drivmedel för dessa. Övrig materiel, som huvudsakligen kommer att vara av expensnatur, samt inventarier bör inköpas av länsstyrelserna enligt anvisningar av rikspolisstyrelsen. Ehuru den direkta vården och underhållet av för polisväsendet avsedda inventarier och materiel bör åvila de lokala polismyndigheterna, bör det åligga länsstyrelserna att verkställa årlig inventering av ifrågavarande inventarier och materiel.

En väsentlig del av arbetet med polisväsendets ekonomiska förvaltning kommer att utgöras av anordningsärenden av olika slag. Granskning och bearbetning av sådan ärenden torde redan nu utgöra en av de mest tidskrävande uppgifterna vid länsstyrelsernas kameralsektioner. Genom polisväsendets förstatligande kommer antalet anordningsärenden vid länsstyrelserna att öka avsevärt.

Det bör åligga landskontoren att föra tjänstematriklar, ur vilka samtliga uppgifter av betydelse för personalens pensionsrätt skall kunna inhämtas. Vidare bör landskontoren ha att fatta beslut i ärenden om personalens uppflyttning eller placering i löneklass.

Personalorganisationen

Enligt polisberedningens uppfattning torde det av beredningen förordade alternativet för länspolischefens inordnande som tjänsteman i länsstyrelsen innebära att polisreformen endast i relativt måttlig grad kommer att påverka arbetsbelastningen vid landskanslierna. Beredningen anser sig därför inte böra förorda några ändringar i personalorganisationen för dessa.

Såsom underlag för beräkning av personalbehovet vid länspolischefernas expeditioner har beredningen utgått från landsfogdarnas

uppskattning av arbetsinsatsen vid landsfogdeexpeditionerna för fullgörande av länspolischefsuppgifter i nuläget. Med hänsyn till den aktivering av länspolischefernas verksamhet, som förutsatts skola ske genom polisreformen, uppskattar beredningen den erforderliga personaluppsättningen vid länspolischefernas expeditioner till i Stockholms, Östergötlands och Malmöhus län en länspolischef, en biträdande länspolischef och två biträden i kontorskarriären, i Norrbottens län en länspolischef, en biträdande länspolischef och ett biträde i kontorskarriären samt i övriga län (utom Gotlands) en länspolischef och ett biträde i kontorskarriären.

Beredningen anser att de uppgifter av ekonomisk natur, som kommer att tillföras länsstyrelserna genom polisväsendets förstatligande, inte kan fullgöras utan en viss personalutökning vid landskontoren. För att erhålla underlag för beräkningen av den erforderliga personalutökningens storlek har beredningen undersökt hur polisväsendets ekonomiska förvaltning är organiserad i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping, där förvaltningen i huvudsak ombesörjes av särskild personal. Relationen mellan den kamerala personalens och polispersonalens storlek är i Malmö 1: 120 och i de övriga städerna 1: 100.

Då vissa kamerala arbetsuppgifter, som nu ombesörjes av kommunala organ, inte kommer att åvila länsstyrelserna och dessas nuvarande statsbidragsgranskning bortfaller, finner beredningen relationstalet för den erforderliga personalförstärkningen vid kameralsektionerna kunna reduceras till omkring $^1/_{200}$. För landet i sin helhet (inklusive Stockholm) beräknar beredningen att den från kommunerna övertagna ekonomiska förvaltningen av polisväsendet nödvändiggör en arbetskraftsförstärkning på regionalplanet med omkring femtio årsarbetskrafter. Beredningen understryker att denna arbetskraftsförstärkning torde utgöra ett minimum och inte innefattar den personalökning som kan visa sig erforderlig under själva övergångsskedet.

Med hänsyn till de nytillkomna arbetsuppgifternas art torde enligt beredningen behovet av personalförstärkning vid landskontoren huvudsakligen hänföra sig till personal tillhörande landskanslist- och kontorskarriären. Ökningen i arbetsbelastning för juristpersonal, eller motsvarande beräknas i allmänhet inte motivera någon personalutökning. Till följd av polisverksamhetens omfattning i Stockholm torde dock en ny juristtjänst eller motsvarande böra inrättas vid överståthållarämbetet.

Polischefernas ställning i Stockholm, Göteborg och Malmö m. m.

Polisberedningen betonar att vad beredningen anfört om den regionala polisorganisationen inte gäller städerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Enligt principbeslutet förutsattes beträffande dessa städer att en viss särreglering kunde komma ifråga.

Beredningen erinrar om att länspolischeferna enligt principbeslutet får en självständig ställning i operativt hänseende inom länsstyrelserna.

För *Stockholms* del påpekar beredningen att i skilda sammanhang framhållits att anordningen med överståthållarämbetet och under detta en polischef innebär en överorganisation. Redan på grund härav torde enligt beredningen tanken att mellan överståthållarämbetet och polischefen inskjuta en länspolischef vara orealistisk. Det är uppenbart, att polischefen i huvudstaden i operativt hänseende måste ges ställning i likhet med länspolischef. Det bör innebära bl. a., att ansvaret för och ledningen av polisverksamheten i Stockholm skall ankomma på polischefen samt att överståthållaren endast i vissa utomordentliga situationer bör kunna övertaga ledningen. Polischefen bör inte inordnas som tjänsteman i överståthållarämbetet och någon föredragningsskyldighet där bör inte heller åläggas honom.

Göteborg har för närvarande över 400 000 innevånare och *Malmö* inemot 250 000. Beredningen framhåller, att en dylik befolkningskoncentration inom ett begränsat område skapar speciella problem beträffande den operativa ledningen av polisarbetet. Ärendefrekvensen blir betydande. Brottslighets- och ordningshållnings- (inbegripet trafik-) problem kräver en daglig aktiv ledning i operativt avseende. Beredningen betonar, att i dessa städer nödvändigheten av och möjligheten till samverkan med andra organ och institutioner är större, inte minst därför att dylika organ och institutioner här är utbyggda i annan omfattning än vad som är fallet på mindre orter. Brottslighetens koncentration till storstäderna är av speciell betydelse i detta sammanhang. Dessutom samlas den övervägande delen av asociala och kriminella element till dessa städer. Personalstyrkornas storlek, i Göteborg 881 befattningshavare, i Malmö 530, gör att samarbetet mellan personalen i övervakningstjänst och utredningstjänst blir en speciellt angelägen sak. Ansvarig härför är den lokale polischefen.

Beredningen anser sig med fog kunna ifrågasätta, huruvida en effektiv operativ ledning av polisverksamheten i städer av denna storleksordning skulle vara möjlig med en anordning, som skulle innebära, att ansvaret för den operativa ledningen delades på två befattningshavare, den lokale polischefen och länspolischefen. Beredningen erinrar om att 1957 års polisutredning också som sin mening uttalat, att ett inordnande under länspolischefen av Göteborg och Malmö polisdistrikt föreföll onaturligt och ägnat att skapa dualism. Utredningen föreslog därför med hänsyn till omfattningen av polisverksamheten i dessa städer och dess i vissa avseenden särspräglade karaktär att polisdistrikten skulle undantas från länspolischefens i Göteborgs och Bohus respektive Malmöhus läns verksamhetsområde. Även om länspolischefens ställning i förhållande till länsstyrelsen enligt 1962 års principproposition inte blivit utformad helt i överensstämmelse med utredningens förslag, synes utredningens uttalande enligt beredningens mening dock äga oförminskad giltighet. Beredningen föreslår sålunda att polischeferna i Göteborg och Malmö får intaga en självständig ställning i operativt hän-

seende, direkt underställda landshövdingen. Vad som beträffande Stockholm sagts om polischefens ansvar för och ledning av polisverksamheten bör enligt beredningen äga motsvarande giltighet med avseende på Göteborg och Malmö.

Frågor beträffande rekvisition av förstärkningspersonal från storstaden till länet i övrigt eller omvänt ävensom andra ärenden i operativt hänseende, som berör länspolischefen och polischefen gemensamt, bör enligt beredningen handläggas i samma ordning som kommer att gälla olika länspolischefer emellan.

Om polischeferna inte underställes länspolischefen, anser beredningen att detta även bör komma till uttryck i fråga om tjänstegradsplaceringen. Det bör nämligen i detta sammanhang uppmärksammas att polischeferna får en delvis annan funktion och en mera självständig ställning än övriga lokala polischefer.

Vad angår organisationen framhåller beredningen att med en självständig polischef i *Göteborg* länspolischefen skulle få en personalstyrka uppgående till föga mer än femtedelen av Göteborgs. Då det kan ifrågasättas om länspolischefen vid sådant förhållande får tillräckliga arbetsuppgifter, har beredningen övervägt huruvida polischefen i Göteborg tillika bör vara länspolischef. Härvid erinras om att befolkningen i Göteborgs och Bohus län — Göteborgs polisdistrikt frånräknat — uppgår till omkring 187 000. Flera andra län med länspolischef redovisar mindre befolkningssiffror. Beredningen finner därför att från arbetssynpunkt skäl inte kan anföras mot en särskild länspolischef även i Göteborgs och Bohus län.

En förening av de båda befattningarna på en hand kan enligt beredningens mening dessutom beräknas påverka polischefens möjligheter att effektivt leda polisverksamheten i staden. Polischeferna i storstäderna kan för närvarande inte och kommer inte heller i fortsättningen att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter utan att dessa fördelas även på polisintendenter och andra kvalificerade medhjälpare. Under sådana förhållanden finner beredningen det inkonsekvent och icke ändamålsenligt att på sätt här diskuterats utöka det geografiska verksamhetsområdet utöver det egna polisdistriktet.

Samma fråga kan enligt beredningen om ock med mindre aktualitet diskuteras beträffande *Malmö*. Inom Malmö polisdistrikt finns något flera polismän än i övriga delar av länet. En jämförelse befolkningsmässigt mellan Malmö polisdistrikt och länet i övrigt ger emellertid vid handen, att länet i övrigt har omkring 120 000 flera innevånare. Med hänsyn till dessa befolkningssiffror och polisdistriktens antal och storlek anser beredningen det inte vara lämpligt att låta polischefen i Malmö bekläda uppgiften även som länspolischef.

Det kan enligt beredningen ifrågasättas, huruvida inte en organisation med förening av tjänsten som länspolischef och polischef i en storstad måste medföra att till polischefens förfogande ställs en polisintendent med huvud-

saklig uppgift att biträda med ledningen av den operativa verksamheten utanför storstaden. Härigenom skulle någon större vinst från besparingssynpunkt inte uppkomma. Organisationen måste dessutom medföra att polischefen/länspolischefen inte ålägges den föredragningsskyldighet som normalt skulle ankomma på länspolischef. Beredningen, som i annat sammanhang funnit det vara en allvarlig brist i den nuvarande regionala polisorganisationen att länsstyrelserna inom sig saknar expertis beträffande polisfrågor, hävdar denna mening även i fråga om de nu aktuella länen.

Beredningen finner sålunda att övervägande skäl talar mot en förening av de båda tjänsterna och föreslår att även i Göteborgs och Bohus län samt i Malmöhus län bör finnas en särskild länspolischef. En organisation med en i länsstyrelsen inordnad länspolischef i varje län torde också, framhåller beredningen, stå bäst i överensstämmelse med propositionens intentioner.

Beredningen hävdar att överståthållarämbetet och de båda berörda länsstyrelserna givetvis måste avge yttranden över de lokala polischefernas petitaförslag. Sammanställning och bearbetning ävensom föredragning av dessa förslag förutsätts skola ske av personal hos ämbetet och inom länsstyrelsernas landskontor. Länspolischefen bör därvid givetvis tillhandagå med sakbedömanden. Polisverksamheten i storstäderna faller dock utanför länspolischefens verksamhetsområde. Med hänsyn härtill och till anslagsärendenas betydelse för polisverksamhetens upprätthållande föreslår beredningen att storstädernas polischefer lämnas tillfälle att närvara vid föredragningen med rätt att anmäla avvikande mening.

Beredningen framhåller att svårigheterna att åstadkomma en tillräcklig och god rekrytering i allmänhet ger sig starkast tillkänna i storstäderna med dess hårdare tjänstgöringsförhållanden. Detta finner beredningen bekymmersamt med hänsyn till brottslighetens koncentration till dessa städer och den därav betingade nödvändigheten av en tillfredsställande polisbevakning.

Beredningen erinrar om att de rekryteringssvårigheter som hittills förelegat i stort sett har kunnat bemästras, bl. a. på grund av en mycket aktiv rekryteringsverksamhet i dessa städer. Det har därvid varit av betydelse att polischefen, som haft att svara för polisverksamhetens upprätthållande, också haft det avgörande inflytandet på rekryteringen.

Polischeferna i storstäderna synes därför enligt beredningen även i fortsättningen böra vara rekryteringsmyndigheter. Beredningen framhåller i detta sammanhang att rekryteringen till Göteborg och Malmö har större omfattning än till övriga delar av respektive län ävensom att de tre storstäderna tillsammans svarar för en tredjedel av den totala rekryteringen i landet.

Den skisserade rekryteringsordningen innebär enligt beredningen den väsentliga fördelen, att storstäderna får tillgång till aspirantgrupper, vilka efter genomgången polisskola direkt av polischefen kan disponeras som välbehövlig förstärkning i storstädernas polisväsende.

Formellt anser beredningen frågan kunna lösas genom att i rekryteringsbestämmelserna anges att rekryteringsmyndigheter är polismästarna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt i övrigt länsstyrelserna. Besvär över polischefernas beslut i rekryteringsärenden bör föras i den ordning, som gäller beslut meddelade av länsstyrelse i motsvarande ärenden.

I detta sammanhang förordar beredningen att polischeferna i storstäderna ges behörighet att förordna eo poliskonstaplar. Dessa befordringsärenden är av enkel natur men ofta förekommande i storstäderna, varför det synes onödigt att belasta länsstyrelserna (överståthållarämbetet) med dem.

Beredningen har vidare funnit praktiska skäl tala för att storstädernas polischefer får behörighet att tillsätta annan personal än polispersonal, i varje fall upp till viss lönegrad.

Beredningen erinrar om att i annat sammanhang föreslagits att länspolischefen inom länsstyrelsen skall handlägga vissa administrativa ärenden av polisiär natur. För att ytterligare befästa polischefernas självständiga ställning ifrågasätter beredningen, huruvida inte annan än länspolischefen borde handlägga sådana ärenden i den mån de härrör från storstäderna. En lösning vore att uppdraga handläggningen av dessa ärenden åt annan länsstyrelsetjänsteman än länspolischefen. Denna tanke avvisas dock med hänsyn till att ärendena därigenom komme att behandlas utan den polisiära expertis, som eftersträvas. Vidare kan diskuteras huruvida inte polischefen borde göras till föredragande i de ärenden som här är i fråga. Med hänsyn till bl. a. olägenheten med en föredragande utom länsstyrelsen och den tidsspillan en sådan anordning skulle medföra eftersom polischefen inte har sina tjänstelokaler i anslutning till länsstyrelsen, bör även en sådan lösning enligt beredningens mening avvisas. Med hänsyn till vad sålunda anförts föreslår beredningen att någon begränsning inte göres i länspolischefens befattning med administrativa ärenden utöver vad förut föreslagits.

Remissyttrandena

Allmänt

Beredningens förslag till organisation av den regionala polisverksamheten har i stort sett godtagits av flertalet remissinstanser. Särskilt i fråga om länspolischefens ställning i operativt hänseende har emellertid skiftande meningar framförts. Förslagen i deras helhet tillstyrkes eller lämnas utan erinran av *statskontoret, länsindelningsutredningen, länsstyrelsen i Blekinge län, landsfogden i Kronobergs län, landsorganisationen i Sverige, föreningen Sveriges landsfiskaler* och *Stockholms länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler. Länsförvaltningsutredningen* anför, att så långt utredningen hittills framskridit intet skäl till erinran finns mot förslaget, och förutsätter att ett genomförande av förslaget inte skall utgöra hinder mot att utred-

ningen i sitt fortsatta arbete behandlar frågan om polisväsendets regionala organisation i dess större sammahang med hela länsförvaltningens område.

Länspolischefs arbetsuppgifter och ställning i länsstyrelsen

Beredningens förslag vad avser frågan om vilka ärenden länspolischefen skall handlägga i länsstyrelsen, tillstyrkes eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanserna. Vissa allmänna synpunkter på frågan har från några håll anförts.

Länsstyrelsen i Hallands län anser sålunda ett fastslående av att vissa ärenden skall ankomma på länspolischefen vara föga ändamålsenligt och anför, att det bör ankomma på länsstyrelsen att avgöra åt vilken eller vilka tjänstemän föredragningsskyldigheten bör anförtros. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* åter, som anser att av betänkandet ej otvetydigt framgår vilken ställning i länsstyrelsen länspolischefen får och som utgår från att länspolischefen härvidlag bör vara underordnad landssekreteraren, anför, att om detta subordinationsförhållande skulle medföra fara för länspolischefens auktoritet i operativt hänseende, det torde vara bättre att länspolischefen tilldelas enbart operativa arbetsuppgifter.

Enligt *överståthållarämbetet* bör länspolischefen inte vara föredragande i ärenden beträffande tillsyn över polisverksamheten men bör dock närvara vid handläggningen av sådana ärenden.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser angående de administrativa ärenden, som skall anförtros länspolischefen, att anledning saknas att till dessa hänföra sådana ärenden, som enligt normalarbetsordningen handlägges av landskanslist som enmansärenden.

Landsfogden i Västernorrlands län anför i fråga om länspolischefens ställning såsom allmän expert i polisiära frågor inom länsstyrelsen, att det torde vara angeläget att instruktionsvägen skapa garantier för att länspolischefen i nämnda egenskap icke belastas med andra ärenden än sådana som är av direkt polisiärt intresse.

Föreningen Sveriges polismästare förutsätter att vid remisser angående betänkanden, promemorior eller dylikt samt uppgifter till kommittéer, utredningar m. fl. polismästarna beredes tillfälle att avge yttranden eller upplysningar till länspolischefen.

Beträffande vissa detaljer i beredningens förslag i fråga om länspolischefens administrativa arbetsuppgifter har några myndigheter uttalat sig. Sålunda anser *länsstyrelsen i Norrbottens län* att det lämpligen endast bör åläggas länspolischefen att utöva den tillsyn som ålagts länsstyrelserna när det gäller polismyndighetens handläggning av vapenärenden. *Länsstyrelsen i Uppsala län* samt *landsfogdarna i Västerbottens* och *Norrbottens län* ifrågasätter om inte även besvär över polismyndighets beslut i vapenärenden bör handläggas av länspolischefen som föredragande. *Landsfogden i Stockholms län* däremot anser det vara särskilt betydelsefullt att

länspolischefen befrias från besvärsärenden beträffande områden i vilka han utövar tillsyn över lokalplanet.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser att den länsstyrelsen åliggande kontrollen över efterlevnaden av förordningen om explosiva varor helt bör åvila länspolischefen och anför till stöd för denna uppfattning, att ordnings- och säkerhetssynpunkterna här är så framträdande att handhavandet av kontrollen bör vara en polisiär uppgift.

Landsfogden i Västernorrlands län ifrågasätter om länspolischefen bör vara föredragande i tillsättningsärenden rörande polispersonal, då den personliga kännedom länspolischefen kan ha eller förutsättes ha beträffande personalen stundom kan föranleda misstankar från personalens sida om bristande objektivitet från länspolischefens sida. *Överståthållarämbetet* anför, att mot länspolischefens handläggning av besvär i personalärenden lär kunna riktas invändningar av samma beskaffenhet och tyngd, som polisberedningen själv riktat mot länspolischefens handläggning av besvär över underlydande polischefsbeslut av annat slag.

Beträffande ärenden rörande viten enligt 7 § länsstyrelseinstruktionen anser *länsstyrelserna i Uppsala, Hallands* och *Kopparbergs län* att sådana, med hänsyn bl. a. till att det polisiära inslaget ej alltid är helt dominerande, inte bör överföras på länspolischefen. *Länsstyrelsen i Uppsala län* ifrågasätter huruvida inte länspolischefen bör såsom föredragande handlägga även ärenden angående besvär över polismyndighets beslut i frågor rörande allmän ordning och säkerhet. Även *landsfogden i Norrbottens län* anser att dessa ärenden bör handläggas av länspolischefen.

Vad beträffar ärenden om verkställighet av beslut i utlänningsärenden är *överståthållarämbetet* tveksamt om lämpligheten av att dessa skiljes från de befattningshavare, som handlägger övriga utlänningsärenden. *Landsfogden i Norrbottens län* däremot ifrågasätter den av beredningen framförda argumenteringen mot att länspolischefen handlägger utlänningsärenden. Nämnda argumentering grundar sig enligt landsfogden troligtvis på en förlegad uppfattning att polischef inte skulle kunna beakta andra frågeställningar än rent polisiära.

Ärenden angående tävlingar på väg bör enligt *länsstyrelsen i Kopparbergs län* — såvida länspolischefen inte får ställning som sektionschef i länsstyrelsen — inte överflyttas på länspolischefen. Länsstyrelsen åberopar, att vid handläggningen av ett sådant ärende avseende tävling av större omfattning det även kan uppkomma frågor av social och sanitär natur samt frågor som har närmare anknytning till vägväsendet än till polisens verksamhet. *Länsstyrelsen i Hallands län* anser på likartade grunder att avgörandet främst är ett samordningsproblem som inte bör överlåtas till länspolischefen, d.v. s. en av de i ärendet intresserade experterna.

Vad beredningen anfört om länspolischefens operativa uppgifter och ställning i länsstyrelsen vid handhavandet av

dessa uppgifter tillstyrkes eller lämnas utan erinran av *länsstyrelserna i Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus* och *Älvsborgs län, landsfogdarna i Uppsala, Blekinge, Malmöhus, Hallands, Värmlands* och *Gävleborgs län, tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, föreningen Sveriges stadsfiskaler* och *Sveriges juristförbund.*

Ytterligare ett antal remissmyndigheter tillstyrker i princip beredningens förslag i denna del men anför vissa erinringar mot förslaget.

Länsstyrelsen i Uppsala län understryker sålunda nödvändigheten av att i en kommande instruktion länspolischefens operativa uppgifter noga avgränsas från de uppgifter, som kommer att åvila honom såsom föredragande i landskansliet.

Länsstyrelsen i Södermanlands län, som finner det självfallet att länspolischefen vid sin befattning med den operativa ledningen måste ha en fristående ställning, anser dock att beredningen överbetonat detta förhållande och framhåller att gränsen mellan dithörande åtgärder och polisväsendets ledning i övrigt stundom kan vara tämligen oklar.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anför att de operativa uppgifterna, med tanke på länspolischefens ställning i länsstyrelsen och hans förhållande till rikspolisstyrelsen, i görligaste mån bör preciseras. Av betydelse i detta sammanhang finner länsstyrelsen vara att det fastslås vilka befogenheter länspolischefen äger att vid lösandet av självständiga operativa uppgifter disponera över länets polispersonal inklusive rekryteringspersonal ävensom hans möjligheter att tillkalla förstärkning från annat län. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* åter anser att det i pratiken inte bör erbjuda någon svårighet att skilja mellan länspolischefens operativa polisledande uppgifter och hans administrativa uppgifter. Däremot riktar länsstyrelsen i ett annat avseende kritik mot beredningens förslag. Sålunda erinras om att länsstyrelse jämlikt 5 § länsstyrelseinstruktionen har ett helt och odelat ansvar för ledningen av polisväsendet i länet, varför det inte bör tillkomma ett centralt verk som rikspolisstyrelsen att dirigera denna verksamhet. På länspolischefen bör därför enligt länsstyrelsens mening helt ankomma att i alla lägen bestämma över användningen av länets polisstyrkor, det må gälla deras användning inom eller utom länet, och på rikspolisstyrelsen bör allenast ankomma att verka för samordning. Denna uppfattning delas av *länsstyrelserna i Örebro* och *Jämtlands län.* Eftersom beredningens uttalanden om länspolischefens ställning enligt sistnämnda länsstyrelses mening kan tolkas på olika sätt, anser sig länsstyrelsen böra framhålla, att den regionala polisledningen inte bör utformas så att länsstyrelsens skyldighet att svara för allmän ordning och säkerhet i länet blir en tom fras utan verkligt innehåll och att denna viktiga samhällsfunktion i stället blir en angelägenhet för en länspolischef under inflytande och ledning av en stark central polismyndighet.

Enligt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* är det angeläget att i läns-

styrelseinstruktionen uttryckligt anges vilka befogenheter landshövdingen har att ingripa i länspolischefens operativa verksamhet så att ansvarsfördelningen blir klar och entydig. Om emellertid landshövdingen inte tillerkännes några befogenheter i detta avseende eller endast i rena undantagsfall måste det enligt länsstyrelsens mening innebära att ansvaret för polisväsendet i länet tillkommer länspolischefen och ej landshövdingen eller länsstyrelsen samt att det är oegentligt att beteckna länspolischefen som landshövdingens ställföreträdare i dessa ärenden. Det kan enligt länsstyrelsen ifrågasättas om inte en sådan ordning skulle innebära en avsevärd försvagning av länsstyrelsens ställning i länet.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anför, att enligt förslaget länspolischefen är landshövdingens ställföreträdare i fråga om den operativa verksamheten. Härav torde enligt länsstyrelsen följa att landshövdingen då han är i tjänst äger besluta i sådant ärende men att i landshövdingens frånvaro länsstyrelsen inte kan inverka på länspolischefens handlande. Länspolischefen eller den som tillfälligt vikarierar i dennes frånvaro, anför länsstyrelsen, utövar då ensam länsstyrelsens befogenhet såsom högsta polismyndighet i länet i ifrågavarande ärende, något som — även om olägenheter härav i praktiken inte skulle uppkomma — inte torde vara lämpligt. Enligt länsstyrelsen bör därför länspolischefen handlägga de operativa ärendena på länsstyrelsens vägnar.

Beredningens förslag i förevarande del har avstyrkts eller starkt kritiserats i vissa yttranden. *Överståthållarämbetet* anser sålunda förslaget om att länspolischefen i länsstyrelsen skall ha ansvaret för och ledningen av polisverksamheten inom länet vara oklart och stridande mot besluts- och ansvarsordningen i övrigt inom länsstyrelsen. Oklart synes enligt ämbetet vara huruvida länsstyrelsen (landshövdingen efter föredragning) skall ha kvar befogenheten att utfärda allmänna direktiv beträffande den operativa verksamhetens bedrivande. Ämbetet finner det stridande mot besluts- och ansvarsordningen att länspolischefen såsom tjänsteman i länsstyrelsen tillägges befogenheter, som landshövdingen inte fortlöpande får. Om avsikten är att länspolischefen med uteslutande av länsstyrelsen skall ha ansvaret för och ledningen av polisverksamheten på angivet sätt, bör den organisationsformen väljas, att länspolischefen utövar verksamheten i eget namn helt fristående från länsstyrelsen. Denna lösning synes enligt ämbetet ej böra hindra bibehållandet av den föreslagna befogenheten för landshövdingen — således inte länsstyrelsen — att i utomordentliga situationer övertaga den operativa ledningen. Beträffande den administrativa tillsynen över polisverksamhetens bedrivande i länet — vilken fråga enligt ämbetet ej synes vara tillräckligt uppmärksammad i betänkandet — ifrågasätter ämbetet inte att länspolischefen skall äga inspektera underlydande polismyndigheter och meddela dem råd och anvisningar. Däremot bör enligt ämbetet klagomål från enskilda personer över polisens beteende handläggas av läns-

styrelsen, som jämväl bör äga att på eget initiativ upptaga till granskning förhållanden i polisarbetet, vilka från rättssäkerhetssynpunkt eller eljest synes anmärkningsvärda. Sådan tillsyn över polisverksamheten av överordnad »civil» instans synes ämbetet vara ägnad att bättre än prövning av länspolischefen minska den misstro mot polisen, vilken stundom lätt uppkommer hos allmänheten.

Liknande synpunkter anför *länsstyrelsen i Stockholms län,* som föreslår att en distinktion göres mellan operativ verksamhet och operativ målsättning. Länsstyrelsen (landshövdingen efter föredragning) bör ha rätt att ange målet för polisens användning, när så är påkallat, medan länspolischefen självständigt — men inte på länsstyrelsens vägnar — leder den tekniska polisverksamheten. Beredningens förslag synes enligt länsstyrelsen vidare innebära, att när länspolischefen inte kan nå landshövdingen, det blir länspolischefen, som ensam kommer att avgöra även viktiga polisärenden samt ärenden angående allmän ordning och säkerhet. Även häremot invänder länsstyrelsen och anför.

Det måste klart definieras vad som avses med »utomordentliga situationer», vilket icke framgår av betänkandet. Begreppet får under inga förhållanden fattas för snävt utan tvärt om givas en mycket vidsträckt tolkning. Under detta begrepp måste enligt länsstyrelsens uppfattning hänföras allt som icke hör till den alldagliga rutinen och sålunda även inträffade eller befarade oroligheter i samband med nöjestillställningar (s. k. midsommarbråk m. m.). Såsom länsstyrelsen ser saken, måste beslut i alla dessa frågor fattas av landshövdingen och i dennes frånvaro av länsstyrelsen i dess i dylikt fall vanliga sammansättning med landssekreteraren som beslutande efter vederbörlig föredragning, vilken i dessa fall bör ankomma på länspolischefen.

Länsstyrelsen i Hallands län kan inte tillstyrka beredningens förslag beträffande den operativa ledningen på det regionala planet då förslaget i väsentliga delar avviker från den för länsstyrelsen i övrigt gällande ordningen. Föreskriften att länsstyrelsen skall ansvara för polisverksamheten inom länet och förslaget att länspolischefen skall vara ensam beslutande i fråga om den mest betydelsefulla delen av polisverksamheten inom länet synes mindre väl förenliga. I princip skall inom länsstyrelsen alla beslut fattas efter föredragning medan endast enklare ärenden får handläggas såsom enmansärenden. Det måste därför ge anledning till starka betänkligheter, att ärenden beträffande den operativa ledningen, skall avgöras av länspolischefen exklusivt. Dessa ärenden är ej sällan av ömtålig och ingripande natur samt kan beröra en betydande allmänhet. Det innebär även ett frångående av den från rättssäkerhetssynpunkt betydelsefulla föreskriften, att i länsstyrelsen ärenden regelmässigt skall handläggas av minst två befattningshavare. Beredningen synes enligt länsstyrelsen ha överbetonat angelägenheten av att ge länspolischefen en självständig ställning. Länsstyrelsen delar inte heller beredningens uppfattning att den operativa ledningen

i allmänhet inte lämpar sig för ett föredragningssystem. Åtskilliga av uppgifterna är inte operativa i egentlig mening och de som verkligen har sådan karaktär torde under normala förhållanden förutsätta en förberedande planläggning.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län anser, att det i fråga om länspolischefens operativa uppgifter synes vara riktigt att länspolischefen får betydande självständighet beträffande praktiska polisiära åtgärder men att han dock är underställd länsstyrelsen. Även med nu rådande organisation, menar länsstyrelsen, är landsfogden mycket självständig med avseende på den operativa verksamheten, och det samarbete och samråd, som ägt rum i dessa frågor, har varit värdefullt för såväl länsstyrelsen som landsfogden. Länsstyrelsen anför vidare.

Landshövdingen kan emellertid ofta vara förhindrad att utöva sitt ämbete. Att länspolischefen då i brådskande, kanske ytterst kritiska och i förhållande till allmänheten känsliga polisfall skulle i landshövdingens frånvaro vara ensam bestämmande förefaller varken lämpligt eller riktigt och kan leda till betänkliga konsekvenser. Om detta ses i samband med beredningens förslag att polischefen i residensstaden skall vara ersättare för länspolischefen, ter det sig än mer betänkligt. Det bör för övrigt eftersträvas att fredsorganisationen och befälsförhållandena i fred bli så kongruenta som möjligt med vad som avses skola gälla i krig.

Länsstyrelsen i Värmlands län menar att, om länsstyrelsen skall kunna få erforderlig insyn och utöva något mera väsentligt inflytande vad gäller ledningen av polisverksamheten, det torde bli nödvändigt att länspolischefen inordnas i länsstyrelsen på sektionschefsplanet.

Såsom beredningen tolkat begreppet operativ ledning har det enligt *länsstyrelsen i Kopparbergs län* fått en betydligt mera vidsträckt innebörd än som länsstyrelsen anser böra läggas in i begreppet. Detta har lett till att länspolischefen tillagts alltför vittgående befogenheter, vilket kommer att medföra att länsstyrelsens av ålder givna uppgift att svara för ordning och säkerhet de facto överförs på länspolischefen. Länsstyrelsen nämner som exempel trafikövervakningen. Länspolischefens operativa ledning i fråga om denna bör enligt länsstyrelsens mening begränsas i högre grad än vad beredningen synes ha ansett lämpligt. Landshövdingen som länsstyrelsens chef bör därför enligt länsstyrelsens mening ej betagas möjligheten att ge direktiv om utformningen av trafiksäkerhetsarbetet, i varje fall i större sammanhang. Enligt länsstyrelsens uppfattning bör länspolischefen vara fullt självständig i fråga om den operativa ledningen i egentlig mening, medan däremot i handläggningen av frågor, som inte bara är av fackpolisiär natur utan även inrymmer sociala eller andra frågor, bör deltaga, förutom landshövdingen och länspolischefen, även avdelningschef, annan länsstyrelsetjänsteman och vid behov experter.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län påpekar att, om avsikten är att länspolischefen i fråga om den operativa ledningen inte skall vara underställd vare

sig länsstyrelsen i traditionell mening eller landshövdingen, ansvarsfördelningen mellan länsstyrelse och länspolischef bör fullt klarläggas genom erforderliga författningsändringar. Länsstyrelsen finner polisberedningens förslag oklart och ofullständigt samt anser det nödvändigt att länsstyrelsen bibehålles som högsta polismyndighet på samma sätt som nu gäller. Problemet blir då endast att klart fixera de uppgifter, som skall åvila länspolischefen i denna hans egenskap och i vilka länsstyrelsen inte i oträngt mål skall ingripa.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har intet att erinra mot att länspolischefen får full självständighet i fråga om den rutinmässiga ledningen av den operativa verksamheten. Beredningen förutsätter att det bör ankomma på landshövdingen att ingripa och överta ledningen allenast vid inträffade eller väntade ordningsstörande händelser eller eljest då händelse påfordrar extra ordinär polisverksamhet. Det kan likväl enligt länsstyrelsen även under normala förhållanden finnas anledning för landshövdingen eller, vid dennes frånvaro, landssekreteraren att initiera åtgärder till effektivering av polisverksamheten. Vissa ordningsstörande företeelser har nämligen icke blott en polisiär utan även en social sida. I fråga om den lokala organisationen och rikspolisstyrelsens organisation, anför länsstyrelsen, har beredningen i enlighet med riksdagens beslut framlagt förslag till en organisation, avsedd att säkra en medborgerlig förankring av polisväsendet. I fråga om den regionala organisationen har beredningen däremot starkt understrukit vikten av länspolischefens självständiga ställning. Landshövdingen har givits en obestämd ställning och avdelningschefen har helt friställts såvitt avser den operativa verksamheten. En sådan ordning anser länsstyrelsen vara föga överensstämmande med statsmakternas intentioner.

Med hänsyn till den påfallande starka ställning, som länspolischefen enligt beredningens förslag erhåller, ifrågasätter *länsstyrelsen i Norrbottens län* om ansvaret och ledningen av polisväsendet i länen verkligen kommer att ligga på länsstyrelsen. Med hänsyn till vikten av att ansvarsfördelningen blir klar och entydig anser länsstyrelsen att i länsstyrelseinstruktionen bör uttryckligen anges vilken befogenhet landshövdingen har att ingripa i länspolischefens operativa verksamhet. I övrigt bör enligt länsstyrelsen förutsättningarna för länspolischefens rätt att ensam disponera över länets lokala polisstyrkor anges mera distinkt än som skett i betänkandet.

Beträffande vissa spörsmål i övrigt ifråga om länspolischefens operativa ledningsuppgift i länsstyrelsen må följande uttalanden redovisas.

Landsfogden i Norrbottens län utgår ifrån att polisberedningen ansett att landshövdingen inte ens i utomordentliga situationer skall ingripa i den rent operativa verksamheten. Däremot synes det enligt landsfogden självklart, att han i sådana fall skall kunna meddela allmänna direktiv angående polisverksamhetens inriktning m. m.

Poliskammaren i Luleå stad delar beredningens uppfattning att läns-

polischefen måste ha befogenhet att använda de för hela länet avsedda gemensamma polisstyrkorna men anser att, då det gäller samma befogenhet beträffande de lokala styrkorna, storleken av den styrka som länspolischefen får utnyttja bör fastställas till sin övre gräns.

Riksåklagarämbetet anför:

Beredningen föreslår att beslutanderätten när det gäller tillkallande av polisförstärkning från annat län bör ankomma på rikspolisstyrelsen då det är fråga om större polisaktioner. Enligt ämbetets mening är det ur såväl praktiska som principiella synpunkter lämpligast, att rätten att rekvirera polispersonal utifrån även för dessa fall skall tillkomma länspolischefen. En annan sak är att länspolischefen skall äga rätt att vända sig till rikspolisstyrelsen för att genom dess förmedling erhålla den förstärkning som befinnes erforderlig.

Beträffande den brottsutredande verksamheten vill ämbetet understryka det ytterst angelägna i att åklagaren på regionalplanet till sitt förfogande får tillräckligt kvalificerad polispersonal för fullgörande av de förundersökningsuppgifter som åvilar honom. Det kan ifrågasättas om icke en kriminalpolisstyrka av elitkaraktär för komplicerade utredningar bör stå till länspolischefens disposition för att, när regionalåklagaren inträder som förundersökningsledare, ställas till dennes förfogande. Framförallt är det angeläget att specialister på olika brottstyper, exempelvis gäldenärsbrotten, ingår i en sådan styrka. Även för distriktsåklagare synes böra föreligga möjlighet att få tillgång till dylik expertis i den mån sådan icke finnes att tillgå inom deras egna åklagardistrikt.

Även *statsåklagaren i Malmö* anser att det bör finnas en för länets behov avsedd kriminalpolisstyrka, direkt underställd länspolischefen och av denne ställd till länsåklagarens förfogande. Styrkan bör, liksom nu är fallet med kriminalstatspolisen, finnas i residensstaden. Jämväl *åklagarmyndigheten i Stockholm* anser att länsåklagaren bör ha kriminalpolispersonal ställd till sin disposition.

Statsåklagaren i Stockholm finner det beträffande den brottsutredande verksamheten uppenbart opraktiskt, att länsåklagaren för varje mål skall vända sig till den lokala polischefen för att få utredningspersonal anvisad. Detta förfarande torde även vara ägnat att framkalla en för båda parter irriterande dragkamp mellan länsåklagaren och den lokala polisverksamheten om dispositionen av polispersonalen. Från åklagarväsendets synpunkt är det uppbarligen av stort värde att länsåklagaren får disponera en viss bestämd personalstyrka antingen på länsplanet eller på lokalplanet.

Statsåklagaren i Göteborg hävdar att, om fråga uppstår om förstärkning av polispersonalen för det fortsatta utredningsarbetet i de fall då åklagare inträtt som undersökningsledare, samråd bör tagas mellan åklagaren och länspolischefen om man inom polisdistriktet ej kan tillhandahålla erforderlig personal.

Statsåklagaren fortsätter.

I detta sammanhang bör framhållas, att åklagaren under vidlyftiga rättegångar kan äga behov av att inför domstolen ha tillgång till biträde av en

eller annan polisman, som deltagit i utredningen. Detta är en praktisk åtgärd, betingad av omständigheterna. Rättigheten bör uttryckligen fastslås, så att vederbörande polischef ej utfärdar förbud mot åtgärden. Som beredningen framhållit, torde länspolischefen endast böra utöva ledande verksamhet rörande spaningar om seriebrottslighet. Att anlita honom som undersökningsledare beträffande vissa allvarligare brott framstår som oegentligt.

Mot vad beredningen anfört om länspolischefens operativa uppgifter i samband med utredande av så kallad mobil brottslighet har *poliskammaren i Västerås* intet att erinra. Beträffande länspolischefens brottsutredande verksamhet i övrigt anför poliskammaren.

Beredningen har beträffande uppdelningen i länsåklagarmål och distriktsåklagarmål hävdat att länsåklagarmålen i princip är av sådan svårighetsgrad att dessa i huvudsak skall handläggas av länsåklagaren. Med detta resonemang som bakgrund finner poliskammaren det vara mest naturligt att förundersökningen leds av den mest kvalificerade polischefen, nämligen länspolischefen. Det skall ju ankomma på denne att tillse att kvalificerad personal sköter utredningen, att hos rikspolisstyrelsen påkalla biträde av experter m. m. I de fall, där länspolischefen finner utredningen vara av mindre krävande art, bör han dock medges rätt att delegera ansvaret för förundersökningsledningen på underordnad polischef.

Landsfogden i Stockholms län ifrågasätter om inte till länspolischefens område borde överföras den disciplinära bestraffningsrätten inom polisväsendet. Beträffande sistnämnda ärenden anser *föreningen Sveriges polismästare* att de bör handhas av den lokala polischefen i hans egenskap av chef för sin kår. — Beträffande länspolischefernas operativa uppgifter förutsätter föreningen att länspolischefen samråder med polismästarna vid dispositionen över länets polispersonal och vid operativa uppgifter i fråga om trafikövervakningen samt vid planläggning av polisens medverkan vid undervisningen i skolorna och vid utbildningen av lärare i trafikkunskap och av skolpoliser.

Landsfogden i Kopparbergs län, med vilken *föreningen Sveriges landsfogdar* instämmer, anser att beredningens katalog över länspolischefens operativa verksamhet inte kan anses uttömmande, och anför att hit exempelvis hör länspolischefens inspektionsverksamhet. Även *landsfogden i Västernorrlands län* anmärker på att beredningen inte berört frågan om inspektioner av de lokala polischeferna.

Beredningens förslag att inordna länspolischefen som tjänsteman och föredragande i länsstyrelsen utan att därför bilda någon ny organisatorisk enhet av sektions- eller avdelningskaraktär för polisärenden tillstyrkes eller lämnas utan erinran av praktiskt taget samtliga remissmyndigheter. Förslaget har mött erinringar endast från *länsstyrelserna i Södermanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens* och *Norrbottens län* som anser att en särskild sektion bör inrättas med länspolischefen som sektionschef.

Enligt *länsstyrelsen i Södermanlands län* blir visserligen en särskild polissektion mycket mindre än vad i allmänhet bör krävas för en sektion, men länsstyrelsen anser ändock att en sådan sektion bör tillskapas då denna form för verksamheten bäst överensstämmer med gällande länsstyrelseorganisation samtidigt som därigenom länspolischefens göromål avgränsas från andra sektioners. Länsstyrelsen erinrar även om att landsfogden enligt gällande bestämmelser skall vara chef för en särskild sektion av länsstyrelsen i dess krigsorganisation.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län åberopar som skäl för sin ståndpunkt svårigheterna att på ett ändamålsenligt sätt avgränsa de operativa uppgifterna och behovet av ett samrådsförfarande i vissa fall inom länsstyrelsen. Länsstyrelsen anför vidare.

Länspolischefens ställning som sektionschef i länsstyrelsen synes icke behöva inverka menligt på länspolischefens auktoritativa ställning inom länsstyrelsen, om han som tillbörligt är ges full självständighet i fråga om de operativa uppgifterna i egentlig mening och lönemässigt tillerkännes en särställning i förhållande till övriga sektionschefer i länsstyrelsen. Länspolischefen bör vidare såsom sektionschef vara föredragande inför landshövdingen. Länsstyrelsen kan i detta sammanhang ej underlåta att framhålla att i diskussionen om länspolischefens ställning inom länsstyrelsen prestigesynpunkter i alltför hög grad synes ha gjort sig gällande.

Skulle däremot, såsom polisberedningen föreslagit, länspolischefens verksamhet — bortsett från den medverkan som i ärenden av ej operativ karaktär lämnas inom länsstyrelsens sektioner — bli helt fristående i förhållande till länsstyrelsens nuvarande avdelningar, är detta såsom tidigare framhållits ägnat att inge betänkligheter av olika slag. Att exempelvis helt avkoppla avdelningschefen på landskansliet från varje medinflytande vid handläggning av ärenden, där hans erfarenheter kan vara av värde, medan länspolischefen förutsättes skola deltaga i handläggningen av vissa ärenden inom länsstyrelsen utanför hans egentliga verksamhetsområde, kan enligt länsstyrelsens mening icke vara en rimlig anordning.

Länsstyrelsen i Västerbottens län föreslår att, om länspolischefens arbetsenhet skulle bli alltför liten för att bilda sektion, man i stället inrättar ett särskilt länspolischefens kansli, som i organisatoriskt hänseende knytes till allmänna sektionen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län ifrågasätter om länspolischefen med den starka ställning beredningen förordat lämpligen bör inrymmas i länsstyrelsen. Skall länspolischefen, framhåller länsstyrelsen, handlägga ärenden av administrativ natur på länsstyrelsen bör han också tilldelas en sektion med personal, över vilken endast han har chefskap.

Viss tveksamhet ifråga om formen för länspolischefens inordnande i länsstyrelsen har uttryckts av *länsstyrelsen i Västernorrlands län*. Länsstyrelsen anser visserligen att den av beredningen föreslagna anordningen tillsvidare kan godtagas men menar att i organisatoriskt hänseende större klarhet skulle vinnas, om en särskild sektion tillskapades med länspolischefen som sektionschef. Länsstyrelsen framhåller vidare att i betänkan-

det ej är fullt klart framställt om länspolischefens föredragning i länsstyrelseärendena skall ske inför landshövdingen i närvaro av landssekreteraren eller endast inför landshövdingen. Den senare anordningen avstyrker länsstyrelsen.

Sist berörda spörsmål har tagits upp i ett flertal remissyttranden. De länsstyrelser, som uttalat sig i frågan, har i allmänhet haft den åsikten att i de ärenden som tillföres länspolischefens handläggning, denne bör vara föredragande eller beslutande samt intaga samma ställning som länsstyrelsens övriga motsvarande befattningshavare på landskansliet. Anledning till någon begränsning i landssekreterarens ställning som landshövdingens ställföreträdare finns enligt dessa myndigheters mening sålunda inte. Samma uppfattning framföres av *Sveriges juristförbund. Landsfogdarna i Stockholms, Uppsala* och *Malmöhus län* samt *föreningen Sveriges stadsfiskaler* utgår från att de administrativa ärenden, som länspolischefen skall handlägga, är av den karaktär att de antingen skall föredragas för landshövdingen eller handläggas av länspolischefen som ensam beslutande. För *landsfogden i Norrbottens län* framstår det som uppenbart att länspolischefen även i sin föredragande och beslutande verksamhet i administrativa ärenden skall intaga en fullt självständig ställning i förhållande till avdelningschef. Detta finner landsfogden nödvändigt om länspolischefen verkligen skall garanteras ett klart oberoende av avdelningschefen i den operativa verksamheten, då gränsen mellan operativ och administrativ verksamhet är högst flytande.

Beredningens förslag att länspolischefen i egenskap av föredragande skall ha samma skyldigheter och befogenheter som sektionschefen gentemot personal inom vederbörande sektion har avstyrkts av *länsstyrelsen i Hallands län* och *Sveriges juristförbund* samt kritiserats av *länsstyrelsen i Uppsala län* och av några av de länsstyrelser som föreslagit att särskilda polissektioner inrättas.

Enligt *Sveriges juristförbund* innebär ett sådant arrangemang, att sektionspersonalen skall lyda under två chefer med lika befogenheter, vilket vid hårdbelastning av personalen kan komma att medföra olägenheter. *Länsstyrelsen i Uppsala län* erinrar om att det samarbete, som vägdirektören har som föredragande med planeringssektionens personal, visat sig löpa friktionsfritt ehuru han inte har några befogenheter i förhållande till denna.

Angående spörsmålet om vem som vid kortare förfall för länspolischefen i län, där biträdande länspolischef ej finns, skall handlägga operativa ärenden av brådskande natur anser *länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala* och *Älvsborgs län, landsfogdarna i Uppsala, Värmlands* och *Kopparbergs län, föreningen Sveriges landsfogdar* samt *föreningen Sveriges polismästare* att den lämpligaste polismästaren i länet bör förordnas härtill. Sistnämnda förening ifrågasätter om det inte bör ankomma på rikspolisstyrelsen att

förordna vikarien. Såsom motivering för sin ståndpunkt anför landsfogden i Kopparbergs län, att residensstadens poliskår i vissa fall är mycket liten i förhållande till kåren i någon annan av länets städer.

I fråga om placeringen av länspolischefens lokaler anser *länsstyrelsen i Jämtlands län, landsfogdarna i Värmlands, Västerbottens* och *Gotlands län* samt *poliskammaren i Västerås,* att länspolischefen bör ha sina lokaler i anslutning till polisen i residensstaden.

Länsstyrelsen och *landsfogden i Gotlands län* samt *länsstyrelsen i Jämtlands län* överväger beträffande respektive län en annan lösning av den regionala organisationen än de för länen föreslagna.

Länsstyrelsen i Gotlands län erinrar om att länsstyrelsen i sitt yttrande över 1957 års polisutrednings principbetänkande instämde i ett av landsfogden i länet avgivet yttrande, vari anfördes.

Ifråga om Gotlands län har utredningen föreslagit länet såsom ett polisdistrikt samt att med tjänsten som polischef ej skall förenas åklagargöromål. Häremot torde intet vara att erinra. Däremot kan jag ej instämma i utredningens uttalande att något behov av länspolischef i egentlig mening icke kommer att föreligga i länet. Behovet av sakkunnigt biträde vid handläggning av ärenden rörande länets polisväsende bör väl gälla Gotlands län i samma mån som övriga län. Avgörande härutinnan skall väl ej vara polisfrågornas kvantitativa beskaffenhet. Beträffande Stockholms stad har utredningen uttalat, att polismästaren där av naturliga skäl kommer att fylla den funktion, som i länen tillkommer länspolischef. Samma betraktelsesätt bör väl tillämpas beträffande polismästaren i Gotlands polisdistrikt. Enligt min uppfattning saknas varje anledning att frånkänna länsstyrelsen i Gotlands län behov av länspolischef. Polismästaren i Gotlands polisdistrikt bör därför erhålla samma ställning (och utbildning), som avses för övriga länspolischefer och polismästarna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Länsstyrelsen tillägger att länsstyrelsen vidhåller nyssberörda yttrande, om denna fråga inte skulle vara slutligt avgjord av statsmakterna genom riksdagens ställningstagande till 1962 års principproposition.

Landsfogden i länet anför i sitt yttrande över polisberedningens förslag.

Jag vill ifrågasätta om ej flera skäl talar för att med polischefsbefattningen i Gotlands län bör förenas ställningen som länspolischef. Det är nämligen tydligt att flera av de uppgifter som i övriga län enligt beredningen skall läggas på länspolischef kommer att i Gotlands län åvila polischefen i länets polisdistrikt. Länsstyrelsen i Gotlands län såsom högsta polismyndighet i länet torde ha berättigat anspråk på att den befattningshavare, som skall biträda länsstyrelsen i polisiärt avseende, har samma kvalifikationer och kompetens som en länspolischef. Jag kan ej finna annat än att såväl polisutredningen som polisberedningen i detta avseende utan tillräckliga skäl undervärderat de viktiga uppgifter, som ankommer å polisväsendet i länet, ej minst med tanke på länets avskilda och utsatta geografiska läge.

Även för polischefen i Gotlands polisdistrikt torde det vara av betydelse att ha officiell ställning som länspolischef på grund av den ökade auktoritet en sådan tjänsteställning får anses medföra inom polis- och åklagarväsendet samt gentemot andra statliga och kommunala myndigheter.

Med hänsyn till att inom länet ej skall stationeras någon länsåklagare torde det också vara betydelsefullt att polischefen besitter tillräcklig juridisk kompetens beträffande frågor, som äger samband med förundersökning i brottmål.

Länsstyrelsen i Jämtlands län yttrar.

Länet är avsett att indelas i endast två polisdistrikt, varav det ena omfattar $^8/_9$ av hela länets befolkning. Utrymmet för länspolischefens operativa, samordnande uppgifter blir härigenom högst avsevärt inskränkt. Aktivitet från länspolischefens sida med avseende å operativa uppgifter kan med hänsyn härtill endast i ringa omfattning ifrågakomma utan ingripande i uppgifter, som normalt skall ankomma på centraldistriktets chef. Överdriven aktivitet från länspolischefens sida kan lätt leda till ett dubbelkommandosystem, som måste betecknas såsom olyckligt.

Länsstyrelsen är därför av den uppfattningen att det bästa för detta läns vidkommande — och sannolikt även för vissa andra av de mindre länen — är att länspolischefen samtidigt göres till polischef i centraldistriktet. I betänkandet har till bedömande upptagits ett förslag i sådan riktning från länsstyrelsen i Värmlands län, vilket förslag beredningen icke ansett sig kunna förorda annat än »som en sista utväg». Vad beredningen anfört mot en sådan principiell lösning av länspolischefens ställning finner länsstyrelsen icke bärande.

Det anföres bl. a., att genom en sådan ordning länsstyrelsen skulle sakna den expertis ifråga om polisfrågor, som är en förutsättning för länsstyrelsens möjligheter att fungera såsom högsta polismyndighet i länet. Det kan icke finnas något hinder för länspolischefen, även om han samtidigt är lokal polischef i residensstaden, att fungera såsom expert åt länsstyrelsen vid de relativt fåtaliga tillfällen, då behov därav föreligger.

Ej heller kan länsstyrelsen inse, att den eftersträvade ökningen av insatserna i trafiksäkerhetsarbetet skulle omöjliggöras av en sådan organisation.

En påtaglig vinst av ett sådant system skulle bli att länspolischefen *dels* för de samlade uppgifterna som regional och lokal chef skulle kunna disponera kvalificerad personal i erforderlig utsträckning, *dels* skulle kunna ägna sina krafter enbart åt kvalificerade arbetsuppgifter, *dels ock* skulle få en levande kontinuerlig kontakt med polisverksamheten, som är ägnad att göra honom mera skickad att fullgöra även länspolischefsuppgifterna. Länspolischefens inplacering såsom tjänsteman vid länsstyrelsen och utan den kontakt med polisarbetet, som landsfogdens nuvarande ställning såsom förundersökningsledare i större brottmål ger, kan komma att isolera honom från det aktiva polisarbetet och skapa svårigheter för honom att i önskvärd utsträckning kunna följa utvecklingen inom polisens verksamhetsområde. De synpunkter, som herr Ståhl i sitt yttrande framfört såsom motivering för sitt yrkande att länspolischefen bör ha sina lokaler icke i länsstyrelsen utan i anslutning till polisen i residensstaden, biträdes även i detta sammanhang och åberopas såsom stöd för den här föreslagna organisationen.

En organisationsform sådan som den av länsstyrelsen här förordade förutsätter dock att polisintendenttjänster i erforderlig utsträckning inrättas med befogenhet att på polischefens uppdrag handlägga mindre betydelsefulla polischefsärenden.

Den ekonomiska administreringen av polisväsendet

Beredningens förslag beträffande den ekonomiska administreringen av polisväsendet tillstyrkes eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanserna. Sålunda har *riksrevisionsverket,* som begränsat sitt yttrande till att avse endast detta avsnitt, inte haft något att invända mot förslaget.

Förslaget att bl. a. löneuträkning och löneutbetalning skall verkställas centralt, medan bokföringsarbetet med anledning av löneutbetalningen och förandet av tjänstematriklar m. m. skall ombesörjas av landskontoren, har föranlett uttalanden av ett antal remissmyndigheter. *Länsstyrelsen i Stockholms län* finner den föreslagna centrala utbetalningen av löner ändamålsenlig men anser att denna fråga i det kommande utredningsarbetet bör preciseras. Vidare framhåller länsstyrelsen att arbetet med personalbokföring och löneklassplacering inte kommer att medföra några oöverstigliga svårigheter för landskontoren, då dessa har stor erfarenhet av sådana arbetsuppgifter. Enligt länsstyrelsens uppfattning bör även matrikeluppgifterna vara lämpade för databehandling.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har den uppfattningen att man bör undvika en fördelning av med varandra nära sammanhörande uppgifter på olika myndigheter och anser därför att även bokföringsarbetet bör ombesörjas centralt.

Länsstyrelsen i Västmanlands län finner det fördelaktigt från enhetlighetssynpunkt att löneutbetalningen ombesörjes av central myndighet. Den del av anslagsbevakningen, som rör avlöningsanslaget anser länsstyrelsen böra omhänderhas av den utbetalande myndigheten, som då ett budgetår närmar sig sitt slut har bättre möjlighet att beräkna medelsförbrukningen än länsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Kronobergs län finner det likaledes föga rationellt att splittra dessa arbetsuppgifter mellan den regionala och centrala myndigheten men finner övervägande skäl tala för att den ekonomiska administrationen helt koncentreras till länsstyrelserna. Samma uppfattning har *länsstyrelsen i Norrbottens län.*

Även *länsstyrelsen i Västerbottens län* ifrågasätter om inte den ekonomiska administrationen bör förläggas till regionalplanet i större omfattning än vad beredningen tänkt sig. Från praktisk och rationell synpunkt anser länsstyrelsen, att den myndighet, som ålägges att ombesörja löneuträkning och löneutbetalning, även bör åläggas alla arbetsuppgifter, som har anknytning till personalen, till vilka uppgifter även bör läggas anslagsberäkning och anslagsbevakning.

Beträffande avlöningsbokföringen ifrågasätter *länsstyrelsen i Kalmar län* om tillräckligt fog föreligger för genomförande av förslaget på denna punkt.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser det naturligt att den tekniska handläggningen av löneärenden och dylikt bör ske inom länsstyrelsen, då den

myndighet som utövar chefsskap över underlydande organ kommer i daglig kontakt med personalen m. m. Oaktat beredningen anfört skäl, som talar för en viss centralisering av arbetet, vill länsstyrelsen inte helt släppa tanken på en decentralisering med tyngdpunkten av det kamerala arbetet förlagt till länsstyrelserna. Länsstyrelsen erinrar härvid om att även länsstyrelserna snart får tillgång till datamaskiner. I vart fall hävdar länsstyrelsen att samma myndighet som handhar löneutbetalningen även bör ombesörja avlöningsbokföringen och förandet av tjänstematrikeln.

Även *länsstyrelsen i Örebro län* erinrar om att länsstyrelserna snart kommer att få tillgång till datamaskiner, varför man nu inte bör binda sig för all framtid för en central uträkning och utbetalning av polispersonalens löner utan bör vara beredd att decentralisera dessa arbetsuppgifter till länsstyrelserna.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län påpekar svårigheten att med det föreslagna systemet för löneutbetalning rätta till uppkomna fel, som kan vara att söka hos inte mindre än tre myndigheter.

Beträffande beredningens förslag i övrigt i denna del anför *länsstyrelsen i Uppsala län* att det synes mest rationellt om sammanställningen av polischefernas anslagsäskanden och bedömandet av dessa får åvila länspolischefen. För en sådan lösning talar enligt länsstyrelsen särskilt att det är fråga om förslag till rikspolisstyrelsen.

Personalorganisationen

Beträffande personalbehovet på landskanslierna påpekar *länsstyrelsen i Skaraborgs län* att det först sedan den nya reformen prövats under något eller några år torde komma att visa sig i vad mån den något ökade arbetsbelastningen vid landskanslierna kräver arbetsförstärkning. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att behovet av ytterligare arbetskraft på landskansliet sammanhänger med hur behovet av administrativ arbetskraft på länspolischefens expedition blir tillgodosett.

Enligt *landsfogden i Gävleborgs län* synes beredningens bedömning av arbetskraftsbehovet på såväl landskansliet som landskontoret vara något knapp.

Mot beredningens förslag till personaluppsättning vid länspolischefernas expeditioner har erinringar gjorts av elva länsstyrelser, tio landsfogdar, Sveriges akademikers centralorganisation, föreningen Sveriges landsfogdar och Sveriges juristförbund.

Enligt *landsfogden i Stockholms län* förefaller länsplanet med en så knapp personaltillgång som föreslagits ha blivit satt å sidan i förhållande till de personellt välutrustade riks- och lokalplanen. Landsfogden anför bl. a.

Med hänsyn till det kända förhållandet att landsfogden inom ramen för tillgängliga personalresurser icke tillfredsställande haft möjlighet ombesörja länspolischefsuppgifterna, till kravet på aktivering av verksamheten,

till mångfalden av de nya uppgifter som från 1965 tillkommer, till angelägenheten av att länspolischefsämbetet från början kan fungera i verklig kontakt med det levande polisarbetet och därvidlag fylla sin funktion bör ovillkorligen krävas en helt annan personalorganisation vid länspolischefens expedition än vad förslaget förutsätter. Utan tillgång till en på sakkunskap och erfarenhet grundad analys av länspolischefsskapet och dess totala uppgifter torde det icke vara möjligt att bestämma det samlade personalbehovet. Enligt min bedömning torde i första hand krävas förstärkning i form av personal ur kommissariegraden för befattningar motsvarande biträdande polisintendenterna i storstädernas poliskårer.

Under hänvisning till landsfogdens i länet yttrande anför *länsstyrelsen i Stockholms län* att frågan om behovet av en större personaluppsättning på länspolischefens expedition än vad beredningen föreslagit bör ytterligare utredas. Särskilt angeläget är det enligt länsstyrelsen att tillgång finnes till kvalificerade polismän i befälsställning, varav en i kommissariegraden. Därjämte bör, anför länsstyrelsen, åtminstone inom Stockholms län finnas — förutom biträdande länspolischef — även en polisintendent.

För att lösa vikariefrågan för länspolischef och polismästare och då det är otillräckligt med en polisman för det omedelbara biträdet åt länspolischefen föreslår *landsfogden i Uppsala län* att till länspolischefen knytes även en polisintendent med samma utbildning som länspolischefen. Därest detta förslag inte vinner beaktande bör enligt landsfogden hos länspolischef tjänstgörande polisman vara i kommissaries grad.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, som menar att länspolischefens biträdesorganisation är alltför snävt tilltagen, framhåller att länspolischefen i län, som saknar biträdande länspolischef, ständigt bör ha biträde av ett högt polisbefäl, helst i intendentsgraden. Vidare bör länspolischefen vid behov kunna få en eller flera assistenter ur centralstyrkan i residensstaden kommenderade till sin hjälp. Länsstyrelsen förutsätter, att den person i kontorskarriären, som tillföres länspolischefens kansli, skall vara kansliskrivare.

Länsstyrelsen i Kristianstads län anser att den kvalificerade polisman i befälsställning, som enligt förslaget ställs till länspolischefens förfogande, inte skall inneha denna tjänst såsom en passagetjänst samt anför vidare, att två biträden i kontorskarriären framstår som ett minimum.

Landsfogden i Hallands län bedömer det som ytterst angeläget att den sekreterarhjälp, som föreslås åt länspolischefen, hänföres till landskanslistkarriären.

Landsfogden i Göteborgs och Bohus län anser att den hjälp som föreslås åt länspolischefen är alltför knapphändigt tilltagen.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län uttalar att, för att tillgodose länspolischefens i länet behov, en biträdande länspolischef, en landskanslist och mer än ett biträde i kontorskarriären måste ställas till förfogande. Länsstyrelsen anför såsom motivering härför bl. a.

Endast Stockholms och Malmöhus län har större invånarantal än Älvsborgs län och enligt statistiska uppgifter ligger Älvsborgs län rörande anta-

let brott bland de främsta i riket. Härtill kommer att länets vidsträckthet och struktur i och för sig stegrar arbetsbördan. Detta avspeglas även i gällande personalplan för landskanslierna m. m., där Älvsborgs län hänföres till grupp II. Enligt beredningens förslag skall inom Älvsborgs län ingå icke mindre än sju polisdistrikt, varjämte fasta enheter för länsomfattande polisverksamhet kommer att vara förlagda till såväl Vänersborg som Borås.

Länsstyrelserna i Värmlands och *Norrbottens län* förutsätter att arbetskraftsbehovet på länspolischefens expedition, föreslår att där i vart fall skall vunnits angående behovet.

Landsfogden i Värmlands län anser att varje länspolischef bör biträdas av en biträdande länspolischef och om sådan ej kan erhållas av en juridiskt utbildad polisintendent.

Länsstyrelsen i Örebro län, som finner det svårt att nu bedöma arbetskraftsbehovet på länspolischefens expedition, föreslår att där i vart fall skall finnas minst en kommissarie, en polisassistent och en kontorist. Motsvarande förslag framför *länsstyrelsen i Västmanlands län.*

Landsfogden i Kopparbergs län till vars yttrande *föreningen Sveriges landsfogdar* i princip hänför sig, anser att det polisbefäl, som skall tjänstgöra hos länspolischefen, bör vara mera stadigvarande placerat hos honom än beredningen föreslagit och ha polisintendents grad. Vidare bör länspolischefen ha ett polisbefäl i assistentgrad till sitt förfogande, vilken kan ditkommenderas på viss tid. I de minsta länen kan möjligen en poliskommissarie av högre dignitet ersätta intendenten och den ditkommenderade assistenten. Den föreslagna befattningshavaren i kontorskarriären bör regelmässigt vara av kansliskrivares grad. Landsfogden anför bl. a., att beredningen vid bedömningen av biträdesorganisationens karaktär och storlek i alltför stor utsträckning synes ha byggt på de uppgifter, som lämnats till beredningen om den tid och arbetskraft som i nuläget ägnas olika arbetsuppgifter och arbetsmoment, samt hävdar, att det för att få en något så när säker grund för bedömningen är nödvändigt att närmare studera och analysera de olika arbetsuppgifterna. Ett sådant studium har landsfogden gjort på basis av den erfarenhet han har såsom länspolischef i Kopparbergs län, och han förebringar en analys, som utvisar vilka av de på länspolischefen enligt förslaget ankommande operativa uppgifterna, som bör handläggas av respektive länspolischefen, högre polisbefäl och befäl i assistentgrad. Landsfogden anför att behovet av en kvalificerad medhjälpare är påtagligt i de län, där länspolischefen på grund av långa resor ofta är borta från stationeringsorten, vilket är fallet i Kopparbergs län, samt att behovet av medhjälpare även accentueras i ett sådant län som Kopparbergs, där antalet polisdistrikt är stort. Dessutom måste, anför landsfogden, sakkunnigt biträde lämnas den sektion på landskansliet, som bereder polisärenden. Det kan nämligen inte rimligen vara meningen, att länspolischefen annat än undantagsvis skall bindas vid sådan beredning.

Enligt *landsfogden* och *länsstyrelsen i Gävleborgs län* bör i sagda län inrättas en tjänst som biträdande länspolischef. Härför talar enligt landsfogden förutom invånarantalet i länet att antalet polisdistrikt i länet är stort, att avstånden är långa och att residensstaden inte är centralt belägen. Den polisman, som enlig beredningens förslag skall tjänstgöra hos polischefen, måste inneha en förhållandevis hög tjänstegrad och i Gävleborgs län är det enligt landsfogden motiverat att vederbörande har polisintendents ställning.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län biträder av *landsfogden i länet* framställt förslag att länspolischefens kansli tillföres en biträdande länspolischef samt anser det vidare sannolikt att förstärkning erfordras även med en förste landskanslist. Landsfogden framhåller, att länet av ålder haft anseende som ett av rikets mera krävande i såväl polis- som åklagarhänseende. Vidare framhåller landsfogden önskvärdheten av en kvalificerad befattningshavare med hänsyn till vikarie och jourtjänstgöring samt för rekrytering av länspolischefsbefattningar.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anför som ett oeftergivligt krav att ett kvalificerat polisbefäl ställes till länspolischefens disposition även i Jämtlands län. Länsstyrelsen framhåller att arbetsmängden för regionalorganisationen enligt förslaget visserligen blir betydande men att de arbetsuppgifter, som kan anses så kvalificerade att de bör handläggas av länspolischefen personligen, i de mindre länen knappast kan anses vara så omfattande att de bereder honom full sysselsättning. Om något polisbefäl inte ställes till disposition blir enligt länsstyrelsen organisationen å ena sidan för svag för att arbetsuppgifterna skall medhinnas och medför å andra sidan att länspolischefen måste personligen ägna sig jämväl åt mindre kvalificerade uppgifter.

Landsfogden i Norrbottens län anför att även Norrbottens län bör tillföras två biträden i kontorskarriären. Uppmärksammas bör för övrigt, framhåller landsfogden, att Norrbottens län erfarenhetsmässigt är rikets polisiärt mest arbetstyngda län. Arbetsvolymen är enligt landsfogden sådan att om övertidsarbete inte skall förutsättas som normalt ytterligare en befattningshavare i polischefskarriären måste beräknas för länet.

Sveriges juristförbund, med vilket *Sveriges akademikers centralorganisation* instämmer, anser att beredningens förslag till kontors- och biträdespersonal till länspolischefens förfogande är för knappt tilltagen. Förbundet anför vidare.

För den operativa verksamheten skall länspolischefen utom i de största länen förutom kontorspersonal endast ha en kvalificerad polisman i befälsställning till sitt förfogande. Detta är enligt förbundets förmenande otillräckligt. Det bör därför i län, där ej föreslagits inrättande av en biträdande länspolischefstjänst, i stället inrättas en tjänst som polisintendent med samma utbildning som länspolischefen. Intendenten skulle vara vikarie för länspolischefen vid kortare ledigheter och i övrigt biträda denne i arbetet samt därutöver kunna vikariera för polismästare. Genom en sådan intendenttjänst skulle även tillskapas en passagetjänst till polismästartjänst.

Vad beredningen anfört om arbetskraftsförstärkningen vid landskontoren har föranlett erinringar från ett flertal länsstyrelser.

Länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Hallands, Älvsborgs, Värmlands och *Västmanlands län* uttalar helt allmänt att den av beredningen föreslagna arbetskraftsförstärkningen är för snävt tilltagen, och flertalet av nämnda länsstyrelser framhåller att den är avgjort för liten under övergångstiden. Dessutom riktar *länsstyrelsen i Östergötlands län* uppmärksamheten på rådande svårigheter att ställa nödiga lokaler till förfogande vid en utökning av personalen.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att för kamerala behov bör nyinrättas en ordinarie landskanslisttjänst, en kontoristtjänst och en skrivbiträdestjänst.

Länsstyrelsen i Kalmar län hävdar att tre befattningshavare bör tillföras landskontoret, och anför att hänsyn ändå inte tagits till den personalökning, som kan visa sig nödvändig under själva övergångsskedet.

Enligt *länsstyrelsen i Malmöhus län* bör i samband med den personalförstärkning, som bör tillföras länsstyrelserna i alla län, minst en permanent tjänst som landskanslist inrättas samt bör kameralsektionen under uppbyggnadsskedet tillfälligtvis tillföras ytterligare en tjänst såsom förste landskanslist.

Länstyrelsen i Skaraborgs län föreslår att kameralsektionen till att börja med förstärkes med minst två kvalificerade årsarbetskrafter i landskanslist- och kontorskarriären samt att länsstyrelsen tillföres anslagsförstärkning för anställande av tillfällig personal under själva övergångsskedet. Länsstyrelsen anser att den bedömning av arbetskraftsbehovet, som beredningen gjort vilar på ytterst osäker grund och finner det för närvarande omöjligt, att på ett tillförlitligt sätt ange behovet av personal för den ekonomiska förvaltningen.

Länsstyrelsen i Örebro län finner det angeläget, att av de två nya befattningar, som föreslås, den ena inrättas som landskanslisttjänst och den andra inte lägre än kanslibiträdestjänst.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län understryker, att den första förutsättningen för att den väntade situationen i arbetshänseende skall kunna bemästras med förstärkning endast av personal i landskanslist- och kontorskarriären är att någon juristtjänst på kameralsektionen inte är obesatt. Så har vid länsstyrelsen sedan länge varit fallet beträffande två länsnotarietjänster. Länsstyrelsen önskar personalförstärkning med en ordinarie landskanslist, en kontorist och ett kontorsbiträde.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län finner det erforderligt att kameralsektionen tillföres minst tre arbetskrafter och framhåller med hänsyn till arbetskraftsbehovet i länet, att länsstyrelsen enligt förslaget missgynnats vid jämförelse med flera andra län.

Länsstyrelsen i Norrbottens län framhåller, att den föreslagna arbetsförstärkningen kan komma att visa sig otillräcklig.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO-S) betonar att de förutsättningar beträffande den kamerala personaluppsättning, som beredningen utgått ifrån, inte föreligger därest uträkning och utbetalning av löner inte kan ske centralt.

Länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands och *Malmöhus län* påpekar, att betydande problem att rekrytera personal föreligger, speciellt inom landskanslistkarriären, och att de landskanslister som på senare tid placerats på kameralsektionen snabbt vunnit befordran, varför täta ombyten av befattningshavare måst ske. Härigenom har den sakkunskap och rutin, som förutsättes finnas hos landskanslistpersonalen på denna sektion blivit starkt beskuren, vilket medfört att juristpersonalens arbetsbörda ökat. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser en omprövning av kameralsektionens arbetskraftsbehov vara oundgänglig om beredningens förslag skall kunna tillämpas som avsett.

Beträffande frågan om tjänstebenämningen av länspolischefen anser *länsstyrelsen i Jämtlands län* att den bör upptas till ny prövning. Länsstyrelsen anser titeln länspolischef vara tung och opraktisk. Däremot finner länsstyrelsen titeln polisdirektör lämplig och i konsekvens med tjänstebenämningarna för chefstjänsterna inom ett flertal andra länsförvaltningsområden.

Frågan om benämningen av den tjänsteman, som i vissa län närmast skall biträda länspolischefen, har beredningen ej ägnat någon närmare uppmärksamhet, anför *landsfogden i Norrbottens län*, som anser att benämningen länspolisintendent eller möjligen länspolisadjutant är lämpligare än »biträdande länspolischef». Besvärliga missförstånd kan uppstå om den föreslagna titeln införes, menar landsfogden, då i praktiken och i synnerhet vid titulering tillägget »biträdande» bortfaller.

Polischefernas ställning i Stockholm, Göteborg och Malmö m. m.

Förslaget om särreglering av polischefens ställning i storstäderna har i dess helhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran av riksrevisionsverket, föreningen Sveriges stadsfiskaler, föreningen Sveriges landsfiskaler, Sveriges juristförbund, svenska polisförbundet och svenska stadsförbundet.

Beredningens förslag avseende organisationen i Stockholm har inte föranlett någon erinran vid remissbehandlingen. Beträffande polischefens i Stockholm ställning har vissa remissmyndigheter uttalat sig. *Statskontoret* delar beredningens uppfattning, att polischefen i Stockholm måste ges en ställning i likhet med länspolischef. Ämbetsverket förutsätter att polischefens formella anslutning till överståthållarämbetet kommer att regleras instruktionsvägen, så att statsmakternas principbeslut, att den högsta led-

ningen av polisverksamheten skall vara förlagd i länen till länsstyrelsen och i Stockholm till överståthållarämbetet, blir till fullo beaktat.

Överståthållarämbetet framhåller att, därest avsikten är att ämbetet (i likhet med länsstyrelserna som sådana) ej skall äga befogenhet att utfärda allmänna direktiv beträffande den operativa verksamhetens bedrivande, ämbetets uppgifter såsom regional polismyndighet uttryckligen bör förklaras inte skola avse ansvaret för och ledningen av polisverksamheten i operativt avseende. Vad sålunda sagts innefattar enligt ämbetet inte något ställningstagande mot beredningens förslag att överståthållaren i utomordentliga situationer skall kunna övertaga ledningen. Ämbetet förordar sådan befogenhet liksom skyldighet för polischefen att hålla överståthållaren fortlöpande underrättad om viktigare förhållanden i det operativa polisarbetet.

Beredningens förslag att polischeferna i Göteborg och Malmö inte skall underställas länspolischefen i operativt hänseende och den på grund härav förordade särregleringen av den regionala polisorganisationen i Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län har berörts av några remissinstanser.

Vad avser särregleringen i Göteborgs och Bohus län synes det *statskontoret* motiverat med vissa smärre avvikelser från vad som föreslagits för övriga län utan att avkall göres beträffande länsstyrelsens särställning. Det synes sålunda ämbetsverket lämpligt, att polischefen i Göteborg direkt under länsstyrelsen svarar för polisverksamheten i staden. Ett behov av samordning av polisverksamheten mellan staden och övriga distrikt inom länet torde även föreligga. Möjligen torde detta vara särskilt framträdande i vad avser en stad av denna storlek och de närmast intilliggande distrikten när det gäller trafikreglering, spaning efter brottslingar och genomförande av brottsförebyggande åtgärder. Statskontoret föreslår därför att den operativa samordningen mellan staden och länet i övrigt sker genom länspolischefens försorg. Statskontoret förutsätter härvid att polischefen i Göteborg aktivt medverkar vid upprättandet av mera långsiktiga planer för denna verksamhet.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller att om några år invånarantalet i Göteborgs polisdistrikt kan beräknas utgöra närmare 4/5 av hela länets invånarantal. På grund härav anser länsstyrelsen att det knappast skulle vara möjligt att åstadkomma en effektiv operativ ledning av polisverksamheten i länet om ansvaret för ledningen delades mellan länspolischefen och polismästaren i Göteborg. En särreglering är därför enligt länsstyrelsens mening erforderlig. Beredningens förslag, att polischefen i Göteborg skall inta en självständig ställning i operativt hänseende, direkt underställd landshövdingen, men att länspolischefen däremot med visst undantag skall ha befattningen med de administrativa ärendena inom hela länet, finner länsstyrelsen inte vara en lycklig lösning. Enligt länsstyrelsens uppfattning är det vidare olämpligt, att landshövdingen, när det gäller den operativa ledningen, får att göra med två distrikt med var sin sinsemellan

självständige chef. Länspolischefen skulle sålunda, framhåller länsstyrelsen, bli föredragande eller beslutande beträffande de administrativa ärendena från Göteborgs polisdistrikt beträffande bl. a. tjänstetillsättningar, i fråga om vilka ärenden han kommer att sakna närmare personlig kännedom. Länsstyrelsen ifrågasätter vidare om länspolischefens arbetsuppgifter på det operativa området blir av sådan omfattning, att de jämte de administrativa ärendena ger honom full sysselsättning.

Länsstyrelsen förordar i stället den lösningen, att polismästaren i Göteborg tillika ålägges att vara länspolischef, varvid det skall ankomma på honom att närmast under landshövdingen handha den operativa ledningen av polisverksamheten i länet ävensom att svara för ärenden angående rekrytering, utbildning och utrustning avseende hela länets polisväsende. Enligt länsstyrelsens förslag bör vidare de administrativa ärendena ligga kvar på landskansliet och där handläggas av de befattningshavare inom vilkas ämnesområde respektive ärende närmast hör. Beträffande petitaärenden och andra viktiga länsstyrelseärenden föreslår länsstyrelsen att polischefen skall vara närvarande i länsstyrelsen vid handläggningen av dessa med rätt att anmäla avvikande mening. Vid behov av polisiär sakkunskap i länsstyrelsen skall polischefen vidare vara skyldig att lämna sådant biträde. Som biträde vid utförande av uppgiften som polischef skall polismästaren enligt länsstyrelsens förslag ha kvalificerad arbetskraft, t. ex. polisintendent, vid sin sida.

Länsstyrelsen kan inte finna, att något enda av de av beredningen anförda skälen mot en lösning på sätt här angivits är av sådan beskaffenhet, att det bör tillmätas någon avgörande betydelse.

Länsstyrelsen framhåller, att det även finns en annan tänkbar lösning av den regionala polisorganisationen, som skulle garantera en enhetlig ledning av polisväsendet i länet, nämligen att göra länspolischefen till polischef i Göteborgs polisdistrikt. Länsstyrelsen anser dock, att en sådan lösning kan tänkas medföra en del nackdelar, och framhåller bl. a., att det torde vara mera väsentligt att polischefen finns tillgänglig i polishuset än i länsstyrelsen. Det först framförda förslaget med polismästaren i Göteborg som tillika länspolischef är enligt länsstyrelsens mening att föredraga.

Föreningen Sveriges polismästare understryker, att polismästaren i Göteborg, som beredningen föreslagit, i operativt hänseende bör inta en självständig ställning direkt underställd landshövdingen. Föreningen anser det emellertid inte ändamålsenligt att en särskild länspolischef, som beredningen förordat, skall finnas för länet i övrigt. Med den centrala ställning polischefen i Göteborg kommer att intaga, kan en betydande risk för dualism till men för en enhetlig och effektiv polisiär verksamhet i länet i dess helhet inte undvikas om en särskild länspolischefstjänst finns. De skäl, som beredningen åberopat för sitt ställningstagande, finner föreningen inte övertygande. Den omständigheten, att polisledningsverksamheten i Göteborg är så betydande att den fullgöres av ett särskilt uppbyggt organ under polismästa-

rens chefsskap, kan enligt föreningens mening inte utgöra hinder för att man för att vinna enhetlighet i länspolischefsverksamheten sammanför denna i sin helhet till polischefen i Göteborg. Vidare anser föreningen att något hinder för polismästaren att såsom länspolischef tillhandagå länsstyrelsen med polisiär sakkunskap inte kommer att uppstå.

Göteborgs och Bohus läns avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler förutsätter, att länspolischefen skall inordnas som tjänsteman i länsstyrelsen samt tilldelas den arbetskraft, som är erforderlig för den regionala ledningsverksamheten. Länsavdelningen anför vidare att i nuvarande organisation har kompetensfördelningen mellan landsfogden och polismästaren i Göteborg medfört, att båda måste taga befattning med ärenden inom samma verksamhetsområde. För att klart avgränsa kompetensområdena bör den utredningspersonal, som avses för stödjande verksamhet, samt den ordningspersonal, som skall bilda länstrafikgrupperna, i fråga om uttagning, personalredovisning, ledning etc. helt sortera under länspolischefen samt placeras i distrikt utanför Göteborg.

Den av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län förordade lösningen avstyrkes bestämt. Enligt länsavdelningens uppfattning torde det vara till fördel, att polisverksamheten i stordistriktet Göteborg står under ledning av en befattningshavare, medan länet i övrigt, där problemen i polisiärt hänseende är av annat slag, sorterar under annan befattningshavare, som självständigt kan leda denna verksamhet.

Länsavdelningen finner det orealistiskt — såsom det praktiska utfallet av länsstyrelsens förslag kommer att bli — att länets mindre polisdistrikt inordnas under stordistriktet Göteborg. Man har anledning förmoda, framhåller föreningen, att landsbygdens och de mindre tätorternas polisverksamhet vid sådan organisation kommer att eftersättas på grund av Göteborgsdistriktets dominans.

Landsfogden i Göteborgs och Bohus län tillstyrker beredningens förslag i denna del.

Vad beträffar särregleringen av den regionala polisorganisationen i Malmöhus län föreslår *statskontoret*, att någon särorganisation inte utformas för Malmö och *länsstyrelsen i Malmöhus län* avstyrker bestämt en sådan anordning. *Polismästaren i Stockholm* anser att polischefen i Malmö bör erhålla samma självständiga ställning som polischefen i Göteborg. *Föreningen Sveriges polismästare* ifrågasätter om inte länspolischefsuppgifterna i Malmöhus län bör läggas på polischefen i Malmö polisdistrikt.

De nämnda remissmyndigheterna anför i huvudsak följande.

Statskontoret har den uppfattningen, att de framförda skälen för en särlösning inte är så vägande att de kan motivera ett avsteg från den för länen i övrigt föreslagna normalorganisationen. Med hänsyn till behovet av samordning av de polisiära resurserna i länet med dess särskilda struktur, tät-

bebyggelse och utbyggda kommunikationer anser statskontoret det mycket önskvärt, att länet blir en polisiär enhet och att polischefen i Malmö får samma ställning i förhållande till länsstyrelsen och länspolischefen som övriga polischefer.

Länsstyrelsen i Malmöhus län åberopar att länsstyrelsen i sitt yttrande angående den regionala polisorganisationen biträtt förslaget att länspolischefen inordnas som tjänsteman i länsstyrelsen utan att en ny organisatorisk enhet av sektions- eller avdelningskaraktär bildas. Den förutsatta särregleringen för Malmö får inte utformas så att en enhetlig ledning av länets polisväsende därigenom äventyras. Länsstyrelsen erinrar vidare om att åtskilliga omständigheter talar för att frågan om ett samgående landstingskommunen och Malmö stad emellan måste aktualiseras inom en förhållandevis nära framtid. Om och i den mån så sker synes enligt länsstyrelsen detta svårlösta problem inte ytterligare böra kompliceras därigenom att Malmö i samband med polisväsendets förstatligande tillägges en särställning i polisiärt hänseende, helst som inga tvingande eller ens fullt bärande skäl härför kan anföras.

Länsstyrelsen anför ytterligare, att den föreslagna polisdistriktsindelningen innebär, att personal från Lunds polisdistrikt, som skall handha trafikövervakningen på motorvägen mot Landskrona—Hälsingborg, vid utryckning till nordliga delen av denna väg måste färdas en avsevärd sträcka genom Malmö polisdistrikt för att nå området för egna arbetsuppgifter. En sådan anordning är i och för sig inte rationell. Ännu oformligare och olämpligare blir den om genomfartsområdet skall hänföras till ett polisdistrikt, som inte är inordnat i länspolischefens verksamhetsområde. Länets karaktär av gränslän, dess omfattande och rikt förgrenade vägnät i förening med dess hela struktur och den omständigheten att befolkningen numera koncentrerats till de nord- och sydvästra delarna medför enligt länsstyrelsens mening att behovet av en enhetlig polisledning är minst lika behövlig i detta som i andra län. Länsstyrelsen framhåller fortsättningsvis i huvudsak följande.

Polisberedningens förslag innebär i realiteten att inom Malmöhus län skall finnas två länspolischefer i operativt hänsende, varigenom den föreslagna normalorganisationen brytes. Någon verkligt bärande motivering för detta avsteg har inte förebragts, påtagliga olägenheter kan däremot lätt påvisas. Länsstyrelsen kan inte inse att ett lösbrytande av Malmö ur länsgemenskapen kan vara förenligt med önskemålen om ett gott polisiärt trafiksäkerhetsarbete i länet, särskilt som stora landsbygdsområden med motorvägar och andra viktiga trafikleder tillföres Malmö polisdistrikt. Som förutsättning för länspolischefens möjligheter att handla självständigt i operativt hänseende har angivits, att han skall äga befogenhet att disponera över länets polisstyrkor såväl de för hela länet gemensamma som de lokala. Erfarenheterna hittills visar, att Malmö som regel blir den givande parten i förhållande till det övriga länet. Länsstyrelsen anser det är ägnat att förvåna att beredningen i förhållande till detta län är beredd att frångå sina intentioner beträffande ledningen av den operativa verksamheten.

Enligt beredningens förslag skall vid polisen i Malmö finnas en polisman för planerings- och liknande verksamhet, sex kriminalpolismän samt en länstrafikgrupp om 28 man, samtliga avsedda att tjänstgöra inom länet i övrigt eller i vissa särskilda distrikt. Länsstyrelsen anser det mindre lämpligt, att befattningshavare, som skall biträda med planeringsverksamhet m. m., skall hämtas från distrikt utanför länspolischefens verksamhetsområde och anser det inte riktigt att länspolischefen fråntas allt inflytande vid uttagning och utbildning av den personal, som närmast under hans ledning skall fullgöra vissa synnerligen viktiga arbetsuppgifter i länet.

Enligt beredningens betänkande skall sambandscentralerna organisatoriskt anslutas till residensstäderna. Som följd av särregleringen ställes länspolischefen utan allt inflytande beträffande utformningen och ledningen av länets sambandscentral. Länsstyrelsen ställer slutligen den frågan om en central skall tillskapas både i Malmö och en för länet i övrigt.

Vad gäller den ekonomiska administreringen av polisväsendet i huvudstaden erinrar *överståthållarämbetet* om att förutsättningarna för att övertaga nya ekonomiska administrationsuppgifter är annorlunda vid överståthållarämbetet än vid länsstyrelsernas landskontor. Vid överståthållarämbetet finns inget specialorgan på området motsvarande landskontorens kameralsektioner. I Stockholm blir därför snarare fråga om att bygga upp en ny organisation än att förstärka någon befintlig. Ämbetet framhåller vidare att förekomsten av allenast ett polisdistrikt, angelägenheten av att undvika dubbelarbete samt den sannolikt betydande självständighet, som måste tillkomma nyssnämnda organisationsenhet, bör föranleda undersökning, om denna med större fördel kan anknytas till den lokala instansen i Stockholm.

Departementschefen

Överståthållarämbetet och länsstyrelserna är för närvarande högsta polismyndighet i Stockholm respektive i länen. Såsom sådan myndighet åligger det överståthållarämbetet inom Stockholms stad och länsstyrelserna, var och en inom sitt län, att ha ansvaret för och ledningen av polisväsendet. 1962 års principbeslut om förstatligande och omorganisation av polisväsendet innebär i detta avseende inte något ändrat ställningstagande från statsmakternas sida. Beslutet att skilja landsfogdens länspolischefsuppgifter från hans åklagaruppgifter och inrätta en länspolischefstjänst vid praktiskt taget alla länsstyrelser syftar tvärtom till en förstärkning av polisledningen i länen. Med hänsyn till att länsstyrelserna inom sig saknat tillgång till fackutbildad tjänsteman i polisfrågor har deras möjligheter att inrikta sig på en stark polisledning varit mycket begränsade. Landsfogdarna har med hänsyn till sin dubbla funktion som länspolischef och länsåklagare inte heller kunnat i önskvärd utsträckning ägna sig åt sina polisuppgifter. Genom polisreformen kommer polisledningen på länsplanet att förstärkas.

Vad angår den regionala organisationen utanför storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö innebär principbeslutet att länspolischefen skall ingå i länsstyrelsen och vara fullt självständig i fråga om den operativa ledningen.

Med utgångspunkt i uttalandena i princippropositionen har beredningen först undersökt vilka arbetsuppgifter, som lämpligen bör tillföras länspolischefens handläggning. Beträffande vissa administrativa uppgifter med polisiär anknytning, som handläggs på landskanslierna, har beredningen inhämtat länsstyrelsernas uppfattningar om vilka ärenden som lämpligen bör handläggas av länspolischefen. Länsstyrelserna har även på beredningens begäran låtit göra vissa tidsstudier beträffande sådana arbetsuppgifter. Jag ansluter mig helt till beredningens uppfattning att till länspolischefens handläggning i princip inte bör överföras andra länsstyrelseärenden än sådana som antingen direkt rör polisväsendet eller allmän ordning och säkerhet eller åtminstone har en närmare anknytning till någon av dessa ärendegrupper än till någon annan grupp. Jag finner det vidare naturligt, att länspolischefen, även om han inte är föredragande, deltar i handläggningen av sådana ärenden, där bl. a. polisiära synpunkter bör beaktas. Denna uppfattning är blott ett uttryck för att alla ärenden i länsstyrelsen bör bedömas så allsidigt som möjligt.

Oavsett hur länspolischefen organisatoriskt inordnas i länsstyrelsen skall han enligt vad som förut sagts vara fullt självständig i fråga om den operativa ledningen. I samband med principfrågan om polisväsendets förstatligande m. m. uppdrog jag vissa allmänna riktlinjer för länspolischefens polisiära verksamhet vilka godkändes av riksdagen. Jag nämnde, att länspolischefen borde på eget ansvar kunna rekvirera förstärkning till länets poliskårer eller medge att polisstyrkor från länet för viss tid fick tjänstgöra utom länet. Jag framhöll vidare, att han hade att leda sådan verksamhet, som berör flera distrikt, och anförde som exempel trafikövervakningen. Med dessa uttalanden som utgångspunkt har beredningen utförligt angivit sin uppfattning om innebörden av begreppet operativ ledning. Såsom även flera remissinstanser betonat, finner jag det vara av stor vikt, att länspolischefens befogenheter och uppgifter i fråga om den operativa ledningen av polisverksamheten klart preciseras och avgränsas från de uppgifter, som kommer att åvila honom såsom föredragande i länsstyrelsen.

En förutsättning för att länspolischefen skall kunna utöva en stark polisledning är att han har befogenhet att disponera över länets polisstyrkor. Inom länet torde det sålunda böra ankomma på länspolischefen att bestämma, hur länets polisresurser, regionala såväl som lokala, skall användas. Någon remissmyndighet har uttryckt farhågor för att länspolischefens befogenheter i detta avseende kan komma att medföra onödiga störningar i förhållandet mellan länspolischef och lokal polischef och föreslagit att högst en viss kvot av den lokala styrkan skall kunna tas i anspråk av läns-

polischefen för uppgifter utom distriktet. Jag anser att några begränsningar i länspolischefens handlingsfrihet i detta avseende inte bör införas. I allmänhet torde länsomfattande aktioner kunna förberedas på sådant sätt att polismästarna i god tid kan underrättas om tidpunkten för dem och så att den ordinarie verksamheten i polisdistrikten kan anpassas därefter. För planläggningsarbetet och inte minst med hänsyn till länspolischefens eget ansvar för polisverksamheten är det också angeläget att länspolischefen, när behov uppstår att disponera om personal från ett distrikt till ett annat, såvitt möjligt samråder med vederbörande polismästare, så att dessa får tillfälle att framlägga sina synpunkter. Tillkallande av förstärkning polisdistrikten i länet emellan bör i regel ske genom länspolischefen, som alltid bör ha överblick över länets samlade polisstyrkor. Länspolischefen bör även i viss omfattning, när resurserna så tillåter, kunna medge att personal ur länets styrkor används utom länet. När förhållandena så påkallar, måste länspolischefen också på eget ansvar kunna anhålla om polisförstärkning från annat län. Gäller det kommenderingar av större omfattning eller för längre tid torde beslutanderätten i fråga om tillkallande av polisförstärkning från annat län böra ankomma på rikspolisstyrelsen såsom samordnande organ efter samråd med vederbörande länsstyrelser. Polisförstärkningar mellan länen torde oftast komma i fråga vid sådana landsomfattande aktioner avseende trafikövervakning eller brottsbekämpande verksamhet, som initieras och ledes av rikspolisstyrelsen enligt dess instruktion. Att styrelsen vid sådana aktioner måste kunna disponera över hela landets polisstyrkor är nödvändigt för att inte den med polisreformen åsyftade ökade effektiviteten av polisverksamheten skall utebli. Jag avser att i samband med behandlingen av rikspolisstyrelsens uppgifter och befogenheter närmare utveckla min ståndpunkt beträffande denna fråga. Med anledning av vissa remissinstansers uppfattning att det bör vara länsstyrelsen förbehållet att alltid bestämma över polisstyrkorna i länet och att rikspolisstyrelsen enligt beredningens förslag får för stora befogenheter gentemot länsstyrelsen vill jag för min del framhålla, att det primära ansvaret för polisväsendet måste ligga på länsplanet men att den av statsmakterna beslutade organisationen av polisväsendet kräver en viss central planläggning och ledning för att kunna fungera rationellt.

Länspolischefens operativa ledningsuppgifter bör i huvudsak avse polisiära åtgärder för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet — varvid särskilt trafikövervakningen utgör en betydelsefull uppgift — brottsutredande verksamhet, hjälp- och efterforskningsverksamhet samt den s. k. särskilda polisverksamheten. Till hans uppgifter torde vidare böra hänföras polispersonalens fortbildning. Jag kan ansluta mig till vad beredningen anfört om länspolischefens befogenheter och uppgifter i dessa verksamheter. Jag vill framhålla att beredningens uppräkning av operativa eller tekniska polisärenden självfallet inte får anses vara uttömmande.

I fråga om beslutsordningen i länsstyrelsen i ärenden som angår själva

polisverksamheten finner jag i likhet med beredningen och flertalet remissmyndigheter att det i princip bör ankomma på länspolischefen att vara ensam beslutande. Uppgiften att svara för polisverksamheten i länet är till sin natur en chefsuppgift, som enligt min mening inte lämpar sig för ett föredragningssystem. Länspolischefen fattar i denna verksamhet sina beslut på länsstyrelsens vägnar och jag kan därför inte biträda den uppfattning, som vid remissbehandlingen från några håll framförts, att det i detta avseende skulle råda någon dualism mellan länspolischefens beslut och länsstyrelsens.

Även om jag sålunda anser, att länspolischefen i princip skall handla självständigt, bör landshövdingen i vissa särskilda situationer ha möjlighet att överta polisledningen. Att preciserat ange, i vilka situationer landshövdingen bör kunna ingripa, torde inte vara möjligt. Som beredningen framhåller bör det vara fråga om allvarligare ordningsstörande händelser, eller händelser av annat slag som fordrar extraordinär polisverksamhet. Det torde få ankomma på landshövdingen att avgöra i vilka situationer han själv bör ingripa. Självfallet bör landshövdingen i sådana situationer även kunna överta det direkta befälet över länets polisstyrkor.

Vid inträffade händelser, när det kan vara tveksamt om polisiära åtgärder skall vidtagas, bör ärendet också underställas landshövdingens prövning. I vissa lägen kan polisverksamheten bli beroende av vilka åtgärder som från social eller annan allmän synpunkt är lämpliga. Vilka åtgärder, som bör vidtagas i sådana undantagsfall, bör det i länsstyrelsen ankomma på landshövdingen att besluta om. Vid förfall för landshövdingen bör länspolischefen i dylika fall rådgöra med landssekreteraren.

För att landshövdingen skall få kännedom om polisverksamheten i länet torde länspolischefen opåmint böra underrätta landshövdingen om polisväsendets tillstånd, förestående polisuppgifter av väsentlig vikt och händelser som kan erfordra landshövdingens särskilda ingripande.

När det gäller sättet för länspolischefens inordnande i länsstyrelsen har beredningen med hänsyn till arten och omfattningen av länspolischefens polisiära uppgifter övervägt om en särskild polisavdelning eller en särskild polissektion borde inrättas i länsstyrelsen. Beredningen har emellertid funnit starka skäl tala för att man i avvaktan på resultaten av pågående utredningar om ny länsindelning och formerna för den framtida länsförvaltningen bör inskränka de organisatoriska nyordningarna vid länsstyrelserna till vad som är direkt erforderligt för polisreformens genomförande och för tillskapandet av en stark polisledning på länsplanet. Med nu angivna utgångspunkt har beredningen funnit att länspolischefen bör inordnas i länsstyrelsen utan att därför bildas någon ny organisatorisk enhet av sektions- eller avdelningskaraktär för polisärenden. Jag delar helt beredningens uppfattning på denna punkt. I likhet med beredningen förordar jag att länspolischefen ges en i förhållande till de nuvarande avdelningarna, landskansliet och landskontoret, fristående ställ-

ning men med föredragningsskyldighet i vissa ärenden på landskansliet. Beträffande länspolischefens ställning som tjänsteman i länsstyrelsen kan jag i stort sett ansluta mig till vad beredningen föreslagit. Han bör sålunda handha ledningen av polisverksamheten i länet. Han bör därjämte i länsstyrelsen i egenskap av föredragande antingen bereda och föredraga eller själv avgöra sådana ärenden, som avser den administrativa ledningen av polisväsendet samt de övriga länsstyrelseärenden, som tillförs hans handläggning. För handläggningen av polischefsärendena bör till länspolischefens förfogande finnas en särskild expedition. I de ärenden som länspolischefen handlägger som föredragande i länsstyrelsen, bör det däremot ankomma på personalen på den sektion, till vilket ärendet hör, att lämna länspolischefen erforderligt biträde. Vidare bör länspolischefen enligt min mening ha sitt ämbetsrum i länsstyrelsens lokaler.

Beträffande vissa spörsmål, som upptagits vid remissbehandlingen av beredningens förslag i denna del, vill jag anföra följande.

Några remissmyndigheter, som föreslagit att en särskild polissektion skall inrättas, har motiverat sina förslag med att vid en sådan organisation länspolischefens uppgifter helt skulle kunna avgränsas från andra sektioners. Även vid det av mig förordade sättet för länspolischefens inordnande i länsstyrelsen bör hans uppgifter preciserat kunna anges i vederbörande länsstyrelses arbetsordning. Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att de administrativa ärenden, som beredningen funnit vara av sådan beskaffenhet att de fordrar polisiär sakkunskap hos föredraganden, överförs till länspolischefens handläggning. Dessa ärenden bör i allmänhet handläggas som sektionsärenden med länspolischefen som beslutande sektionschef. Vissa mera kvalificerade ärenden synes dock böra avgöras som landshövdingärenden med länspolischefen som föredragande. I likhet med vissa remissinstanser anser jag inte lämpligt att länspolischefen belastas med sådana enmansärenden som för närvarande handläggs av landskanslist som ensam beslutande.

Spörsmålet om vem som vid förfall för länspolischefen i län där biträdande länspolischef inte finns bör handlägga polischefsärendena har uppmärksammats vid remissbehandlingen. Flera remissinstanser har härvid föreslagit att den lämpligaste polismästaren i länet skall förordnas härtill. Då i princip länspolischefsbefattningen aldrig bör hållas obesatt anser jag för egen del praktiska skäl tala för att vid kortare förfall för länspolischefen, högst ett par veckor, polismästaren i residensstaden bör inträda som vikarie. I andra fall bör den polismästare eller annan, som länsstyrelsen finner lämpligast, förordnas. De övriga ärenden länspolischefen har att handlägga i landskansliet bör vid förfall för länspolischefen ankomma på den tjänsteman vid länsstyrelsen som länsstyrelsen förordnar därtill.

I ett avseende kan jag inte biträda beredningens förslag i fråga om länspolischefens ställning i länsstyrelsen och hans befogenheter. Vad avser de administrativa polisärendena föreslår beredningen att länspolischefen i för-

hållande till den personal, som på vederbörande sektion skall biträda honom, skall äga samma befogenheter som ankommer på sektionschef. Denna personal lyder närmast under chefen för sektionen i fråga och därutöver under landssekreteraren. I likhet med några remissmyndigheter kan jag inte förorda att ett dubbelt chefsskap över personalen tillskapas. Jag förordar i stället att länspolischefens ställning som föredragande i landskansliet löses enligt samma regler som gäller för vägdirektören och andra föredragande utanför landskansliet.

Jag övergår härefter till beredningens förslag om särreglering av polischefens ställning i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Vad först beträffar polischefen i Stockholm ansluter jag mig till beredningens förslag. Polischefen i Stockholm bör sålunda i operativt hänseende ges samma ställning som länspolischef, vilket innebär att ansvaret för och ledningen av polisväsendet i staden bör ankomma på polischefen. Överståthållarämbetets funktion som högsta polismyndighet i avseende på den egentliga polisverksamheten bör tillgodoses därigenom att överståthållaren på samma sätt som nyss föreslagits beträffande landshövdingarna i vissa utomordentliga situationer bör kunna överta ledningen av denna verksamhet. Ansvarsförhållandet mellan överståthållarämbetet och polischefen bör självfallet komma till uttryck i instruktionen för överståthållarämbetet.

Med hänsyn till omfattningen av polisverksamheten i Göteborg och Malmö och dessa städers i vissa avseenden särpräglade karaktär föreslår beredningen att de undantas från länspolischefens i Göteborgs och Bohus respektive Malmöhus län verksamhetsområde. Vad som beträffande Stockholm sagts om polischefens ansvar och ledning av polisverksamheten bör enligt beredningens mening äga motsvarande giltighet med avseende på polischefens i Göteborg och Malmö ansvar och ledning. Ärenden som berör länspolischefen och polischefen gemensamt föreslås vidare böra handläggas i samma ordning, som kommer att gälla olika länspolischefer emellan. Vid remissbehandlingen har skiftande ståndpunkter intagits beträffande dessa frågor. Vad avser polisorganisationen i Göteborg anser samtliga remissmyndigheter att en viss särorganisation är nödvändig. Beträffande frågan däremot hur denna särorganisation skall utformas är meningarna delade. Statskontoret anser att polischefen i Göteborg direkt under länsstyrelsen bör svara för polisverksamheten i staden men att den operativa samordningen mellan staden och länet bör ske genom länspolischefens försorg. Några remissmyndigheter, däribland länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, anser att polischefen i Göteborg tillika bör åläggas att vara länspolischef. Vad avser polisorganisationen i Malmö anser statskontoret och länsstyrelsen i Malmöhus län att någon särorganisation inte är befogad, medan föreningen Sveriges polismästare anser att länspolischefsuppgifterna bör läggas på polischefen i staden.

För egen del får jag anföra följande. Såväl i Göteborg som i Malmö föreligger en befolkningskoncentration, som måste skapa speciella problem i

fråga om den operativa ledningen av polisarbetet. För att bemästra arbetsuppgifterna krävs i dessa städer en starkt utbyggd polisorganisation och en ledning, som självständigt kan samverka med andra myndigheter och organ. Jag finner därför erforderligt att polischefen i dessa städer ges en helt självständig ställning. Polisuppgifterna i storstäderna är särpräglade och chefskapet över dessa städers poliskårer torde inte gärna kunna förenas med andra tidskrävande och artskilda uppgifter. Vad Göteborgs och Bohus län beträffar har ifrågasatts om länspolischefens arbetsuppgifter, därest staden Göteborg undantas från hans operativa arbetsområde, skall bli av den omfattningen att de jämte hans administrativa uppgifter skulle ge honom full sysselsättning. Häremot vill jag framhålla att såsom polisberedningen påpekat återstoden av länet har större befolkning än flera andra län med egen länspolischef. Vidare medför industrialiseringen i länet utanför Göteborg att invånarantalet i länet — Göteborg oräknat — kan beräknas stiga avsevärt under de närmaste åren, vilket kan förväntas i än högre grad bli fallet i samband med en ny länsindelning. Härtill kommer de speciella polisiära problem, som turismen i ett län med öppna gränser mot Norge och Danmark för med sig. Även Malmöhus län torde befolkningsmässigt komma att öka och även i detta län skapar turismen särskilda problem utanför staden Malmö. Vidare har Malmöhus län utom Malmö polisdistrikt ungefär 120 000 invånare mera än distriktet, varför polisverksamheten även i länet utom Malmö är av betydande omfattning med många samordningsproblem. Lösandet av samordningsfrågorna torde inte försvåras av att polischefen i Malmö i förhållande till länspolischefen intar en självständig ställning. De för länet gemensamma styrkor, som blir placerade i Malmö polisdistrikt, bör nämligen stå direkt under länspolischefens befäl. Med fog torde kunna antagas, att länspolischeferna i de båda länen i den av beredningen föreslagna särorganisationen kommer att få full sysselsättning. Det kan även med skäl förväntas att landsbygdens och de mindre tätorternas polisverksamhet kommer att främjas om i ettvart av de båda länen finns en länspolischef, som kan samordna och leda denna verksamhet. På anförda skäl anser jag mig böra förorda beredningens förslag beträffande polischefens ställning i Göteborg och Malmö och den särorganisation som föreslås för de båda länen, vilket för övrigt nära överensstämmer med den nuvarande organisationen.

Mot vad beredningen i övrigt anfört om handhavandet i storstäderna av rekryteringsärenden och övriga administrativa ärenden har jag inte funnit anledning till erinran. Vad avser polischefens i Stockholm, Göteborg och Malmö befattning med petitaärendena föreslår beredningen att han skall lämnas tillfälle att närvara vid föredragningen av dessa i överståthållarämbetet respektive vederbörande länsstyrelse med rätt att anmäla avvikande mening. Såsom överståthållarämbetet anmärker har polischefen vid tiden för ämbetets handläggning av petitaärendet redan för sin del fattat ställning

i ämnet och bör därför inte tillerkännas reservationsrätt emot ämbetets yttrande i dylikt ärende. Samma inskränkning bör gälla för polischeferna i Göteborg och Malmö.

Länsstyrelsens i Gotlands län yrkande att med polischefstjänsten i Gotlands län skall förenas ställningen som länspolischef kan jag inte biträda. Däremot bör såsom tidigare nämnts åt polismästaren uppdras att biträda länsstyrelsen i polisfrågor. Jag anser mig inte heller böra förorda att i Jämtlands län tillskapas en särorganisation.

I fråga om den ekonomiska administrationen av polisväsendet föreslår beredningen att huvuddelen av denna förläggs till länsstyrelserna. Jag finner också riktigt att så sker. I länsstyrelsernas landskontor finns redan i kameralsektionen personal som har all den kamerala kunskap och erfarenhet som är nödvändig för att handha dessa uppgifter. Vissa remissinstanser har ansett det föga rationellt att splittra vissa arbetsuppgifter mellan de regionala och centrala myndigheterna. Jag vill därför här framhålla att man inom statsförvaltningen med gott resultat redan prövat bl. a. central löneuträkning och löneutbetalning. Genom centralisering av bestyret med uträkning och utbetalning av löner kan för rationalisering av arbetet försvarets civilförvaltnings datamaskinanläggning utnyttjas. En viktig fördel i samband härmed är också, att en enhetlig tillämpning av de för polisväsendet gällande avlöningsförfattningarna härigenom kan åstadkommas. Rationellt måste även vara att rikspolisstyrelsen handhar inköp av viss teknisk och polisiär materiel. Förutom att inköpen härigenom kan koncentreras och göras enhetliga fordras för bedömningen av behovet av materielen och dennas ändamålsenlighet särskild sakkunskap, som i allmänhet inte finns hos länsstyrelserna. Även rent ekonomiska skäl talar för en sådan ordning. Vidare torde statförslagens sammanställning i rikspolisstyrelsen i hög grad underlätta departementens budgetarbete. Den ordning som föreslagits beträffande länen synes inte böra gälla överståthållarämbetet. Såsom överståthållarämbetet anför är förutsättningarna för att överta nya ekonomiska administrationsuppgifter annorlunda vid ämbetet än vid länsstyrelsernas landskontor. Jag finner i likhet med ämbetet, att polisverket i Stockholm bäst torde tillförsäkras en snabb och effektiv ekonomisk administration, om verket självt får handha sina avlönings- och omkostnadsanslag, och förordar därför en sådan lösning.

Vad gäller personaltilldelningen har remissmyndigheterna överlag uttalat att de anser beredningens förslag vara för knappt. I fråga om länspolischefens biträdespersonal begär många länsstyrelser ett i förhållande till förslaget utökat antal tjänster, bl. a. såsom biträdande länspolischef och polisintendent och när det gäller den förstärkningspersonal, som avses för landskontoren, framförs flera krav på arbetskraftsförstärkningar utöver beredningens förslag.

Jag finner det för närvarande vara vanskligt att uttala mig om huruvida

beredningens bedömanden i fråga om arbetskraftsbehovet är realistiska. En säker grund för bedömandet torde inte stå att vinna förrän den nya organisationen fungerat någon tid. Medel för tillfällig personal måste därför ställas till länsstyrelsernas förfogande i viss utsträckning.

Mot bakgrunden av det anförda föreslår jag att vid länsstyrelserna inrättas, med placering på länspolischefernas expeditioner i ettvart av samtliga län utom Gotlands län, en tjänst som länspolischef och i ettvart av Stockholms, Östergötlands, Malmöhus och Norrbottens län en tjänst som biträdande länspolischef. Behovet av biträdespersonal beräknar jag till 26 biträden i kontorskarriären.

Behovet av fast personal som personalförstärkning vid landskontoren finner jag böra beräknas till 23 förste landskanslister samt 13 biträden i kontorskarriären.

Jag föreslår att den regionala polisorganisationen utformas i enlighet med vad jag här anfört. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att i sedvanlig ordning besluta om de instruktionsändringar m. m. som är erforderliga för förslagens genomförande samt meddela erforderliga föreskrifter rörande verksamheten.

Rikspolisstyrelsen

Utredningsarbete m. m.

I *1962 års principproposition* förordas att en central polismyndighet skall inrättas i anslutning till förstatligandet. Det anses uppenbart att det centrala organet bör vara en från Kungl. Maj:ts kansli fristående myndighet, organiserad i huvudsak på samma sätt som de statliga verken i övrigt. Härigenom skänker man landets polisorganisation erforderlig stadga och fasthet samtidigt som möjlighet öppnas att på en hand samla riksfrågor, som nu handläggs av olika organ. Det centrala organet bör ej vara en chefsmyndighet i egentlig mening. Dess verksamhet bör huvudsakligen vara inspekterande, rådgivande och samordnande. Skäl anföres dock för att det centrala organet bör få möjlighet att på vissa områden ge direktiv om hur polisverksamheten skall bedrivas och att utöva viss ledning av polisarbetet. Bland de verksamhetsområden där sådana möjligheter kan vara befogade nämnes främst trafikövervakningen. Centralorganet bör sålunda kunna ge direktiv exempelvis om att trafikövervakningen under viss tidsperiod skall inriktas på vissa särskilt farliga beteenden i trafiken. Skulle gemensamma aktioner behöva företagas, som kräver samverkan över länsgränserna, bör det centrala organet ha möjlighet att i vissa situationer taga ledningen av verksamheten. Även för bekämpningen av vissa brottstyper anses mycket stå att vinna genom central dirigering. Detta gäller särskilt viss brottslighet som i allmänhet inte kan sägas vara knuten till viss plats, såsom exempelvis

illegal narkotikahandel, järnvägs- och poststölder samt valutabrott. Riksomfattande åtgärder har också visat sig erforderliga i fråga om den verksamhet som bedrivs för att hindra och uppdaga spioneri och annan olovlig underrättelseverksamhet.

Vad angår det centrala organets arbetsuppgifter i övrigt förordas i propositionen att till det centrala organet överföres dels den verksamhet, som i organisatoriska och andra hänseenden nu ankommer på polisväsendets organisationsnämnd, och dels de funktioner, som utövas av statens kriminaltekniska anstalt med avseende å registrering, kontakter med utländska polismyndigheter samt övrig verksamhet av liknande art. Därjämte kan övervägas att till nämnda organ hänföra viss utlänningskontroll och åt denna myndighet anförtro uppgiften att utgiva en tidskrift för polisväsendet. Statens polisskola förutsättes bestå som en självständig, Kungl. Maj:t direkt underställd institution.

Med hänsyn till arbetsuppgifternas omfattning och karaktär föreslås i propositionen för det centrala organet benämningen rikspolisstyrelsen. På grund av mångfalden av ansvarsfulla uppgifter, som kommer att vila på rikspolisstyrelsen, föreslås dess chef erhålla generaldirektörs ställning med benämningen rikspolischef. Vidare uttalas att lekmannainslag bör finnas på det centrala planet. Det framhålles, att det är av största vikt, att ett centralt polisorgan, vartill motsvarighet tidigare saknats i vårt land, redan från början får en fast medborgerlig förankring. Det förordas att rikspolisstyrelsen skall bestå av rikspolischefen såsom ordförande samt ett antal lekmän såsom ledamöter. Beträffande de frågor som gäller rikspolisstyrelsens organisation i övrigt och ordningen för ärendenas handläggning inom styrelsen tages inte närmare ställning utan anses dessa spörsmål böra övervägas under det fortsatta organisations- och planläggningsarbetet.

Statsutskottet fann inte anledning till erinran mot de allmänna riktlinjer som i propositionen angivits rörande centralorganets uppgifter. En väsentlig fråga fann utskottet vara att närmare klarlägga i vilka konkreta fall man från rikspolisstyrelsens sida skall utöva en direkt operativ ledning av polisarbetet. Utskottet, som ansåg att centralmyndigheten såsom föreslagits borde organiseras efter mönster av de centrala ämbetsverken, hälsade med tillfredsställelse förslaget om lekmannamedverkan i rikspolisstyrelsen. Tjänstetiteln för verkschefen borde bestämmas i samband med ställningstagandet till kommande förslag om rikspolisstyrelsens organisation. *Riksdagen* biträdde utskottets utlåtande.

I *direktiven för polisberedningen* anföres att beredningen med ledning av de i propositionen gjorda uttalandena om huvuduppgifter och befogenheter för rikspolisstyrelsen bör utarbeta förslag, i vilket i detalj anges styrelsens arbets- och kompetensområde. Beredningen skall därvid överväga bl. a. huruvida till styrelsen bör hänföras viss utlänningskontroll. På grundval av de sålunda preciserade arbetsuppgifterna bör beredningen framlägga för-

slag i fråga om styrelsens organisation samt ordningen för ärendenas handläggning inom styrelsen. Även förslag till personalstat bör upprättas.

Polisberedningens förslag beträffande rikspolisstyrelsens organisation och beträffande polisens befattning med utlänningskontrollen har redovisats i betänkandena nr 3 och 4.

Över betänkande nr 3 angående rikspolisstyrelsens organisation har yttranden avgivits av överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samtliga län. Överståthållarämbetet har bifogat yttrande av polismästaren i Stockholm. Vid länsstyrelsernas i Stockholms, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län har fogats yttranden från landsfogdarna i länen. Yttranden från länsavdelningarna av föreningen Sveriges landsfiskaler har fogats till yttrandena från länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands och Skaraborgs län. Vid yttrandet från länsstyrelsen i Östergötlands län har jämväl fogats yttranden av svenska polisförbundets länskommitté i länet samt av polismästarna i Linköping och Norrköping.

Yttranden har vidare avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket och riksåklagarämbetet, till vars remissvar fogats yttranden från statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, överbefälhavaren, styrelsen för statens polisskola, statens kriminaltekniska anstalt, statens utlänningskommission, 1962 års polisutbildningskommitté, utlänningsutredningen, landsorganisationen i Sverige, tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S), Sveriges akademikers centralorganisation, föreningen Sveriges landsfogdar, föreningen Sveriges polismästare, föreningen Sveriges stadsfiskaler, föreningen Sveriges landsfiskaler och Sveriges juristförbund. Yttrandet från TCO-S har avgivits gemensamt för TCO och de anslutna förbunden, svenska polisförbundet, statstjänstemannaförbundet och Sveriges kommunaltjänstemannaförbund.

Yttranden över betänkande nr 4 angående polisens befattning med utlänningskontrollen har avgivits av statskontoret, arbetsmarknadsstyrelsen, socialstyrelsen, statens utlänningskommission, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, utlänningsutredningen, svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige, tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S) efter samråd med berörda TCO-förbund, Sveriges akademikers centralorganisation och föreningen Sveriges landsfiskaler. Vid remissinstansernas utlåtanden har yttranden fogats av överståthållarämbetet från polismästaren i Stockholm, av länsstyrelsen i Stockholms län från landsfogden i länet och landsfiskalen i Sigtuna distrikt, av länsstyrelsen i Malmöhus län från landsfogden i länet, poliskamrarna i Malmö och Hälsingborg, polischefen i Trelleborg samt föreningen Malmöhus läns landsfiskaler och av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län från polismästaren i Göteborg samt kriminalpolisintendenten därstädes.

Polisberedningen

Rikspolisstyrelsens uppgifter och befogenheter

Allmänt

Den polisiära verksamheten i central instans torde till väsentlig del komma att hänföra sig till uppgifter av rådgivande och samordnande karaktär. En förvaltningsgren av den storlek som polisväsendet utgör medför även omfattande administrativa uppgifter. Ett särskilt problem uppkommer härvid i fråga om förhållandet mellan centralorganet och länsstyrelsen. Den verksamhet det här gäller är ofta av den art att det inte är tillfyllest med allmänna råd och anvisningar. Vissa frågor måste stundom bedömas från mera interlokala behovs- och lämplighetssynpunkter eller kräver för sin lösning kännedom om förhållandena på andra orter. För bedömanden som grundar sig på allmänna ekonomiska förhållanden erfordras i allmänhet sådan överblick som i regel endast kan vinnas i den centrala instansen. Det är sålunda nödvändigt att i vissa avseenden tillerkänna centralorganet en överordnad ställning med rätt att meddela bindande allmänna anvisningar.

Rikspolisstyrelsens huvuduppgift bör vara att närmast under Kungl. Maj:t ansvara för polisverksamhetens upprätthållande samt dess planering och rationalisering. För fullgörande av denna uppgift bör det åligga styrelsen att med uppmärksamhet följa förhållandena och utvecklingen inom polisens verksamhetsområde.

I sin verksamhet bör styrelsen samverka med andra myndigheter, vilkas verksamhetsområden står nära polisens verksamhetsområde. I detta hänseende framhålls särskilt att styrelsen bör i samråd med riksåklagarämbetet verka för befordran av samarbetet mellan polisväsendet och åklagarväsendet.

Beredningens förslag beträffande de funktioner som bör ankomma på rikspolisstyrelsen innebär följande.

Trafikövervakning och annat trafiksäkerhetsarbete

Den operativa ledningen av trafikövervakningen skall ankomma på länspolischefen. Denne skall intaga en självständig ställning i operativt avseende för att kunna utöva en effektiv ledning av trafikövervakningen. Ett rationellt utnyttjande av polispersonalen efter förstatligandet förutsätter emellertid enligt beredningens uppfattning att trafikövervakningen planläggs inte endast för distrikten och länen var för sig utan även i större sammanhang. För att trafikövervakningen effektivt och smidigt skall kunna anpassas efter trafikens aktuella struktur och inträffade förändringar ifråga om trafikolycksfrekvensen bör den centrala myndigheten på grundval av vägtrafiksituationen ange den allmänna inriktningen av trafikövervakningen. Detta innebär bl. a. att myndigheten bör meddela råd och anvisning-

ar i syfte att inrikta den dagliga trafikövervakningen på de förhållanden som är särskilt vådliga från trafiksäkerhetssynpunkt. För att kunna fullgöra detta krävs av det centrala organet ett nära samarbete med samtliga de myndigheter, institutioner och organisationer, vilkas verksamhet på ett eller annat sätt har beröring med trafiksäkerhetsfrågor.

Noggrann uppmärksamhet måste enligt beredningens mening också från centralt håll ägnas den tekniska materielens verkningssätt och metoderna för trafikövervakningens bedrivande. Innan inköp av trafikövervakningsmateriel sker bör myndigheten föranstalta om ingående prov. Främst bör dessa prov syfta till att utröna materielens praktiska användningsmöjligheter, dess driftsäkerhet och hållbarhet, relationerna mellan kostnader och den effekt som kan förväntas, samt materielens tillförlitlighet från rättssäkerhetssynpunkt. Även beträffande övervakningsmetoderna bör försök från centralt håll bedrivas i syfte att åstadkomma en ökad effekt av övervakningen.

Beredningen anser i enlighet med vad som framhållits i propositionen 1962: 148 att skäl kan anföras för att det centrala organet bör få en begränsad möjlighet att ge direktiv om hur polisverksamheten skall bedrivas på trafikområdet och att utöva viss ledning av polisarbetet. Sålunda kan verksamheten under vissa perioder behöva inriktas på bestämda typer av trafikfarliga förseelser i form av razzialiknande övervakningsaktioner, som omfattar hela riket eller vissa delar av riket. Sådana aktioner, vilka för närvarande i stor utsträckning samordnas av statspolisintendenten, kan avse efterlevnaden av bl. a. följande bestämmelser: stoppskyldighet vid huvudled, stannande och uppställning av fordon, omkörning, belysnings- och reflexanordningar på fordon, korsning i samma plan mellan väg och järnväg, fordons bromsanordningar samt cykel- och mopedtrafik. Stundom kan trafikövervakningen i ökad grad böra inriktas på kontroll av fordonsförarnas nykterhet och behörighet att framföra fordon av visst slag. Vid en central samordning av nämnda aktioner måste den centrala myndigheten äga direktivrätt i förhållande till vederbörande länspolischefer och polismästare. I vissa situationer, när påbjudna gemensamma övervakningsaktioner kräver samverkan över länsgränserna, bör chefen för den centrala myndigheten ha möjlighet att taga ledningen av verksamheten eller uppdraga åt någon befattningshavare i styrelsen eller åt viss länspolischef att fullgöra denna uppgift.

Den inspektionsverksamhet, som på trafiksäkerhetsområdet bör ankomma på det centrala organet, torde få innebära kontroll av att personal och materiel får en tillfredsställande användning och att överhuvudtaget de trafikövervakande åtgärderna samordnas.

Uppgifter beträffande bevakningstjänsten i övrigt

Frågan om vilken bevakningsmetodik som under olika förhållanden ger

det bästa utbytet, har hittills inte ägnats tillräcklig uppmärksamhet. Denna fråga blir särskilt aktuell vid centralisering av polisverksamheten. Det bör härvid enligt beredningen ankomma på rikspolisstyrelsen att utfärda råd och anvisningar angående valet av lämplig bevakningsmetod.

Rikspolisstyrelsen bör vidare sörja för att varje polisdistrikt får så stor del av den tillgängliga personalen som svarar mot distriktets andel i den totala arbetsbördan. Det bör härvid ankomma på styrelsen att med ledning av vissa faktorer såsom befolkningsmängd, trafikintensitet, antal registrerade motorfordon, antal anmälda brott o. s. v., försöka utarbeta vissa normer till hjälp för bestämmande av det antal polismän, som behövs för att upprätthålla en tillfredsställande bevakning. Den personal, som finns inom ett polisdistrikt, kommer att fördelas till tjänstgöring efter det bevakningsbehov, som föreligger inom skilda patrulleringsområden under olika veckodagar och vid olika tidpunkter under dygnet. Sedan gränserna för de områden inom vilka huvudstyrkan och arbetsgrupperna i första hand skall vara verksamma fastställts torde bevakningspersonalen inom dessa områden böra fördelas till tjänstgöring med hänsyn till de geografiska och kronologiska variationerna i bevakningsbehovet. Det bör härvid ankomma på rikspolisstyrelsen att utarbeta normer och anvisningar för en ändamålsenlig fördelning av den patrullerande styrkan. På rikspolisstyrelsen bör även ankomma att genom anvisningar rikta uppmärksamheten på olika metoder för att få till stånd bättre lokal- och personkännedom i distrikten och animera polischeferna till att ägna uppmärksamhet åt denna fråga.

Utlänningskontroll

Beredningen har i denna fråga haft samråd med utlänningsutredningen. Denna utredning har enligt sina direktiv att upptaga spörsmål om de materiella bestämmelserna i utlänningslagstiftningen. Med beaktande av sina ställningstaganden härutinnan har utredningen att överväga och avge förslag om hur den s. k. inre utlänningskontrollen bör anordnas för att leda till god effekt i de hänseenden, där den är angelägen, utan att samtidigt medföra omfattande och kostnadskrävande kontrollarbete på områden av underordnad betydelse. Härvid bör, anförs i direktiven, beaktas, att vidgade möjligheter till central ledning av kontrollen torde uppkomma om föreliggande förslag om polisväsendets förstatligande realiseras. I anslutning härtill bör utredningen upptaga frågan om den lämpligaste organisationen på längre sikt av den centrala utlänningsmyndigheten med hänsyn till såväl dess kontrollerande som dess tillståndsgivande funktion.

Beredningen anser att tillståndsprövningen inom utlänningskontrollen i princip inte bör ankomma på polisen. Enligt beredningen är det nämligen angeläget, att nya ärendegrupper, som inte är av polisiär natur, inte tillförs polisen. Ifrågavarande tillståndsärenden är inte av sådan natur. Vad nu sagts bör dock inte hindra den av praktiska skäl betingade ordningen

att de lokala polismyndigheterna såsom f. n. får pröva okomplicerade ärenden.

När det gäller den del av utlänningskontrollen, som avser övervakning av utlänningslagstiftningens efterlevnad, är det otvivelaktigt en uppgift av rent polisiärt slag. Den bör alltså i princip handhas av polisen. I enlighet härmed bör den yttre utlänningskontrollen utövas av de lokala polismyndigheterna under ledning av rikspolisstyrelsen.

Beträffande den inre utlänningskontrollen förordar utlänningsutredningen på nuvarande stadium av sitt arbete en uppdelning av funktionerna. Kontrollen över viseringsfria utlänningar utan uppehållstillstånd skall sålunda helt ankomma på de lokala polismyndigheterna medan kontrollen i övrigt fortfarande skall tillkomma utlänningskommissionen. I avbidan på att utredningen framlägger sina definitiva förslag beträffande organisationen av utlänningskontrollen tillstyrker beredningen att uppgifterna inom den inre utlänningskontrollen från och med den 1 januari 1965 under en övergångstid fördelas mellan polisorganen och utlänningskommissionen på sätt utredningen förordat. Beredningen förutsätter emellertid därvid att den centrala ledningen av polisarbetet inom utlänningskontrollen helt skall tillkomma rikspolisstyrelsen och att utlänningskommissionens befattning med polismyndigheterna endast skall avse de hänvändelser, som registergranskningen kan föranleda.

Vad gäller den mera slutgiltiga organisationen av den inre utlänningskontrollen anser beredningen att även denna kontroll odelat bör anförtros polisen. Så länge ett centralt polisorgan saknats, har det varit nödvändigt att utlänningskommissionen handhaft även sådana uppgifter inom utlänningskontrollen. Sedan rikspolisstyrelsen inrättats, är det emellertid av principiella och praktiska skäl olämpligt att annat centralt organ sysslar med polisuppgifter. Beredningen har emellertid med tanke på utlänningsutredningens uppdrag ansett sig inte böra nu framlägga förslag om att helt överföra även den inre utlänningskontrollen till polisen.

Den mera begränsade reform, som beredningen fört fram som en temporär lösning, medför i och för sig ingen större ökning av polisens uppgifter på lokal- och regionalplanen, eftersom också utlänningskommissionen i sin verksamhet måst repliera på polisen. Däremot skapas genom polisens förstatligande bättre förutsättningar att effektivera både den yttre och den inre kontrollen. Det är, inte minst efter det att de nordiska länderna beslutat godtaga identitetskort i stället för pass, angeläget att de ökade möjligheterna tillvaratages, bl. a. genom att polisens spaningsverksamhet på ifrågavarande område intensifieras. På rikspolisstyrelsen skall redan från och med den 1 januari 1965 ankomma bl. a. att meddela instruktioner, råd och anvisningar rörande utlänningskontrollen samt vidtaga åtgärder för att tillgodose uppkommande personalbehov för verksamheten.

Brottspreventiv verksamhet

Av de erfarenheter som vunnits vid poliskårer i utlandet framgår bl. a. att den brottsförebyggande verksamheten från polisens sida numera blivit ett så omfattande och komplicerat arbetsfält att det inte längre effektivt kan bedrivas genom enstaka insatser. För att nå full verkan krävs bl. a. att de brottsförebyggande åtgärderna i form av varningar och upplysningar, råd och anvisningar, verkligen når ut till den stora allmänheten. Detta kan endast åstadkommas genom en rad centralt ledda insatser, där man t. ex. i görligaste mån genom bistånd av massmedia som press, TV, radio och film ger maximal spridning åt upplysningsmaterialet.

Den brottsförebyggande verksamheten bör enligt beredningen ledas av rikspolisstyrelsen och omfatta bl. a.: en central kartläggning av hela verksamhetsområdet, observation av brottslighetsutvecklingen för att med hänsyn till dess skiftningar genomföra och animera till åtgärder centralt, regionalt eller lokalt samt över huvud taget svara för att hela verksamheten bedrivs systematiskt. Även erfarenheter från utlandet bör följas uppmärksamt och nyttiggöras. Verksamheten bör bedrivas genom att man till polisdistrikten distribuerar material och underlag av skilda slag jämte uppslag, råd och anvisningar för den brottsförebyggande verksamheten.

Rikspolisstyrelsens uppgift beträffande den socialpolisiära verksamheten är enligt beredningens mening att arbeta för en rationell organisatorisk uppbyggnad och vidareutveckling av polisdistriktens socialpolisiära verksamhet, att inhämta och vidarebefordra vunna rön och erfarenheter till gagn för en effektivering av arbetsmetoderna samt att genom insatser på högsta nivå verka för att en fruktbärande kontakt mellan egna verksamhetsgrenar och andra myndigheter, organisationer o. d. upprätthålls och vidgas.

Brottsutredande verksamhet

Utöver den samordnande verksamhet som för närvarande fungerar inom statspolisen — i huvudsak avseende kassaskåpsinbrott, transportförluster genom brottslig gärning vid statens järnvägar, illegal narkotika- och sprithantering, stölder i samband med postbefordran samt valutabrott och varusmuggling — föreligger enligt beredningen ett klart behov av centralisering av spaning och utredning beträffande den mobila brottsligheten överhuvud. Behovet härav torde dock inte föreligga i lika hög grad beträffande alla former av mobil brottslighet. Den brottsspaning som i första hand bör samordnas centralt hänför sig enligt beredningens mening till brottstyperna rån och liknande brott mot åldringar, bedrägerier medelst förfalskning av ordersedlar, förskingring av handpenning i samband med försäljning av vissa varor samt vissa typer av grövre stölder (inbrott i förråd, kiosker o. s. v.). Det torde emellertid få ankomma på det centrala organet att i vad avser de skilda formerna av brottslighet närmare bedöma

behovet av en sådan centraliserad spaning samt härvid även ange riktlinjerna för de lokala polismyndigheternas uppgiftsskyldighet till det centrala spaningsregistraturet.

Uppenbarligen föreligger beträffande samtliga nu nämnda uppgifter av samordnande karaktär ett starkt behov av centraliserad polisledning. Då det här ofta är fråga om svårbemästrade uppgifter torde ansvaret och ledningen för den riksomfattande spaningen få ankomma på rikspolisstyrelsen, som till sitt förfogande för detta ändamål kommer att behöva specialutbildad personal. Den centrala ledningen måste i dessa hänseenden även vara utrustad med nödiga befogenheter. För sin ändamålsenliga behandling kräver uppgifterna, att rikspolisstyrelsen kan centralt dirigera spanings- och utredningsarbetet eller äger bedöma huruvida uppgiften är av den art och omfattning att det centrala organet bör övertaga ledningen av spaningsarbetet.

Förutom den riksomfattande verksamheten finns såsom tidigare framhållits vid statspolisens avdelning i Stockholm tillgång till främst teknisk personal avsedd att ställas till förfogande vid utredning i fall av grövre brottslighet såsom mord och därmed jämförliga brott. Ifrågavarande personal är emellertid beroende av särskild rekvisition från vederbörande för utredningen ansvarige polischef eller denne överordnad myndighet för att kunna träda i arbete.

Med hänsyn till den arbetsinsats som i allmänhet erfordras vid spaning och utredning i samband med begångna svåruppklarade mord och grövre våldsbrott samt den stora uppmärksamhet som alltid ägnas denna brottslighet är det enligt beredningen motiverat att den centrala polisledningen kan tillhandahålla en kommission med specialtränade och samtrimmade befattningshavare, som har möjlighet att fortsätta bearbetningen av fallet även om uppklarandet dröjer länge. Redan en normal utredning av detta slag kan ofta rycka sönder dagsrutinen i ett polisdistrikt. För att en sådan kommission skall kunna arbeta framgångsrikt är det viktigt att den får tillfälle att börja sin undersökning så snart som möjligt efter brottets upptäckt. Detta önskemål är svårt att förverkliga, om biträde av kommissionen generellt skall ställas i beroende av en prövning från lokal eller regional polismyndighet. Beredningen föreslår därför att till rikspolisstyrelsens förfogande ställes en central mordkommission för utredning av mord eller eljest särskilt grova eller svårutredda våldsbrott och att styrelsen — på grundval av till central registrering anmälda brott — skall äga befogenhet att efter rekvisition eller om så i undantagsfall anses nödvändigt på eget initiativ besluta att sådan utredning skall handhavas med biträde från experter i den centrala mordkommissionen. I rikspolisstyrelsen bör finnas en befattningshavare, som kan temporärt fungera som undersökningsledare i fråga om sådan brottslig verksamhet, beträffande vilken forumfrågan är oklar eller då eljest särskilda förhållanden kräver det.

Krigsplanläggningsuppgifter och medverkan i totalförsvaret

Beredskapsplaneringen inom polisväsendet har hittills försvårats på grund av avsaknaden av en enhetlig polisledning. Större enhetlighet och viss arbetsbesparing vid varje länsstyrelse skulle enligt beredningen kunna uppnås om rikspolisstyrelsen finge till uppgift att utarbeta en för samtliga länsstyrelser gemensam stomplan samt erforderliga anvisningar för planläggningen. Sådan auktoritativ vägledning saknas för närvarande. Härutöver bör ankomma på rikspolisstyrelsen att samordna den polisiära planläggningen hos civilbefälhavarna.

Informationsverksamhet

Under en lång följd av år har från olika håll understrukits betydelsen av att åtgärder vidtas för att förbättra förhållandet mellan polisväsendet och allmänheten. Vidare har på grund av bl. a. strukturen av vårt polisväsen de problem som varit förknippade med samarbetet mellan polisväsendet och representanter för olika massmedia skiftat. När det gäller att orientera allmänheten om polisens verksamhet och skapa förståelse för dess betydelsefulla värv återstår mycket att göra. Denna uppgift anser beredningen vara ett polisiärt tjänsteintresse av yttersta vikt. Härtill kommer att man i den nya polisorganisationen måste etablera betydligt mera omfattande samarbete med allmänheten och dess många företrädare för att kunna över hela linjen bedriva brottsförebyggande arbete. Dessa insatser kräver för att nå full effektivitet en central ledning samtidigt som de olika åtgärderna förutsätter intim, lokal samverkan med allmänheten antingen via massmedia eller på andra vägar. Dessutom bör uppmärksammas det stora behov av intern information som i samband med förstatligandereformen kommer att behövas inom polisväsendet.

Polisverksamhet på grund av särskilda stadganden

Vid sidan av åliggandet att upprätthålla allmän ordning och säkerhet kommer polisväsendet även efter förstatligandet att fullgöra åtskilliga uppgifter av skilda slag. Härvid avses den verksamhet som på grund av särskilda stadganden åligger polismyndighet eller polischef, såsom skyldighet att meddela olika tillstånd, göra anmälningar och ingripanden, verkställa förpassningar och delgivningar samt lämna annan handräckning, biträda andra organ med utredningar, utfärda intyg samt göra avsyningar och besiktningar. Även om det torde vara nödvändigt att polisen i viss utsträckning även framdeles står till statliga och kommunala myndigheters förfogande såsom ett serviceorgan bör enligt beredningen uppgifter av denna art inte åläggas polisen i sådan omfattning att polisens primära uppgift att upprätthålla allmän ordning och säkerhet i mera väsentlig grad förhindras eller försvåras. Då ändringar i polisens ifrågavarande uppgifter inte nödvändigtvis anses böra genomföras före förstatligandet och

omorganisationen, bör det ankomma på rikspolisstyrelsen att efter hand upptaga dessa frågor till prövning och avgiva erforderliga förslag.

Organisations- och rationaliseringsverksamhet

Sedan polisdistriktsindelning och graden av styrkekoncentration inom polisdistrikten beslutats i samband med polisväsendets förstatligande torde det få ankomma på rikspolisstyrelsen att följa upp genomförandet av organisationsomläggningarna. Härutöver bör styrelsen genom bl. a. studier av de olika organisationsformerna ägna uppmärksamhet åt förhållanden som framdeles kan påverka utformningen av polisorganisationen och att i dessa hänseenden taga erforderliga initiativ. Styrelsens uppgifter i övrigt i vad avser organisationsarbetet torde främst bli att åvägabringa planmässighet och rationalisering inom organisationen, genom att bl. a. taga initiativ till effektiveringsåtgärder, sprida information och anvisningar om vunna rön och erfarenheter och föranstalta om försöksverksamhet på fältet då så anses lämpligt för att vinna erfarenhet om eller finslipa en ny arbetsmetod. Förutom rationaliseringsfrågor av polisiär och administrativ natur torde ett flertal frågor inom det tekniska fältet påkalla rikspolisstyrelsens uppmärksamhet. I samband med tillskapandet av en enhetlig organisation för motorfordon, radio, telex och övrig utrustning uppkommer ett starkt behov av att få till stånd rationella bestämmelser för bl. a. den tekniska underhållstjänsten.

Upprättande av statförslag

Genom de lokala polischefernas försorg bör förslag till utgiftsstater upprättas för polisdistrikten. Förslagen bör granskas av länspolischefen, varefter länsstyrelsen upprättar statförslag för hela länets polisväsende. Statförslaget för den lokala polisorganisationen bör därefter insändas till rikspolisstyrelsen, som har att upprätta statförslag för polisväsendet i dess helhet.

Anskaffning, underhåll och redovisning av materiel m. m.

En viktig uppgift för styrelsen kommer den centrala upphandlingen att utgöra. Det är uppenbart att för en organisation av den storleksordning som polisorganisationen utgör betydande fördelar är förenade med att viss materiel kan uppköpas centralt för hela organisationens behov. Den centrala inköpsverksamheten bör främst omfatta motorfordon, radio- och telemateriel, drivmedel, trafikövervakningsmateriel, utrustning till bilar och garage, personlig utrustning och kriminalteknisk utrustning.

Till inköpsverksamheten hör även att framtaga anskaffningsunderlag och verkställa leveranskontroller.

Den direkta vården och underhållet av polisväsendets materiel åligger de lokala polismyndigheterna. I dessa hänseenden bör rikspolisstyrelsen

meddela föreskrifter. Övervakningen av materielens tillstånd och vård torde i första hand få ankomma på länsstyrelserna, som härvid bör genomföra fullständig inventering och på grundval härav till rikspolisstyrelsen insända rapporter om iakttagelser beträffande materielen. Erforderliga kompletterande anvisningar för materielredovisningen bör utfärdas av rikspolisstyrelsen, som även i vissa avseenden bör verkställa materielkontroll. Sådan central kontroll bör ske genom en stickprovsvis gjord inventering.

Planer för anskaffning, utrangering och omsättning av materiel bör upprättas av rikspolisstyrelsen, som även bör utfärda erforderliga anvisningar för kassation och övrig avskrivning av materiel.

Kamerala uppgifter

Med tillskapandet av en central polismyndighet synes starka skäl tala för att en centraliserad löneuträkning och löneutbetalning genomförs. Med hänsyn till att en automatisering (ADB-system) av löneuträkning och därmed sammanhängande göromål redan genomförts inom vissa delar av statsförvaltningen har beredningen låtit preliminärt undersöka möjligheterna att för polisväsendets del genomföra en sådan automatisering från och med den 1 januari 1965 med utnyttjande av annan central myndighets resurser. Enligt statskontoret kan central uträkning och utbetalning av löner m. m. för polisväsendet beräknas genomföras från nämnda datum antingen genom utnyttjande av statistiska centralbyråns maskincentral eller försvarets civilförvaltnings datamaskin. Då denna lösning torde innebära en rationell och kostnadsbesparande organisation föreslår beredningen att den lokala polisorganisationens löner och särskilda ersättningar uträknas och utbetalas i enlighet med vad statskontoret kan komma att föreslå. Det bör ankomma på rikspolisstyrelsen att utarbeta och fastställa de rutiner, som erfordras för genomförande av nämnda ADB-system.

Den omständigheten att den lokala polisorganisationens löner uträknas och utbetalas centralt innebär inte att även avlöningsstatbokföringen bör ske centralt. I dessa hänseenden bör det ankomma på länsstyrelserna att bokföra sina till avlöningsstaten hänförliga kostnader. Underlag för denna redovisning erhålls från lönecentralen. På rikspolisstyrelsen ankommer härvid endast att svara för bokföring av avlöningar till verkets egen personal.

Beträffande övriga uppgifter för rikspolisstyrelsen i vad avser bokförings- och utanordningsväsendet framhålls följande. De medel, som rikspolissstyrelsen bör disponera och redovisa i sin bokföring torde främst vara — förutom styrelsens egna anslag — medel som anvisas för anskaffning av viss materiel för den lokala polisorganisationen. Central upphandling i den utsträckning som tidigare föreslagits medför att ansvaret för polisväsendets budget till väsentlig del kommer att åvila rikspolisstyrelsen.

Personaladministration

Den prövning av lönegradsfrågor, som f. n. jämlikt polislönereglementet ankommer på polisväsendets organisationsnämnd bör vid förstatligandet överföras på rikspolisstyrelsen. Dessa bedömanden kommer i huvudsak att ligga till grund för styrelsens förslag till anslagsäskanden för polisväsendet. I övrigt torde styrelsens expertis i polislöneförfattningar i stor utsträckning få utnyttjas i frågor som uppkommer vid löneförhandlingar med polispersonalen. Till styrelsens uppgifter i övrigt i personaladministrativt avseende bör hänföras ansvaret för den företagsnämndsverksamhet, som skall finnas inom statsförvaltningen. I detta sammanhang erinras om att även förslagsverksamheten bör sammanhållas centralt. De uppgifter beträffande arbetstidsfrågor för viss polispersonal m. m. som nu ankommer på polisväsendets organisationsnämnd bör i samband med rikspolisstyrelsens tillkomst överföras till denna myndighet. En särskild fråga, som rikspolisstyrelsen bör pröva, är huruvida en tjänstgöringsnämnd behöver inrättas för polisväsendet.

Rekryteringsverksamhet

För att rekryteringsverksamheten skall kunna bedrivas rationellt bör den fördelas mellan central och regional instans i huvudsak enligt följande principer.

Beträffande informationsverksamheten bör det åvila rikspolisstyrelsen att till rekryteringsmyndigheterna meddela föreskrifter för informationsverksamhetens bedrivande och att utarbeta och distribuera material för information om polisyrket. Det är väsentligt att de allmänbildande skolorna, arbetsförmedlingsorganen, yrkesvägledningsfunktionärer av alla slag samt den militära personalvårdsorganisationen i alla delar av landet systematiskt förses med riktiga och omfattande upplysningar om polisyrket. Rekryteringsmyndigheterna har härvid att under styrelsens ledning utföra informationsarbetet och att upprätthålla de kontakter som erfordras. Det antal polisaspiranter, som skall antagas i varje län, bör fastställas av styrelsen. För att eliminera konkurrensförhållandena mellan rekryteringsmyndigheterna bör styrelsen även kunna besluta om slutlig fördelning av polisaspiranterna sedan de genomgått konstapelsutbildningen. För att åstadkomma enhetliga bedömningar av de sökandes meriter och lämplighet bör styrelsen utfärda råd och anvisningar till rekryteringsmyndigheterna. Över huvud taget torde rikspolisstyrelsen ha en stor uppgift att fylla vid samordningen av antagningsärendenas handläggning.

Utbildningsverksamhet

Vid remissbehandlingen av 1957 års polisutrednings förslag förordade ett flertal myndigheter att statens polisskola skulle ställas under det centrala polisorganets ledning. Bl. a. framhölls att skolutbildningen borde vara

en av centralmyndighetens viktigare arbetsuppgifter. Statsmakterna ansåg likväl att polisskolan borde såsom utredningen anfört bestå som en självständig, Kungl. Maj:t direkt underställd institution. Under polisberedningens arbete har denna organisationsfråga ytterligare aktualiserats.

I den av riksdagen godkända propositionen 1963: 144 har chefen för ecklesiastikdepartementet behandlat ett betänkande om skolväsendets centrala ledning och därvid i princip förordat att all egentlig yrkesutbildning bör ställas under samma tillsynsmyndighet. I detta sammanhang godtog departementschefen ett förslag att polisskolan inte skulle ställas under det nya skolverkets ledning. Såsom skäl för denna ståndpunkt anförde de sakkunniga att polismannautbildningen kunde jämföras med den interna utbildningen inom statliga verk och att polismannayrket vore så särpräglat, att utbildningen inte lämpligen borde inordnas i det reguljära yrkesutbildningsväsendet.

I sitt arbete med en översyn av polisutbildningen har 1962 års polisutbildningskommitté behandlat bl. a. den polisiära grundutbildningen och därvid gjort ställningstaganden som kommer att inverka på frågan om polisskolans ställning i den statliga polisorganisationen. Kommittén har från början fastslagit den grundläggande principen att samtliga med polisiär utbildning förknippade spörsmål av administrativ karaktär såsom planeringen av undervisningen, sättet för undervisningens bedrivande, elevernas allmänna villkor under utbildningstiden m. m. bör ankomma på polisskolan. Den angivna principen får emellertid enligt kommittén inte tolkas så, att skolan skall fastställa behovet av viss utbildning eller de krav på utbildning som erfordras för olika uppgifter inom polisväsendet. Förutsättningarna för skolans planeringsverksamhet torde sålunda i stor utsträckning få tillhandahållas av rikspolisstyrelsen, med vilken ett nära samarbete är oundgängligt. Vad grundutbildningen beträffar har kommittén skisserat en grundutbildningsgång, vilken för polisaspiranternas praktiska utbildning förutsätter ett intimt och kontinuerligt samarbete mellan polisskolan och poliskårerna på de orter dit grundutbildningen anses böra förläggas.

Enligt beredningens mening måste utbildningen till innehåll och omfattning inriktas på att tillgodose de förändrade utbildningsbehov som torde följa av polisväsendets omorganisation. Även om utbildningen kan komma att rationaliseras på olika sätt, torde behovet av utbildning inte komma att minska vare sig kvantitativt eller kvalitativt. Snarare kommer kraven på utbildningskapaciteten att öka i framtiden. Beredningen anser det vidare uppenbart, att den polisiära utbildningen framdeles måste i högre grad än hittills bedrivas med hänsynstagande till det samlade behovet inom riket i dess helhet av polispersonal av olika kategorier och baseras på riksomfattande prognosmässiga beräkningar rörande personalbehovet. Härmed kommer utbildnings- och rekryteringsfrågorna att på ett intimt sätt vävas samman. Rekryteringen och därmed också utbildningen till olika kompetensnivåer

måste självfallet anpassas bl. a. efter frånvarofrekvens, årlig avgång, fluktuationer i antalet befattningar i olika grader, vikariebehov m. m. Det är enligt beredningen uppenbart att den utredande verksamhet som måste ge underlag för dylika riksomfattande bedömningar bör ankomma på rikspolisstyrelsen. Med hänsyn till att rikspolisstyrelsen sålunda förutsätts komma att verkställa alla beräkningar rörande rekryterings- och utbildningsbehovet inom polisväsendet samt ange de riktlinjer efter vilka uttagning av personal för olika slag av utbildning bör ske synes det beredningen naturligt, att i de fall central uttagning av elever till polisiära utbildningskurser bör förekomma denna sker genom rikspolisstyrelsens försorg. Polisskolan skulle därmed komma att avlastas ifrågavarande uppgifter. På samma sätt som bedömningen av rekryteringens och utbildningens omfattning måste få ankomma på rikspolisstyrelsen synes principiella frågor rörande utbildningens innehåll och utformning böra lösas inom styrelsen. Bedömningen av utbildningsverksamhetens omfattning ävensom utbildningens anpassning efter förändringar i polisens funktioner m. m. innebär uppgifter av sådan storleksordning att det i rikspolisstyrelsen bör inrymmas en funktion för planering och utredning beträffande utbildningsfrågor i allmänhet.

Därest sålunda principiella ställningstaganden rörande utbildningen liksom ock bedömningen av utbildningens omfattning samt verkställandet av central elevrekrytering bör ankomma på rikspolisstyrelsen, kommer polisskolans verksamhet att begränsas till det direkta meddelandet av undervisning och till utbildningens administration. Polisskolan skulle därvid komma att fungera som ett renodlat service- och specialistorgan i fråga om den polisiära utbildningen. Under dylika förhållanden synes det beredningen föga ändamålsenligt med en särskild styrelse för skolan. Med hänsyn härtill föreslår beredningen att frågan om polisskolans ställning i samband härmed tages under omprövning och att utbildningsverksamheten i sin helhet inlemmas i rikspolisstyrelsen.

Övriga administrativa funktioner

Efter polisväsendets förstatligande torde rikspolisstyrelsen komma att utgöra remissorgan i ett flertal sammanhang. En särskilt viktig uppgift för styrelsen blir att utfärda förvaltningsföreskrifter och anvisningar på ett flertal områden, såsom beträffande arbetsrutiner, upphandling, materielredovisning, avskrivning av materiel, personalregistrering, samrådsverksamhet, diarieföring, arkivering etc., och att utfärda arbetsordningar och tjänsteföreskrifter. Efter förstatligandet kommer behov av statistisk uppföljning av olika delar av polisverksamheten att föreligga i ökad omfattning för att bl. a. tjäna som underlag för kostnadsanalyser samt rationaliserings- och planeringsverksamhet. På rikspolisstyrelsen bör härvid ankomma att redovisa statistik rörande bl. a. polispersonalen, medelsförbrukning, drift och underhåll av motorfordon samt att utfärda anvisningar för insamlande

av och bearbeta brottsstatistik. Slutligen torde det böra ankomma på styrelsen att besluta i vissa skaderegleringsärenden. Härvid åsyftas i första hand motorfordonsskador, skador som uppkommit under flygande inspektion och skador på polismans kläder.

Rikspolisstyrelsens organisation och arbetssätt

Rikspolisstyrelsens kvalificerade arbetsuppgifter och de stora krav i fråga om bl. a. planering, rationalisering, samordning och specialisering som kommer att åvila detta centrala polisorgan motiverar enligt beredningens uppfattning att styrelsen får en stark ledning. Vid sidan om verkschefen bör därför inrättas en eller flera ledande krafter med uppgifter, som inom förvaltningen i allmänhet tillkommer överdirektör eller avdelningschef. Ett alternativ till lösning som beredningen härvid övervägt är att inrätta två avdelningar, en för polisärenden och en för administrativa ärenden, samt en teknisk byrå. Detta förslag kan emellertid enligt beredningens mening inte innebära den smidighet, som krävs vid handläggningen av de mångskiftande ärendegrupper, som ankommer på rikspolisstyrelsen. Införandet av en byråorganisation synes däremot vara en lämpligare väg, som även medför ökade möjligheter till decentralisering av befogenheter till de tjänstemän, som närmast har ansvaret för ärendenas beredning. Med denna lösning synes det motiverat att verkets ledning förstärkes med en överdirektör i souschefs ställning, vilken bör följa styrelsens hela verksamhet och biträda generaldirektören vid utövandet av dennes ämbete. Han bör ha till särskild uppgift, att tillse att samordning mellan de olika byråernas arbete i erforderlig mån kommer till stånd.

Enligt statsmakternas principbeslut skall rikspolisstyrelsen bestå av rikspolisstyrelsens chef såsom ordförande samt ett antal lekmän som ledamöter. Dessutom bör enligt beredningen överdirektören med hänsyn till sin ställning och sina uppgifter ingå såsom ledamot i styrelsen. Ställningstagandet till det centrala organets grundstruktur innebär att ledamöterna av verksstyrelsen gemensamt överlägger i plenum om de ärenden styrelsen skall handlägga och fattar beslut efter omröstning. Dessa pleniärenden bör emellertid omfatta endast principiellt betydelsefulla eller eljest särskilt viktiga frågor. Det antal ärenden som kommer att föredragas i plenum torde därför bli begränsat. Utanför styrelsens befogenhetsområde kommer att falla ett inte obetydligt antal ärenden, vilka bör handläggas i ämbetsmässig ordning. Detta innebär att generaldirektören skall utöva beslutanderätten. Till sistnämnda ärendesområde hör bl. a. den operativa polisverksamheten, som uppenbarligen inte lämpar sig för kollegial handläggning.

Antalet lekmän i styrelsen bör enligt beredningens mening vara minst samma som ingår i den rådgivande nämnd, som fungerar i statspolisintendentens särskilda verksamhet. Antalet lekmän bör således vara minst fem.

Frågan om verkschefens särskilda tjänstetitel har riksdagen förklarat sig vilja taga ställning till i samband med att organisationsförslaget angående rikspolisstyrelsen framläggs. Beredningen förordar benämningen rikspolischef. I verkschefens åliggande ligger dels att ansvara för fullgörande av rikspolisstyrelsens uppgifter, dels ock att i viss utsträckning leda polisverksamhet. Denna sistnämnda funktion är i huvudsak av samma art som den av de lokala och regionala polischeferna utövade operativa verksamheten och innebär således inte därutöver några särskilda befogenheter. Benämningen polischef i tjänstetiteln rikspolischef torde alltså enligt beredningens mening vara adekvat för vissa av de befogenheter ämbetet innehåller. Titeln rikspolischef framstår dessutom som särskilt motiverad då motsvarande befattning på åklagarsidan innehaves av en riksåklagare. Titeln rikspolischef finns också sedan länge införd i bl. a. Danmark och Finland, som redan har ett statligt polisväsende.

Vid sina överväganden av en lämplig byråindelning har beredningen behandlat frågan huruvida motiv föreligger för inrättande av ett särskilt stabsorgan vid sidan om byråorganisationen, närmast för att biträda styrelsens ledning med långsiktig planering och rationalisering samt för samordning av olika funktioner. Beredningen har emellertid kommit till den uppfattningen att det — med hänsyn till den organisation som föreslagits — inte är nödvändigt eller ens lämpligt att det berörda planläggnings- och utredningsarbetet utförs inom ett särskilt organ. Då styrelsens verksamhet inte är inriktad övervägande på planläggningsarbete utan fastmer på uppgifter, som kan hänföras till såväl planerings- som aktiv polisverksamhet torde — med hänsyn till sambandet mellan dessa verksamheter — en lösning med särskilt stabsorgan inte anses ändamålsenlig. I stället torde all planeringsverksamhet handläggas på fackbyråerna under ledning av överdirektören. I många fall kan det härvid visa sig vara en lämplig väg att tillsätta arbetsgrupper, vari ingår företrädare för andra byråer inom verket och eventuellt även för andra myndigheter. I andra fall kan särskilda sakkunniga behöva tillkallas. Även all annan verksamhet inom rikspolisstyrelsen än planeringsverksamhet kommer att ställa stora krav på samordningen av arbetet mellan byråerna. Dessa krav bör i särskilda fall tillgodoses genom tillsättande av samarbetsdelegationer, vilka bör fungera som medel för smidigt samarbete över byrågränserna.

Bland de arbetsuppgifter som kommer att åvila rikspolisstyrelsen kan vissa uppgifter av likartad karaktär särskiljas. För att skapa klara ansvarslinjer, undvika dubbelarbete och underlätta samordningen bör likartade uppgifter sammanföras till handläggning inom en och samma organisationsenhet. Sålunda bör de uppgifter som anförtros rikspolisstyrelsen med avseende på polisverksamheten i enlighet med vad som beslutats beträffande den lokala polisorganisationen uppdelas i dels skydds- och övervakningsverksamhet, dels utredningsverksamhet. Dessa två verksamhetsgrenar bör

med hänsyn till uppgifternas art och storleksordning enligt beredningens mening handläggas på var sin byrå. Till den ena byrån, som bör handlägga ärenden angående skydds- och övervakningsverksamhet och som lämpligen kan benämnas första byrån, hör främst frågor angående trafikövervakning och annat trafiksäkerhetsarbete, bevakningstjänst i övrigt, utlänningskontroll, socialpolisverksamhet ävensom — i enlighet med vad som tidigare anförts — planering och rationalisering inom dessa områden. Rikspolisstyrelsens krigsplanläggningsuppgifter beträffande den allmänna polisverksamheten berör väsentligen denna verksamhetsgren och bör därför även hänföras till denna byrå. Den för utredningsverksamheten avsedda byrån, som lämpligen bör benämnas andra byrån, bör främst svara för ledningen av spaningsverksamheten beträffande den riksomfattande brottsligheten och riksmordkommissionen samt frågor i övrigt som berör den brottsutredande verksamheten. Hit bör även hänföras all den verksamhet som för närvarande bedrivs vid kriminaltekniska anstaltens registraturavdelning. Polisiär rationalisering och planering beträffande brottsspaning och brottsutredning torde jämväl få hänföras till byrån. Rikspolisstyrelsens administrativa funktioner torde bli alltför omfattande för att kunna inrymmas i en byrå. Den från saklig synpunkt och med hänsyn till arbetsuppgifternas omfattning mest rationella uppdelningen torde vara att all personaladministration beträffande rikspolisstyrelsen och beträffande den lokala polisorganisationen (frågor om löneförmåner, arbetstid, rekrytering, utbildning, samrådsverksamhet m. m.) hänförs till en organisatorisk enhet, en personalbyrå, medan all övrig administrativ verksamhet bör handläggas inom en kanslibyrå. Alla tekniska funktioner bör sammanföras till handläggning inom en teknisk byrå. Den externa och interna informationsverksamheten samt presstjänsten ävensom viss brottspreventiv rådgivning bör samordnas under en informationschef. Rikspolischefen bör direkt under sig ha en militärassistent som skall ha till uppgift bl. a. att samordna beredskapsplaneringen mellan polisen, krigsmakten och civilförsvaret.

Beredningen föreslår alltså att de angivna funktionerna skall inrymmas i följande byråenheter, nämligen två fackbyråer, en kanslibyrå, en personalbyrå och en teknisk byrå. Härtill kommer en informationschef med en särskild informationsavdelning och en militärassistent.

Inom ramen för den sålunda föreslagna byråorganisationen har beredningen verkställt följande beräkning av styrelsens behov av personal.

Första byrån, som föreslås indelad i sex sektioner, nämligen trafiksektion, bevakningssektion, sektion för utlänningskontroll, socialpolissektion, organisationssektion och krigsplanläggningssektion, skall i huvudsak handlägga ärenden angående trafikövervakning och annat trafiksäkerhetsarbete, tillkallande av polisförstärkning för yttre verksamhet i vissa fall, bevakningstjänsten i övrigt, utlänningskontroll, socialpolisverksamhet, planering och rationalisering av den yttre verksamheten, polisverksamhetens organi-

sation (indelningar, stationeringar m. m.), polisverksamhetens krigsplanläggning och medverkan i det totala försvaret.

För nämnda arbetsuppgifter beräknas följande personal:

1 byråchef, *trafiksektionen* 1 polisintendent, 1 polissekreterare, *bevakningssektionen* 1 polissekreterare, 2 polisnotarier, *sektion för utlänningskontroll* 2 polissekreterare, 3 polisnotarier, *socialpolissektionen* 1 polissekreterare, 1 polisnotarie, *organisationssektionen* 2 polissekreterare, 3 polisnotarier, *krigsplanläggningssektionen* 1 polissekreterare, 1 polisnotarie.

För byråns arbetsuppgifter erfordras vidare 7 biträden.

Andra byrån, som föreslås indelad i tre sektioner, nämligen spaningssektion, utredningssektion samt registratur, skall handlägga ärenden rörande samordnad spaning och utredning beträffande riksomfattande brottslighet, spaning och utredning beträffande viss grövre brottslighet (mordkommissionen), övrig utredningsverksamhet, centrala polisregister, brottsstatistik, planering och rationalisering av utredningsverksamheten samt tillkallande av polisförstärkning för utredningsverksamhet i vissa fall.

För nämnda arbetsuppgifter beräknas följande personal:

1 byråchef, *spaningssektionen* 1 polisintendent, 1 polissekreterare, *utredningssektionen* 1 polissekreterare, 1 polisnotarie samt 3 biträden.

Registraturet bör enligt beredningen omfatta förutom 1 byrådirektör, 1 förste byråinspektör och 3 biträden, å personregistraturet 1 förste assistent, 1 assistent och 16 biträden, å spaningsregistraturet 1 förste assistent, 2 assistenter och 3 biträden, å godsregistraturet 1 assistent och 6 biträden, å fingeravtrycksregistraturet 1 förste byråinspektör, 1 förste assistent, 3 assistenter och 4 biträden, å passregistraturet 7 biträden samt å tryckeriet 2 tekniker, 1 tryckeribiträde, 1 expeditionsvakt och 1 expeditionsvaktsbiträde.

Den kontakt med utländska polisorgan rörande brott och brottslingar, som åligger statens kriminaltekniska anstalt, bör efter den 1 juli 1964 ankomma på rikspolisstyrelsen och handläggas på andra byrån.

Personalbyrån, som bör indelas i två sektioner och en avdelning, nämligen allmän sektion, rekryteringssektion och utbildningsavdelning, skall handlägga personaladministrativa ärenden beträffande rikspolisstyrelsen och beträffande den lokala polisorganisationen, nämligen frågor huvudsakligen om löne- och anställningsvillkor, kungörande av lediga tjänster inom polisväsendet, arbetstid, rekrytering, utbildning, samråds- och förslagsverksamhet, personalvård, personalstatistik samt planering och utredning beträffande utbildning, polisskolan med avdelningsskolor samt korrespondensundervisning.

För byråns behov beräknas följande personal:

1 byråchef, *allmänna sektionen* 1 byrådirektör, 4 förste byråsekreterare, 1 byråassistent, *rekryteringssektionen* 1 byrådirektör, 1 förste byråsekreterare, *utbildningsavdelningen* 1 avdelningsdirektör, 3 förste byråsekreterare och

1 idrottskonsulent. Härtill kommer den personal, som erfordras för polisskolan med avdelningsskolor.

För byråns arbetsuppgifter erfordras vidare 6 biträden.

Tekniska byrån, som föreslås indelad i fem sektioner, nämligen utrustningssektion, telesektion, sektion för tekniska åtgärder mot brott, sektion för lokalfrågor och sektion för planering och rationalisering, skall handlägga i huvudsak tekniska ärenden angående fordon och annan utrustning, förbindelsetjänsten, åtgärder för förhindrande av brott, polislokaler samt planering och rationalisering av de tekniska funktionerna. En väsentlig uppgift för byrån blir att framtaga tekniskt anskaffningsunderlag och att utarbeta tekniska underhållsinstruktioner.

För nämnda arbetsuppgifter beräknas följande personal:

1 byråchef, *utrustningssektionen* 1 förste byråingenjör, 2 byråassistenter, *telesektionen* 1 förste byråingenjör, 1 byråassistent, *sektionen för tekniska åtgärder mot brott* 2 förste byråingenjörer, 1 byråassistent, *sektionen för lokalfrågor* 1 förste byråingenjör, 2 byråassistenter, *sektionen för planering och rationalisering* 2 förste byråingenjörer och 1 byråassistent.

För byråns arbetsuppgifter erfordras vidare 5 biträden.

Kanslibyrån, som föreslås indelad i fyra sektioner, administrativa sektionen, kamerala sektionen, inköpssektionen och kontorstekniska sektionen, skall handlägga huvudsakligen följande ärenden av juridisk och administrativ natur, nämligen medelsäskanden, medelsförvaltning och anslagsövervakning, medelsredovisning, materielupphandling, materielredovisning, vård och underhåll av materiel, servicefunktioner för kontorsdriften och kontorsteknisk rationalisering, utredningar rörande polisens verksamhet enligt särskilda stadganden, utlåtanden på grund av remisser (som ej ankommer på annan byrå, s. k. allmänna remisser), arbetsordningar samt tjänste- och förvaltningsföreskrifter, registrering och arkivering av styrelsens handlingar, skaderegleringsfrågor och statistik (som ej ankommer på annan byrå).

För nämnda arbetsuppgifter beräknas följande personal:

1 byråchef, *administrativa sektionen* 1 byrådirektör, 3 förste byråsekreterare, 1 kanslist, 1 registrator, *kamerala sektionen* 1 kamrer, 1 byråassistent, 1 kassör, *inköpssektionen* 3 förste byråintendenter/byråintendenter, 2 byråassistenter, 2 assistenter, *kontorstekniska sektionen* 1 förste byråintendent, 2 byråassistenter och 1 assistent.

För byråns arbetsuppgifter och för tjänstgöring hos generaldirektören och överdirektören erfordras vidare 21 biträden samt 8 expeditionsvakter.

Informationsavdelningen bör indelas i tre sektioner, nämligen informationssektionen, brottspreventiv sektion och tidskriftsredaktion. Avdelningens verksamhet kommer huvudsakligen att omfatta allmän informationsverksamhet (extern och intern), vari innefattas även utarbetande av underlag för föredrag, visningar, utställningar, undervisning i skolorna, utarbetande av underlag för rekryteringsverksamheten samt planläggning av

studiebesök för svenska och utländska besökare vid polisväsendet, brottspreventiv verksamhet, utgivande av en polisiär facktidskrift, utgivande av årsredogörelse för polisverksamheten samt bibliotekstjänst (referat, översättningar, bild- och klipparkiv).

Följande personal beräknas:

1 informationschef, *informationssektionen* 1 förste assistent, 2 assistenter, *brottspreventiva sektionen* 1 förste assistent, 3 assistenter, *redaktionen* 1 redaktionssekreterare.

Vidare erfordras 6 biträden (därav 2 för översättning och klipptjänst).

Kriminalmuseet i Stockholm, som sorterar under laboratorieavdelningen vid Statens kriminaltekniska anstalt bör läggas under rikspolisstyrelsen och dess informationsavdelning.

Militärassistenten. Inom totalförsvaret kommer polisväsendet att intaga en framträdande plats. Polisens försvarsfunktion måste nära anslutas till det militära försvaret och har att på olika sätt stödja detta. Då polisverksamheten således i många avseenden har beröringspunkter med krigsmakten och totalförsvaret i övrigt, vilket ytterligare kommer att accentueras om civilförsvarets ordnings- och bevakningstjänst överföres till polisväsendet, synes behovet av en militärassistent i rikspolisstyrelsen angeläget. Militärassistentens huvuduppgift bör vara att tjäna som kontaktman mellan krigsmakten och den centrala polismyndigheten och att tillgodose myndighetens omedelbara och kontinuerliga behov av militär sakkunskap. Hans funktion inom rikspolisstyrelsen bör alltså begränsas till främst samverkansuppgifter och i regel inte avse ansvar för styrelsens krigsförberedelsearbete. Såsom sakkunnig bör militärassistenten vara rådgivare vid planläggning och vid genomförande av övningar m. m. avseende krigsförhållanden samt i övrigt utföra sådant arbete, för vilket hans militära utbildning gör honom lämpad.

Militärassistenten bör lyda direkt under chefen för rikspolisstyrelsen och helt betraktas såsom en styrelsens tjänsteman. Av särskild vikt är att militärassistenten kan närvara i plena och andra sammanträden, där för totalförsvaret viktiga frågor behandlas.

Remissyttrandena

Rikspolisstyrelsens uppgifter och befogenheter

Vad först beträffar den allmänna inställningen till beredningens förslag angående rikspolisstyrelsens uppgifter och befogenheter så tillstyrks de eller lämnas i huvudsak utan erinran av *statskontoret, riksrevisionsverket, överbefälhavaren, länsstyrelserna i Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Älvsborgs, Värmlands, Örebro, Västernorrlands och Jämtlands län, landsfogdarna i Stockholms, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Malmöhus, Hallands, Kopparbergs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, polis-*

mästarna i Stockholm, Göteborg, Norrköping, statsåklagarna i Stockholm och Malmö, föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges polismästare och Sveriges landsfiskaler, länsavdelningarna av föreningen Sveriges landsfiskaler i Stockholms och Östergötlands län. Vissa av dessa remissorgan framhåller dock angelägenheten av att befogenheterna preciseras mera exakt.

Överbefälhavaren, som understryker vikten från krigsmaktens synpunkt av en central, befogenhetsutrustad polisiär ledning samt kravet på att polisväsendets uppgifter vid krigsfara och krig tillbörligt beaktas vid bestämning av ansvarsområden, ledningssystem och organisation, biträder helt polisberedningens förslag härutinnan.

Länsstyrelsen i Jämtlands län förutsätter att rikspolisstyrelsen vid utnyttjande av sin direktivrätt i första hand vänder sig till länspolischefen, samt att direktivrätt direkt till polismästare ges endast undantagsvis och med stor försiktighet — exempelvis då fara är i dröjsmål. Länsstyrelsen anser det vidare angeläget att rätten till centraldirigering begagnas med försiktighet och inte i andra fall än då det är erforderligt, samt att betydelsen av den regionala polismyndighetens självständighet vid ombesörjandet av den normala polisverksamheten beaktas. Därmed sammanhänger också betydelsen av att vid uppdelning mellan rikspolisstyrelsen och länsstyrelsen av beslutanderätten på det administrativa området, i linje med de decentraliseringssträvanden, som präglar statsförvaltningen, länsstyrelsen förbehålls beslutanderätten i alla de fall då påtagliga fördelar av en central handläggning inte står att vinna. Liknande synpunkter kommer även till uttryck i yttrandet från *länsstyrelsen i Kronobergs län.*

Landsfogden i Blekinge län framhåller att rikspolisstyrelsen för att kunna genomföra landsomfattande aktioner och i övrigt verka för en effektivering, bör ges obegränsad direktivrätt, medan däremot *landsfogdarna i Kopparbergs och Norrbottens län* finner det angeläget att styrelsens centrala åtgöranden inte ges sådan omfattning och inriktning att länspolischefens och honom underlydande polischefers initiativ beskäres till men för polisverksamheten i sin helhet i länet.

Föreningen Sveriges landsfogdar understryker att rikspolisstyrelsens polisledning bör inskränkas till verksamhet, som är sådan att den tveklöst kräver handledning från eller handläggning av central myndighet. Avvikelser från nämnda regel på så sätt att centralorganet övertar ledningen av en polisaktion bör ske endast i undantagsfall och då antingen efter samråd med den regionala myndigheten och på dess rekvisition eller efter anmodan av Kungl. Maj:t.

Föreningen Sveriges landsfiskaler förutsätter att rikspolisstyrelsens rådgivnings- och anvisningsverksamhet kommer att bedrivas på sådant sätt, att utrymme i tillräcklig grad lämnas för hänsynstagande till lokala förhållanden.

Tveksamma huruvida inte rikspolisstyrelsen föreslagits få för stora be-

fogenheter och därigenom kommer att erhålla en alltför stark ställning är *länsstyrelserna i Uppsala, Hallands, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs, Gävleborgs* och *Norrbottens län, landsfogdarna i Göteborgs och Bohus, Värmlands* och *Gävleborgs län, riksåklagarämbetet* och *Sveriges juristförbund.* Mera bestämt negativa i detta avseende är följande remissinstanser, nämligen *överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Skaraborgs, Västmanlands* och *Västerbottens län, polismästaren i Linköping, styrelsen för föreningen Skaraborgs läns landsfiskaler* och *föreningen Sveriges stadsfiskaler.* Den framförda kritiken består dock mest i allmänna uttalanden och när det gäller de särskilda uppgifterna för styrelsen är det — såsom framgår av det följande — endast ett mycket begränsat antal remissinstanser som framför en preciserad kritik.

Länsstyrelsen i Hallands län är införstådd med att vissa anvisningar delvis även av bindande natur utfärdas centralt för att enhetlighet inom polisverksamheten skall ernås men anser att bärande skäl inte anförts för att tillerkänna centralorganet den ställning som föreslagits. Detta skulle enligt länsstyrelsens mening även strida mot föreskrifterna att länsstyrelsen skall direkt under Kungl. Maj:t ha ansvaret för polisverksamhetens upprätthållande inom länet.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser att förslaget mindre väl överensstämmer med propositionens rekommendationer i kompetensfrågan och framhåller att i de fall då undantag anses påkallade från den i propositionen angivna huvudprincipen om centralorganets funktion såsom huvudsakligen ett inspekterande, rådgivande och samordnande organ bör förutsättningarna för avvikelsen tydligt fixeras. Det bör sålunda instruktionsmässigt eller på liknande sätt anges i vilka fall rikspolisstyrelsen äger meddela bindande normföreskrifter och bindande generella direktiv. På liknande sätt bör frågan om centralorganets rätt att av eget initiativ ingripa i det konkreta polisiära arbetet regleras. Liknande synpunkter kommer till synes i yttrandena av *länsstyrelserna i Kopparbergs, Gävleborgs och Norrbottens län* samt *riksåklagarämbetet.*

Överståthållarämbetet, som anser att styrelsens omfattande uppgifter ger intryck av koncentration till centralplanet, är av den uppfattningen att en klar avgränsning är nödvändig mellan rikspolisstyrelsens direktivgivande och rådgivande funktioner och föreslår, att styrelsens befogenhet att utfärda direktiv tillsvidare begränsas till att i huvudsak avse ledningen i operativt avseende av sådan polisverksamhet, som omfattar mer än ett län. Direktivbefogenhet torde vidare böra tilläggas styrelsen i fråga om vård och underhåll av polisväsendets materiel. I övrigt synes — i vart fall till dess någon tids erfarenhet vunnits — styrelsens befogenheter böra begränsas till allenast rådgivande funktioner.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län anser det angeläget att de arbetsuppgifter som skisserats i betänkandet i betydligt större utsträckning förläggs till

länsplanet. Samma uppfattning deklareras av *länsstyrelserna i Västmanlands och Västerbottens län,* vilka även hävdar att styrelsens operativa handlande endast bör ske undantagsvis i klart definierade fall och att någon allmän rätt för centralorganet att efter eget bedömande ingripa i det enskilda fallet inte bör föreligga.

Länsstyrelsen i Östergötlands län avstyrker organisationsförslaget och anför härvid bl. a. följande.

Motivet för tillskapande av det föreslagna polisämbetsverket synes vara att garantier härigenom skulle skapas för en slagkraftig och effektiv polisorganisation inom landet. De nuvarande bristerna inom polisväsendet hänför sig till de små polisdistrikten, till den bristande mobiliteten av polisstyrkorna och till den ojämna fördelningen av resurserna polisdistrikten emellan samt till att någon funktionsuppdelning på chefsplanet i allmänhet icke varit genomförd beträffande polis- och åklagarväsendet. Länsstyrelsen har sålunda icke haft tillgång till en länspolischef, som haft möjlighet att ägna huvuddelen av sin verksamhet åt polisgöromål. Enahanda har varit förhållandet med landsfiskalerna samt åtskilliga av rikets stadsfiskaler. Genom införandet av ett förstatligat polisväsende kommer angivna brister att avhjälpas. Länsstyrelsen är förvissad om att en stor del av de uppgifter, som beredningen ansett att rikspolisstyrelsen centralt skall taga befattning med, kan med lika gott resultat ombesörjas på det regionala planet av länsstyrelsen med biträde av länspolischefen.

Vad angår de särskilda uppgifter, som i betänkandet angivits böra ankomma å rikspolisstyrelsen, synes i och för sig generellt kunna uttalas, att rikspolisstyrelsen som centralt organ för rikets polisväsende skall som inspekterande, rådgivande och samordnande organ ägna sitt intresse åt samtliga grenar av polisverksamheten men bör denna verksamhet, som tidigare framhållits, icke få den omfattning, som kommit till uttryck i betänkandet. Uppgifter, som särskilt böra ankomma på rikspolisstyrelsen, är självfallet sådana aktiviteter inom polisverksamheten som beröra flera län eller landet i dess helhet. De uppgifter, som härvid träda i förgrunden, avse trafikövervakningen, den illegala narkotikahandeln, järnvägs- och poststölder samt valutabrott ävensom mordutredningar. I detta sammanhang kan även nämnas den centrala spaningen beträffande kassakåpsstölder.

Beträffande de särskilda av beredningen föreslagna uppgifterna för rikspolisstyrelsen har förslaget i huvudsak godtagits av det stora *flertalet remissinstanser.* Erinringar eller särskilda synpunkter framföres endast av följande remissinstanser.

Vad angår trafikövervakning och annat trafiksäkerhetsarbete anför *föreningen Sveriges polismästare* — som principiellt anser att rikspolisstyrelsen skall äga direktivrätt i förhållande till länspolischefer och polismästare vid central samordning av razzialiknande övervakningsaktioner, som omfattar hela riket eller vissa delar därav och som är inriktade på bestämda typer av trafikfarliga förseelser — att den ställer sig tveksam till om det skall anses erforderligt eller lämpligt att den direkta ledningen utövas av chefen för centralorganet eller någon av denne utsedd befattningshavare. *Länsstyrelsen i Uppsala län* och *föreningen Sveriges*

landsfogdar anser det i dessa fall erforderligt att den centrala myndigheten samråder med regionala myndigheter i planeringsarbetet medan *länsstyrelserna i Stockholms och Västmanlands län* inte vill tillerkänna rikspolisstyrelsen någon befogenhet att utfärda bindande direktiv och leda trafikövervakningen. Enligt sistnämnda länsstyrelse anses inte heller någon mera intensiv fortlöpande inspektionsverksamhet på detta område vara av nöden. Även *föreningen Sveriges stadsfiskaler* anser att styrelsens befogenheter på detta område erhållit alltför stort omfång. Från några myndigheter — *länsstyrelserna i Kronobergs och Hallands län* samt *polismästaren i Göteborg* — påpekas särskilt behovet av central direktivrätt och ledning vid riksomfattande trafiksäkerhetsaktioner.

Beredningens förslag beträffande bevakningstjänsten i övrigt föranleder från *länsstyrelserna i Västmanlands och Gävleborgs län* invändningar i vad avser styrelsens uppgifter att sörja för personaltilldelningen till de skilda distrikten. Förstnämnda länsstyrelse framhåller emellertid att den inte har något att erinra om styrelsens åtgöranden endast innefattar utarbetande av allmänna normer. *Överbefälhavaren* stöder beredningens förslag om en effektiverad bevakningstjänst enär polisväsendets stödverksamhet till krigsmakten i detta avseende är starkt beroende av resurser och lämpliga metoder.

Förslaget angående den brottspreventiva verksamheten innebär enligt *föreningen Sveriges stadsfiskaler* för stora befogenheter för rikspolisstyrelsen. *Länsstyrelsen i Hallands län* understryker vikten av ett nära samarbete mellan polisen och de socialvårdande organen även på det centrala planet.

Av de remissmyndigheter som uttalar sig angående beredningens förslag om den brottsutredande verksamheten vill ingen principiellt motsätta sig en centraliserad ledning av spanings- och utredningsverksamheten i vissa fall. Beträffande omfattningen av denna verksamhet och styrelsens befogenheter göres följande uttalanden. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser det befogat att rikspolisstyrelsen svarar för en centraliserad spaning och utredning avseende vissa typer av sådan brottslighet som sträcker sig över länsgränserna eller där brottsplatsen är okänd. Detta gäller exempelvis godsstölder vid järnvägarna, brott mot postverket i vissa fall, valutabrott och narkotikabrott. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* har intet att erinra mot att en central ledning sker beträffande brott mot kommunikationsverken, exempelvis post, järnväg och telegraf samt angående brott med internationell anknytning och seriebrott med utsträckning över mera än ett län. *Föreningen Sveriges landsfogdar* anser att exempelvis illegal narkotikahandel, valutabrott, järnvägs- och poststölder och allmän säkerhetstjänst tveklöst kräver handledning från eller handläggning av central myndighet. *Sveriges juristförbund* anför, att stora fördelar står att vinna genom en central ledning av spanings- och utredningsarbetet i vad avser sådana brott som transportför-

luster vid järnvägarna, illegal narkotika- och sprithantering, stölder vid postbefordran, valutabrott och varusmuggling. Samma kan gälla även vissa former av mobil brottslighet. Förbundet anser dock, att behoven av ett överförande av den brottsbekämpande verksamheten från lokalorganen till den centrala myndigheten bör bedömas restriktivt. *Länsstyrelsen och landsfogden i Gävleborgs län* anser att styrelsens uppgifter i fråga om brottsspaning bör inskränkas till samordningsverksamhet och ledning av spaningen i brottsfall av direkt landsomfattande natur.

Förslaget att styrelsen i undantagsfall skall äga på eget initiativ besluta att utredning av mord eller eljest särskilt grova eller svårutredda våldsbrott skall handhavas med biträde från experter i den centrala mordkommissionen föranleder invändningar från *länsstyrelserna i Uppsala, Jönköpings, Göteborgs och Bohus* och *Gävleborgs län, landsfogdarna i Stockholms, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Kopparbergs och Gävleborgs län, riksåklagarämbetet, statsåklagaren i Göteborg, föreningen Sveriges polismästare* och *Sveriges juristförbund*. Flera av dessa remissinstanser avstyrker även förslaget att i styrelsen skall finnas en befattningshavare som kan temporärt fungera som undersökningsledare. Föreningen Sveriges polismästare anför härvid bl. a.

Även om beredningen förutsatt att sådan befogenhet skulle utövas endast i undantagsfall finner sig föreningen icke kunna tillstyrka detta förslag. Föreningen anser nämligen anledning saknas att utgå ifrån annat än att i de fall biträde av experter i den centrala mordkommissionen finnes behövligt under förundersökning, rekvisition kommer att ske genom vederbörande lokale polischef. Föreningens uppfattning sammanhänger med att föreningen utgår från att ledningen av förundersökningen även i det fall, då mordkommissionen anlitas, skall ankomma på den lokale polischefen eller vederbörande åklagare.

Länsstyrelsen och landsfogden i Västerbottens län ifrågasätter om det är erforderligt med en hel mordkommission i central instans.

Vad angår beredningens förslag beträffande styrelsens krigsplanläggningsuppgifter och medverkan i det totala försvaret understryker *överbefälhavaren* värdet av att genom rikspolisstyrelsens försorg en enhetlig bas skapas för beredskapsplanering m. m. för lägre instanser genom centralt utarbetad vägledning. Även *länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller att större enhetlighet kan uppnås om gemensam stomplan och erforderliga anvisningar för planläggningen av polisens verksamhet i krig utarbetas. *Länsstyrelserna i Södermanlands och Gävleborgs län* ifrågasätter däremot om rikspolisstyrelsen bör ha befogenhet att upprätta en för länsstyrelserna gemensam stomplan och *landsfogden i Värmlands län* anser det inte påkallat med en central samordning av den polisiära planläggningen hos civilbefälhavarna.

Beträffande beredningens förslag såvitt gäller styrelsens organisations- och rationaliseringsverksamhet anser *länsstyrelsen i Stockholms län* att frågor om undantag från tillämpningen av föreslagna

regler om arbetsgrupper inom vaktområden, frågor om indragning av föreslagna arbetsgrupper samt frågor om bibehållande tillsvidare av befattningshavare även på orter som inte avses skola utgöra stationeringsorter för blivande arbetsgrupper samt liknande starkt lokalt färgade spörsmål bör avgöras av länsstyrelserna.

Beträffande statbehandlingen bör enligt *länsstyrelsen i Gävleborgs län* den ordningen gälla att av länsstyrelsen upprättat förslag för länets polisväsende överlämnas direkt till Kungl. Maj:t, varefter yttrande över detsamma avges av rikspolisstyrelsen. Även *landsfogden i Värmlands län* anser, att länsstyrelsernas statförslag bör insändas till Kungl. Maj:t och inte till rikpolisstyrelsen.

Beträffande de kamerala uppgifter som enligt förslaget skall ankomma på central myndighet vill *länsstyrelsen i Kristianstads län* inte bestrida att en central uträkning och utbetalning av löner m. m. för ett förstatligat polisväsende kan ha vissa fördelar. Frågan är dock om dessa är så uppenbara, att man utan vidare skall gå in för detta system, när på landskontoren torde finnas tillgång till personal med erfarenhet och rutin i just dessa frågor. Även *länsstyrelsen i Västerbottens län* anser att löneutbetalningen bör kunna förläggas till regionalplanet.

Beredningens förslag beträffande personaladministrationen föranleder *TCO-S* att hemställa om inrättande av en central företagsnämnd redan från verksamhetens början. Beträffande frågan om inrättande av en tjänstgöringsnämnd förutsätter TCO-S att beslut om inrättande av ett sådant organ fattas i god tid före den 1 juli 1964 för att undvika särskilda övergångsproblem rörande arbetstidsförhållandena.

Vad angår beredningens förslag beträffande rekryteringsverksamheten framhåller *länsstyrelsen i Västmanlands län* att länsstyrelserna torde vara kompetenta att själva ta ställning till det antal polisaspiranter som skall antas och att genomförandet av det föreslagna stadgandet om slutlig fördelning skulle vara mycket olyckligt och i längden ägnat att motverka en rekrytering. *Länsstyrelsen och landsfogden i Värmlands län* samt *landsfogden i Blekinge län,* har intet att erinra mot att rikspolisstyrelsen fastställer det antal polisaspiranter som skall antas i varje län, men anser det dock inte lämpligt att rikspolisstyrelsen får besluta om den slutliga fördelningen av aspiranter. Förstnämnda landsfogde uttalar, att styrelsens fördelningsrätt endast bör kunna utnyttjas i undantagsfall. Även *länsstyrelsen och landsfogden i Gävleborgs län* avstyrker den föreslagna befogenheten för rikspolisstyrelsen att slutligt bestämma fördelningen av aspiranterna och framhåller därjämte att — även om det givetvis är värdefullt att rikspolisstyrelsen följer rekryteringen och lämnar råd åt myndigheterna — rekryteringsverksamheten torde bli bäst stimulerad om största möjliga utrymme lämnas åt det personliga initiativet.

Beredningens förslag beträffande utbildningsverksamheten

föranleder bl. a. följande uttalanden. *Styrelsen för statens polisskola* — som framhåller att det uppenbarligen krävs stora insatser av pedagogiskt sakkunniga i nära samarbete med polisväsendets och skolans egna experter samt representanter för landets polispersonal för att utbildningens målsättning skall kunna tryggas — finner det betänkligt att polisutbildningens innehållsmässiga utformning och den närmare övervakningen av dess bedrivande föreslagits skola i framtiden anförtros en till rikspolisstyrelsens personalbyrå hörande och av icke pedagogiskt skolade tjänstemän bestående avdelning. I styrelsen har därför övervägts huruvida inte under sådana förutsättningar ett bibehållande av statens polisskola såsom en självständig, Kungl. Maj:t direkt underställd institution med egen styrelse måhända vore mest ändamålsenligt. Emellertid har styrelsen funnit att därest de allvarliga olägenheter som angivits kan elimineras anledning inte föreligger att motsätta sig beredningens förslag om statens polisskolas inlemmande i rikspolisstyrelsen. *1962 års polisutbildningskommitté*, som anser att en gemensam högsta ledning av såväl polisverksamheten som utbildningsväsendet på sätt beredningen förordat skulle underlätta genomförandet av de förslag till polisutbildningens ordnande som kommittén avser att framdeles presentera, tillstyrker att ledningen av polisutbildningsverksamheten inordnas under rikspolisstyrelsen och i princip organiseras på föreslaget sätt. Även *statskontoret* instämmer i beredningens uppfattning och understryker vikten av att entydiga ansvarsförhållanden skapas. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anser det tveksamt om polisskolan bör inordnas inom rikspolisstyrelsen men finner under alla förhållanden att rikspolisstyrelsen bör ha ett starkt inflytande beträffande utformningen av polisskolans utbildningsverksamhet. *TCO-S* anför att de för olika personalgrupper synnerligen angelägna utbildningsfrågorna för lång tid och särskilt under övergångstiden torde kräva en intensiv uppmärksamhet. Till rikspolisstyrelsen bör därför knytas en särskild utbildningsnämnd för behandling av dessa frågor. I nämnden bör personalrepresentanter ingå.

Beträffande rikspolisstyrelsens övriga administrativa funktioner understryker *statskontoret* vikten av att styrelsens verksamhet inriktas på utarbetande av vissa normer för polisens arbete främst avsedda att tjäna till ledning vid personalberäkningar. Dessa normer bör omfatta exempelvis arbetsuppgifters fördelning, formerna för samordning av insatser kring olika uppgifter samt standardrutiner för de mest frekventa polisgöromålen. Förefintligheten av normer av detta slag bör kunna väsentligt underlätta rikspolisstyrelsens överblick över polisväsendet. Normerna kan även utnyttjas såsom ett instrument vid effektivering av polisväsendet. Enligt *överståthållarämbetet* torde anledning saknas att frånta länsstyrelserna deras nuvarande befogenhet att utfärda arbetsordningar för polismyndigheterna och polispersonalen i de olika polisdistrikten. Ämbetet avstyrker därför förslaget att arbetsordningar och tjänsteföreskrifter utfärdas av rikspolisstyrelsen.

Samma uppfattning hävdas av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. Överståthållarämbetet* anser vidare att rikspolisstyrelsens befattning med skaderegleringsärenden inte bör avse skador på polismans kläder, enär sådana ärenden är helt rutinbetonade och avgörs helt på grundval av sakkunnigbedömning av skadornas värde i de enskilda fallen. Enligt *länsstyrelsen i Västmanlands län* kan det inte vara riktigt att ett centralt ledande verk skall syssla med sådana frågor som skaderegleringsärenden. Handläggningen bör ske i regional instans.

Beredningens i betänkande nr 4 framlagda förslag om polisens befattning med utlänningskontrollen tillstyrks eller lämnas i huvudsak utan erinran av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, landsfogdarna i Stockholms och Malmöhus län, poliskamrarna i Hälsingborg och Malmö, föreningen Malmöhus läns landsfiskaler, svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges akademikers centralorganisation.*

Polisberedningens förslag i vad avser tillståndsprövningen inom utlänningskontrollen avstyrks av *länsstyrelsen i Stockholms län,* som anser att denna prövning bör ankomma på polisen. *Arbetsmarknadsstyrelsen,* som instämmer i beredningens uttalanden om tillståndsprövningen, uttalar att lokal polismyndighet inte bör kunna avslå ansökan och att alla ärenden där tveksamhet föreligger om lämpligheten av att bevilja tillstånd bör överlämnas till den centrala utlänningsmyndigheten för avgörande.

Samtliga remissinstanser utom *socialstyrelsen, statens utlänningskommission* och *arbetsmarknadsstyrelsen* tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget såvitt gäller polisens befattning med den yttre utlänningskontrollen. *Socialstyrelsen* anför bl. a.

Tillämpningen av huvudbestämmelserna om avvisning kan enligt styrelsens mening knappast anses vara av uteslutande polisiär natur. En del frågor, exempelvis besvär över avvisningsbeslut, avgöres nu av utlänningskommissionen. Särskilt bör märkas att utlänningskommissionen hittills utfärdat instruktioner för passkontrollerna rörande bl. a. tillämpningen av avvisningsbestämmelserna. Dylika frågor bör alltfort handläggas av det centrala utlänningsorgan som har att bevaka allmänna intressen — såsom säkerhets-, arbetsmarknads- och humanitära intressen — dvs. för närvarande utlänningskommissionen. Slutlig ställning till dessa frågor torde emellertid inte böra tas förrän utlänningsutredningen slutfört sitt uppdrag.

Statens utlänningskommission utgår från att förslaget inte innefattar någon ändring beträffande tillämpningen av gällande bestämmelser om avvisning. Beträffande övriga arbetsuppgifter, som sammanhänger med utövandet av den yttre kontrollen, anser kommissionen att bl. a. ärenden angående inrättande av passkontroller och gränsövergångsställen, utfärdande av instruktioner för passkontrollerna i vad avser tillämpningen av utlänningslagstiftningen och upprättande av spärrar för vissa utlänningars inresa alltjämt i fortsättningen skall handläggas av utlänningskommissionen, medan ärenden angående passkontrollernas personal- och lokalbehov, ärenden

angående förordnande av föreståndare och biträdande föreståndare för passkontroll och förrättande av inspektioner av passkontrollerna ävensom utfärdande av instruktioner för passkontrollerna i vad avser rent organisatoriska spörsmål bör ankomma på det centrala polisorganet.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser att frågan om den slutgiltiga organisationen av utlänningskontrollen är för tidigt väckt. Alla åtgärder som vidtages innan utlänningsutredningen avslutat sitt arbete måste betraktas som enbart provisoriska, vilka inte på något sätt får binda eller påverka det kommande avgörandet om den definitiva organisationen för utlänningsärendenas handläggning.

Förslaget angående den temporära organisationen av den inre utlänningskontrollen tillstyrks eller lämnas utan erinran av *socialstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Malmöhus län, polismästaren i Stockholm, polischefen i Trelleborg, polismästaren i Göteborg* och *kriminalpolisintendenten därstädes* ävensom av *utlänningsutredningen*. Av dessa remissinstanser förklarar sig *socialstyrelsen* och *polismästaren i Stockholm* redan nu inte ha något att erinra mot att den slutgiltiga organisationen av den inre kontrollen anförtros polisen. *Överståthållarämbetet* och *länsstyrelsen i Malmöhus län* anser sig inte kunna ta ståndpunkt till denna fråga förrän utlänningsutredningen tagit ställning till härmed sammanhängande spörsmål. *Utlänningsutredningen* anser sig inte heller kunna yttra sig över beredningens ställningstagande i fråga om den slutgiltiga utformningen av den inre utlänningskontrollen och anför till motivering, att denna fråga äger sådant samband med den centrala utlänningsmyndighetens framtida uppgifter och organisation att dessa frågor inte kan avgöras oberoende av varandra.

Länsstyrelsen i Stockholms län, landsorganisationen i Sverige och *TCO-S* anser att den av beredningen föreslagna slutgiltiga organisationen av den inre utlänningskontrollen bör genomföras redan fr. o. m. den 1 januari 1965 eller snarast möjligt. Landsorganisationen anför härvid att de ärenden som är av huvudsakligen arbetsmarknadspolitisk natur kan överföras till arbetsmarknadsstyrelsen där de naturligen hör hemma.

Statens utlänningskommission föreslår att bostadsanmälningar beträffande viseringsfria utlänningar — jämväl rörande sådana som erhållit uppehållstillstånd — även i fortsättningen skall insändas till kommissionen, dock endast om de inkommit från enskilda bostadsupplåtare och alltså inte från innehavare av hotell, pensionat eller tältplatser. Inte heller om kontrollen anordnas lokalt bör enligt kommissionen bostadsanmälningarna läggas till grund för kontroll av att viseringsfria utlänningar, som bor på sist angivna sätt, söker uppehållstillstånd. Erfarenheten visar nämligen att flertalet av de utlänningar som tillfälligtvis vistas i riket bor på nämnda sätt. Efter polisväsendets förstatligande torde polismyndigheterna vidare få ökade möjligheter att genom personliga kontakter med innehavare av ifrågavarande slags

inrättningar skaffa sig erforderliga informationer. Beredningens förslag, att med stöd av utökad skyldighet för bostadsupplåtare att avkräva utlänningar uppgifter söka avgränsa kategorin korttidsbesökande från övriga utlänningar, är olämpligt, då redan nu föreliggande skyldighet för bostadsupplåtare att kontrollera vissa uppgifter ansetts betungande och — enligt kommissionens erfarenhet — inte alltid fullgörs i önskad utsträckning. Då kommissionen i egenskap av central utlänningsmyndighet har det närmaste ansvaret för utövandet av utlänningskontrollen, ligger det i sakens natur att kommissionen utfärdar föreskrifter till de myndigheter, som enligt utlänningsförfattningarna har att biträda kommissionen i dess verksamhet, såsom beskickningar och konsulat, polismyndigheter och länsarbetsnämnder. På det centrala polisorganet bör ankomma att ge instruktioner om den speciella övervakning av hotell, pensionat och tältplatser som blir nödvändig om kommissionens förslag om slopandet av registreringen av bostadsanmälningar från innehavare av hotell, pensionat och tältplatser vinner beaktande.

Statskontoret — som ifrågasätter om inte en granskning bör ske av de skäl som förestavat inrättandet av en särskild central organisation för kontrollen av utlänningar innan ställning tas till frågan om övervakningen av utlänningslagstiftningens efterlevnad — anför bl. a.

Det torde vara uppenbart att kontrollen av att utlänningar i tid söker erforderligt uppehållstillstånd är av stor betydelse för en övervakning i linje med utlänningslagstiftningens intentioner. Beredningens förslag, att bostadsanmälningar skulle insändas till utlänningskommissionens centralregister endast beträffande utlänningar, vilka redan har uppehållstillstånd, måste från dessa utgångspunkter betecknas som en betänklig försvagning av det nuvarande kontrollsystemet. Registrets viktigaste funktion torde nämligen vara att lämna upplysning om vilka utlänningar som behöver uppehållstillstånd. Denna funktion torde svårligen kunna fullgöras genom en kontroll endast på lokalplanet.

Rikspolisstyrelsens organisation och arbetssätt

Förslaget i dess huvudsakliga delar tillstyrks eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanserna.

Statskontoret anför beträffande rikspolisstyrelsens organisationsstruktur och ledning följande.

Det måste anses mycket svårt att nu mera exakt utforma detaljerna för rikspolisstyrelsens organisation, eftersom styrelsens verksamhet i flera avseenden är helt ny. Att redan nu binda organisationen till en specificerad ram skulle komma att på ett olyckligt sätt minska ledningens möjligheter att under de första verksamhetsåren successivt kunna anpassa denna till vunna erfarenheter rörande t. ex. arbetsbelastning, krav på kontroll och lämpliga informationsvägar. Det synes statskontoret angeläget att rikspolisstyrelsen under ett inledningsskede får möjligheter att vidtaga sådana smärre justeringar av organisationen, som i praktiken visar sig vara erforderliga.

Statskontoret vill med hänsyn till den mycket grannlaga verksamhet det här är fråga om såväl gentemot kommunerna som polispersonal och allmänheten, understryka vikten av att rikspolisstyrelsen tillföres sådana resurser, att den redan från början kan fungera enligt uppgjorda planer. De ovan framförda synpunkterna synes statskontoret bäst kunna tillgodoses, om för de närmaste budgetåren endast en stomplan upprättades avseende tjänster ned t. o. m. sektionschefer. För anställande av övrig personal kan lämpligen medel ställas till förfogande beräknade med ledning av beredningens förslag till organisation. Denna personal bör kunna omdisponeras allteftersom närmare erfarenheter vinnes av arbetskraftbehovet inom olika delar av rikspolisstyrelsens verksamhet.

Enligt statskontorets uppfattning bör det uppdragas åt rikspolisstyrelsen att efter det första verksamhetsåret inkomma med fullständigt organisationsförslag, såvida ej speciella förhållanden anses berättiga att försökstiden utsträckes. Denna bör dock med hänsyn till önskvärdheten att nå stadga i organisationen ej bli för lång.

Beträffande rikspolisstyrelsens sammansättning ifrågasätter *länsstyrelsen i Skaraborgs län* om inte också någon representant för länsstyrelserna bör vara ledamot. Ett visst medinflytande för åklagarväsendet vid rikspolisstyrelsens handläggning av de uppgifter som berör åklagarväsendets intressen — exempelvis den i central regi bedrivna brottsutredningen — önskar *statsåklagaren i Stockholm*. Ett sätt att lösa denna fråga är att riksåklagaren eller någon annan representant för riksåklagarväsendet blir medlem av rikspolisstyrelsen eller åtminstone medges rätt att delta vid styrelsens behandling av frågor, som berör åklagarväsendet. Under alla förhållanden synes bestämmelser böra utfärdas om samråd i dylika frågor mellan rikspolisstyrelsen och riksåklagarämbetet.

Endast en remissinstans uttalar sig mot ett byråsystem, nämligen *länsstyrelsen i Östergötlands län*.

I fråga om antalet byråer framförs från förslaget avvikande synpunkter av några instanser. Sålunda förordar *polismästaren i Stockholm* att även informationsavdelningen får utgöra byrå och att dess chef, som torde bli styrelsens och därmed hela polisväsendets kontaktman utåt ges byråchefs ställning. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att rikspolisstyrelsen i förslaget uppdelats i alltför många byråer och att första och andra byrån jämte tekniska byrån bör kunna sammanföras till en byrå. Enligt *länsstyrelsen i Hallands län* bör det centrala organet organiseras på tre byråer genom att de föreslagna första och andra byråerna sammanslås.

Några remissinstanser, däribland *överståthållarämbetet* och *länsstyrelserna i Kronobergs, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro* och *Kopparbergs län*, gör invändningar eller uttrycker tveksamhet beträffande rikspolisstyrelsens dimensionering och personaluppsättning. *Polismästaren i Stockholm* framhåller däremot att med den mångfald av uppgifter som läggs på rikspolisstyrelsen, personalen inte kommer att räcka till och att styrelsen redan från början får svårt att leda organisationsarbetet. Visserligen kan styrelsen —

såsom beredningen påpekat — under en övergångsperiod tillkalla särskilda sakkunniga, men för genomförandet av det stora reformarbete som förstatligandet innebär hade det varit lyckligt om styrelsen redan vid starten kunnat tillföras tillräckligt med kvalificerad stadigvarande personal.

I fråga om överdirektörens ställning anser *statskontoret* att överdirektören bör vid sidan om ställföreträdarskapet anförtros endast den direkta ledningen av polisverksamheten. Till denne bör härvid delegeras de dagliga och mera rutinbetonade uppgifterna avseende verksamheten på fältet. Statskontoret föreslår sålunda att under överdirektören lägges första byrån, andra byrån, personalbyrån och tekniska byrån, alltså de byråer vars verksamhetsområde direkt täcker polisverksamheten. De övriga enheterna — kanslibyrån och informationsavdelningen — bör stå direkt under generaldirektören. Dessa enheter torde vara de organ, vilka huvudsakligen är avsedda att ge verkschefen direkt service.

De föreslagna första och andra byråerna bör enligt *länsstyrelsen i Västmanlands län* erhålla beteckningar, som anger byråernas huvudsakliga verksamhet. *Polismästaren i Stockholm* anser att byråerna konsekvent bör tilldelas benämningar, som anger funktionen och som kan användas såsom arbetsord. Även *statskontoret* anser att byråernas underenheter bör ges en enhetlig benämning och förordar därför beträffande den föreslagna utbildningsavdelningen att ordet avdelning ersättes med sektion.

Angående första byrån anför *polismästaren i Stockholm,* att den med sina viktiga funktioner synes vara underbemannad. Med hänsyn till de många sektionerna på byrån kan det befaras att byråchefen inte hinner ägna tillräcklig tid åt varje sektion. Bevakningssektionen torde därför böra utökas med en polisintendent, på vilken närmast bör ankomma de operativa funktionerna.

Utlänningskommissionen, som — från de synpunkter den har att företräda — i princip tillstyrker att rikspolisstyrelsen erhåller den föreslagna organisationen, framhåller angående personalbehovet på sektionen för utlänningskontroll att ett godtagande av kommissionens förslag beträffande rikspolisstyrelsens uppgifter bör ge anledning till en omprövning av personalbehovet på den föreslagna sektionen.

Beträffande förslaget om ett registratur inordnat i andra byrån anför *statens kriminaltekniska anstalt* följande:

I förslaget har för denna sektion skisserats en organisation med ungefärligen samma personalstat som för anstaltens registraturavdelning. Under förutsättning av att nuvarande arbetsuppgifter bibehållas och arbetets omfattning icke ökar torde, med nedan angivna undantag, någon erinran icke kunna framställas emot förslaget i denna del.

Vid registraturavdelningen uppehålles för närvarande en viss begränsad jourtjänst. Denna är enligt anstaltens förmenande icke tillräcklig, då polisen hela dygnet bör kunna få uppgifter ur registren. En utbyggnad av jouren förordas och härför skulle erfordras ytterligare minst två assistenttjänster.

I förslaget saknas uppgift om vem som skall handhava de för registraturerna nödvändiga fotografiska arbetena. Genom utbrytningen av registraturavdelningen från kriminaltekniska anstalten kan dessa icke utföras av laboratorievdelningens fotografiska laboratorium vilket tidigare varit fallet. Erforderliga fotoarbeten bestå av reproduktion av porträtt, förminskningar och förstoringar härav, avfotografering av föremål samt fotografering av fingeravtrycksspår och handlingar m. m. Stora flertalet av dessa uppgifter äro av synnerligen brådskande natur. Det framstår för anstalten såsom oundgängligen nödvändigt att för registrens räkning inrättas ett fotolaboratorium med förslagsvis en personal bestående av en fotograf och ett fotobiträde.

Angående utbildningsavdelningens sammansättning framhåller *styrelsen för statens polisskola* nödvändigheten av att chefen för avdelningen får pedagogisk expertis till sitt förfogande. En nämnd med rådgivande funktioner kan exempelvis inrättas. I en sådan expertgrupp synes även representanter för polispersonalen böra ingå. Det förutsätts, att utbildningsavdelningens föreslagna personalbestånd väsentligt utökas för att kunna svara mot skolans behov. Styrelsen anser att bland annat en tjänst såsom biträdande rektor måste inrättas.

Länsstyrelsen i Östergötlands län finner det i hög grad önskvärt att det centrala organet i vad avser krigsplanläggningsuppgifter biträdes av en militärassistent. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* däremot anser att rikspolisstyrelsen inte kan kontinuerligt bereda en militärassistent arbetsuppgifter, för vilkas handläggning erfordras militär sakkunskap av så kvalificerad befattningshavare som aktiv regementsofficer. Till rikspolisstyrelsens förfogande bör emellertid ställas en sådan befattningshavare, som vid behov kallas att handlägga vissa ärenden och närvara vid vissa plena m. m. *Överbefälhavaren* biträder förslaget om militärassistentens ställning men lämnar frågan öppen om denne jämväl skall bestrida samordningen mellan polisen och civilförsvaret. Överbefälhavaren understryker att militärassistentens arbetsuppgifter främst bör inriktas på samverkansproblem mellan polisen och krigsmakten i såväl fred som krig.

Departementschefen

1962 års principbeslut om förstatligande och omorganisation av polisväsendet innebär bl. a. att en central polismyndighet, rikspolisstyrelsen, skall inrättas fr. o. m. den 1 juli 1964. Enligt principbeslutet skall styrelsen — organiserad i huvudsak på samma sätt som de statliga verken i övrigt — ha till u p p g i f t att fortlöpande meddela allmänna råd och anvisningar om hur polistjänsten skall utövas samt att från rikssynpunkt öva tillsyn över polisväsendet och dess anordningar. Styrelsens verksamhet bör sålunda huvudsakligen vara inspekterande, rådgivande och samordnande. Statsmakterna har emellertid därutöver funnit skäl föreligga att på vissa områden tillerkänna rikspolisstyrelsen befogenheter att ge direktiv om hur polisverk-

samheten skall bedrivas och att utöva viss ledning av polisarbetet. Allmänna riktlinjer har därför i 1962 års principbeslut uppdragits rörande styrelsens uppgifter på detta område. De verksamhetsområden, där dessa centrala befogenheter angivits böra förekomma, är trafikövervakningen och bekämpningen av vissa brottstyper. Beträffande trafikövervakningen har framhållits att en central direktivrätt har stor betydelse för att verksamheten skall kunna bedrivas efter en enhetlig plan för hela landet. Centralorganet bör sålunda kunna ge direktiv exempelvis om att trafikövervakningen under viss tidsperiod skall inriktas på vissa särskilt farliga beteenden i trafiken. Därest sådana gemensamma aktioner behöver företagas, som kräver samverkan över länsgränserna, bör det centrala organet enligt de angivna riktlinjerna ha möjlighet att i vissa situationer taga ledningen av verksamheten. I vad avser bekämpningen av vissa brottstyper har i principbeslutet fastslagits att mycket torde stå att vinna genom central dirigering. Detta har särskilt ansetts gälla brottslighet, som i allmänhet inte kan sägas vara knuten till viss plats, såsom exempelvis illegal narkotikahandel, järnvägs- och poststölder, valutabrott och den verksamhet som bedrivs för att hindra och uppdaga spionerі och annan olovlig underrättelseverksamhet. I statsmakternas beslut fastslogs därjämte, att den omständigheten att brottsligheten över huvud taget tenderar att bli alltmer mobil motiverar att möjlighet ges att centralt dirigera spanings- och utredningsarbetet. Vid ett klart samband mellan brott, som förövats på olika platser i landet, ökar möjligheterna att uppspåra gärningsmannen, om det centrala organet får övertaga ledningen av spaningsarbetet. Samtliga nu nämnda, i propositionen angående huvudmannaskapet för polisväsendet uppdragna riktlinjer har riksdagen godtagit. Det må i detta sammanhang särskilt erinras om uttalandet i propositionen att man genom inrättande av ett centralt polisorgan skänker landets polisorganisation erforderlig stadga och fasthet samtidigt som möjlighet öppnas att på en hand samla riksfrågor, som nu handläggs av olika centrala organ.

De av polisberedningen framlagda förslagen i vad avser rikspolisstyrelsens befogenheter att ge direktiv om hur polisverksamheten skall bedrivas och att utöva viss ledning av polisarbetet finner jag i huvudsak överensstämma med det av statsmakterna fattade principbeslutet. Sålunda delar jag beredningens och flertalet remissinstansers uppfattning om behovet av en central dirigering och ledning av polisverksamheten i vad avser trafikövervakning och sådan brottsutredande verksamhet, som kräver samordning mellan länen. På dessa områden har för övrigt behovet av riksomfattande spaning redan framtvingat en viss central ledning inom statspolisen. En viktig funktion för rikspolisstyrelsen blir också att leda och samordna bevaknings- och säkerhetsarbetet vid statsbesök och andra liknande evenemang. I fall då ledningen av operativ verksamhet skall ankomma på rikspolisstyrelsen bör styrelsen självfallet jämväl äga tillkalla därför erforderlig personal. Av några remissinstanser nu gjorda invändningar mot att överhuvud tillerkänna

centralorganet här berörda befogenheter finner jag icke bärande. Dock vill jag med anledning av vissa uttalanden framhålla nödvändigheten av att de centrala funktionerna på ifrågavarande områden erhåller sådan utformning att de regionala och lokala polismyndigheternas självständiga verksamhet inte hämmas.

I några hänseenden kan jag i likhet med ett antal remissinstanser inte tillstyrka beredningens förslag i fråga om rikspolisstyrelsens befogenheter. När det gäller utredning av mord eller eljest särskilt grova eller svårutredda våldsbrott har beredningen föreslagit att styrelsen skall förfoga över en central mordkommission och ha befogenhet att efter rekvisition eller om så i undantagsfall anses nödvändigt på eget initiativ besluta att sådan utredning skall handhas med biträde av experter i denna kommission. Då dessa uppgifter i allmänhet är av lokal natur, bör det enligt min mening i första hand ankomma på förundersökningsledaren att bedöma vilka åtgärder som bör vidtagas. Såsom föreningen Sveriges polismästare anfört torde anledning saknas att utgå från annat än att i de fall där biträde av experter från mordkommissionen erfordras rekvisition kommer att ske genom vederbörande polischef. Stundom kan det även vara möjligt att åstadkomma ett initiativ vid en från centralt håll gjord underhandsförfrågan hos den lokale eller regionale polischefen. Behovet av särskild undersökningsledare i rikspolisstyrelsen för dessa fall kan jag inte heller vitsorda, då vid brott av allvarlig natur åklagaren ofta inträder som undersökningsledare utan att misstänkt finns.

Då således med dessa utgångspunkter rikspolisstyrelsens s. k. operativa ledning av polisarbetet i huvudsak kan hänföras till sådan polisverksamhet som omfattar hela riket eller delar av riket och alltså är av samordnande natur, kommer detta inte — såsom några remissorgan befarat — att undanrycka länsstyrelsernas ansvar för polisverksamheten i länen. Den i länen rutinmässigt förekommande verksamheten för upprätthållande av ordning och säkerhet — skydds- och övervakningsverksamhet, brottsförhindrande och brottsutredande verksamhet — skall normalt ankomma på de regionala och lokala polismyndigheterna i enlighet med de riktlinjer som tidigare behandlats. Rikspolisstyrelsens uppgifter kommer därvidlag såsom beredningen anfört att till väsentlig del vara inspekterande, rådgivande och samordnande. Sålunda anges i beredningens förslag i konsekvens härmed exempelvis att rikspolisstyrelsen bör meddela råd och anvisningar för att ange den allmänna inriktningen av trafikövervakningen i länen, råd och anvisningar angående valet av lämplig bevakningsmetodik, normer till hjälp för bestämmande av det antal polismän som behövs för att upprätthålla en tillfredsställande bevakning samt råd och anvisningar för den brottsförebyggande verksamheten. Polisverksamheten i olika instanser har på detta sätt enligt min mening erhållit en tillfredsställande lösning.

Ett särskilt, av statsmakterna inte tidigare i samband med polisväsendets förstatligande behandlat spörsmål utgör utlänningskontrollen. Beredningens i denna del avgivna förslag, som i huvudsak överensstämmer med utlänningsutredningens ståndpunkt, kan jag i allo tillstyrka. Den yttre kontrollen, som bl. a. syftar till att förhindra utvisade och förvisade att återvända till riket, är såsom brottsförebyggande verksamhet en angelägenhet av polisiär natur och bör alltså ledas av rikspolisstyrelsen. Den fördelning av uppgifter inom den inre utlänningskontrollen mellan polisorganen och utlänningskommissionen, som föreslagits av utlänningsutredningen och tillstyrkts av beredningen, anser jag lämplig under en övergångsperiod i avbidan på att utlänningsutredningen framlägger sina slutliga förslag beträffande utlänningskontrollens organisation. Jag vill i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 februari 1964 uppdragit åt utlänningsutredningen att framlägga förslag till hur den centrala handläggningen av utlänningsärenden skall organiseras oberoende av vissa i tidigare direktiv givna förutsättningar.

Såsom beredningen framhållit medför en förvaltningsgren av den storlek som polisväsendet utgör även omfattande administrativa uppgifter. Rikspolisstyrelsens ställning och befogenheter i vad avser dessa uppgifter samt kompetensfördelningen mellan central instans och övriga polismyndigheter har inte behandlats i principbeslutet. Beredningen har i sitt förslag redovisat de olika områden, där rikspolisstyrelsen bör ha uppgifter av organisatorisk och förvaltningsmässig natur samt härvid framhållit att denna verksamhet ofta är av den art att det inte är tillfyllest med allmänna råd och anvisningar och att centralorganet sålunda i vissa avseenden bör ha rätt att meddela föreskrifter. I detta hänseende har beredningen föreslagit att rikspolisstyrelsen skall ha befogenhet att meddela föreskrifter i fråga om bl. a. informationsverksamhet, upphandling, vård och underhåll av polisväsendets materiel, materielredovisning, avskrivning av materiel, personalregistrering, samrådsverksamhet, diarieföring och arkivering. En centraliserad handläggning har därjämte ansetts nödvändig beträffande bl. a. upprättande av statförslag, inköp av viss materiel, utfärdande av arbetsordningar, uträkning och utbetalning av löner, fördelning av polisaspiranter och skaderegleringsärenden.

Ett antal remissorgans allmänna invändningar mot att rikspolisstyrelsen tilldelats för stora befogenheter torde i allmänhet — mot bakgrunden av statsmakternas förutnämnda ställningstagande beträffande den polisledande verksamheten — ha avsett kritik mot de föreslagna uppgifterna och befogenheterna på det administrativa området. Ifrågavarande remissinstanser — särskilt några länsstyrelser — har framhållit att de föreslagna funktionerna för rikspolisstyrelsen i viss utsträckning bör nedskäras och i stället läggas på länsplanet.

För egen del vill jag framhålla att de uppgifter och befogenheter på det

rent administrativa området, som av beredningen föreslagits skola ankomma på rikspolisstyrelsen, i huvudsak synes välgrundade. Polisväsendets förstatligande och omorganisation innebär bl. a. att en slagkraftig och effektiv polisorganisation skall skapas inom landet. För att få till stånd en sådan torde ett av grundvillkoren vara krav på enhetlighet i organisatoriskt och förvaltningsmässigt avseende. I de hänseenden beredningen föreslagit centrala bindande anvisningar och beslutsbefogenheter är det särskilt viktigt att den statliga polisorganisationen snarast vinner erforderlig stadga. De bedömanden, som måste baseras på allmänna ekonomiska grunder och kännedom om förhållandena på andra orter, kräver därjämte såsom beredningen anfört en central överblick. Det sagda innebär enligt min mening att en centraliserad handläggning är nödvändig i vissa avseenden och att rikspolisstyrelsen skall kunna på några särskilt viktiga områden utfärda föreskrifter för länsstyrelserna. En sådan ordning synes nödvändig för att undvika alltför stor splittring och olikformighet i organisationen och för att polisorganisationen som helhet skall bli funktionsduglig. Jämväl ur ekonomisk synpunkt framstår en sådan ordning som den enda rationella. Framhållas må att inom vissa andra förvaltningsområden en sådan princip redan har genomförts på så sätt att länsstyrelserna har att i olika avseenden följa centrala ämbetsverks föreskrifter. Jag vill här särskilt erinra om civilförsvarsstyrelsens befogenheter på sitt förvaltningsområde.

De befogenheter som således bör ankomma på rikspolisstyrelsen torde få närmare beskrivas i särskild instruktion för rikspolisstyrelsen.

Vad angår polisskolans ställning finner jag efter att ha tagit del av polisutbildningskommitténs hittills gjorda ställningstaganden starka skäl tala för att utbildningsverksamheten i enlighet med beredningens förslag i sin helhet inordnas i rikspolisstyrelsen. Detta innebär, att de funktioner som för närvarande ankommer på polisskolans styrelse och skolans rektor från och med den 1 juli 1964 bör överföras till rikspolisstyrelsen.

Beträffande vissa av rikspolisstyrelsens uppgifter vill jag ytterligare framhålla följande.

Det synes mig angeläget att rikspolisstyrelsens ansvarsområde i krig snarast löses, bl. a. för att underlätta verksamheten inom de myndigheter, som skall samarbeta med rikspolisstyrelsen i fråga om krigsplanläggning. Såsom överbefälhavaren framhållit är det även viktigt att rikspolisstyrelsen kan utarbeta central vägledning för lägre instansers beredskapsplanering. Behovet av en auktoritativ vägledning för länsstyrelserna i dessa hänseenden har även tidigare påtalats av statens organisationsnämnd i en år 1961 gjord utredning angående de civila försvarsärendena vid länsstyrelserna.

När det gäller rikspolisstyrelsens o r g a n i s a t i o n vill jag framhålla att såväl statspolisens ledning som polisväsendets organisationsnämnd, polisskolan och större delen av kriminaltekniska anstalten kommer att ingå i styrelsen. Jag vill vidare erinra om att polisorganisationen kommer att

omfatta i runt tal 14 600 befattningshavare och en betydande ekonomisk förvaltning.

Polisberedningens förslag i vad avser rikspolisstyrelsens organisation och arbetssätt, som i allt väsentligt tillstyrkts vid remissbehandlingen, finner jag väl ägnat att läggas till grund för en organisatorisk uppbyggnad av det nya centrala polisverket.

Sålunda kan jag i princip ansluta mig till beredningens förslag i vad avser verksledning och byråindelning. Överdirektören bör alltså i enlighet med förslaget ingå i styrelsen. Däremot finner jag inte tillräckliga skäl föreligga att såsom vissa remissinstanser föreslagit utöka styrelsen med representanter för länsstyrelserna och åklagarväsendet. Samverkan med dessa myndigheter skall enligt min mening kunna ske på ett tillfredsställande sätt i andra former. Jag kan inte heller dela statskontorets uppfattning att ej samtliga byråer bör underställas överdirektören. Med hänsyn till att denne har souschefs ställning är det såsom beredningen anfört önskvärt att han kan följa styrelsens hela verksamhet och biträda verkschefen vid utövandet av dennes ämbete. Jag biträder sålunda i dessa avseenden beredningens förslag.

Frågan huruvida behov kan komma att föreligga av att — utöver den utbildningsexpertis som skall finnas inom verket — knyta särskilda pedagogiska experter och personalrepresentanter i form av rådgivande organ till styrelsen bör enligt min mening göras beroende av de erfarenheter, som vinns när det nya ämbetsverket trätt i funktion, och i första hand prövas av verkets styrelse.

Rikspolisstyrelsen bör sålunda bestå av rikspolischefen som ordförande, överdirektören samt minst fem av Kungl. Maj:t utsedda lekmannarepresentanter. Med hänsyn till de funktioner som enligt vad jag tidigare anfört skall ankomma på styrelsen bör dess arbetsenheter i enlighet med polisberedningens förslag utgöras av två fackbyråer för polisärenden, en personalbyrå, en kanslibyrå och en teknisk byrå samt en informationsavdelning. Härtill kommer en militärassistent. Första byrån, som huvudsakligen skall handlägga ärenden avseende skydds- och övervakningsverksamhet, bör uppdelas i en trafiksektion, en bevakningssektion, en utlänningskontrollsektion, en socialpolissektion, en organisationssektion och en krigsplanläggningssektion. Andra byrån bör bestå av en spaningssektion, en utredningssektion samt registratur. Personalbyrån bör uppdelas i en allmän sektion, en rekryteringssektion samt en utbildningsavdelning. Kanslibyrån bör bestå av en administrativ sektion, en kameralsektion, en inköpssektion och en kontorsteknisk sektion. Inom tekniska byrån bör finnas en utrustningssektion, en telesektion, en sektion för tekniska åtgärder mot brott, en sektion för lokalfrågor samt en sektion för teknisk utveckling och rationalisering. Informationsavdelningen bör uppdelas i en informationssektion, en sektion för brotts-

preventiva åtgärder samt redaktion och kriminalmuseum. För den särskilda polisverksamheten föreslås en särskild avdelning inom styrelsen.

En tablå över den föreslagna organisationen för rikspolisstyrelsens verksledning och byråindelning torde såsom bilaga *(Bilaga 1)* få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Vad härefter gäller frågan om rikspolisstyrelsens personal måste det såsom statskontoret framhållit i sitt yttrande anses svårt att nu mera exakt utforma detaljerna för styrelsens organisation. Denna bör därför under de första verksamhetsåren göras flexibel i vad avser den personella uppbyggnaden. Jag anser sålunda goda skäl tala för statskontorets förslag att nu endast en stomplan upprättas avseende tjänster ned t. o. m. sektionschefer. Därjämte bör emellertid enligt min mening även tjänster som närmast motsvarar vissa redan nu befintliga tjänster inom statspolisorganisationen, polisskolan, kriminaltekniska anstalten och polisväsendets organisationsnämnd liksom även biträdes- och vaktmästartjänster medtagas i planen. För övrig personal torde medel böra beräknas med ledning av beredningens förslag till organisation.

Beträffande personalorganisationen får jag hänvisa till en översiktlig tablå, vilken torde såsom bilaga få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende *(Bilaga 2)*.

Rikspolisstyrelsens uppgifter och organisation i vad avser den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdagande av spionerі m. m. anser jag med hänsyn till ärendets natur inte böra redovisas i detta sammanhang. Upplysningar härom torde få meddelas riksdagens vederbörande utskott.

Jag föreslår att rikspolisstyrelsen organiseras i enlighet med vad jag här anfört. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om styrelsens detaljorganisation och att meddela föreskrifter rörande verksamheten inom myndigheten.

Utbildningsfrågor

Utredningsarbete m. m.

Till frågan om kompetenskrav för polischefer har inga ställningstaganden skett i *1962 års principproposition*.

I *direktiven för polisberedningen* framhålles att spörsmålet om kompetenskrav för polismästare och polisintendenter bör upptagas till prövning av beredningen. Vid övervägandena om kompetenskraven bör beredningen även utreda behovet av utbildning för dessa befattningshavare, varvid uppmärksamhet bör ägnas möjligheterna att t. ex. genom kompletterande utbildning bereda utrymme för viss övergång mellan polis-, åklagar- och exekutionsverksamheterna. Samråd bör därvid ske med 1962 års polisutbildningskommitté. Som en viktig fråga i detta sammanhang framhålles beho-

vet av övergångsbestämmelser för personal, som skaffat sig kompetens för tjänster, för vilka strängare kompetenskrav anses erforderliga.

Polisberedningens förslag angående kompetenskrav m. m. för polischefer läggs fram i betänkande nr 14. Över betänkandet har yttranden avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Malmöhus, Hallands, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Västerbottens och Norrbottens län, statens polisskola, 1962 års polisutbildningskommitté, tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S), Sveriges akademikers centralorganisation, föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges polismästare, Sveriges stadsfiskaler och Sveriges landsfiskaler, Sveriges juristförbund, svenska polisförbundet samt det större konsistoriet och juridiska fakulteten vid Stockholms universitet.

Vid länsstyrelsernas yttranden har fogats yttranden från 9 landsfogdar, 4 poliskammare, 6 landsfiskaler och 3 länsavdelningar av föreningen Sveriges landsfiskaler.

Polisberedningen

Kompetenskrav m. m. för lokala polischefer

Beredningens prövning av frågan om kompetenskrav för innehavare av polischefstjänster har skett på grundval av en undersökning av vad polischefskapet i fråga om kunskaper, personliga egenskaper m. m. kräver av sin utövare.

Som en betydelsefull uppgift för polischefen anger beredningen skyldigheten att utöva *tillsyn av att lagar och författningar samt andra föreskrifter rörande ordning och säkerhet efterleves*. För att kunna fullgöra denna arbetsuppgift krävs kunskap såväl om innehållet i sådan lagstiftning som om därtill anslutande rättspraxis och rättstillämpning. Den erforderliga kännedomen om lagar och författningar i allmänhet torde enligt beredningens uppfattning kunna inhämtas antingen vid universitet eller vid polisiär utbildningsanstalt. Undervisning i fråga om de särskilda polisförfattningarna kan knappast tänkas försiggå annorledes än vid polisiär utbildningsanstalt.

För att belysa den del av det juridiska och samhällsvetenskapliga ämnesområdet, vilket det skulle vara önskvärt att blivande polischefer behärskade, har beredningen gjort följande sammanställning av universitetsämnen, i vilken även angivits ungefärliga normalstudietider. I sammanställningen har intagits även ämnena nationalekonomi och sociologi. Ehuru dessa ämnen inte äger direkt anknytning till lagar och författningar i allmänhet, har de av beredningen dock ansetts böra utgöra ett viktigt komplement till de rent juridiska universitetsämnena.

Ämne	Ungefärlig normalstudietid
Propedeutisk kurs i juridik	2½ mån.
Civilrätt, som i huvudsak skulle kunna utgöras av i pol. mag.-examen ingående civilrätt IV (normalstudietid 2½ mån.). Därutöver torde studium av vissa i civilrätt I i jur. kand.-examen ingående delar vara erforderligt	4½ mån.
Offentlig rätt: Studierna i detta ämne torde böra koncentreras till statsrätten och förvaltningsrätten. Enligt planen för jur. kand.-examen omfattar offentlig rätt med folkrätt en normalstudietid om 5 månader. Då stora delar (av bl. a. folkrätten) torde kunna utgå bör studietiden kunna minskas med uppskattningsvis 1 månad	4 mån.
Straffrätt som för jur. kand.-examen	3¾ mån.
Processrätt: Det torde kunna vara tillräckligt om ämnet får samma omfattning som i pol. mag.-examen men mån hända med mera framträdande inriktning på straffprocessrätten	2½ mån.
Finansrätt: Översiktliga studier i skatterätt och finansvetenskap	1 mån.
Nationalekonomi med företagsekonomi: Ämnet synes inte behöva ges samma omfattning som i jur. kand.-examen. Specialkurs vid polisiär utbildningsanstalt torde böra ordnas	ca 1 mån.
Sociologi: Särskild kurs vid polisiär utbildningsanstalt synes i förekommande fall böra ordnas i ämnet	ca 1 mån.
	Ca 20 mån.

Bland huvuduppgifterna för polischefen ingår även *arbetsledning, planering och kontroll.* Dessa arbetsuppgifter förutsätter utbildning i lämplig form i arbetsledarskap samt kännedom om i varje fall mera väsentliga arbetsorganisatoriska principer ävensom kunskaper om polisteknik och polistaktik. Undervisning i här angivna ämnen bör enligt beredningens mening lämnas vid polisiär utbildningsanstalt.

I fråga om de *personaladministrativa göromålen* upptar beredningen disciplinärendena till särskild behandling. Beredningen finner att det tidigare beskrivna juridiska och samhällsvetenskapliga kunskapsområdet sannolikt får bedömas tillfyllest även för handläggning av de flesta disciplinärenden. Beredningen ifrågasätter emellertid huruvida det är lämpligt, att polischefer i mindre och medelstora distrikt skall ha så stor disciplinär befogenhet som nu är fallet. Beaktas bör nämligen dels att sådan polischef har sin personal så »nära inpå sig», att den dömande funktionen i vissa fall kan te sig mycket svår, dels — och kanske framför allt — att en sådan polischef kan beräknas komma att så sällan handlägga mera kvalificerade disciplinärenden, att han på grund av bristande rutin kan väntas komma att känna osäkerhet inför handläggningen av dylika ärenden. Beredningen förutsätter att en kraftig begränsning göres i de nuvarande disciplinära be-

fogenheterna för andra polischefer än polischeferna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Beträffande polisdistrikten i allmänhet förutsättes därför disciplinärendena skola handläggas på regionalplanet.

Med denna förutsättning kommer det personaladministrativa kunskapsområdet att i huvudsak begränsas till annan personaladministration än disciplinfrågor. Erforderliga kunskaper anser beredningen böra inhämtas vid polisiär utbildningsanstalt.

Beredningen fäster också uppmärksamheten på de *representations- och PR-uppgifter,* som åvilar en polischef. Utbildningen för fullgörandet av dessa uppgifter torde främst böra avse polisens förhållande till press, TV, radio och andra nyhetsmedia samt allmän kännedom om det sätt på vilket personal inom dessa verksamhetsområden arbetar. Därutöver bör grunderna för PR-arbete i allmänhet ingå i polischefens kunskapsområde. Underlaget för kunskaper under denna rubrik bör lämpligen inhämtas genom speciella föreläsare vid polisiär utbildningsanstalt.

Då polischefens uppgifter i betydande omfattning innefattar samarbete och samråd med företrädare för andra såväl statliga som kommunala myndigheter och dessutom ofta även avser kontakter med enskilda företag, sammanslutningar m. m., kommer stora krav att ställas på hans allmänna kunskapsnivå och vidsyn samt förmåga att representera polisväsendet. Utbildningen under denna punkt måste därför ges en rätt mångsidig karaktär och innefatta även orientering om verksamheten vid och organisationen av i varje fall huvudparten av de offentliga organ, med vilka polischefen normalt kommer i kontakt i sitt arbete.

Handläggningen av polismyndighetsärenden kräver den författningskännedom, som tidigare angivits. Utbildningen bör dock enligt beredningen kompletteras med vissa specialkunskaper inom det område, där polischefen är tillstånds- och intygsmyndighet. Ämnesområdet för dylika specialkunskaper torde böra behandlas vid polisiär utbildningsanstalt.

Polischefens *uppgifter såsom förundersökningsledare* föranleder enligt beredningen inte krav på mera omfattande utbildning än som i det föregående angivits.

Efter att sålunda ha analyserat polischefens arbetsuppgifter konstaterar beredningen att icke någon vid allmän läroanstalt nu förekommande examen torde kunna anses tillfyllest för vinnande av polischefskompetens. Närmast det avsedda kunskapsområdet ligger dock juris kandidatexamen eller statsvetenskaplig-juridisk examen. Stora delar av ämnesområdet för de båda nämnda examina är emellertid endast delvis eller icke alls relevanta. Behov av att uppställa krav på avlagda dylika examina torde därför icke föreligga. Den tid som vederbörande studerande ägnar åt sådana delar av de nämnda examinas ämnesområde kan sålunda — för att den sammanlagda studietiden skall kunna förkortas — ägnas åt det på polischefsuppgifterna mera direkt inriktade kunskapsstoffet.

Rekryteringsförutsättningar

En av beredningen verkställd undersökning om hur stor den personkategori är, för vilken kompetens- och utbildningsfrågan är aktuell, ger vid handen, att det sammanlagda antalet tjänster, för vilka skulle erfordras polischefskompetens kan beräknas till högst ca 250. Med en så låg vikariereserv som 10 %, kommer antalet tjänster avsedda för polischefsutbildad personal att uppgå till högst ca 275. Det erforderliga årliga tillskottet till polischefskarriären kan därför beräknas till i medeltal 7 à 10 personer. Även om man här rör sig med ett antalsmässigt litet utbildningsområde, torde det dock enligt beredningens uppfattning finnas anledning att hålla flera vägar öppna för rekrytering till polischefskarriären av intellektuellt och även i övriga avseenden kvalitativt högtstående personer. Däremot torde det ej vara erforderligt eller ens lämpligt att antagning i karriären sker varje år.

I princip står två vägar för rekrytering till buds, nämligen inomverksrekrytering och direktrekrytering. Fördelar är förknippade med båda vägarna. Befordran av personer ur den egentliga polismanskarriären till polischefstjänster kan väntas medföra en viss garanti för gediget allmänt polisiärt kunnande och god allmän mognad hos polischeferna. Bland fördelarna med direktrekrytering kan nämnas att till yrket därigenom kan knytas personer med ett vidare kunskapsområde än som brukar förutsättas vara vanligt hos den som under hela sin karriär utbildat sig inom enbart ett enda fackområde.

För att åstadkomma en tillräcklig och god rekrytering till polischefstjänsterna bör enligt beredningens mening såväl direktrekrytering som inomverksrekrytering tillämpas.

Beträffande *inomverksrekryteringen* föreslår beredningen, att polisman, som med goda betyg genomgått konstapelsutbildning, bör kunna antagas för genomgång av polischefsutbildning, om han befinnes lämplig därtill och uppfyller vissa krav i fråga om skolunderbyggnad.

Riktpunkten för fordringarna i skolunderbyggnad bör vara studentexamenskompetens. Detta motiveras bl. a. av att studierna i de i polischefsutbildningen ingående akademiskt betonade ämnena torde kräva ett dylikt kunskapsunderlag. Utan att nyssnämnda riktpunkt frångås synes dock målsättningen för polischefsutbildningen tillgodoses om fordringarna på skolunderbyggnad begränsas till krav på godkända studentexamensbetyg (motsv.) i minst fem ämnen, förslagsvis modersmålet, matematik, historia med samhällslära (alternativt samhällskunskap eller ev. historia), engelska samt ettdera av fysik, kemi och biologi. Dessutom synes böra uppställas krav på lägst realexamenskunskaper (motsv.) i tyska eller franska språken. Sökande som innehar studentkompetens eller motsvarande kompetens i annat ämne än som förut angivits bör enligt beredningen ha möjlighet att efter prövning från fall till fall få dispens från de angivna kraven.

Beredningen anser, att polismannen på egen hand skall skaffa sig denna

grundutbildning. Med tillämpning av gällande regler för löneavdrag förutsättes polismannen dock för tentamina etc. kunna i dylika fall erhålla erforderlig tjänstledighet med bibehållande av del av lönen.

Den som redan vid inträdet på polismansbanan har minst den nyss föreslagna begränsade studentkompetensen bör kunna antingen befrias från vissa ämnen i konstapelsutbildningen eller ges en mera komprimerad grundläggande teoretisk polisutbildning än den som kan komma att vara normal för sökande till den egentliga polismanskarriären. Polisman, som erhållit en på detta sätt begränsad konstapelsutbildning, bör — om han icke skulle bli antagen till polischefsutbildning — utan ytterligare teoretisk utbildning direkt kunna fortsätta i den vanliga polismanskarriären.

Såsom grundutbildning för *direktrekryterade* sökande till polischefsutbildningen föreslår beredningen juris kandidatexamen eller samhällsvetenskaplig juridisk examen, den senare dock kompletterad med betyg i straffrätt i likhet med vad som gäller för juris kandidatexamen. För sökande som icke fullgjort i varje fall ett års tingstjänstgöring — detta gäller givetvis i första hand politices magistrar — bör tillskapas möjlighet att inom polisväsendet fullgöra därmed jämförbar tjänstgöring under ungefär samma tid. Dylik tjänstgöring synes kunna fullgöras i form av förstärkningstjänstgöring vid större polischefskansli eller hos länspolischef. I förekommande fall synes tjänstgöring av liknande karaktär hos länsstyrelse böra övervägas.

Till de angivna kompetensvillkoren kommer självfallet krav på god hälsa m. m. I fråga om kroppsstatus synes i princip böra uppställas samma krav som gäller för anställning såsom polisaspirant.

Utbildningsgången

För polismän, vilka antagits till polischefsutbildning, anordnas en juridisk och samhällsvetenskaplig utbildning av det innehåll, som tidigare angivits. Den därefter följande utbildningen bör vara i princip gemensam för inomverks- och direktrekryterade och avse samordnad teoretisk och praktisk undervisning. Den bör omfatta vad som kan bedömas erforderligt av nuvarande assistentutbildning och specialkurser. Sådana ämnen som arbetsledarskap, personaladministration och PR-frågor bör ges en framträdande plats. I fråga om den teoretiska delen av utbildningen åberopas i övrigt vad som tidigare anförts om behovet av utbildning för polischefer. Den praktiska delen av utbildningen bör omfatta reguljär polistjänst under förslagsvis sammanlagt omkring ett år och bör dessutom avse mera renodlad övningstjänstgöring vid polischefskanslier under någon månad. Viss tid bör anslås för att eleverna skall få tillfälle att förvärva kännedom om åklagarmyndigheternas arbetsuppgifter — möjligen i en särskild studiekurs.

Under den del av utbildningen, då elev med juris kandidatexamen fullgör reguljär polistjänst, återgår de inomverksrekryterade eleverna till tjänstgöring i sitt polisdistrikt.

De elever som uttas till den slutliga polischefsutbildningen, bör antagas som aspiranter i polischefskarriären. Efter fullgjord polischefsutbildning synes aspiranterna böra antagas till extra (eller extra ordinarie) tjänstemän med lämplig tjänstebenämning. Intill dess de kan söka och erhålla ordinarie tjänster (exempelvis såsom polisnotarie, polissekreterare, polisintendent e. d.) bör de anlitas såsom vikariats- och förstärkningspersonal inom polischefskanslierna och — eventuellt — inom länspolischefs- och länsstyrelseorganisationen.

Undantag från kravet på polischefskompetens

I de största polisdistrikten torde av organisatoriska skäl komma att inrättas tjänster ovanför kommissariegraderna, vilkas innehavare skall fungera såsom chefer för huvudarbetsenheterna. När sådana tjänster är förenade med ledningen av huvudsakligen skydds- och övervakningsverksamhet anses skäl icke föreligga att av tjänstinnehavaren kräva polischefskompetens. Motsvarande undantag kan vara motiverade även för vissa enstaka specialtjänster i de allra största städerna.

Kompetenskrav för länspolischef

Länspolischefens kompetens anser beredningen böra bestämmas med hänsyn till att denne kommer att erhålla ställning såsom länets främste polisiäre representant och att han i denna egenskap har att meddela de lokala polischeferna råd och anvisningar i en mångfald frågor. Regionalmyndigheten torde vidare komma att i relativt stor omfattning handlägga disciplinärenden. För att länspolischefen med skicklighet och auktoritet skall kunna fullgöra sina uppgifter bör han enligt beredningens mening ha avlagt juris kandidatexamen samt ha fullgjort åtminstone ett års tingstjänstgöring eller dess tidigare föreslagna motsvarighet. Rekryteringen och utbildningen av blivande länspolischefer bör samordnas med den vanliga polischefsrekryteringen.

Efter avslutad polisiär chefsutbildning synes också de som har länspolischefskompetens böra tjänstgöra i den vanliga polischefskarriären och erhålla tjänster inom denna. Sökande med fullständig juridisk utbildning för framtida länspolischefsuppgifter torde vid ansökan till polischefstjänst i allmänhet som särskild merit böra få tillgodoräkna sig den mera omfattande juridiska utbildningen. Under alla förhållanden bör tingstjänstgöring och motsvarande tillgodoräknas som tjänstetid. Beträffande tingstjänstgöring bör detta gälla även för fullgjord tid utöver den obligatoriska ettåriga tjänstgöringen.

Krav på kompetens motsvarande den som föreslagits för länspolischef bör enligt beredningen uppställas även beträffande någon eller några tjänster i Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt.

Övergång mellan verksamhetsgrenarna

Beredningen har särskilt undersökt möjligheterna till övergång mellan verksamhetsgrenarna. I detta hänseende konstaterar beredningen, att endast personer med juris kandidatexamen och tingsmeritering kan tänkas vilja övergå från polis- till åklagarväsendet. I stort sett gäller detta även i fråga om övergång till exekutionsväsendet. Beredningen finner det dock icke möjligt att i polischefsutbildningen inrymma kunskapsavsnitt från de båda andra verksamhetsområdena i sådan omfattning att åklagartjänst eller kronofogdetjänst skulle kunna erhållas utan relativt omfattande ytterligare utbildning och praktiktjänstgöring inom åklagar- resp. exekutionsväsendet.

För övergång från åklagartjänster eller kronofogdetjänster till tjänst inom den föreslagna polischefskarriären synes i vad avser grundutbildningen hinder icke böra möta. Endast i begränsad omfattning kommer dock de tre verksamhetsgrenarnas arbetsområden att ha beröringspunkter med varandra. Med hänsyn därtill och då för befattningshavare inom polischefskarriären under alla förhållanden bör krävas en omfattande yrkesutbildning utöver grundutbildningen, synes enligt beredningen förutsättningar för övergång från dessa verksamhetsområden till polischefs- (eller länspolischefs-) tjänst föreligga endast efter genomgång av huvudparten av den för jurister eljest föreslagna polischefsutbildningen.

Övergångsanordningar

I samband med ikraftträdandet av omorganisationen inom polis-, åklagar- och exekutionsväsendena föreligger behov av omfattande övergångsföreskrifter i fråga om kompetensfrågornas handläggning. Distriktsåklagarexamen och polischefsutbildning vid statens polisskola måste självfallet gälla som fullgod polischefskompetens. Befattningshavare med enbart distriktsåklagarexamen bör vidare ha möjlighet att utan begränsning erhålla tillträde till den polischefsutbildning som tidigare föreslagits för personer med fullgjord juridisk grundutbildning. Att de nuvarande polischeferna av alla grader måste anses inneha föreskriven formell kompetens för samtliga tjänster i polischefskarriären är självklart. Att däremot vid tjänstetillsättningar fullständig juridisk utbildning måste tillmätas större meritvärde än endast partiell sådan utbildning finner beredningen uppenbart.

Beredningen framhåller slutligen att behov — i varje fall vid omorganisationens ikraftträdande — kan föreligga att efter prövning i varje särskilt fall medge dispens från eljest föreslagen polischefskompetens vid tillsättande av tjänst inom polischefskarriären. Sådan dispens synes böra lämnas endast befattningshavare som genomgått kommissarieutbildning och som under mångårig tjänstgöring å kommissarietjänst ådagalagt synnerligen stor skicklighet och framstående chefsegenskaper i övrigt.

Remissyttrandena

Remissinstanserna har i huvudsak anslutit sig till beredningens redovisning av de uppgifter av skilda slag, som ankommer på en polischef.

Poliskamrarna i Hälsingborg och *Halmstad, landsfiskalen i Borlänge, föreningen Sveriges polismästare, SACO* och *Sveriges juristförbund* avvisar dock beredningens förslag att disciplinärendena i princip bör handläggas av länspolischefen. Ärendena bör enligt deras mening även i framtiden handläggas av den lokale polischefen.

Sålunda framhåller *poliskammaren i Hälsingborg* att polischefen är ansvarig för disciplinen och att han icke bör avbörda sig denna arbetsuppgift. Han får därigenom dessutom den tråkiga ställningen av angivare, eftersom det är på hans egen bedömning det beror, om ett ärende föres vidare eller ej. Dessutom har polischefen själv den bästa personkännedomen och kan utifrån denna göra värdefulla överväganden i disciplinfrågor. Polischefen kan därför få bättre förståelse hos den felande och hans kamrater, varjämte dessa bagatellmål — som de i verkligheten är, eftersom påtagliga förseelser går till åtal — icke genom överföring till länsplanet bör dramatiseras.

Beredningens förslag om en begränsad juridisk utbildning för polischefer — vid sidan om juris kandidatexamen — tillstyrkes eller lämnas utan erinran av *statskontoret, riksrevisionsverket, länsstyrelserna i Jönköpings, Kopparbergs* och *Västerbottens län, landsfogden i Kopparbergs län, landsfiskalerna i Borlänge, Bodens, Piteå, Jokkmokks* och *Arvidsjaurs distrikt, 1962 års polisutbildningskommitté, Stockholms* och *Värmlands läns avdelningar av föreningen Sveriges landsfiskaler, TCO:s statstjänstemannasektion* samt *svenska polisförbundet.*

Värmlands läns avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler finner sålunda, att den föreslagna utbildningen är väl avvägd med hänsyn till de arbetsuppgifter, som åvilar en polischef. Enligt *landsfogden i Kopparbergs län* är det önskvärt, att polischeferna är juris kandidater. Det förefaller dock landsfogden uppenbart, att man som beredningen föreslagit kan undvara vissa discipliner såsom folkrätt, speciell privaträtt och dylikt utan att därför några större risker skall uppkomma att polischeferna icke skall kunna bemästra de rättsliga problem, som vanligen förekommer i deras gärning. I likhet med beredningen anser *länsstyrelsen i Västerbottens län* att stora delar av ämnesområdet för de examina, som ligger närmast det kunskapsområde, som bör krävas av de lokala polischeferna — juris kandidatexamen eller statsvetenskaplig-juridisk examen — delvis eller icke alls är relevanta. Det bör då heller icke vara nödvändigt att fortsättningsvis upprätthålla krav på fullständig examen av dessa slag.

Ett flertal remissinstanser anser dock, att man av en polischef måste kräva att han avlagt juris kandidatexamen. Denna mening hävdar bl. a. *länsstyrelserna i Södermanlands, Malmöhus, Hallands, Värmlands* och *Norrbot-*

tens län, landsfogdarna i Stockholms, Södermanlands, Malmöhus, Hallands, Älvsborgs, Värmlands, Västerbottens och *Norrbottens län, poliskamrarna i Halmstad, Karlstad* och *Luleå, landsfiskalen i Pajala, Norrbottens läns avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler, SACO, föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges polismästare, Sveriges stadsfiskaler* och *Sveriges landsfiskaler, Sveriges juristförbund* och *Stockholms universitets större konsistorium.*

Som skäl för detta ställningstagande anför *länsstyrelsen i Södermanlands län,* att polischefens befogenheter förutsätter ställningstaganden, vid vilka de enskilda medborgarnas rättssäkerhet i hög grad kan beröras och där alltså polischefens kännedom om hela vårt rättssystem är av väsentlig betydelse. Vid bedömningen av frågan vilken utbildning polischeferna bör ha, måste enligt *länsstyrelsen i Hallands län* beaktas de betydande uppgifterna som förundersökningsledare. Polischefen har också att besluta i ärenden rörande de s. k. administrativa frihetsberövandena, vilka inte sällan ställer stora anspråk på insikt, omdöme och snabbhet. Genom att polischefsdistrikten efter förstatligande kommer att bli avsevärt större än för närvarande, kommer antalet polismyndighetsärenden att betydligt öka för den enskilde polischefen och därmed också antalet besvärliga ärenden inom varje grupp. Länsstyrelsen framhåller vidare, att de av polisberedningen föreslagna båda rekryteringsvägarna med olika utbildning kan befaras leda till uppkomsten av en inofficiell kategoriklyvning av polischeferna. Samtliga polischefer bör ha samma utbildning och i och för sig vara kompetenta att bekläda tjänst som länspolischef. — Omfattningen av den teoretiska utbildning, som krävs för tillträde till polischefsbefattning, kan enligt *länsstyrelsen i Värmlands län* väntas få betydelse för polischefens ställning, närmast i lönehänseende men på längre sikt även i andra hänseenden, bl. a. vad gäller förhållandet till andra sidoordnade myndigheter. Länsstyrelsen tänker då främst på distriktsåklagaren. För denne uppställes odispensibelt kompetenskravet juris kandidatexamen. Lägre teoretiska kompetensfordringar för polischef än för åklagare kan väntas leda till en lägre lönegradsplacering för polischefen. Detta kan påverka deras inbördes ställning och medföra att polischeferna subordineras. Angivna förhållanden kan försvåra rekryteringen av juris kandidater till polischefsbanan. *Föreningen Sveriges polismästare* framhåller, att de flesta bedömanden av vad som är brott eller ej sker hos polisen och menar att detta särskilt måste beaktas vid fastställande av kompetenskraven.

Hos en större polismyndighet föranleder huvudparten av anmärkningarna icke rapport till åklagaren och 70 % av trafikolycksfallsutredningarna nedlägges efter prövning hos polisen. Genom institutets ordningsföreläggande syftar man till att giva polisen än större befogenheter. Polischefens roll som undersökningsledare är därför större än vad man i allmänhet tror. Ofta äro därvid besluten att nedlägga en förundersökning vida svårare än att meddela ett beslut om inledande av förundersökning.

Föreningen understryker också betydelsen av att polischefer och åklagare har samma karriär. Tjänstgöring i olika grenar av polis- och åklagarväsendet skapar större förtrogenhet med varandras uppgifter, vidgad förståelse och bättre samverkan. Även ur rekryteringssynpunkt torde det vara lämpligt med gemensam utbildning, varvid efter hand vederbörande kan placeras på den bana, som han är bäst lämpad för.

Föreningen Sveriges landsfiskaler ifrågasätter om det är praktiskt möjligt att för ett så begränsat antal personer, som det uppenbarligen är fråga om, anordna en speciell, begränsad utbildning. *Stockholms universitets större konsistorium* finner den ur organisatorisk synpunkt mest rationella lösningen av frågan om utbildningen av blivande polischefer vara, att dessa avlägger juris kandidatexamen. Konsistoriet hänvisar i detta hänseende till det yttrande som avgivits av *juridiska fakulteten vid Stockholms universitet.* I detta yttrande framhålles, att undervisning på universitetsnivå enligt beredningens förslag måste anordnas för ämnen, som i större eller mindre omfattning avviker från motsvarande ämnen i juris kandidatexamen och juridisk-samhällsvetenskaplig examen.

Om dessa ämnen skola studeras vid universitetet, erfordras sålunda där särskild undervisning och examination för de inomverksrekryterade polischefsaspiranterna. Svårigheterna skulle bli än större, om dessa personer icke hade samma grundutbildning i form av fullständig studentexamen som övriga studenter.

Att anordna särskild utbildning vid universitet för det mycket ringa antal personer, som inom polisen tages ut till polischefsutbildning, skulle enligt fakultetens mening medföra stora svårigheter för de juridiska fakulteterna och innebära en dålig hushållning med de fåtaliga akademiska lärarnas arbetskraft.

Synpunkter av det innehåll, som här återgivits, anföres även av övriga remissinstanser, som hävdar att en polischef skall ha avlagt juris kandidatexamen.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län och *poliskammaren i Hälsingborg* menar, att kompetensfrågan icke nu bör avgöras. Först sedan någon tids erfarenhet vunnits av den nya polisorganisationen bör enligt *länsstyrelsen i Älvsborgs län* kompetensfrågan, med ledning av dessa erfarenheter, göras till föremål för en ny betydligt grundligare och allsidigare utredning än vad som nu skett. Enligt länsstyrelsens mening kan ett sådant uppskov med frågans avgörande icke medföra några påtagliga olägenheter. Under en avsevärd övergångstid måste nämligen — även om polisberedningens kompetenskrav skulle accepteras — de nya polischefstjänsterna i stor utsträckning dispensvägen rekryteras med befattningshavare, som redan innehar polischefsbefattning men saknar den erforderliga formella kompetensen.

Praktiskt taget alla remissinstanser delar beredningens synpunkter angående värdet av såväl inomverksrekrytering som direktrekrytering. De

remissinstanser, som avvisar beredningens förslag om begränsad juridisk utbildning anser dock i allmänhet att inomverksrekryteringen bör åstadkommas genom att med stödjande åtgärder underlätta möjligheterna för polismännen att skaffa sig den erforderliga kompetensen. Denna uppfattning redovisas bl. a. av *länsstyrelserna i Hallands* och *Norrbottens län, landsfogdarna i Stockholms, Södermanlands, Hallands* och *Norrbottens län, poliskamrarna i Halmstad, Karlstad* och *Luleå, föreningarna Sveriges polismästare* och *Sveriges landsfiskaler, Norrbottens läns avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler, Sveriges Juristförbund, SACO* och *Stockholms universitets större konsistorium.*

Befordran enligt den s. k. långa vägen bör sålunda enligt *länsstyrelsen i Hallands län* åstadkommas genom att yngre studiebegåvade polismän beredes möjlighet att avlägga student- och juris kandidatexamen, exempelvis genom lämpliga ekonomiska åtgärder. *Landsfogden i Stockholms län* menar, att man bör tillvarataga möjligheten att ur polisleden rekrytera chefer även till polismästartjänsterna. Detta synes dock kunna förverkligas genom att underlätta för förtjänta polismän att avlägga juris kandidatexamen. En frikostig tjänstledighetspolitik med bibehållande av vissa löneförmåner torde kunna vara en väg att lösa detta problem. Lämpliga och kunniga polismän bör enligt *föreningen Sveriges polismästare* beredas möjlighet att efter studentexamen genom tjänstledighet på fördelaktiga villkor avlägga juris kandidatexamen.

Även andra förslag om hur inomverksrekryteringen bör anordnas framlägges i remissyttrandena.

Länsstyrelsen i Stockholms län finner sålunda det i högsta grad angeläget, att det finns goda avancemangsmöjligheter för därav förtjänta polismän. Det är dock en besvärlig avvägning, som måste göras för att tillförsäkra dessa polismän erforderlig teoretisk utbildning utan att alltför mycket försvåra deras tillträde till polischefsposterna. Detta synes kunna ske genom att för de polismän, som vill meritera sig för polischefstjänst, anordna en ettårig tilläggskurs till kommissarieklassen. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anför följande.

Undantagsvis bör emellertid möjlighet beredas befattningshavare ur den egentliga polismanskarriären att bliva antagen till polischefsutbildning. En förutsättning härför bör vara, att han dels styrker sig äga kunskaper, som motsvarar studentexamen, dels ock företer tentamensintyg avseende väsentliga, i juris kandidatexamen ingående ämnen samt att han vid praktisk tjänstgöring jämväl hos länspolischef eller länsstyrelse ådagalagt synnerlig lämplighet för fortsatt utbildning till polischef. Efter genomgången polischefsutbildning med godkända betyg bör sådan befattningshavare vara berättigad att i fri konkurrens med övriga polischefsaspiranter söka polischefsbefattning.

Svenska polisförbundet, som tillstyrker beredningens förslag beträffande inomverksrekryteringen, anser att man bör lämna möjlighet öppen för po-

lisutbildningskommittén att pröva om icke polisskolan bör kunna medverka och hjälpa polismännen att nå föreskriven grundkvalifikation (begränsad studentexamen).

De remissinstanser, som icke ansett den begränsade juridiska utbildningen vara tillfyllest, har i allmänhet icke heller anslutit sig till det beträffande direktrekryteringen framlagda förslaget att samhällsvetenskaplig-juridisk examen (jämte betyg i straffrätt) i kompetenshänseende skall jämställas med juris kandidatexamen. Skälen härför redovisas utförligast av *juridiska fakulteten vid Stockholms universitet,* som i detta hänseende anför följande.

Juridisk-samhällsvetenskaplig examen, kompletterad med betyg i straffrätt, ger inte en polischef lika grundliga och väl avvägda kunskaper i juridik som juris kandidatexamen. Bl. a. fordrar straffrättsstudiet för att ge fullt utbyte mera ingående kunskaper i civilrätt än som kan erhållas enbart genom studier av de i juridisk-samhällsvetenskaplig examen ingående examensämnena civilrätt I och civilrätt IV. Examensämnet tillämpade studier medger heller icke samma fördjupning i juridik vid juridisk-samhällsvetenskaplig examen som vid juris kandidatexamen, eftersom tiden för detsamma i studieplanerna fastslagits till en termin för juris kandidatexamen och en halv termin för juridisk-samhällsvetenskaplig examen. Härtill kommer att studietiden för juridisk-samhällsvetenskaplig examen, kompletterad med straffrätt, blir närmare en termin längre än för juris kandidatexamen samt att det förefaller föga praktiskt att söka rekryter till polischefsbanan bland dem som avlagt juridisk-samhällsvetenskaplig examen, eftersom denna examen hittills avlagts endast av ett fåtal personer.

Flertalet remissinstanser ansluter sig till förslaget att grundutbildningen för de direktrekryterade bör kompletteras med tingstjänstgöring under minst ett år eller därmed jämförbar tjänstgöring hos polismyndighet eller länsstyrelse under motsvarande tid. Många av de remissinstanser, som hävdar att grundutbildningen skall vara juris kandidatexamen, menar dock att denna examen bör kompletteras med fullständig tingsmeritering. Denna uppfattning redovisas av bl. a. *landsfogdarna i Södermanlands, Malmöhus, Hallands, Älvsborgs, Västerbottens* och *Norrbottens län, poliskamrarna i Halmstad* och *Luleå, föreningarna Sveriges polismästare* och *Sveriges stadsfiskaler, Norrbottens läns avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler, SACO* och *Sveriges juristförbund.*

Landsfogden i Värmlands län förordar beträffande de lokala polischeferna en fortsatt utbildning efter juris kandidatexamen under åtminstone två år uppdelat hos domstol, länsstyrelse och länspolischef och å större polisdistrikts polischefsexpedition. *Poliskammaren i Karlstad* anser att en förkortning av tingstjänstgöringen till förmån för tjänstgöring vid landskansli synes vara lämplig. *Föreningen Sveriges landsfiskaler* ifrågasätter beträffande den direktrekryterade personalen om förslaget om ettårig tingstjänstgöring är realistiskt och om det kan påräknas att denna möjlighet i praktiken kommer att utnyttjas.

Vad beredningen anfört om kompetenskrav för länspolischef har föranlett invändningar endast beträffande förslaget att länspolischefen skall ha fullgjort fullständig tingsmeritering eller därmed jämförlig tjänstgöring hos polismyndighet eller länsstyrelse under motsvarande tid. Som tidigare nämnts kräver ett antal remissinstanser fullständig tingsmeritering för lokala polischefer. Dessa remissinstanser framställer samma krav beträffande länspolischefen. Ytterligare ett antal remissinstanser föreslår fullständig tingsmeritering endast för länspolischeferna. Detta förslag framlägges i yttrandena från *länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Jönköpings,* och *Västerbottens län.*

Länsstyrelsen i Värmlands län finner det lämpligt att tingstjänstgöringen för blivande länspolischefer inte blir alltför kort och ställer sig tveksam till förslaget, att ett års tingstjänstgöring skulle vara tillräcklig. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* ifrågasätter starkt om en till så kort tid som ett år begränsad tingsutbildning är tillfyllest för den blivande länspolischefen.

Det bör också uppmärksammas, att den första tidens tingstjänstgöring i allmänhet utgöres av tämligen okvalificerat arbete. Med hänsyn till att ett nära samarbete städse måste förekomma mellan länspolischefen, å ena, samt de rättsvårdande myndigheterna, å andra sidan, ävensom att länspolischefen såväl som föredragande i länsstyrelsen som självständigt beslutande i stor omfattning får taga befattning med frågor som kräver juridiskt bedömande, finner länsstyrelsen det önskvärt att den blivande länspolischefen fullgör minst ett och ett halvt års tingstjänstgöring. Därutöver bör han antingen ha fullgjort ett års tingstjänstgöring eller under samma tid ha tjänstgjort hos länsstyrelse, länspolischef eller statsåklagare.

Samma synpunkter redovisas av *landsfogden i Kopparbergs län.*

Beredningens uttalande att vid tjänstetillsättningar fullständig juridisk utbildning måste tillmätas större meritvärde än endast partiell sådan utbildning, har föranlett erinran från *länsstyrelsen i Värmlands län,* som anser att för dem, som innehar kompetens till polischefsbefattning, direktrekryterad eller inomverksrekryterad, en nollställning bör ske och bägge utbildningsvägarna jämställas. Samma uppfattning redovisas av *Värmlands läns avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler* samt *landsfiskalen i Jokkmokks distrikt.*

Remissinstanserna har tillstyrkt eller lämnat utan erinran vad beredningen anfört angående övergångsföreskrifter i samband med omorganisationens ikraftträdande. Några få remissinstanser, nämligen *landsfogdarna i Södermanlands* och *Västerbottens län* samt *landsfiskalerna i Bodens* och *Jokkmokks distrikt,* anmäler dock betänklighet mot uttalandet att dispens från föreslagen polischefskompetens bör kunna meddelas polisman, som genomgått kommissarieutbildning.

Landsfogden i Södermanlands län avvisar förslaget med hänsyn till de höga krav, som måste ställas på en polischef. *Landsfogden i Västerbottens län* avstyrker på det bestämdaste denna utväg. Mångårig tjänstgöring å

kommissarietjänst gör icke en person särskilt lämplig som polischef. Angående olämpligheten att dispensera kommissarierna anför *landsfiskalen i Boden* bl. a. följande.

Berörda befattningshavare behärskar icke det juridiska kunskapsområdet, som polischefen i stor utsträckning har att röra sig i. Särskilt i fråga om polischefens myndighetsutövning och den del av de personaladministrativa göromålen, som disciplinärendena utgör, där handläggning av dessa ärenden ytterst innebär en dömande verksamhet, torde avsaknaden av juridisk utbildning komma att starkt framträda.

Svenska polisförbundet och *TCO:s statstjänstemannasektion* anser däremot att förutsättningarna för dispensmöjlighet givits en något för snäv utformning för att bli av praktisk betydelse.

Departementschefen

Gällande kompetenskrav för polischefer har bestämts med hänsyn till att polischefskapet i regel är förenat med åklagaruppgifter och i stor utsträckning även med verksamhet som utmätningsman. Genom att det organisatoriska sambandet mellan polis-, åklagar- och exekutionsväsendet upplöses kommer polischeferna i framtiden att bli helt befriade från åklagar- och exekutionsuppgifter. Denna väsentliga förändring i polischefens arbetsområde ger anledning att ompröva de nu gällande kompetenskraven.

För att erhålla en grundval för bestämningen av kompetenskraven har beredningen verkställt en närmare undersökning av polischefsfunktionens innehåll. Remissinstanserna har inte riktat några egentliga invändningar mot denna undersökning och själv finner jag den väl ägnad att läggas till grund för ifrågavarande bedömning.

I frågan om vilket mått av kunskaper, som polischefen måste besitta för att kunna fullgöra de angivna uppgifterna, går meningarna däremot starkt isär. Beredningen har inte funnit anledning att som grundutbildning föreslå absolut krav på juris kandidatexamen eller statsvetenskaplig-juridisk examen, vilka examina närmast omfattar det kunskapsområde, som polischefen måste behärska. I stället förordar beredningen en för polischefskapet särskilt avpassad juridisk utbildning. Beredningen har därvid uteslutit vissa i nyssnämnda examina ingående ämnen, vilka ansetts ha mera perifer betydelse för polischefen.

Vissa remissinstanser har starkt reagerat mot beredningens förslag i denna del och bestämt hävdat att en polischef alltid bör ha avlagt juris kandidatexamen. Till de skäl som åberopats för en sådan ståndpunkt, nämligen en tillräcklig insikt i förekommande författningsbestämmelser m. m., kan jag ansluta mig. Bedömningen av de s. k. polismyndighetsärendena kräver sålunda exempelvis inte sällan goda juridiska kunskaper. Som förundersökningsledare har polischefen att fatta beslut bl. a. om tvångsmedel. Med hän-

syn till den enskildes rättssäkerhet är det självfallet av den största vikt, att sådana beslut är juridiskt riktiga.

Däremot kan jag inte dela uppfattningen att dessa och andra uppgifter av juridisk natur, som ankommer på polischefen, oundgängligen kräver juris kandidatexamen. Inom det relativt avgränsade område av juridiken, som är aktuellt för polischefen, ger den föreslagna grundutbildningen kunskaper, som enligt min mening är likvärdiga med dem som juris kandidatexamen skänker. Den omständigheten att distriktsåklagarexamen varit tillfyllest som grundutbildning för landsfiskalerna — som varit såväl polischef som åklagare och utmätningsman — visar för övrigt att en polischef kan undvara den mera omfattande utbildning, som juris kandidatexamen innebär.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att det från rekryteringssynpunkt innebär vissa olägenheter att ställa högre kompetensvillkor än vad polischefsuppgifterna kräver. Den föreslagna polisdistriktsorganisationen innefattar många små distrikt. Även om man har anledning räkna med att de minsta distrikten inom en nära framtid kommer att slås samman till större enheter, kommer det dock under lång tid framöver att finnas polisdistrikt av sådan storlek, att polischefstjänsten inte lär kunna utöva någon större lockelse för personer, som avlagt juris kandidatexamen. Den föreslagna grundutbildningen gör det däremot möjligt att rekrytera polischefer även ur polismanskarriären. Härigenom breddas rekryteringsunderlaget och möjligheterna till ett gott urval förbättras avsevärt.

Jag vill sålunda förorda polisberedningens förslag till kompetensregler för polischeferna. Beträffande de disciplinära befogenheterna för andra polischefer än polischeferna i Stockholm, Göteborg och Malmö förordar beredningen en kraftig begränsning och anser att disciplinärenden i sådana fall bör handläggas på regionalplanet. Flera skäl talar enligt min mening för en sådan ordning. Disciplinärendena är så sällan förekommande, att en polischef ofta inte förvärvar den erfarenhet om denna dömande verksamhet som är önskvärd bl. a. för en jämn rättstillämpning. Det kan också från vissa synpunkter vara mindre lämpligt att polischeferna — och särskilt gäller detta i mindre distrikt — disciplinärt bestraffar personal med vilken han upprätthåller ett nära samarbete. Jag tillstyrker därför beredningens förslag i fråga om handläggningen av disciplinärenden.

För att åstadkomma ett så gott urval som möjligt till polischefstjänsterna anser jag i likhet med beredningen och remissinstanserna att såväl direktrekrytering som inomverksrekrytering bör tillämpas.

För direktrekryterade sökande till polischefsutbildning bör gälla som villkor att sökanden avlagt juris kandidatexamen samt fullgjort tingstjänstgöring under minst ett år eller därmed jämförbar tjänstgöring hos polismyndighet eller länsstyrelse under motsvarande tid eller avlagt samhälls-

vetenskaplig-juridisk examen jämte betyg i straffrätt ävensom fullgjort sådan tjänstgöring hos polismyndighet eller länsstyrelse som nyss nämnts.

För inomverksrekryterade sökande bör som villkor för tillträde till polischefsutbildning gälla att polismannen med goda betyg genomgått konstapelsutbildning samt förvärvat minst den begränsade studentexamenskompetens, som närmare angivits av beredningen. Den begränsade studentexamenskompetensen bör polismannen med anlitande av de goda studiemöjligheter, som numera finns, kunna förvärva på egen hand. En sådan studieprestation visar att polismannen äger den vilja och begåvning som krävs för att vinna befordran till polischef och kan därför betraktas som ett betydelsefullt led i lämplighetsprövningen.

Polischefsutbildningen skall omfatta en vid polisiär utbildningsanstalt anordnad praktisk och teoretisk utbildning. För inomverksrekryterade skall därjämte anordnas den av beredningen närmare beskrivna juridiska grundutbildningen.

Den rekryterings- och utbildningsgång, som här skisserats och som helt ansluter till beredningens förslag, har under remissbehandlingen mött kritik i vissa hänseenden. Det har sålunda gjorts gällande att statsvetenskaplig-juridisk examen såsom grundutbildning för blivande polischefer är underlägsen juris kandidatexamen och att den avlagts av ett så litet antal personer, att den saknar betydelse som kompetenskrav. Gentemot denna kritik vill jag framhålla att statsvetenskaplig-juridisk examen enligt förslaget skall kompletteras med fullständiga studier i ämnet straffrätt och att den i övrigt beträffande de för polischefstjänsten väsentliga ämnena ger samma mått av kunskaper som den av beredningen föreslagna juridiska grundutbildningen. Den omständigheten att statsvetenskaplig-juridisk examen innehas av ett relativt litet antal personer utgör självfallet inte något skäl att utesluta denna examen som kompetenskrav.

Vissa remissinstanser hävdar, att juris kandidatexamen bör kompletteras med fullständig tingsutbildning. Omfattningen och innehållet i polischefens uppgifter ger dock knappast anledning att uppställa ett sådant krav. Den föreslagna tjänstgöringen i förening med den praktiska polischefsutbildningen ger enligt min mening ett för polischefstjänsten tillfredsställande mått av insikt och erfarenhet.

I den nuvarande polisorganisationen har i de största polisdistrikten inrättats tjänster ovanför kommissariegraderna, för vilka krav på polischefskompetens inte uppställts. Sådana tjänster är huvudsakligen förenade med ledningsuppgifter avseende ordningspolisverksamheten eller andra specialuppgifter, vilkas fullgörande inte ställer krav på polischefskompetens. För innehavare av sådana tjänster på polischefsplanet bör även i det förstatligade polisväsendet undantag göras från de kompetenskrav, som jag beskrivit i det föregående.

Vid bedömningen av de kompetenskrav, som bör gälla för tjänsten som

länspolischef, bör särskilt beaktas hans uppgift att meddela lokala polischefer råd och anvisningar i principiellt betydelsefulla frågor och vid tillfällen, då polischeferna begär vägledning i svårbedömda situationer. Länspolischefen skall också utöva den dömande funktion, som handläggningen av disciplinärendena innebär. Med hänsyn härtill och till de administrativa uppgifter vilka åvilar honom som tjänsteman i länsstyrelsen finner jag i likhet med beredningen att han bör ha avlagt juris kandidatexamen samt ha fullgjort åtminstone ett års tingstjänstgöring eller dess tidigare föreslagna motsvarighet. Samma kompetenskrav bör uppställas även beträffande någon eller några tjänster i Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt.

Beredningen behandlar också andra frågor av principiellt intresse i samband med den framtida rekryteringen och utbildningen av polischefer. Sålunda har beredningen övervägt frågan om övergång mellan akademikerkarriärerna inom polis-, åklagar- och exekutionsväsendet men inte funnit särskilda anordningar böra vidtagas härför. Jag ansluter mig till detta ställningstagande liksom till vad beredningen anfört om innehållet i de övergångsföreskrifter, som måste utfärdas.

Den redogörelse som jag här lämnat innefattar ett ställningstagande endast till vissa principiellt betydelsefulla spörsmål. Åtskilliga detaljfrågor kvarstår olösta. En närmare undersökning krävs om hur uttagningen av sökande till polischefsutbildningen bör ske. Innehållet i den praktiska och teoretiska polischefsutbildningen måste i detalj anges. Frågan om formerna för den juridiska grundutbildningen måste övervägas m. m. Dessa och andra liknande spörsmål kommer att behandlas av 1962 års polisutbildningskommitté.

ÅKLAGARVÄSENDET

Nuvarande förhållanden

Det nuvarande åklagarväsendet är uppbyggt i ett treinstanssystem. Riksåklagaren är under Kungl. Maj:t högste allmänne åklagare och har i denna egenskap ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet. Motsvarande befogenheter på regionalplanet tillkommer statsåklagarna, dvs. landsfogdarna, som tillika är länspolischefer, samt förste stadsfiskalerna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Distriktsåklagare är landsfiskalerna i landsfiskalsdistrikten och stadsfiskalerna i vissa städer.

Den lokala åklagarorganisationen

Landet är f. n. indelat i 332 landsfiskalsdistrikt med i princip en landsfiskal i varje distrikt. Landsfiskalen är i regel polischef, åklagare och utmätningsman inom sitt distrikt. I ett mindre antal landsfiskalsdistrikt finns två landsfiskaler, av vilka den ene är polischef och åklagare samt den andre

utmätningsman. I landsfiskalsdistrikten är vid sidan av de ordinarie landsfiskalstjänsterna inrättade ett betydande antal tjänster för extra ordinarie och biträdande landsfiskaler. Dessutom tjänstgör landsfiskalsassistenter och landsfiskalsaspiranter som vikarie- och förstärkningspersonal hos landsfiskalerna.

Flertalet städer som ligger under landsrätt ingår i landsfiskalsdistrikten. I några sådana städer finns dock övergångsvis stadsfiskal. I de 51 städer, som utgör egna åklagardistrikt, är stadsfiskal distriktsåklagare och i 31 av dem tillika polischef. I flera av dessa städer finns mer än en stadsfiskal samt tjänster för annan åklagarpersonal. I övrigt fullgörs vikarie- och förstärkningstjänstgöring hos stadsfiskalerna huvudsakligen av rekryteringspersonal på landsfogdebanan.

Distriktsåklagare är behörig att åtala brott som hör under allmänt åtal, såvida inte åtalsrätten uteslutande tillkommer annan åklagarmyndighet eller särskild åklagare förordnats för visst mål. I denna behörighet innefattas alla de åklagarfunktioner, som hänför sig till förundersökning och åtal för brott och inte särskilt undantagits från distriktsåklagares behörighet.

För att få landsfiskalstjänst fordrades till 1942 att ha avlagt juris kandidatexamen, kansliexamen eller landsfiskalsexamen samt ha fullgjort viss tids praktisk tjänstgöring hos kronofogde, länsman eller landsfiskal eller som biträde åt sådan befattningshavare samt hos länsstyrelse och vid poliskår i stad. För att få avlägga landsfiskalsexamen krävdes realskoleexamen eller motsvarande kunskaper samt kunskaper i enklare bokföring och fullgjord praktisk tjänstgöring för landsfiskalstjänst. Examen, som förrättades länsvis inför en särskild examenskommission, omfattade ämnena civilrätt, straffrätt, processrätt, förvaltningsrätt och finansrätt.

Numera gäller enligt kungörelsen den 24 april 1942 om antagande av aspiranter å landsfiskalstjänst m. m. i huvudsak följande. För att bli antagen till landsfiskalselev fordras att ha avlagt studentexamen samt att ha fyllt minst 17 och högst 25 år eller, om sökanden avlagt juris kandidatexamen, högst 28 år. Den som antagits till landsfiskalselev skall fullgöra provtjänstgöring hos landsfiskal under en tid av normalt nio månader eller om eleven avlagt juris kandidatexamen sex månader. Därefter har eleven att fullgöra provtjänstgöring i länsstyrelse och hos landsfogde i sammanlagt åtta månader. För juris kandidat är motsvarande tid nedsatt till fem månader. Elev som efter provtjänstgöringen finnes lämplig för fortsatt utbildning antas till landsfiskalsaspirant av den för hela riket gemensamma nämnden för antagande av aspiranter å landsfiskalstjänst. Aspiranten skall fullgöra praktisk polistjänst under sju månader och därefter, om han inte avlagt juris kandidatexamen, genomgå distriktsåklagarkurs vid Stockholms universitet. Under kursen, som omfattar fyra terminer, meddelas undervisning i finansrätt, förvaltningsrätt, privaträtt, straffrätt

och processrätt. Kursen avslutas med distriktsåklagarexamen. Närmare bestämmelser angående distriktsåklagarkursen finns i stadgan den 3 juni 1960 angående distriktsåklagarexamen. Slutligen skall aspiranten genomgå polischefskurs vid statens polisskola. Kursen pågår omkring fem månader. Undervisning meddelas i ett trettiotal ämnen, främst kriminaltaktik och kriminalteknik. Efter utbildningens slut förordnas aspiranten i regel av länsstyrelsen i det län han tillhör först till landsfiskalsaspirant och sedermera till landsfiskalsassistent i länet. Han tillhör därmed länets vikariats- och förstärkningspersonal för landsfiskalsdistriktens behov.

För stadsfiskalstjänst gäller i princip samma kompetenskrav som för landsfiskalstjänst. I 38 av de 51 städer som har stadsfiskal har emellertid uppställts krav på samma kompetens som gäller för aspiranter på landsfogdebanan.

För att bli antagen till aspirant på landsfogdeassistenttjänst fordras enligt kungörelsen den 24 april 1936 om landsfogdeassistenter att ha avlagt juris kandidatexamen och fullgjort minst två och ett halvt års tingstjänstgöring eller därmed i behörighetshänseende likvärdig tjänstgöring. Efter antagningen skall aspiranten fullgöra praktisk polisutbildning under fyra—sex månader i Stockholm, Göteborg eller Malmö. Vidare skall aspiranten fullgöra provtjänstgöring hos landsfogde eller annan åklagarmyndighet under sex månader. Sammanlagda tiden för praktisk polisutbildning och provtjänstgöring får som regel inte överstiga ett år. Efter denna tid skall riksåklagarämbetet såvitt möjligt lämna aspiranten besked, huruvida han anses lämplig för fortsatt tjänstgöring på åklagarbanan. Aspirant som blivit godkänd antas av riksåklagarämbetet till extra ordinarie landsfogdeassistent och hänvisas därefter att genomgå den förut nämnda polischefskursen vid statens polisskola. Efter fullbordad utbildning beredes landsfogdeassistent tjänstgöring inom landsfogde- eller stadsfiskalsorganisationen eller på polisjuristbanan. Det anses önskvärt, att assistenterna den första tiden efter avslutad utbildning tjänstgör inom båda de nämnda organisationerna.

För åklagartjänsterna i Stockholm, Göteborg och Malmö krävs i princip landsfogdekompetens för samtliga tjänster.

I juli 1963 fanns inom den lokala åklagarorganisationen med undantag för Stockholm, Göteborg och Malmö 576 fasta tjänster. Av dessa var 38 rena åklagartjänster i städer med stadsfiskal, 37 stadsfiskalstjänster som var förenade med tjänsten som polischef och 501 landsfiskalstjänster. I storstäderna fanns, statsåklagartjänsterna undantagna, 76 åklagartjänster, nämligen i Stockholm 40, vartill kom 10 stadsfiskalsassistenttjänster i reglerad befordringsgång, i Göteborg 22 och i Malmö 14 åklagartjänster.

Inom aspirant- och förstärkningsorganisationen för landsfogdebanan finns f. n. ett 50-tal aspiranter och landsfogdeassistenter. På landsfiskalsbanan omfattar aspirant- och förstärkningsorganisationen — inbegripet

personal, som är under utbildning — cirka 250 elever, aspiranter och assistenter.

Enhetliga bestämmelser saknas rörande organisationen inom de lokala åklagardistrikten. I de distrikt där det finns flera åklagare har i regel ingen uppdelning skett i olika arbetsenheter. Undantag utgör storstäderna, vilkas åklagarmyndigheter är indelade i kammare som i huvudsak arbetar som självständiga åklagarmyndigheter.

Beträffande arbetsfördelningen mellan flera åklagare i ett distrikt finns föreskrifter i landsfiskals- och stadsfiskalsinstruktionerna. Sålunda sägs i 25 § landsfiskalsinstruktionen den 14 december 1951 (nr 771) att det ankommer på landsfiskalen att fördela göromålen mellan sig och biträdande landsfiskal under iakttagande av att vardera befattningshavarens arbetsbörda blir ungefärligen lika stor och att landsfiskalen skall ägna särskild uppmärksamhet åt bl. a. förundersökning och åtal beträffande brott där förundersökningen och åtalet kan väntas bli särskilt krävande. Enligt 26 § samma instruktion skall landsfiskalsassistent biträda landsfiskalen i hans göromål och ställa sig till efterrättelse de föreskrifter som landsfiskalen meddelar. Vidare uppräknas de åtgärder landsfiskalsassistent får vidta i landsfiskalens ställe. Förordnande för landsfiskalsassistent som åklagare får avse dels brott på vilka inte kan följa svårare straff än böter, dels i särskilt fall mål om ansvar för annat brott, om målet inte är av mera omfattande eller invecklad beskaffenhet. Landsfiskalsassistent får dock inte pröva ärende om eftergift av åtal och inte heller ta befattning med frågor om anhållande av den som är misstänkt för brott eller om reseförbud, beslag, husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning, såvida inte landsfiskalsassistenten såsom polisman äger besluta i dylika frågor.

Finns i stad flera stadsfiskaler, äger jämlikt 1 § instruktionen den 30 december 1947 (nr 1002) för stadsfiskalerna riksåklagarämbetet fördela göromålen mellan dem i den mån föreskrifter om arbetsfördelningen inte meddelats av Kungl. Maj:t. I Stockholm fördelas enligt instruktionen den 5 december 1947 (nr 957) för åklagarmyndigheten i Stockholm en åklagarkammare tilldelade mål mellan där tjänstgörande åklagare, varvid såvitt möjligt skall iakttas att stadsfiskal i första hand tilldelas de vidlyftigare och mera svårbedömbara målen samt stadsfiskalsassistent de mål som är av enklare beskaffenhet. Närmare föreskrifter angående målfördelningen meddelas i en av riksåklagarämbetet fastställd arbetsordning. Enligt instruktionen den 16 november 1951 (nr 716) för åklagarmyndigheten i Göteborg sker all målfördelning enligt bestämmelser i sådan arbetsordning. Enligt denna gäller för fördelningen samma grunder som i Stockholm. I Malmö tillämpas i stort sett samma fördelning mellan kammarchef och övriga åklagare som i Stockholm och Göteborg.

Biträdeskadern inom de lokala åklagardistrikten utanför storstäderna hade i juli 1963 följande sammansättning.

Statligt anställda		Kommunalt anställda		
landsfiskalskontor med undantag av utmätningsmannakontoren		stadsfiskalskontor, renodlade		
landskanslist	20	kanslist	1	
kansliskrivare	35	exp. föreståndare	1	
kontorist	246	kontorist	6	
kanslibiträde	236	kanslibiträde	15	
biträde för skriv- och kontorsgöromål	338	kontorsbiträde	30	53
Summa	875	stadsfiskalskontor, blandade		
		kansliskrivare	1	
		kontorist	3	
		kanslibiträde	25	
		kontorsbiträde	26	55
		Summa		108

Antalet kanslibiträden i statlig tjänst innefattar även 44 ambulerande biträden. Ytterligare tjänster i kontorsbiträdesgraden för biträden med halvtidstjänstgöring finns vid 48 landsfiskalskontor. Några renodlade åklagarmyndigheter har kontorspersonal helt eller delvis gemensam med polismyndigheten. I tablån har dock endast medtagits befattningshavare, som helt ägnat sig åt brottmål.

I storstäderna är den administrativa personalen gemensam för statsåklagarna och övriga åklagare. I Stockholm finns en byrådirektör, en förste byråinspektör och två byråinspektörer på bötesbyrån, en särskild utredningsman för militära mål samt 68 befattningshavare i biträdeskarriären och tre vaktmästare, i Göteborg en förste byråsekreterare, en byråsekreterare, 25 befattningshavare i biträdeskarriären och två vaktmästare samt i Malmö nio befattningshavare i biträdeskarriären och en vaktmästare.

Den regionala åklagarorganisationen

Under riksåklagaren har statsåklagarna — landsfogdarna och förste stadsfiskalerna — envar inom sitt verksamhetsområde ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet. I egenskap av överordnad åklagare i förhållande till distriktsåklagarna är statsåklagare kontrollerande och beslutande myndighet. Beträffande de kontrollerande uppgifterna föreskrivs i 3 § instruktionen den 24 april 1936 (nr 154) för landsfogdarna bl. a. att landsfogden är skyldig att tillse att honom underställda åklagare fullgör sina skyldigheter. Han skall om möjligt årligen och i varje fall efter en mellantid av högst två år verkställa inspektion hos varje distriktsåklagare.

Den beslutande myndighet, som statsåklagare i egenskap av överordnad åklagare har i förhållande till underordnad åklagare, innebär rätt för honom att ålägga underordnad åklagare att anställa eller nedlägga åtal i visst fall samt att fullfölja talan eller återkalla redan fullföljd talan. Statsåklagarens beslutanderätt innefattar även rätt att ålägga underordnad åklagare att företa särskilda processhandlingar eller andra åtgärder, t. ex. att i viss process inkalla vittne eller att i särskilda hänsenden komplettera förunder-

sökningen i målet. Statsåklagaren har i sådana fall ansvaret för den åtgärd han anbefallt.

Till statsåklagarens uppgifter hör ytterligare att fullgöra åklagaruppgifter. Gränsen mellan distriktsåklagares och landsfogdes verksamhet som allmän åklagare har, såvitt avser skyldigheten att leda förundersökning samt väcka och utföra talan i brottmål, uppdragits i 4 § landsfogdeinstruktionen. Stadgandet upptar en förteckning över brott, vilka landsfogde skall handlägga. Denna »brottskatalog» är tämligen omfattande. Är åklagaruppgiften rörande sådant brott uppenbarligen att anse som mindre krävande, äger landsfogden uppdra åt distriktsåklagare att handlägga målet. Kan åklagaruppgiften i mål om brott som inte finns med i brottskatalogen anses vara mera krävande eller är det eljest påkallat av omständigheterna, skall landsfogden överväga om han bör helt eller delvis överta förundersökningen och åtalet.

Instansordningen mellan åklagarna innebär vidare, att statsåklagare kan överta uppgift som tillkommer lägre åklagare samt att beslut som distriktsåklagare meddelat kan överklagas hos statsåklagaren. Någon reglerad besvärsordning finns inte. Överklagandet är endast att betrakta som en begäran att statsåklagaren som överordnad åklagare skall pröva om underordnad åklagare fattat ett riktigt beslut (s. k. överprövning).

Statsåklagaren skall bistå honom underställda åklagare med råd och upplysningar i deras verksamhet. Han skall vidare verka för riktig och enhetlig tillämpning av bestämmelserna om åtalseftergift och strafföreläggande. Åt frågor om fullföljd av mål skall han också ägna uppmärksamhet.

Statsåklagarnas rent administrativa uppgifter avser frågor angående tillsättning av befattningshavare inom åklagarväsendet, semester och tjänstledighet för sådana befattningshavare, prövning av aspiranter m. m. Därtill kommer uppgiften att vara remissinstans för olika myndigheter.

Fristående regionala myndigheter saknas i de tre storstäderna. Göromål som ankommer på statsåklagare i egenskap av överordnad myndighet åvilar enligt rättegångsbalken förste stadsfiskalerna, vilka tillika är chefer för åklagarmyndigheterna. Det ankommer på förste stadsfiskalerna att tillse att dem underställda åklagare samt annan vid åklagarmyndigheten anställd personal med insikt och omsorg fullgör sina arbetsuppgifter.

Förste stadsfiskalerna skall i den mån de inte är förhindrade av andra arbetsuppgifter handlägga mål, i vilka åklagaruppgiften på grund av utredningens vidlyftighet eller av annan anledning är att anse som särskilt krävande. Åliggandet att fullgöra aktiva åtalsuppgifter har utformats något olika i instruktionerna för de tre åklagarmyndigheterna. Skyldighet att obligatoriskt handlägga vissa mål föreligger inte för förste stadsfiskalen i Stockholm. Sådan skyldighet i fråga om mål angående brott mot rikets säkerhet, högmålsbrott och ämbetsbrott åvilar däremot förste stadsfiskalerna i Göteborg och Malmö, dock med rätt för dem att på underställd

åklagare delegera handläggningen av mål, som uppenbarligen är att anse som mindre krävande.

Antalet landsfogdar är f. n. 25, nämligen en i varje län samt en för hela rikets behov. Dessutom finns 10 biträdande landsfogdar och 15 till viss landsfogde fast knutna landsfogdeassistenter. Härutöver finns fem i vissa län mera kontinuerligt placerade landsfogdeassistenter. Aspirant- och förstärkningsorganisationen på landsfogdebanan omfattar som förut sagts omkring 50 landsfogdeaspiranter och landsfogdeassistenter, vilka används även för vikariats- och förstärkningstjänstgöring i städer med stadsfiskal.

Åklagarna inom landsfogdeorganisationen har uppskattat sina arbetsinsatser för åklagargöromål till 34,8 årsarbetskrafter 1961 och 33,86 årsarbetskrafter 1963. Därutöver beräknas en—två extra åklagare ha tagits i anspråk för åklagaruppgifter varje år.

Om arbetsfördelningen mellan landsfogde och biträdande landsfogde gäller, att landsfogden fördelar göromålen under iakttagande av bl. a. att landsfogden skall ägna särskild uppmärksamhet åt förundersökning och åtal beträffande brott mot 8 kap. strafflagen och andra förbrytelser, där förundersökningen och åtalet kan väntas bli särskilt krävande.

F. n. finns vid landsfogdekontoren anställda 38 befattningshavare i biträdeskarriären.

Riksåklagarämbetet

Under Kungl. Maj:t är riksåklagaren högste allmänne åklagare och har i denna egenskap ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet i riket. Riksåklagaren har tre huvuduppgifter, nämligen att fungera som allmän åklagare, att som chef för åklagarväsendet tillse, att detta i skilda hänseenden fyller sin uppgift, samt att ombesörja de med chefskapet följande administrativa ärendena.

Riksåklagaren är allmän åklagare vid högsta domstolen. Enligt 2 § instruktionen för riksåklagarämbetet den 30 december 1947 (nr 1015) äger riksåklagaren med visst undantag tala å alla brott, som hör under allmänt åtal. Om den som är underkastad ämbetsansvar gjort sig skyldig till fel i ämbetet får riksåklagaren, om felet är av ringa beskaffenhet, i stället för att väcka åtal låta bero vid vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit. Han har att utföra eller låta utföra åtal i de mål, som Kungl. Maj:t, justitiekanslern eller riksdagens ombudsmän överlämnar till hans handläggning. Fullföljande av åtal i högsta domstolen kan inte beslutas av annan allmän åklagare än riksåklagaren, som även utför talan där i dylika mål.

I egenskap av överordnad åklagare är riksåklagaren kontrollerande och beslutande myndighet i förhållande till statsåklagarna och distriktsåklagarna. I 3 § instruktionen för riksåklagarämbetet föreskrivs att riksåklagaren skall ha tillsyn över åklagarnas verksamhet samt genom inspektio-

ner och på annat sätt hålla sig underrättad om åklagarväsendets tillstånd och om de förhållanden i övrigt, som tillhör området för hans ämbetsutövning. I egenskap av överordnad åklagare äger han föreskriva att underordnad åklagare skall anställa eller nedlägga åtal i visst fall eller att talan skall fullföljas eller redan fullföljd talan återkallas. Riksåklagaren har rätt att ålägga underordnad åklagare att företa särskilda processhandlingar eller andra åtgärder. Han kan också på eget initiativ fatta beslut i sådana frågor. Instansordningen mellan åklagarna innebär vidare, att riksåklagaren äger överta uppgift, som tillkommer lägre åklagare, samt att beslut som meddelats av underordnad åklagare kan dragas under riksåklagarens prövning (överprövningsärenden). Någon reglerad besvärsordning föreligger inte. Ytterligare kan riksåklagaren förordna att viss åklagaruppgift skall fullgöras av annan än den, som är närmast behörig därtill, och förordna extra åklagare att föra talan vid underrätt eller hovrätt samt, då talan fullföljts endast av enskild part, i högsta domstolen.

En viktig uppgift för riksåklagaren är att verka för enhetlig rättstillämpning. Enligt instruktionen bör han ägna särskild uppmärksamhet åt tillämpningen av gällande bestämmelser om åtalseftergift och strafföreläggande. Han äger meddela åklagarna anvisningar i deras ämbetsutövning. Självfallet skall han också bistå underställda åklagare med råd och upplysningar i deras verksamhet.

Riksåklagaren är administrativ chefsmyndighet för landsfogdarna i deras egenskap av statsåklagare i länen samt för statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö ävensom för stadsfiskalerna i städerna. Den särskilda aspirantorganisationen för den högre åklagarbanan sorterar direkt under riksåklagaren. Med chefskapet följer handläggning av frågor rörande tillsättning och entledigande av åklagare samt rörande semester och annan ledighet för dem, tillstånd att inneha bisysslor m. m. Statsåklagarna samt stadsfiskaler och biträdande stadsfiskaler i Stockholm tillsätts av Kungl. Maj:t. Övriga åklagare i städerna tillsätts av riksåklagaren, som även antar aspiranter på landsfogdebanan och övervakar deras prövning och utbildning. Riksåklagaren avger utlåtande till Kungl. Maj:t i lagstiftningsfrågor och ärenden, som rör åklagarväsendet, samt prövar frågor om tjänstefel av åklagare och av befattningshavare, som svarar för tjänstefel i underrätt.

Vid handläggningen av åtalsärenden biträds riksåklagaren av tre byråchefer samt vid handläggningen av administrativa ärenden av en byråchef, som tillika biträder vid tillsynen över åklagarväsendet och är chef för ämbetets kansli, och en byrådirektör. I övrigt utgörs personalen av en kontorsskrivare, tillika registrator och redogörare, ett kontorsbiträde och en expeditionsvakt, vilka samtliga är ordinarie befattningshavare, samt ett extra ordinarie kanslibiträde och därutöver ett extra ordinarie kontorsbiträde med halvtidstjänstgöring.

Riksåklagaren är ensam beslutande i de till ämbetet hörande ärendena. Han har dock vissa möjligheter att delegera sin beslutanderätt. Sålunda skall en av byråcheferna bereda och föredra eller själv avgöra ärenden av administrativ natur samt biträda riksåklagaren vid tillsynen över åklagarväsendet. Övriga byråchefer är biträdande åklagare hos riksåklagaren. I denna egenskap skall de bereda och föredra ärenden angående väckande, fullföljande eller bevakande av talan. Riksåklagaren får uppdra åt byråchef att i särskilda fall själv avgöra ärenden angående strafföreläggande samt, med den begränsning som följer av 7 kap. rättegångsbalken, väcka och fullfölja talan ävensom ombesörja annan åklagaruppgift. Delegationsmöjligheterna har utnyttjats i betydande omfattning.

Utredningsarbete m. m.

Beträffande organisationen av åklagarväsendet anförs i *1962 års principproposition* bl. a., att det på grund av det samband som föreligger mellan polis-, åklagar- och domstolsverksamhet inte torde vara realistiskt att utforma organisationen av envar av verksamhetsgrenarna på det sätt som med hänsyn enbart till den verksamheten framstår som mest ändamålsenligt. Sålunda är åklagarverksamheten i många hänseenden beroende av polisverksamheten. Visserligen inleds i allmänhet förundersökning i brottmål på polisens eget initiativ, men så snart viss person misstänks för brottet skall i princip åklagaren inträda som förundersökningsledare. I denna egenskap måste han många gånger personligen gripa in i utredningsarbetet. Det synes därför påkallat att kontinuerlig personlig kontakt i möjligaste mån upprätthålls mellan åklagaren såsom förundersökningsledare och utredningsmännen inom polisen. Skall detta syfte kunna tillgodoses bör åklagare finnas stationerad i anslutning till polisens huvudstyrka på centralorten i varje polisdistrikt.

Vidare sägs i propositionen att de föreslagna polisdistrikten i flertalet fall kommer att få avsevärd omfattning. Att döma av då föreliggande material skulle mer än en åklagare komma att finnas i flertalet distrikt, i flera av dem tre eller fyra åklagare. Man torde sålunda, framhålls det, kunna räkna med att åklagardistrikt som motsvarar de nya polisdistrikten i regel kommer att bereda sysselsättning för mer än en, ofta ett flertal åklagare. Önskemålet om möjlighet för åklagarna till interna diskussioner i frågor av invecklad art torde därför väsentligen bli tillgodosett inom åklagardistrikt motsvarande de nya polisdistrikten. Utrymme torde också oftast finnas att inom dessa distrikt genomföra en kompetensdifferentiering mellan åklagarna, så att vissa av de mål, som nu skall handläggas av statsåklagare, i den mån det anses lämpligt kan överflyttas till distriktsåklagare med statsåklagarkompetens. Skulle det från andra synpunkter anses fördelaktigt att inrätta mycket stora åklagarmyndigheter torde lämpliga åklagardistrikt

kunna bildas genom sammanslagning av två eller flera polisdistrikt till ett åklagardistrikt. I detta sammanhang betonas i propositionen, att även domkretsindelningen måste beaktas. Enligt direktiven för den pågående utredningen om ny domkretsindelning bör utredningen ta hänsyn bl. a. till den ändring av indelningen i polis-, åklagar- och exekutionsdistrikt som kan komma att bli följden av polisutredningens förslag i dessa hänseenden. Goda möjligheter anses alltså finnas att i anslutning till polisdistriktsindelningen utforma åklagardistrikt, som blir lämpliga verksamhetsområden för åklagare på lokalplanet med hänsyn tagen såväl till åklagarverksamheten som till polisverksamheten och domstolsverksamheten. Beträffande den inre organisationen inom åklagardistrikten uttalas, att den föreslagna lösningen av distriktsindelningen inte kan lägga avgörande hinder i vägen för en tillfredsställande lösning även av dessa problem.

Vad gäller den regionala åklagarorganisationen framhålls i propositionen, att utgångspunkten bör vara att det nuvarande systemet med regionala åklagare som en mellaninstans mellan distriktsåklagare och riksåklagaren bör bestå. Även om statsåklagarna befrias från vissa av sina nuvarande åliggande anses länet i allmänhet bereda full sysselsättning för en regional åklagare. Från flera håll har omvittnats att statsåklagarnas tid f. n. inte räcker till för de åklagaruppgifter som enligt landsfogdeinstruktionen skall ombesörjas av dem och att de inte hinner fullgöra sin ledande, kontrollerande och rådgivande verksamhet i avsedd utsträckning. Tills vidare sägs man därför böra räkna med länen som verksamhetsområden på regionalplanet. Dock bör hinder inte föreligga att framdeles knyta de regionala åklagardistrikten till annan lämplig indelning än länen. I fråga om åklagarväsendets organisation i Stockholm, Göteborg och Malmö bör någon väsentlig ändring inte ske.

Frågorna om utbildning av åklagare och om vilken myndighet som framdeles bör handha den ekonomiska förvaltningen av åklagarväsendet föranleder i brist på närmare utredning inga ställningstaganden i propositionen. Inte heller görs några uttalanden om riksåklagarämbetets framtida organisation.

Som tjänstebenämningar föreslås i propositionen distriktsåklagare för åklagare på lokalplanet och länsåklagare för åklagare på det regionala planet. Frågan om tjänstebenämningar för åklagarna i de tre storstäderna lämnas öppen.

De i propositionen givna allmänna riktlinjerna för åklagarorganisationen föranledde ingen erinran i *statsutskottets utlåtande*. Vid detaljutformningen av organisationen bör emellertid enligt utskottsutlåtandet prövas inte bara frågan om flera polisdistrikt bör ingå i ett åklagardistrikt utan även spörsmålet om en uppdelning åtminstone när det gäller de större polisdistrikten kan ske på flera åklagardistrikt eller olika stationering av åklagarna inom distriktet vara ändamålsenlig. I anledning av väckta motioner

om sådan polisorganisation på länsplanet att polisledningen respektive länsåklagarämbetet kan bli gemensamt för två angränsande län uttalas, att uppgifterna på länsplanet med den i propositionen föreslagna organisationen torde bereda sysselsättning för såväl polischef som länsåklagare, varför någon sådan möjlighet till gemensam ledning för två län i nu förevarande hänseende, som förordats i motionerna, inte torde bli erforderlig. Statsutskottets utlåtande antogs av *riksdagen*.

I *direktiven för polisberedningen* sägs beträffande den framtida åklagarorganisationen bl. a. att närmare undersökning måste ske i fråga om verksamhetsområdenas omfattning, befattningshavarnas stationering, uppgifternas fördelning mellan personalen, personalorganisationens uppbyggnad m. m. Särskild uppmärksamhet bör ägnas fördelningen av uppgifter på åklagare med olika kompetens, varvid den numera antagna brottsbalken bör beaktas. En annan betydelsefull fråga är att klarlägga vilka arbetsuppgifter länsåklagarna skall ha, särskilt om distriktsåklagarna anses kunna överta uppgifter som nu ankommer på statsåklagare. Behovet av ambulerande åklagare bör närmare utredas. Vidare skall undersökas vilken myndighet som bör handha de administrativa uppgifterna såvitt avser den lokala och regionala åklagarorganisationen. Bland övriga väsentliga uppgifter nämns frågan om kompetenskraven för distriktsåklagare. Utbildningen av befattningshavarna skall övervägas, varvid uppmärksamhet bör ägnas möjligheterna att t. ex. genom kompletterande utbildning bereda utrymme för viss övergång mellan åklagar- samt polis- och exekutionsverksamhet. En viktig fråga är vidare behovet av övergångsbestämmelser för personal, som skaffat sig kompetens för tjänster för vilka strängare kompetenskrav anses erforderliga. Beredningen skall också ägna uppmärksamhet åt biträdesorganisationens utformning. Lämpligheten att inrätta gemensamt kansli för polis- och åklagarverksamheten bör undersökas.

Allmän åklagares funktioner utövas i vissa hänseenden av tullåklagare och sjöåklagare, som lyder under generaltullstyrelsen respektive sjöfartsstyrelsen. Dessa åklagare berörs inte av den förestående omorganisationen av åklagarväsendet i samband med förstatligandet.

Polisberedningens förslag till ny, från polis- och exekutionsväsendet fristående åklagarorganisation läggs fram i fyra särskilda betänkanden. I betänkande nr 8 angående åklagarorganisationen behandlas den yttre och inre organisationen samt huvuddelen av personalplaneringsfrågorna för åklagarväsendet med undantag för storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Förslag till vikarie- och förstärkningsorganisation inom åklagarväsendet utom storstäderna läggs fram i betänkande nr 13. För storstädernas del avhandlas nu angivna frågor i betänkande nr 16 angående organisationen av åklagarmyndigheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö m. m. För åklagarorganisationen i riket gemensamma utbildningsfrågor m. m. tas upp i betänkande nr 20 angående antagning, prövning och utbildning av åklagaraspiranter samt därmed sammanhängande spörsmål.

Över betänkande nr 8 har efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket, riksåklagarämbetet, Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Örebro, Västernorrlands och Jämtlands län, domstolskommittén, länsindelningsutredningen, föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare, Sveriges landsfogdar, Sveriges stadsfiskaler, Sveriges landsfiskaler och Sveriges polismästare, Sveriges juristförbund, statstjänstemannaförbundet samt svenska stadsförbundet.

Vid remissinstansernas utlåtanden har fogats, av riksåklagarämbetet yttranden från förste stadsfiskalerna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt av länsstyrelserna yttranden från landsfogdarna i Stockholms, Kronobergs, Gotlands, Blekinge och Västernorrlands län, från länsavdelningarna av föreningen Sveriges landsfiskaler i Stockholms, Östergötlands och Kronobergs län samt från åklagarmyndigheten i Norrköping. Landsfogdarna i Östergötlands och Jämtlands län har deltagit vid utformningen av vederbörande länsstyrelses yttrande.

Över betänkande nr 13 har utlåtanden efter remiss avgivits av de remissorgan som yttrat sig över betänkande nr 8 utom Svea hovrätt, föreningen Sveriges stadsdomare, statstjänstemannaförbundet och svenska stadsförbundet. Vid utlåtandena har i samma utsträckning som i fråga om betänkande nr 8 fogats inhämtade yttranden. Dock har yttranden inte bilagts från förste stadsfiskalen i Malmö samt Östergötlands och Kronobergs länsavdelningar av föreningen Sveriges landsfiskaler och åklagarmyndigheten i Norrköping. Utöver vad nu sagts har länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län vid sina utlåtanden fogat yttranden från Blekinge länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler och åklagarmyndigheten i Örebro.

Utlåtanden över betänkande nr 16 har efter remiss inkommit från statskontoret, riksrevisionsverket, riksåklagarämbetet, som bifogat yttranden från förste stadsfiskalerna i Stockholm, Göteborg och Malmö, domstolskommittén samt föreningarna Sveriges stadsfiskaler och Sveriges landsfiskaler, Sveriges juristförbund och Sveriges kommunaltjänstemannaförbund.

Över betänkande nr 20 har efter remiss utlåtanden avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket, riksåklagarämbetet, Sveriges akademikers centralorganisation, tjänstemännens centralorganisation och statstjänstemännens riksförbund. Riksåklagarämbetet har bifogat yttranden från förste stadsfiskalerna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges stadsfiskaler och Sveriges landsfiskaler. Vid Sveriges akademikers centralorganisations utlåtande har fogats yttrande från Sveriges juristförbund.

Utöver nu redovisade förslag rörande åklagarväsendet har polisberedningen i betänkande nr 15 angående dispensfrågor m. m. inom åklagar- och exekutionsväsendet behandlat övergångsproblem av administrativ art rörande dispens från föreslagna kompetenskrav för bl. a. personal på landsfiskals-

banan samt normer för meritvärdering vid konkurrens mellan sökande med olika formell kompetens. Betänkandet har remissbehandlats i vanlig ordning.

Polisberedningen

De lokala åklagardistrikten

Polisberedningen konstaterar inledningsvis att de nuvarande landsfiskalsdistrikten uppenbarligen bildats med utgångspunkt i att varje distrikt skall bereda sysselsättning för en befattningshavare, som samtidigt skall vara polischef, åklagare och utmätningsman. Utvecklingen har emellertid vid partiella indelningsändringar gått mot mer omfattande distrikt.

Enmansdistrikt har, framhåller beredningen, i allmänhet ansetts ha fördelen att vederbörande befattningshavare kunnat förvärva värdefull kännedom om distriktets befolkning och om speciella ortsförhållanden. Sådana synpunkter ägde dock större bärkraft förr än nu, när befolkningens rörlighet främst genom motorismen ökats väsentligt. Rekryteringsskäl synes i viss mån även kunna åberopas till förmån för enmansdistrikt. Befattningar som utgör självständiga slutposter blir nämligen med denna indelningsgrund talrika, vilket torde stimulera rekryteringen.

Systemet med enmansdistrikt har emellertid enligt beredningen åtskilliga nackdelar. Sålunda ger systemet inte önskvärd elasticitet. Vid befattningshavares semester, sjukdom och annan ledighet måste distriktet vid varje tillfälle tillföras vikarie utifrån. Vid toppbelastningar i fråga om arbetsgöromål krävs också förstärkning. En omfattande vikarie- och förstärkningsorganisation måste därför finnas. Denna organisation måste innehålla befattningshavare, som har utbildning och kompetens för att kunna fullgöra alla åklagaruppgifter som ankommer på distriktsåklagare. Sannolikt blir det med en sådan ordning nödvändigt att ålägga dessa befattningshavare tjänstgöringsskyldighet i hela riket, eftersom eljest svårigheter i särskilda fall skulle kunna uppkomma att hålla samtliga tjänster i distrikten besatta. Erfarenheten har visat att så vidsträckt tjänstgöringsskyldighet för personalen leder till svårigheter att rekrytera befattningshavare till vikarie- och förstärkningsorganisationen och därmed också till åklagarbanan.

Enligt beredningens mening är det önskvärt att åklagardistrikten görs så stora att de bildar underlag för flera åklagare. I fleråklagardistrikt erhålls elasticitet i organisationen samt möjligheter till samråd mellan åklagarna och fördelning av arbetsuppgifterna efter erfarenhet och skicklighet. Även från kostnadssynpunkt torde fleråklagardistrikt vara fördelaktiga. Dessa faktorer talar enligt beredningen för att ett åklagardistrikt om möjligt bör ge underlag för åklagarmyndighet som består av minst tre åklagare.

Beredningen framhåller, att åklagardistrikten bör anknyta till polisdistrikts- eller domsagoindelningen. Domsagoindelningen är emellertid före-

mål för översyn i särskild ordning. Med hänsyn härtill bör åklagardistriktsindelningen knytas enbart till polisdistriktsindelningen. Därvid kommer de nya åklagardistrikten att i åtskilliga fall skära de nuvarande domsagogränserna. Detta kommer att medföra olägenheter för åklagarverksamheten till dess nya domsagogränser lagts fast. Hur dessa svårigheter skall bemästras bör avgöras från fall till fall.

Omkring hälften av de polisdistrikt beredningen föreslagit ger enligt beredningens uppskattning inte arbetsunderlag för tre eller flera åklagare. Uppbyggnad av den lokala åklagarorganisationen efter principen att varje åklagarmyndighet skall bestå av mer än två befattningshavare förutsätter därför att polisdistrikt sammanförs till åklagardistrikt i stor omfattning. I detta sammanhang måste hänsyn tas till att fördelarna med fleråklagardistrikt företrädesvis är av administrativ art. Av avgörande betydelse vid distriktsindelningen måste enligt beredningen emellertid vara att åklagarverksamheten kan fullgöras på ett riktigt sätt. Särskilt betydelsefullt är om möjligheterna att effektivt leda förundersökningen i brottmål blir lika goda i åklagardistrikt, vilka för att ge underlag för flera åklagare bildats genom sammanläggning av två eller flera polisdistrikt, som i åklagardistrikt motsvarande ett enda polisdistrikt.

Jämlikt 23 kap. 3 § rättegångsbalken skall förundersökning inledas av polismyndighet eller åklagare. Har den inletts av polismyndighet och är saken inte av enkel beskaffenhet skall ledningen övertas av åklagaren så snart någon skäligen misstänks för brottet. Åklagaren skall också eljest överta ledningen, när det finns påkallat av särskilda skäl. Befogenhet för polismyndighet att leda förundersökning har, uttalar beredningen, saknat betydelse när åklagarna tillika varit polischefer. Efter funktionsuppdelningen kan det antas att ledningen av förundersökning kommer att ligga på polismyndighet i ett stort antal mål. För dessa måls vidkommande saknar det i stort sett betydelse, var åklagaren är stationerad. Beredningen anmärker vidare att en hel del utredningar i enklare mål torde komma att utföras av utposterade polisiära arbetsgrupper och inte på centralorten.

Vad angår brottmål, i vilka ledningen av förundersökningen övergår på åklagaren så snart det finns någon som är skäligen misstänkt, påverkas emellertid möjligheterna att effektivt leda undersökningen mera direkt av avståndsförhållandena. Beredningen anser att nära kontakt mellan polis och åklagare i dessa fall har så stort värde för ledningen av förundersökningen att åklagare bör vara stationerad på polisiär centralort, i vart fall tills erfarenhet vunnits av den nya organisationen.

Med dessa utgångspunkter anser beredningen att anledning för närvarande saknas att lägga samman polisdistrikt, som utgör underlag för två åklagare, med annat distrikt. Ett trettiotal av de föreslagna polisdistrikten ger dock inte underlag ens för två åklagare.

Vid avvägning av nu redovisade omständigheter har beredningen funnit

att sammanläggning av polisdistrikt till större åklagardistrikt med spridd stationering av åklagarna är den lämpligaste lösningen. Den utposterade åklagaren skall i första hand svara för åklagaruppgifterna i polisdistriktet. Polisens behov av kontakt med åklagare blir på detta sätt tillgodosett. Vid flyktigt påseende kan det tyckas som om detta arrangemang ger samma resultat som om varje polisdistrikt utgjorde ett åklagardistrikt. Genom sammanläggningen vinns emellertid den större myndighetens elasticitet. Utjämning av arbetsuppgifterna, vikariebehov, jourtjänst etc. synes kunna regleras efter i princip samma linjer som om åklagarna är samlade på en tjänstgöringsort. Visserligen förloras genom utstationeringen fördelarna med gemensamma kanslilokaler och gemensam biträdespersonal. Utstationeringen kan emellertid i en del fall väntas minska de svårigheter, som följer med sammandragning av åklagartjänster till en centralort.

I enlighet med dessa principer föreslår polisberedningen att riket indelas i 90 lokala åklagardistrikt. Förslaget grundar sig helt på den av beredningen föreslagna indelningen i polisdistrikt. Av åklagardistrikten motsvarar 68 ett polisdistrikt, medan 22 åklagardistrikt bildats genom sammanläggning av två eller tre polisdistrikt. 29 polisiära centralorter kommer enligt förslaget att inte utgöra kansliort för åklagarmyndighet. På samtliga dessa 29 centralorter skall emellertid stationeras en åklagare och ett biträde, vilka administrativt ingår i åklagarmyndigheten inom det sammanlagda åklagardistriktet. Knappt en tredjedel av distrikten ger underlag för endast två åklagare, medan tre eller flera åklagare beräknas få full sysselsättning i övriga distrikt.

Organisationen inom distrikten

Beträffande fördelningen av arbetsuppgifterna inom en åklagarmyndighet föreslår polisberedningen i princip följande.

En av åklagarna skall vara myndighetens chef. Med chefskapet följer administrativa och kamerala göromål, t. ex. att avge yttranden i utnämnings- och andra frågor, besvara till myndigheten ställda skrivelser i ärenden, som inte handläggs av annan distriktsåklagare, och upprätta förslag till inkomst- och utgiftsstat för myndigheten. Chefsåklagaren skall ha tillsyn över att åklagare och biträdespersonal vid myndigheten med nit och omsorg fullgör sina åligganden. Han skall tillse att åklagarmyndighetens intressen tillgodoses vid planeringen av domstolarnas arbete samt ombesörja kontakten med polisen i frågor, som rör polisens befattning med ledningen av förundersökning i brottmål. Som exempel på andra frågor av adminstrativ natur nämns indelning av åklagarna till jourtjänstgöring och sessioner.

Åklagaruppgifterna skall enligt vad beredningen föreslår fördelas på de tjänstgörande åklagarna efter erfarenhet och skicklighet. Huvudgrunder för fördelningen bör meddelas i en av riksåklagarämbetet för varje myndighet fastställd arbetsordning. Det skall sedan ankomma på chefsåklagaren att

med beaktande av dessa grunder svara för fördelning av göromålen mellan sig och övriga åklagare. Härvid bör iakttas att befattningshavarnas arbetsmängd blir ungefär lika stor. Föreskrift härom bör meddelas i en allmän åklagarinstruktion. Där bör också föreskrivas att chefsåklagaren skall ägna särskild uppmärksamhet åt förundersökning och åtal beträffande brott, där förundersökningen och åtalet kan väntas bli särskilt krävande. Uppkommer balanser bör omfördelning av uppgifter kunna ske. Om det behövs för att utjämna arbetsbördan skall chefsåklagaren äga besluta om tillfällig avvikelse från meddelade fördelningsregler.

Nyblivna åklagare bör få tillfälle att förvärva grundlig erfarenhet av mindre allvarliga brottmål, innan åt dem anförtros uppgifter av komplicerad natur, kanske med genomgripande konsekvenser för den enskilde. Emellertid finner beredningen angeläget att lottningsgrunderna inte blir så stela att yngre åklagare aldrig får pröva sina krafter på större uppgifter. Ett ensidigt sysslande med endast bötesmål eller trafikmål verkar hämmande på intresset för åklagaruppgiften. Lottningsreglerna bör därför utformas så, att även chefsåklagaren tillförs ringare brottmål. Härför talar jämväl önskemålet att samtliga åklagare håller sig à jour med rättsutvecklingen på alla områden, som berör åklagarverksamheten.

Beredningen framhåller att de distrikt, i vilka åklagare är stationerad på annan polisiär centralort än den där åklagarmyndigheten har sitt säte, kräver särskild uppmärksamhet. Erfordras det i sådant distrikt att den utstationerade åklagaren — som enligt vad förut sagts primärt skall handlägga de uppgifter som uppkommer inom polisdistriktet — måste beredas lindring i sin arbetsbörda kan det i regel åstadkommas utan svårighet genom att handläggningen av strafföreläggande centraliseras inom myndigheten, genom att större brottmål omhändertas av chefsåklagaren eller genom att den utstationerade åklagaren får biträde med talans utförande vid rätten. Svårare kan det bli att på ett smidigt sätt tillföra utstationerad åklagare arbetsuppgifter, om han inte har tillräckligt med arbetsuppgifter från polisdistriktet. I allmänhet torde emellertid även detta problem kunna lösas.

I de största av de nybildade åklagardistrikten kommer, bortsett från storstäderna, att tjänstgöra sju åklagare. Därtill kan komma en eller ett par man ur förstärkningsorganisationen. Vid dessa större åklagarmyndigheter kan en viss specialisering visa sig lämplig. Möjligen kan fråga också uppkomma att bilda särskilda arbetsenheter bestående av flera åklagare. Huruvida sådana åtgärder blir lämpliga får enligt beredningen erfarenheten utvisa. Det blir en uppgift för i första hand länsåklagarna att följa utvecklingen och föreslå de ändringar, som kan anses erforderliga.

I särskilda instruktioner för stadsfiskalerna i större städer finns föreskrift om rätt för stadsfiskal att överta underställd åklagares arbetsuppgifter. Beredningen har föreslagit att chefsåklagaren skall fördela och vid behov omfördela arbetsuppgifter mellan åklagarna. Däri bör enligt beredningen

även innefattas rätt att överta förundersökningen i mål, som utvecklat sig annorlunda än som kunnat förutses från början. Åklagarna bör emellertid få en så självständig ställning som möjligt. Sedan en åklagare tilldelats ett mål, bör han därför med nyssnämnda inskränkningar äga handlägga det på eget ansvar. Någon direktivrätt bör alltså inte tillkomma chefsåklagaren. Sedan en åklagare meddelat beslut i åtalsfrågan bör det vara överordnad åklagares — länsåklagares eller riksåklagarens — sak att efter framställning ompröva beslutet (s. k. överprövning).

Vad nu sagts om organisationen av en åklagarmyndighet gäller enligt beredningens mening inte i alla delar åklagarmyndigheterna i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Åklagarmyndigheterna i dessa städer lyder inte under regional åklagarmyndighet. Statsåklagares uppgifter som överordnad åklagarmyndighet fullgörs av förste stadsfiskalerna, som också är chefer för åklagarmyndigheterna, medan statsåklagares uppgifter som utövande åklagare endast i mindre omfattning utförs av statsåklagare och i övrigt av underordnade åklagare, främst cheferna för åklagarkamrarna.

Åklagarna i storstäderna är som förut sagts indelade till tjänstgöring på olika avdelningar, åklagarkammare, som står under ledning av en kammarchef. Handläggningen av bötesmål har i Stockholm sammanförts till en särskild avdelning, bötesbyrån, under en byråchef. I Göteborg handläggs strafföreläggganden vid en bötesavdelning under ledning av en förste byråsekreterare. Utanför kammarorganisationen tjänstgör i Göteborg två åklagare som s. k. förfogandeåklagare och en åklagare ur kretsen av biträdande stadsfiskaler såsom s. k. kansliåklagare. I Stockholm har ett liknande system med förfogandeåklagare införts genom dubblering av vissa tjänster. Kammarchef skall tillhandagå honom underställda åklagare med råd och upplysningar i tjänsten. I vissa fall äger kammarchef överta mål från annan åklagare vid kammaren. Instruktionen för åklagarmyndigheten i Malmö ålägger uttryckligen kammarchef att öva tillsyn över åklagarna vid kammaren.

Enligt statsmakternas principbeslut rörande den framtida åklagarorganisationen anses det inte påkallat att göra någon väsentlig ändring av åklagarväsendets organisation i storstäderna. Beredningen framhåller i anslutning härtill att den allmänna omorganisationen av åklagarväsendet i riket medför en del följdverkningar även för åklagarmyndigheterna i storstäderna, varför vissa organisatoriska ändringar blir nödvändiga. Sålunda skall uppgifter som hittills ankommit på kommunala organ övertas av åklagarmyndigheterna, och den föreslagna åklagarorganisationen i landet i övrigt återverkar även på storstädernas åklagarorganisation, t. ex. vad angår vikariats- och förstärkningsorganisationen. Även i övrigt kan vissa organisatoriska ändringar av storstädernas åklagarorganisation vara befogade.

Den organisatoriska uppbyggnaden av åklagarmyndigheterna i storstä-

derna är i dag i princip lika. Denna likformighet anser beredningen böra bibehållas. De organisatoriska ändringarna bör i övrigt ske med beaktande av principerna för åklagarorganisationen utanför storstäderna.

Beredningen finner, att den nuvarande indelningen av åklagarna till tjänstgöring vid ett antal åklagarkammare innebär betydande praktiska fördelar när det gäller så stora åklagarmyndigheter som nu är i fråga. Statsåklagarna, som i storstäderna föreslås skola benämnas överåklagare, erhåller därigenom biträde av chefsåklagaren inom varje kammare med tillsyn och rådgivning. Möjligheter till samråd med erfarna åklagare i en mindre krets är särskilt för de yngre åklagarna av stor betydelse. För att kammarsystemet skall fungera väl bör antalet åklagare vid en kammare vara så anpassat till arbetsmängden att biträde av personal utanför kammaren för förstärkningsändamål i regel kan undvaras.

Vid storstädernas åklagarmyndigheter har mål rörande brott av ungdomar samt i viss utsträckning mål rörande vissa brottstyper sammanförts till handläggning av särskild åklagare eller vid viss åklagarkammare. Denna specialisering torde enligt beredningens uppfattning ofta ha vidtagits för att nå överensstämmelse med motsvarande specialisering vid rådhusrätterna och kan såtillvida anses vara rationellt betingad. Särskilda kraftinsatser mot viss brottslighet kan givetvis temporärt göra det önskvärt att en eller flera åklagare avdelas för uppgiften att handlägga mål rörande dylika brott. Mera betydande specialisering av åklagarverksamheten på olika rättsområden utestänger emellertid åklagarna från möjlighet att förvärva den allsidiga erfarenhet, som beredningen bedömer vara särskilt värdefull. Den motverkar också möjligheterna till önskvärd cirkulation inom åklagarväsendet. Om det av organisatoriska skäl finnes nödvändigt att mera permanent förbinda handläggningen av vissa bestämda mål med viss tjänst, är det därför angeläget att cirkulation sker på sådan tjänst.

Vid fördelning av mål, som tilldelats en åklagarkammare, bör såvitt möjligt iakttas att kammarchef i första hand handlägger vidlyftigare och mera svårbedömbara mål samt åklagare i lägsta tjänstegrad inom kammaren mål som är av enklare beskaffenhet.

För Stockholms vidkommande har en av staden 1957 tillsatt åklagarkommitté i oktober 1963 lagt fram förslag till ny kammarorganisation för åklagarmyndigheten. I nära anslutning till detta förslag föreslår polisberedningen, att antalet åklagarkammare minskas från nuvarande nio till åtta. Trafikmålen, som f. n. är utspridda på kamrarna, förs samman till en kammare, i vilken bötesbyrån inordnas. En skiktning av arbetsuppgifterna efter kvalitativa grunder följer i viss mån av att bötesmålens handläggning koncentrerats till en arbetsenhet inom myndigheten. En nybliven åklagare förutsätts komma att passera genom trafikkammaren till tjänst med vilken följer handläggning av »allmänna» brottmål. Kontinuitet i verksamheten måste därför tryggas genom att trafikkammaren ges en stark ledning. Detta är

angeläget också för att tillgodose önskemålet att bereda unga åklagare rutin- och metodträning under erfaren ledning. Beträffande göromålens fördelning inom en åklagarkammare hänvisar beredningen till vad förut anförts om målfördelningen mellan åklagarna.

Kompetenskrav för distriktsåklagare m. m.

Som framgått av det föregående sker rekrytering av åklagare på två vägar. Tillträde till högre åklagartjänst förutsätter juris kandidatexamen och tingsmeritering samt polischefskurs och praktisk polisutbildning. Samma kompetenskrav uppställs för övervägande antalet stadsfiskaler. Behörighet till övriga distriktsåklagarbefattningar, främst landsfiskalstjänster, vinns genom begränsad juridisk utbildning, viss praktisk tjänstgöring samt polischefsutbildning.

Med hänsyn till de stora krav som efter rättegångsreformens genomförande ställs på åklagarna både som förundersökningsledare och som utövande åklagare vid domstol anser polisberedningen det angeläget, att de har så god juridisk utbildning som möjligt, särskilt som åtalsärendena allmänt tenderar att bli alltmer invecklade och svårbedömda. Det synes inte heller lämpligt och från rekryteringssynpunkt knappast möjligt att i ett enhetligt organiserat åklagarväsende bibehålla den nuvarande ojämnheten i utbildningen mellan olika åklagare. Då det inte gärna kan komma ifråga att för hela åklagarkåren införa lägre utbildningskrav än de som nu gäller inom landsfogde- och stadsfiskalsorganisationerna, bör enligt beredningens mening juris kandidatexamen och tingsmeritering krävas för samtliga åklagartjänster inom den nya åklagarorganisationen.

En sådan ordning innebär att en enhetlig karriär skapas, från vilken möjlighet föreligger att nå alla åklagarposter och som därför måste anses attraktiv från rekryteringssynpunkt. Beredningen ifrågasätter, om det ens skulle vara möjligt att i ett nyorganiserat åklagarväsende med bibehållen kategoriklyvning mellan åklagarna åstadkomma erforderlig rekrytering till den lägre karriären. En på juris kandidatexamen och tingsmeritering grundad gemensam utbildning för alla åklagare medför även högre kvalitativ standard för hela åklagarkåren och måste därför från rättsvårdssynpunkt anses önskvärd.

Beredningen tar härefter upp frågan, om möjligheter föreligger att framdeles rekrytera samtliga åklagartjänster med tingsmeriterade juris kandidater. Om åklagarkåren i ett nyorganiserat åklagarväsende preliminärt beräknas omfatta 450 befattningshavare, uppskattar beredningen genomsnittsbehovet av rekryteringspersonal till åklagarkåren till högst 20 aspiranter per år. Huruvida en sådan rekrytering är möjlig att genomföra beror av tre faktorer, nämligen tillströmningen av studenter till de juridiska lärosätena och beräknad examination av juris kandidater samt möjligheterna att för-

värva tingsmeritering och den allmänna efterfrågan på juridisk arbetskraft. Härom anför beredningen.

1955 års universitetsutredning har i sitt år 1959 framlagda betänkande Universitet och högskolor i 1960-talets samhälle (SOU 1959: 45) redovisat inskrivnings- och examinationssiffror för den då senast förflutna 20-årsperioden. På grundval därav och efter en uppskattning av tendenserna till stegrat tryck på den högre utbildningen — allt större andel av f. n. mycket stora ungdomskullar söker sig till universiteten — ansåg sig utredningen kunna konstatera, att man måste räkna med en högst avsevärd ökning av nyinskrivningen vid de juridiska fakulteterna. År 1970 kan antalet nyinskrivna per år i förhållande till det årliga genomsnittet under 1950-talet förväntas ha stigit från mindre än 400 till cirka 800, d. v. s. med drygt 100 procent. Under de första två åren av den tid utredningens prognos omfattar, 1960—1961, var inskrivningssiffrorna något lägre än beräknat. Ännu ej publicerade siffror för 1962 visar emellertid en rekordartad ökning. — Examinationsfrekvensen, som traditionellt är låg vid de juridiska fakulteterna, har visat sig vansklig att beräkna. Olika metoder har lett till skilda resultat. Mellan 30 och 50 procent av dem som påbörjar juridiska studier torde emellertid icke avlägga examen.

Huruvida efterfrågan på jurister kan antagas öka i samma takt eller kanske rent av snabbare än stegringen av examinationen finner beredningen vara vanskligt att bedöma. Enligt en av arbetsmarknadsstyrelsen i oktober 1961 publicerad prognos skulle i framtiden inträda en starkt ökad efterfrågan på juridisk arbetskraft, men prognosens tillförlitlighet har dragits i tvivelsmål. Nya prognoser har utarbetats för olika slag av juridisk verksamhet. Även dessa pekar mot ökad efterfrågan. Efterfrågeökningen möts dock av den betydligt ökade utexamineringen, varför beredningen inte anser att någon bristsituation behöver befaras.

Vad angår möjligheterna för juris kandidater att förvärva tingsmeritering framhåller beredningen.

För närvarande avslutar cirka 150 juris kandidater årligen sin tingsmeritering. Stadsdomstolsutredningen har i sitt år 1961 framlagda betänkande Underrätterna (SOU 1961: 6) föreslagit, att tingsmeriter skall kunna förvärvas jämväl genom tjänstgöring vid rådhusrätt. Vid genomförande av detta förslag skulle ett 80-tal tjänster tillföras notarieorganisationen. Det årliga antal kandidater, som sedan så skett avslutade sin tingsmeritering, skulle stiga till drygt 180. Stadsdomstolsutredningens förslag har upptagits av 1962 års domstolskommitté. Enligt vad beredningen inhämtat räknar kommittén med ett högre antal notarietjänster än stadsdomstolsutredningen.

Antalet årligen tingsmeriterade juris kandidater beräknar beredningen alltså framdeles komma att uppgå till 180. Huruvida åklagarväsendet kan antas förvärva erforderligt antal, högst 20, som åklagaraspiranter beror på åklagarbanans attraktivitet över huvud taget. Viss ledning kan man få genom att jämföra med nuvarande rekrytering till den högre åklagarbanan. Riksåklagarämbetet har under perioden 1948—1961 antagit inemot 200 åklagaraspiranter, motsvarande en rekrytering av i genomsnitt 13—14 aspi-

ranter per år. Under samma tid har omkring 150 juris kandidater varje år avslutat sin tingsmeritering. Till åklagarbanan har alltså rekryterats i genomsnitt 9—10 procent av de tingsmeriterade juris kandidaterna. Om rekryteringen till åklagarbanan framdeles kan ske med omkring 10 procent av antalet årligen tingsmeriterade juris kandidater, kan alltså rekryteringsbehovet täckas.

Möjligheter synes enligt beredningen därför föreligga att införa krav på juris kandidatexamen och tingsmeritering för alla åklagare i den nya organisationen. Uppställandet av detta krav föranleder, yttrar beredningen, att dispens fordras för den som fått landsfiskalsutbildning enligt tidigare gällande bestämmelser eller distriktsåklagarutbildning enligt kungörelsen om antagande av aspiranter å landsfiskalstjänst m. m. Dispens bör i princip medföra, att vederbörande distriktsåklagare blir behörig att erhålla åklagartjänst av samma slag, som han innehaft eller haft möjlighet att få före omorganisationen. Med denna utgångspunkt lägger beredningen fram förslag till dispensregler, innebärande att generell dispens från kompetenskraven skall meddelas landsfiskalspersonal vad avser alla distriktsåklagartjänster utom tjänster i de tre storstäderna samt den främsta tjänsten i ett tjugotal andra särskilt angivna distrikt som huvudsakligen består av större städer. I samband härmed föreslås även vissa normer för meritvärdering m. m.

Länsåklagares uppgifter

Polisberedningen erinrar om att man när den nuvarande landsfogdeorganisationen skapades ansåg, att huvuduppgiften för landsfogden i hans verksamhet som överåklagare borde vara att utöva l e d n i n g o c h t i l l s y n över åklagarverksamheten inom verksamhetsområdet. Utvecklingen har därefter lett till ständigt växande arbetsbörda med avseende å landsfogdarnas verksamhet som länspolischef och utövande åklagare. Trots personalförstärkningar har svårigheter uppkommit för landsfogdarna att fortlöpande ägna sig åt lednings- och tillsynsverksamheten beträffande åklagarväsendet i förutsatt omfattning.

Genom inrättandet av speciella länsåklagarbefattningar skapas enligt beredningens mening goda förutsättningar för att åklagarverksamheten skall erhålla erforderlig ledning och tillsyn. Länsåklagaren skall ha ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet inom sitt verksamhetsområde. Under hans chefskap skall stå samtliga distriktsåklagare och all biträdespersonal inom området. Särskilda krav kommer att ställas på länsåklagarnas lednings- och tillsynsverksamhet i samband med åklagarreformens genomförande. Den nya åklagarorganisationens funktionsduglighet kräver fortlöpande uppmärksamhet. Uppdelningen av polischefs- och åklagarfunktionerna kan till en början skapa vissa problem. Den av riksdagen 1962

antagna brottsbalken träder i kraft samtidigt med omorganisationen av åklagarväsendet. Dessa och andra omständigheter kommer att kräva väsentliga insatser av länsåklagarna på lednings- och tillsynsplanet.

Med ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet bör, anför beredningen, följa skyldighet att verka för enhetlighet i rättstillämpningen. Särskilt viktig är enhetlig praxis beträffande strafföreläggande, åtalseftergift och särskild åtalsprövning. Länsåklagaren bör också följa domstolarnas praxis och verka för enhetlighet i bedömningen. Ett led i denna verksamhet är granskningen av distriktsåklagarnas vadeinlagor. Länsåklagaren ges härigenom tillfälle att lämna distriktsåklagaren nödiga anvisningar eller att själv överta mål i hovrätten. Samtliga hovrättsdomar i brottmål tillställs vederbörande statsåklagare. Länsåklagaren skall granska dessa domar och i förekommande fall ta initiativ till fullföljd av målet till Kungl. Maj:t. Länsåklagaren bör också se till att distriktsåklagarna får kännedom om rättsfall och fästa deras uppmärksamhet på lagändringar, som är av betydelse för åklagarverksamheten.

Ytterligare framhäver beredningen att länsåklagaren skall bistå underställda åklagare med råd och upplysningar i tjänsten. Finner länsåklagaren med hänsyn till brottsutvecklingen på visst område eller eljest i särskilda fall angeläget att distriktsåklagarna inhämtar råd av honom, innan de fattar beslut t. ex. i åtals- eller fullföljdsfråga, bör han lämna föreskrift härom.

I länsåklagares ansvars- och ledningsuppgift anser beredningen vidare ingå att följa den allmänna verksamheten vid underställda åklagarmyndigheter. I första hand skall länsåklagaren fortlöpande pröva lämpligheten och ändamålsenligheten av åklagarmyndigheternas verksamhetsområden, åklagarnas stationering, åklagarmyndigheternas sammansättning och arbetsfördelningen inom myndigheterna. Riktlinjer bör dras upp för samarbetet mellan åklagarna och polismyndigheterna. Samråd med länspolischefen bör ske i sådana frågor. Länsåklagaren bör tillse att tingsdagarna för huvudförhandlingar i brottmål inom varje åklagardistrikt bestäms på sätt, som är tillfredsställande ur åklagarmyndigheternas synvinkel.

Till länsåklagares ledningsuppgifter hänför polisberedningen även skyldighet att hålla sig underrättad om arbetsbelastningen vid åklagarmyndigheterna. Under senare år har den löpande åklagarverksamheten försvårats av att antalet vidlyftiga och svårutredda ärenden ständigt ökat. Det blir en viktig uppgift för länsåklagaren att sörja för att lämpliga åklagare handhar dylika ärenden och att dessa åklagare får lättnad i sina övriga arbetsuppgifter för att ärendena inte skall fördröjas.

Liksom nu bör det enligt beredningen åligga länsåklagare att tillse att underställda åklagare och övrig vid åklagarmyndigheterna anställd personal fullgör dem åvilande arbetsuppgifter med insikt och omsorg. Länsåklagaren skall därför inspektera åklagarmyndigheterna och bl. a. granska myndigheternas diarier. Beredningen anser inspektionsverksamheten så väsentlig

att inspektion av åklagarmyndighet bör ske årligen. Möjlighet bör emellertid tillerkännas riksåklagarämbetet att i särskilda fall medge dispens.

Som överordnad åklagarinstans i förhållande till distriktsåklagarna skall länsåklagaren enligt förslaget liksom nu ha rätt och skyldighet att på framställning eller av annan anledning överpröva distriktsåklagares beslut och att överta ärende, som ankommer på sådan åklagare.

F. n. fördelas de administrativa göromålen beträffande åklagarväsendet mellan riksåklagarämbetet, länsstyrelserna, statsåklagarna, magistraterna och kommunalborgmästarna samt stadsförvaltningarna i städer, där det finns kommunalt avlönade åklagare. I den nya åklagarorganisationen kommer under Kungl. Maj:t att finnas tre åklagarinstanser, nämligen riksåklagaren, länsåklagarna och distriktsåklagarna. För magistrater, kommunalborgmästare och kommunala förvaltningar kommer några uppgifter beträffande åklagarväsendet inte att stå kvar efter förstatligandet. När det organisatoriska sambandet mellan åklagarverksamheten samt polis- och exekutionsväsendet upphör vid omorganisationen, finner beredningen att anledning saknas att bibehålla länsstyrelserna vid administrativa eller kamerala funktioner med avseende på åklagarväsendet. Beredningen anser det vara mest rationellt och från kostnadssynpunkt fördelaktigast med en koncentration av administrationen till länsåklagarna och riksåklagarämbetet. Till de administrativa uppgifter som bör ankomma på länsåklagarna hänför beredningen personaladministration, ekonomisk förvaltning och vissa andra administrativa uppgifter. Bland de personaladministrativa ärendena nämner beredningen bl. a. tillsättning och entledigande av biträdespersonal hos de lokala åklagarmyndigheterna, yttranden vid tillsättning och entledigande av åklagare, semester för personal vid de lokala åklagarmyndigheterna och viss annan ledighet för sådan personal samt förordnande av vikarier i vissa fall. I sistnämnda hänseenden anförs, att länsåklagare bör få rätt att, om det krävs för handläggning av visst eller vissa ärenden, under kortare tid befria åklagare helt eller delvis från hans övriga göromål och att samtidigt förordna annan åklagare att uppehålla tjänsten eller bestrida göromålen. Länsåklagare bör avge yttrande i frågor om rätt för åklagare att inneha bisysslor eller bo utom stationeringsorten. Han bör själv kunna inom fastställd anslagsram besluta om tillfällig förstärkning av biträdespersonalen på läns- och lokalplanen. I disciplinärenden skall länsåklagaren enligt förslaget vara beslutande myndighet vad gäller nyss angiven biträdespersonal samt avge yttranden till riksåklagarämbetet, när ärendena rör länsåklagaren underställda åklagare. Slutligen skall länsåklagaren ägna uppmärksamhet åt och omtanke om honom underställd personal och sörja för deras trivsel i arbetet.

I fråga om den ekonomiska förvaltningen föreslås länsåklagare skola årligen till riksåklagarämbetet avge förslag till anslagsäskanden för verksamhetsområdet. Ämbetet skall enligt vad beredningen föreslår göras till s. k.

huvudförvaltning. Denna förvaltning bör inte i nämnvärd mån decentraliseras till länsåklagarna. Deras befattning med åklagarväsendets ekonomiska förvaltning kan därför inskränkas till att de — förutom att avge förslag till anslagsäskanden — skall inkomma till riksåklagarämbetet med tjänstgöringsuppgifter för åklagare och biträdespersonal inom verksamhetsområdet. Vidare synes det vara rationellt att ämbetet av erhållet anslag för expenser tilldelar länsåklagaren förskott, så att han kan tillgodose åklagarexpeditionernas och sin egen expeditions behov av medel för inköp av kontorsmateriel, betalning av telefonavgifter o. d. Frågor om inköp av inventarier, utbetalning av rese- och traktamentsersättningar, kostnader för städning m. m. bör däremot handhas av ämbetet. Uppkommer behov av underhålls- och reparationsarbeten bör länsåklagaren göra framställning därom till vederbörande myndighet. Han bör också kontrollera inventariebeståndet.

Bland övriga administrativa uppgifter som skall ankomma på länsåklagare anger beredningen skyldighet att på begäran avge yttranden i lagstiftningsfrågor, i överprövningsärenden och nådeärenden samt ärenden angående resning i brottmål och åtalsmedgivande av Kungl. Maj:t. Länsåklagare skall liksom f. n. landsfogde biträda justitiekanslern och riksdagens ombudsmän med utredning samt i övrigt utföra utredningsuppdrag som lämnas av Kungl. Maj:t eller riksåklagarämbetet. Landsfogdens nuvarande befattning med fullföljd av talan mot hovrättsdom i brottmål samt med frågor om utskrivning från sinnessjukhus bör överflyttas på länsåklagare. Slutligen skall länsåklagaren befatta sig med prövning av rekryteringspersonal och handledning av personalen i deras utbildning.

Beträffande länsåklagares funktion som utövande åklagare finner beredningen det uppenbart, att länsåklagaren måste vidmakthålla sin åklagarerfarenhet såväl vad avser ledning av förundersökning som utförande av talan vid domstol. Genom att utföra talan vid domstol förskaffar sig länsåklagaren också personlig erfarenhet av olika domstolars sätt att handlägga brottmål.

Beredningen påpekar att omfattningen av landsfogdarnas uppgifter som utövande åklagare bestämts bl. a. med hänsyn till den skiftande kompetensen hos distriktsåklagarna. Denna olikhet i kompetensen kvarstår efter förstatligandet och kan antas komma att upphöra först så småningom, om beredningens förslag till enhetliga kompetenskrav genomförs. Det finns därför inte anledning att nu radikalt ändra målfördelningen mellan läns- och lokalplan utan att endast göra den revision av fördelningsreglerna som redan med nuvarande åklagarorganisation framstår som befogad. Beredningen föreslår att länsåklagare företrädesvis skall handlägga mål i vilka förekommer invecklade rättsfrågor, mål, som är särskilt kvalificerade med hänsyn till talans utförande, mål som är känsliga med hänsyn till allmänna opinionen, mål om mycket svåra brott, särskilt då brottet väckt allmän uppmärksamhet, samt mål där enhetligheten i bedömningen är av särskild vikt.

Beredningen understryker dock att en uppräkning av mål, som skall handläggas av länsåklagare, inte kan bli helt invändningsfri. I betänkandet har beredningen sammanställt en förteckning över brott (brottskatalog), bland vilka mera regelmässigt förekommer sådana som bör utredas och prövas av länsåklagare. De skäl som talar för att mål angående de uppräknade brotten handläggs av länsåklagare talar inte sällan för att vissa andra mål också bör handläggas av länsåklagare. Särskilt gäller detta mål om komplicerade förmögenhetsbrott, bedrägeri, förskingring etc. Dylika kvalificerade mål bör länsåklagaren överta. Det bör åligga distriktsåklagare att rapportera sådant mål till länsåklagaren. Riksåklagaren bör i anvisningar till distriktsåklagarna ange de brottskategorier, beträffande vilka rapportering på angivna grunder företrädesvis bör komma i fråga, t. ex. vid kvalificerade förmögenhetsbrott och deklarationsbrott.

Som nyss sagts innefattar den föreslagna brottskatalogen mål om brott, som mera regelmässigt är så kvalificerade att de bör handläggas av länsåklagare. Av de angivna brotten bör endast de kvalificerade ankomma på länsåklagaren, medan de av de uppräknade målen som är mindre krävande bör handläggas av distriktsåklagare. Beredningen föreslår, att länsåklagare skall äga hänskjuta sistnämnda mål till distriktsåklagares handläggning. För att hänskjutning till distriktsåklagare skall få ske bör inte som f. n. krävas att målet »uppenbarligen» är mindre krävande. Enligt beredningens mening innebär det tillräcklig begränsning att länsåklagaren får rätt att besluta att hänskjuta målet till distriktsåklagare, när åklagaruppgiften i målet är att anse som mindre krävande.

Även mål som återstår efter denna gallring och som alltså skall vara länsåklagarmål bör enligt beredningen kunna delegeras till distriktsåklagare i vissa fall. F. n. får landsfogde efter riksåklagarämbetets bestämmande förordna distriktsåklagare att handlägga sådana mål. Förordnande får meddelas beträffande visst mål (specialdelegation) eller tills vidare i fråga om visst slag av mål (generell delegation). Dessa förordnandemöjligheter har, enligt vad beredningen redovisar för åren 1960 och 1961, utnyttjats i betydande omfattning. Beredningen föreslår att Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts bemyndigande riksåklagarämbetet efter omorganisationen skall äga besluta om speciell och generell delegation. Det är enligt beredningen angeläget att de i brottskatalogen upptagna mål, som inte på grund av att de ansetts mindre krävande hänskjutits till distriktsåklagare, verkligen handläggs på länsplanet. Beredningen anser därför, att speciell delegation av de krävande målen bör förekomma endast undantagsvis och generell delegation av sådana mål endast i utpräglade undantagsfall, när särskilda organisatoriska eller andra skäl föreligger. Delegationen bör ske bara till kvalificerad distriktsåklagare.

I de tre storstäderna varierar som förut framhållits statsåklagarnas befattning med aktiva åtalsuppgifter på grund av skillnaden i omfånget av de

övriga arbetsuppgifter som åvilar dem. Beredningen föreslår att kammarcheferna i dessa städer får statsåklagares ställning och att skyldighet för överåklagarna i dessa städer att handlägga mål inte bestäms i vidare mån än att de skall handlägga mål som från skilda synpunkter är särskilt krävande. I övrigt bör de åtalsuppgifter, som föreslagits skola ankomma på länsåklagare, i dessa städer fullgöras av kammarcheferna.

Regler om åtalseftergift eller om rätt att underlåta åtal efter särskild lämplighetsprövning finns i rättegångsbalken, lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga samt i lagen om ungdomsfängelse, barnavårdslagen och lagen om nykterhetsvård. Eftergiftsprövning enligt rättegångsbalken görs av den åklagare som för talan i målet, övrig eftergiftsprövning av statsåklagare eller av den distriktsåklagare som riksåklagareämbetet förordnat därtill. Regler om särskild åtalsprövning finns såväl i strafflagen som i specialstraffrättsliga stadganden. I allmänhet innebär dessa regler att åtal inte får väckas såvida inte åtal finnes påkallat från allmän synpunkt. Prövningen ankommer i regel på statsåklagare. Vidare anses åklagare i praxis kunna besluta att inte anställa åtal, om det är ställt utom allt tvivel, att en lagöverträdare på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan med sinnessjukdom jämställd själslig abnormitet är straffri, och det därjämte är uppenbart, att åtal inte är påkallat från allmän synpunkt. Beslut i sådant ärende fattas av den åklagare som enligt sin instruktion har att föra talan i målet.

I brottsbalken har regler om särskild åtalsprövning knutits till vissa brott. I balken upptas inte bestämmelser om på vilken åklagare prövningen skall ankomma. Enligt balkens förarbeten bör åtalsprövningen ankomma på den åklagare, som enligt sin instruktion har att föra talan i målet.

I beredningens betänkande erinras vidare om att förslag till lagstiftning om införandet av brottsbalken m. m. remitterats till lagrådet den 5 juni 1963. Enligt förslaget utvidgas möjligheterna enligt rättegångsbalken till åtalseftergift. I lagrådsremissen uttalas, att föreskrifter om vilken åklagare som skall verkställa eftergiftsprövningen bör ges i instruktionsväg. Beträffande föreslagen möjlighet att efterge åtal även för brott av allvarlig art oberoende av svårhetsgraden sägs dock, att det inte bör komma i fråga att tillägga annan åklagare än riksåklagaren rätt att besluta om eftergift. Även i fråga om prövning av åtalseftergift för brott, som uppenbarligen begåtts under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur att den måste anses jämställd med sinnessjukdom, anses i remissen böra övervägas, om inte prövningen bör anförtros riksåklagaren när det gäller mycket allvarliga brott.

1944 års åtalseftergiftslag föreslås i lagrådsremissen ersatt av en lag med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande underåriga lagöverträdare. Den eftergiftsprövning som enligt nu gällande lag ankommer på åklagare såvitt avser de underåriga lagöverträdarna skall enligt den föreslagna

lagstiftningen i huvudsak bibehållas. Föreskrifter om vilken åklagare som skall fatta beslut i åtalsfrågan anses böra meddelas i instruktionsväg. Det framhålles dock som uppenbart att den prövning, varom här är fråga, måste verkställas av kvalificerad åklagare. I princip torde prövningen böra läggas på statsåklagarna men med möjlighet för Kungl. Maj:t eller riksåklagaren att också uppdra sådan prövning åt särskilt kvalificerad distriktsåklagare.

Efter brottsbalkens ikraftträdande torde, framhåller beredningen vidare, motsvarighet till de nuvarande bestämmelserna om särskild åtalsprövning jämlikt barnavårdslagen och nykterhetsvårdslagen komma att finnas kvar. Däremot avses bestämmelsen i ungdomsfängelselagen om särskild åtalsprövning bli upphävd.

Vid sina överväganden om länsåklagarnas befattning med åtalseftergift mot unga lagöverträdare konstaterar beredningen, att dylika eftergiftsprövningar ansetts böra i princip ankomma på statsåklagarna främst på grund av den vikt som tillagts institutet åtalseftergift såsom kriminalpolitiskt instrument och för att antalet prövningsinstanser skulle begränsas och enhetlighet i bedömningen såvitt möjligt ernås. Dessa skäl finner beredningen alltjämt äga bärkraft. Visserligen har en tämligen fast praxis vid bedömningen av åtalseftergiftsärendena numera hunnit utbildas, men det är uppenbart att antalet prövningsinstanser i enhetlighetens intresse även i fortsättningen måste vara begränsat och att prövningen måste verkställas av kvalificerade åklagare. Prövningen föreslås därför skola ske hos länsåklagare. Möjlighet att generellt delegera prövningsrätten till kvalificerad distriktsåklagare skall kvarstå. Delegation bör dock förekomma endast när särskilda, organisatoriska eller andra skäl föranleder det.

Beredningen anser, att anledning saknas att ändra den nuvarande ordningen att distriktsåklagare äger efterge åtal i fråga om bötesbrott enligt bestämmelserna i rättegångsbalken. Om dessa bestämmelser jämkas att avse jämväl brott beträffande vilka straffskalan innehåller såväl böter som fängelse, bör enligt beredningens mening prövning av eftergift av åtal för sådana brott ankomma på länsåklagarna. Beredningen anser nämligen, att i den mån nya typer av eftergiftsprövning införs i lagstiftningen prövningen bör förbehållas högre åklagare till dess erfarenhet vunnits av de nya bestämmelserna. I enlighet härmed föreslår beredningen också att därest i rättegångsbalken införs möjlighet till eftergift av åtal oberoende av brottets svårhetsgrad, prövningen skall verkställas av riksåklagaren i de fall, då länsåklagare och distriktsåklagare enligt det nyss sagda inte blir behöriga.

Prövningen huruvida åtal skall underlåtas mot misstänkt, vilken uppenbarligen begått brottet under inflytande av psykisk abnormitet, bedömer beredningen som grannlaga. Genom tillkomsten av det nya påföljdssystemet i brottsbalken torde prövningen bli än mer komplicerad. Beredningen förordar att denna prövning skall handhas av länsåklagarna.

De i brottsbalken för vissa brott föreskrivna prövningarna, huruvida åtal är påkallat från allmän synpunkt, torde enligt beredningen som regel bli ganska enkla. Distriktsåklagarna har redan nu fått viss övning och erfarenhet av diskretionär prövning av ifrågavarande slag. Betänkligheter anses därför inte föreligga mot att den åklagare som enligt sin instruktion skall utföra åtal i målet också får verkställa den särskilda åtalsprövningen. Huvudparten av de särskilda åtalsprövningarna kommer då att ankomma på distriktsåklagarna.

Särskild åtalsprövning utanför rättegångsbalkens och brottsbalkens område skall enligt beredningens förslag — med undantag för åtalseftergiftsprövning mot vissa unga lagöverträdare — ankomma på den åklagare som enligt sin instruktion handlägger målet.

Vad nu sagts om prövning av åtalseftergift och särskild åtalsprövning anser beredningen vara tillämpligt också i de tre storstäderna. Den prövning som enligt förslaget skall förbehållas länsåklagare bör dock i storstäderna i princip åvila kammarchef med rätt till delegation på underställd åklagare.

I fråga om fördelning av länsåklagargöromål i län där två eller flera länsåklagare kommer att finnas föreslår beredningen, att en skall som chef fördela göromålen. Samtliga befattningshavare bör alltså enligt beredningens mening inneha sådana kvalifikationer att de kan fullgöra länsåklagargöromål på eget ansvar. Emellertid bör den som är chef personligen svara för huvudparten av de egentliga chefsfunktionerna. Ärenden angående överprövning av underordnad åklagares beslut, disciplinärenden samt fullföljds- och resningfrågor bör endast i undantagsfall handläggas av annan än denne. Vad gäller funktionerna såsom utövande åklagare bör chefen besluta i åtalsfrågor i de mer krävande målen och så långt det är möjligt också utföra talan vid domstol. Huvudparten av brottmålen måste emellertid fördelas mellan honom och hans medarbetare.

En från beredningens förslag i viss mån avvikande uppfattning om länsåklagares uppgifter redovisas i ett särskilt yttrande av tre av de experter som biträtt beredningen, nämligen t. f. byråchefen Mats Börjesson, byråchefen Sigvard Herrlin och biträdande landsfogden K. G. Olsson. Enligt deras mening skapas genom de föreslagna kompetenskraven för distriktsåklagare och den nya lokala åklagarorganisationen förutsättningar för att alla slags brottmål kan handläggas av distriktsåklagare. Även om ännu större åklagardistrikt än de föreslagna varit önskvärda och oavsett att utstationering av åklagare i åtskilliga fall innebär onödig försvagning av organisationen anses i yttrandet den föreslagna åklagarorganisationen kunna beräknas organisatoriskt och personellt få sådan styrka, att i princip alla slag av mål kan handläggas tillfredsställande på lokalplanet. Eftersom högre instans inom åklagarväsendet inte generellt bör förbehållas åklagaruppgifter, som kan anförtros lägre instans, bör länsåklagares åtalsfunktioner begränsas snävare till de mest kvalificerade målen än vad beredningens förslag innebär.

Sådan begränsning synes lämplig också av det skälet att den möjliggör, inte minst i övergångsskedet, önskvärd aktivering av länsåklagarnas lednings- och tillsynsverksamhet. I yttrandet förordas, att lednings- och tillsynsfunktionerna skall vara länsåklagares huvuduppgifter samt att administrativa och kamerala uppgifter skall ankomma på honom i stort sett enligt vad beredningen föreslagit. Åtalseftergiftsprövning och särskild åtalsprövning skall i princip anförtros distriktsåklagare, i första hand chef för åklagarmyndighet. Länsåklagare anses böra fungera som utövande åklagare i mål, i vilka förekommer invecklade rättsfrågor, mål som med hänsyn till talans utförande är särskilt kvalificerade, mål som är känsliga med hänsyn till allmänna opinionen samt mål angående mycket svåra brott som väckt allmän uppmärksamhet. Med denna utgångspunkt hävdas i yttrandet, att länsåklagare obligatoriskt skall handlägga dels mål om brott mot rikets säkerhet och om högmålsbrott, dels mål om ämbetsbrott, dock med delegationsrätt beträffande mål i vilka åklagaruppgiften uppenbarligen är att anse som mindre krävande. I övrigt skall länsåklagare handlägga mål, som av olika skäl är särskilt krävande samt mål angående svårare brott, som väckt allmän uppmärksamhet. För att länsåklagare skall få kännedom om dylika mål förordas, att distriktsåklagare åläggs att rapportera förekomsten av vissa mål till länsåklagare. Rapportskyldigheten anses skola omfatta dels alla mål om vissa brottstyper, angivna i en brottskatalog som väsentligen överensstämmer med den av beredningen föreslagna, dels mål om andra brott, när det finns anledning att anta att gärningen blir svårbedömbar från rättsliga synpunkter eller att utredningen om brottet blir särskilt omfattande. Rapporteringen anses i yttrandet kunna ske formlöst.

Länsåklagares verksamhetsområde

I enlighet med sina direktiv har beredningen ansett sig böra gå in på frågan om bildande av regionala åklagardistrikt, som inte sammanfaller med län, allenast i de fall då tvekan uppkommit huruvida visst län kan antas ge tillräckligt arbetsunderlag för regional åklagare eller särskilda skäl eljest föranleder det.

Beredningen finner det önskvärt att regionala åklagardistrikt så långt möjligt får likvärdigt arbetsunderlag, så att organisationen kan göras lika i områdena. De nuvarande länen ger betydande variationer i arbetsunderlaget. Sådana variationer ger sig till känna icke endast vad åklagarverksamheten beträffar utan inom åtskilliga av länsförvaltningens grenar. De problem, som hänger samman härmed, kan förväntas få sin lösning sedan pågående utredningar om länsindelningen slutförts. De bärkraftiga län, som man numera eftersträvar, antar beredningen komma att utgöra områden, till vilka en lämplig regional åklagarorganisation med fördel kan knytas. Detta bör enligt beredningens mening leda till att länen tills vidare bibehålls som områden för regional åklagarverksamhet. Beredningen tillägger, att den fun-

nit det vara av vikt, särskilt under en övergångstid efter reformens genomförande, att nära samarbete upprätthålls mellan länspolischef och länsåklagare. Detta samarbete torde bäst kunna ernås, därest verksamhetsområdena för de regionala polis- och åklagarorganisationerna sammanfaller.

Beredningen påpekar dock att länet inte kan behållas såsom verksamhetsområde för regional åklagare, om arbetsunderlaget inte är tillräckligt ens för en länsåklagare. Med ledning av landsfogdarnas arbetsuppgifter som statsåklagare de senare åren och efter bedömning av arbetsuppgifternas omfattning efter reformen med den arbetsfördelning mellan regionalplan och lokalplan, som beredningen föreslagit, har beredningen funnit, att länen som regionala åklagardistrikt erbjuder tillräckliga arbetsuppgifter för en länsåklagare utom i Gotlands och Kronobergs län. I vartdera av dessa län skall, enligt beredningens förslag, finnas endast en åklagarmyndighet. Beredningen anser det uppenbart att arbetsunderlag inte kommer att finnas för en länsåklagare i dessa län och har därför undersökt möjligheten att under en gemensam länsåklagarorganisation sammanföra ettvart av Gotlands län och Kronobergs län med annat län. Några organisatoriska eller andra hinder för en sådan ordning har beredningen inte kunnat finna. Vad Gotlands län beträffar anser beredningen att det särskilt från kommunikationssynpunkt är lämpligast, att Stockholms och Gotlands län får gemensam länsåklagarorganisation. Kronobergs län bör lämpligen förenas med Blekinge län till ett länsåklagardistrikt.

Beredningen föreslår dessutom att Jämtlands län får gemensam länsåklagarorganisation med Västernorrlands län. Som skäl härför anför beredningen, att Jämtlands län enligt beredningens förslag skall bilda endast ett åklagardistrikt med Östersund som centralort och en åklagare utposterad i Sveg. Det kan i och för sig antas att en länsåklagare i Jämtlands län skulle få tillräckliga arbetsuppgifter som utövande åklagare men däremot mycket begränsade lednings- och tillsynsuppgifter samt administrativa uppgifter. Hinder anses inte föreligga att länsåklagare i Västernorrlands län med stationeringsort i Härnösand handhar länsåklagaruppgifterna också i Jämtlands län.

Enligt beredningens förslag skall riket alltså indelas i 21 länsåklagardistrikt. Dessutom föreslår beredningen, som framgått av det föregående, att städerna Stockholm, Göteborg och Malmö bildar egna regionala åklagardistrikt.

Även i fråga om länsåklagares verksamhetsområde redovisas i det förut nämnda särskilda yttrandet av Börjesson, Herrlin och Olsson annan uppfattning än beredningens. Med den i yttrandet förordade bestämningen av länsåklagares uppgifter anses området för hans verksamhet böra vara större än länet och utgöras av två eller flera län. För att åstadkomma såvitt möjligt likvärdigt och i övrigt lämpligt arbetsunderlag för länsåklagarna förordas en indelning av riket i 12 regioner, omfattande två eller i

vissa fall tre län. Den omständigheten att utredning f. n. pågår om en länsindelningsreform bör enligt yttrandet inte utgöra avgörande hinder mot att skapa större verksamhetsområden än län för länsåklagare, särskilt som länsstyrelsernas befattning med åklagarväsendet föreslås upphöra vid genomförandet av åklagarreformen. Slutligen framhålls i yttrandet, att vissa övergångssvårigheter uppstår vid den nu förestående omorganisationen liksom vid varje omorganisation av jämförlig omfattning. Den nya organisationen anses emellertid inte böra avpassas med särskild hänsyn till ett övergångsskede utan när så kan ske ges den utformning som är lämplig på lång sikt.

Riksåklagarämbetets organisation

Beredningen erinrar inledningsvis om vad den i samband med frågan om länsåklagares arbetsuppgifter anfört rörande överflyttning från länsstyrelserna och andra myndigheter till länsåklagarna och riksåklagarämbetet av personaladministration, ekonomisk förvaltning m. m. inom åklagarorganisationen. Det är enligt beredningens uppfattning tydligt att omorganisationen kommer att medföra att riksåklagarämbetet kommer att få administrativa och kamerala uppgifter i helt annan omfattning än f. n. Till belysning härav anför beredningen att, medan ämbetet nu handhar administrationen för sammanlagt omkring 250 befattningshavare och kamerala göromål i huvudsak endast i fråga om ämbetets egen personal, denna verksamhet efter den 1 januari 1965 kommer att avse omkring 1 000 befattningshavare. Därutöver framhålls, att ämbetets lednings- och tillsynsverksamhet måste intensifieras i samband med omorganisationen av åklagarväsendet och att den nya organisationen under lång tid kommer att kräva oavlåtlig uppmärksamhet från ämbetets sida.

På grund av den stora ökning av administrativa och kamerala ärenden, som inträder vid omorganisationen, anser beredningen det inte möjligt att som nu lägga ansvaret för samtliga dessa ärenden hos en byråchef. För att verksamheten skall fungera rationellt bör den uppdelas på två byråer, en tillsynsbyrå för tillsyns- och organisatoriska ärenden m. m. och en kanslibyrå, uppdelad på en personalsektion och en kameralsektion. Tillsynsbyrån skall biträda vid ämbetets inspektioner samt handlägga ärenden, som hänger samman med tillsynen över åklagarväsendet, bl. a. sådana överprövningsärenden, som inte väsentligen avser prövning av lägre åklagares beslut i åtalsfråga. Vidare skall byrån följa utvecklingen inom det omorganiserade åklagarväsendet samt handha rationaliseringsärenden, granskning av statsåklagarnas redovisningar rörande åtalsverksamheten samt remissärenden angående organisatoriska frågor, instruktioner, arbetsordningar och dylikt ävensom vissa remisser i lagfrågor. På kanslibyråns personalsektion skall handläggas ärenden rörande rekrytering av aspiranter till åklagarbanan och deras utbildning, personalvårdsärenden, ärenden angående

tillsättning av tjänster och avsked, besvärsärenden, ärenden rörande tjänstledigheter och förordnanden, ärenden om bisysslor samt registreringsärenden rörande åklagare och aspirantpersonal. Sektionen skall också föra tjänstematriklar för ämbetets personal och under ämbetet sorterande åklagarpersonal, eventuellt även beträffande biträdespersonalen inom åklagarväsendet. Kameralsektionen skall ha hand om petitaärenden, disposition av anslag till åklagarväsendet, löneärenden, bokföring, granskning av reseräkningar och annan kontroll m. m.

Polisberedningen erinrar vidare om att riksåklagaren i princip är ensam beslutande i de till ämbetet hörande ärendena men att han äger med viss begränsning delegera sin beslutanderätt på i första hand byråchef. Ett mycket stort antal av ämbetets ärenden är, uttalar beredningen, av invecklad och svårbedömbar beskaffenhet. Ärendena är i betydande omfattning av fatalienatur och måste alltså handläggas skyndsamt. Åtskilliga ärenden, t. ex. fullföljdsärenden, yttranden till högsta domstolen i revisionsmål och remissyttranden i lagstiftningsärenden, är av den beskaffenhet att riksåklagaren personligen måste ägna dem avsevärd tid. Även om den förestående omorganisationen av åklagarväsendet inte i och för sig väntas inverka på omfattningen av de arbetsuppgifter, som ankommer på riksåklagaren i fråga om åtalsärenden, medför de väsentligt vidgade uppgifter, som tillförs ämbetet såsom chefsmyndighet beträffande tillsyn, administration och ekonomisk förvaltning, att riksåklagaren personligen måste ta befattning med ett större antal ärenden än i dagens läge. Oaktat riksåklagaren begagnar sig av sin delegationsrätt i stor omfattning, är hans arbetsuppgifter så avsevärda att de knappast kan ökas utan men för hans lednings- och tillsynsfunktion.

Mot denna bakgrund har beredningen undersökt möjligheterna att avlasta riksåklagaren arbetsuppgifter. Beredningen konstaterar inledningsvis, att handläggning av fullföljds- och resningsärenden enligt lag ankommer på riksåklagaren som högste åklagare i riket. Ändring av dessa bestämmelser anses inte böra komma i fråga. Riksåklagaren bör personligen avgöra även åtskilliga andra ärenden som nu handläggs på åtalssidan. Avgivandet av genmälen bör dock liksom f. n. kunna överlåtas på byråchef hos ämbetet i övervägande antalet fall. Vad angår överprövningsärenden hänförs till denna ärendesgrupp vanligen klagomål över att åtal inte anställts, begäran att väckt åtal skall nedläggas samt klagomål över åklagares beslut eller annan åtgärd under förundersökning eller eljest felaktigt förfarande från åklagares eller utredningspersonals sida. Enär lagreglerad besvärsordning i fråga om åklagares beslut inte finns, betraktas granskningen av överprövningsärendena närmast som ett utflöde av ämbetets tillsyn över åklagarnas tjänsteutövning. Beredningen anser att överprövningsärenden, som har direkt samband med tillsynsverksamheten, bör handläggas på tillsynsbyrån. Någon minskning av arbetsbördan för riksåklagaren personligen kan enligt beredningens mening inte lämpligen nås genom ändrad ordning för

handläggning av de överprövningsärenden, som även framdeles skall handläggas på åklagarsidan.

Den nödvändiga avlastningen av arbetsuppgifter finner beredningen kunna beredas riksåklagaren genom att ämbetets administrativa och kamerala verksamhet organiseras så, att riksåklagaren personligen inte behöver ägna sig åt andra dylika ärenden än dem som från principiell synpunkt eller eljest är särskilt betydelsefulla. För att avlastning av arbetsuppgifter från riksåklagaren personligen skall vinnas, måste emellertid även väsentliga uppgifter kunna delegeras. Beredningen anser att så kan ske om riksåklagaren biträds av en administrativ chef med sådan ställning att dylika uppgifter kan uppdras åt honom, bl. a. att förrätta inspektioner hos underställda åklagare, avgöra anmärkningsärenden och överprövningsärenden rörande åklagare, avge remissyttranden m. m. På denne befattningshavare, som i praktiken kommer att fungera som administrativ souschef, bör ankomma att närmast under riksåklagaren leda och samordna den administrativa och kamerala verksamheten, som bör föras samman till en administrativ avdelning, samt att enligt riksåklagarens bestämmande meddela beslut i andra hithörande ärenden än sådana som är av den vikt att de bör förbehållas riksåklagaren personligen. Eftersom principfrågor och andra särskilt betydelsefulla ärenden bör förbehållas riksåklagaren, kan den föreslagna organisatoriska lösningen enligt beredningens mening inte anses rubba riksåklagarens ställning som chef för åklagarväsendet. Med denna organisation kan beslut i mycket vid omfattning meddelas av chefen för den administrativa avdelningen, i vissa ärenden eller ärendegrupper av byråchef eller byrådirektör. I vilken mån beslutanderätt skall uppdras åt underställda befattningshavare torde riksåklagaren böra bestämma genom särskilda föreskrifter, som med stöd av instruktion meddelas i arbetsordning eller eljest.

Arten av de arbetsuppgifter som skall ankomma på den föreslagna administrativa avdelningen gör det enligt beredningens mening nödvändigt, att avdelningen tillförs åklagarutbildade befattningshavare i chefsställning. Genom att så sker bör riksåklagaren kunna vid behov uppdra åt chefen för den administrativa avdelningen att meddela beslut även i visst eller vissa ärenden, som är att hänföra till åtalsärenden i egentlig mening.

Personalbehov

Polisberedningen redovisar först sina bedömningar av personalfrågorna på lokal- och länsplanen med undantag för storstäderna, som behandlas för sig.

Till utgångspunkt för beräkning av behovet av distriktsåklagare har beredningen tagit det antal årsarbetskrafter som gått åt för åklagarverksamhet före omorganisationen. Beredningen framhåller emellertid att insatsen för åklagaruppgifter är svår att beräkna för åklagare med kom-

binerade tjänster, dvs. landsfiskalerna och ett antal stadsfiskalstjänster. I detta hänseende har beredningen tagit hänsyn till den uppskattning som befattningshavarna själva gjort beträffande förhållandena 1960 och som redovisats av 1957 års polisutredning. Givetvis har därefter inträffade förändringar beaktats. Vidare har viss om ock ringa ledning erhållits av landsfiskalernas årliga arbetsredogörelser. Befolkningstalen i distrikten har tagits med i bilden. Den mest objektiva grunden för bedömningarna har beredningen emellertid ansett sig finna genom jämförelser med städer, i vilka åklagarverksamheten redan f.n. är renodlad och bedrivs av flera åklagare. Beträffande dessa städer utom storstäderna har för ettvart av åren 1961 och 1962 folkmängden, antalet polisanmälda brott, åtalade personer och utfärdade strafföreläggande satts i relation till det antal åklagare, som faktiskt gått åt för arbetsuppgifterna. De genomsnittstal, som erhållits, har sedermera ställts i relation till motsvarande uppgifter för de föreslagna åklagardistrikten. Arbetsinsatsen per åklagare blir visserligen i regel lägre i de nya distrikten än i de nuvarande stadsfiskalsstäderna. Sålunda blir inställelserna i rätten mer tidskrävande till följd av domsagosplittringen, större ytvidd på distrikten sinkar åklagarna vid resor som kan bli nödvändiga under förundersökningen m. m. Men jämförelserna har möjliggjort en relativt säker uppskattning av åklagarbehovet.

Beredningen finner det angeläget att den nya distriktsåklagarkåren inte från början blir underdimensionerad, särskilt som en effektivering av polisväsendet kan förutses medföra ökade arbetsuppgifter för åklagarna. Åklagarna i riket anses dessutom f. n. ha pressande arbetsförhållanden. Vid övergången till en ny och oprövad organisation måste man emellertid enligt beredningens mening gå fram med försiktighet vid inrättande av fasta tjänster. I avvaktan på erfarenhet av distriktsåklagarnas förmåga att klara sina renodlade arbetsuppgifter och till dess organisationen vunnit stadga förordar beredningen att man i stället håller relativt stor förstärkningsorganisation för att bemästra ofrånkomliga ojämnheter i arbetsbelastningen.

Beredningens överväganden i fråga om erforderligt antal fasta åklagartjänster har resulterat i att beredningen föreslår att 300 distriktsåklagartjänster inrättas i hela riket, bortsett från Stockholm, Göteborg och Malmö.

Vad gäller behovet av kontorspersonal hos distriktsåklagarna erinrar polisberedningen om att frågan därom utretts senast 1957 av 1956 års landsfiskalsbiträdesutredning, som bl. a. förtecknade de uppgifter vilka enligt utredningen borde ligga på biträdespersonal. Polisberedningen har gått igenom dessa uppgifter och i vissa hänseenden kompletterat utredningens förteckning såvitt rör uppgifter som har samband med åklagarverksamheten. I uppgifterna ingår bl. a., förutom rent utskriftsarbete, att föra behövliga diarier och register, att lägga upp akter, rekvirera erforderliga uppgifter från olika register m. m., att ombesörja lottning av mål, att sätta upp strafföreläggande, att ombesörja allehanda expeditioner och

underrättelser samt att handha skilda ekonomiska uppgifter, bl. a. stämpelkassa.

Underlag för beräkning av personalbehovet för dessa uppgifter ger endast förhållandena vid stadsfiskalskontor med renodlade åklagaruppgifter, anför beredningen. Försök att vid övriga åklagarkontor uppskatta biträdespersonalens arbetsinsatser för åklagarverksamheten gjordes på begäran av 1957 års polisutredning såvitt avsåg 1960. Med ledning av dessa uppskattningar samt antalet biträden på renodlade stadsfiskalskontor bedömdes totala antalet årsarbetskrafter till 327, vartill kommer de ambulerande 44 kanslibiträdena, som till cirka 25 procent antas ha fullgjort åklagargöromål. Sammanlagt skulle antalet årsarbetskrafter för biträdesgöromål alltså f. n. vara ungefär 337.

Vidare upplyser beredningen att arbetsinsatsen av landsfiskaler och stadsfiskaler för åklagargöromål uppskattades på motsvarande sätt för 1960 till 334. Relationen mellan fiskalernas åklagarinsats och biträdesbehovet synes alltså vara ett biträde per åklagare. Biträdesbehovet på de renodlade åklagarkontoren har enligt beredningen varit större. Mot cirka 40 åklagare svarar här cirka 55 biträden, dvs. biträdeskadern har varit minst 25 procent större än åklagarkadern. Den större biträdesåtgången på de renodlade stadsfiskalskontoren anser beredningen delvis kunna förklaras av att arbetsuppgifternas sammansättning i de stora städer det här är fråga om varit annan och för kontorspersonalen drygare än för åklagarkontoren i gemen. Sannolikt är emellertid skillnaden endast skenbar. Åtskilligt av det arbete, som på nämnda stadsfiskalskontor utförts av kontorspersonal har på landsfiskalskontoren utförts av personal under utbildning i landsfiskalskarriären.

Biträdesbehovet för åklagarmyndigheterna på lokalplanet kan enligt beredningens mening uppskattas till minst 125 procent av antalet åklagare eller omkring 375 arbetskrafter. Beredningen finner inte anledning anta annat än att arbetsbelastningen på biträdessidan ökar i relation till åklagarnas arbetsmängd. Åklagarmyndigheterna bör därför tillföras biträdespersonal till ett antal, som med minst 25 procent överstiger antalet åklagare.

Trots att beredningen vid uppskattningen av antalet åklagare i distrikten sökt fastställa detta så att det så nära som möjligt motsvarar det väntade behovet, räknar beredningen med att arbetsmängden per åklagare kan variera ganska starkt. Vid tilldelningen av biträdespersonal måste hänsyn tas till dessa faktorer. Distrikt med lika antal åklagare kan därför ofta få olika antal biträden. Beredningen har ansett sig kunna utgå från att nödiga justeringar i regel kommer att ske uppåt. I avvaktan på erfarenheter av den nya organisationens verksamhet torde förstärkningsbehov få tillgodoses med hjälp av särskilda medel. Sådana medel måste under alla förhållanden stå till förfogande för vikariatsbehov.

Beredningen understryker vikten av att åklagarutbildad personal inte belastas med uppgifter, som kan anförtros lägre befattningshavare. Alldeles sär-

skilt gäller detta om beredningens förslag att höja de formella kompetenskraven för åklagare genomförs. I anslutning härtill har beredningen övervägt att föreslå införande i åklagarorganisationen av en mellangradstjänst av kanslisttyp för avgöranden i vissa ärenden och för föredragning. Beredningen har emellertid funnit avgörande skäl tala mot att man nu inför sådana tjänster. Endast i de större distrikten skulle underlag finnas för fasta kanslisttjänster. I mindre distrikt skulle biträdesuppgifter av skilda slag få åläggas kanslisten för att bereda honom full sysselsättning. En lösning vore att i dessa distrikt ha kanslister i befordringsgången, vilka sedan kunde påräkna fast tjänst i större distrikt eller eventuellt hos länsåklagare. Värdet av att ha tillgång till en kanslist minskas emellertid väsentligt om befattningshavaren efter en upplärningstid lämnar myndigheten. Beredningen anser att kanslisttjänster tills vidare inte bör inrättas vid åklagarmyndigheterna på lokalplanet. Frågan bör emellertid inte anses definitivt avförd från dagordningen.

Avlastning av arbetsuppgifter från åklagarna anser beredningen emellertid i betydande grad kunna åstadkommas genom att kvalificerade biträden ställs till åklagarnas förfogande. I första hand bör de administrativa uppgifterna i största möjliga utsträckning avlastas åklagarna. Förordnande att utfärda strafföreläggande bör inte meddelas kontorspersonal. Men upprättande av förslag till föreläggande, upptagande författningsrum och böter samt annan påföljd, torde enligt beredningen kunna uppdras åt biträden, varvid åklagarens befattning med ärendet inskränks till kontroll och underskrift. Ansvaret för att straffregister och körkortsregister samt myndigheter av olika slag aviseras om att strafföreläggande godkänts bör åvila biträde på eget ansvar. Bevis till utmätningsmannen att utfärdat strafföreläggande godkänts bör vidare kunna läggas på biträden. I andra enklare brottmål bör utkast till stämningsansökningar kunna upprättas av biträdespersonal, som lämpligen kan handha också fördelningen av mål på olika åklagare i enlighet med fastställda normer.

Med den föreslagna distriktsindelningen anser beredningen att åklagarmyndigheterna kommer att bli så bärkraftiga enheter, att intet torde stå att vinna med g e m e n s a m m a k a n s l i e r för polis- och åklagarmyndigheterna. Beredningen hänvisar därvidlag till vad beredningen anfört angående den lokala polisorganisationen. Även de utstationerade åklagarna torde enligt beredningen ge sysselsättning åt ett biträde. Erfordras vid arbetstoppar eller eljest förstärkning som inte kan tillhandahållas inom åklagarmyndigheten synes det dock önskvärt att hjälp tillhandahålls ur polismyndighetens biträdeskader. Beredningen utgår från att denna fråga kan lösas genom överenskommelse mellan åklagaren och polischefen på orten.

Till grund för beräkning av b e h o v e t a v l ä n s å k l a g a r e har beredningen lagt uppskattningar som landsfogdarna gjort av sina åklagar-

uppgifter 1961 och 1963. Uppskattningarna visar för normalförhållanden behov av 34,8 årsarbetskrafter 1961 och 33,86 årsarbetskrafter 1963. Varje år uppkommer dessutom för åklagarverksamheten på länsplanet extra arbetskraftsbehov särskilt vad avser omfattande och invecklade åtalsärenden. Härom anför beredningen.

En genomgång av det hos riksåklagarämbetet förda registret över landsfogdarnas tjänstledigheter utvisar att partiella tjänstledigheter av Kungl. Maj:t eller av riksåklagarämbetet beviljats landsfogdarna under sammanlagt 3 968 dagar under åren 1954—1958, d. v. s. i genomsnitt 793 dagar varje år under femårsperioden. Detta innebär, att för handläggning av stora ärenden inom landsfogdeorganisationen åtgått drygt två extra arbetskrafter med landsfogdes ställning per år under den nämnda femårsperioden. Vid denna beräkning har hänsyn icke tagits till de talrika fall, då landsfogdar erhållit befrielse från handläggning av stora åtalsärenden genom att extra åklagare förordnats att handha dessa ärenden. Någon statistisk redogörelse för den tid dessa extra åklagare använt för sin handläggning av vidlyftiga åtalsärenden, som eljest skolat ankomma på befattningshavare inom landsfogdeorganisationen, kan icke framläggas. Verkställda överslagsberäkningar utvisar emellertid, att extra åklagare under tiden 1954—1958 tagits i anspråk i sådan omfattning att 1—2 extra åklagare kan sägas ha tjänstgjort året om. För handläggning av vidlyftiga åtalsärenden inom landsfogdeorganisationen har sålunda under tiden 1954—1958 åtgått extra arbetskraft i sådan utsträckning att det motsvarar 3—4 befattningshavare i full tjänstgöring året runt under femårsperioden. Åren 1959—1960 beviljades landsfogdarna partiella tjänstledigheter under sammanlagt 1 716 dagar, d. v. s. i genomsnitt under 858 dagar per år. Behovet av extra åklagare var under dessa år i huvudsak detsamma som tidigare.

Beredningen har sammanställt en rad statistiska uppgifter rörande landsfogdarnas verksamhet som åklagare under 1960 och 1961 samt i vissa hänseenden jämväl för 1962. Materialet, som redovisas i betänkande nr 8, utvisar bl. a., att landsfogdarna handlagt 2 375 åtalsärenden 1960 och 2 463 sådana ärenden 1961. Av dessa delegerades 629 respektive 454 ärenden till distriktsåklagare, varjämte förordnande meddelades distriktåklagare att handlägga visst ärende i 629 respektive 454 fall. Dessutom ägde delegation av landsfogdemål rum på grund av generella förordnanden till distriktsåklagarna i drygt ett tiotal städer. I övrigt redovisas bl. a. att antalet från distriktsåklagare övertagna mål 1961 utgjorde 207, antalet överprövningar samma år 215 samt antalet åtalseftergifter och särskilda åtalsprövningar 13 572.

I anslutning till redovisningen av det insamlade arbetsstatistiska materialet framhåller beredningen att länsåklagarnas uppgifter kommer att till art och omfattning skilja sig från dem som nu vilar på landsfogdarna såsom statsåklagare. Å ena sidan tillförs länsåklagarna uppgifter bl. a. genom att tillsyns- och ledningsverksamheten förutsätts bli intensifierad, genom att länsåklagarna får vidgade administrativa och kamerala uppgifter, genom att möjligheterna till generell delegation av åtals- och eftergiftsprövningar

inskränks och genom att en del nya eftergiftsprövningar tillkommer. Å andra sidan föreslår beredningen inskränkning av katalogen över mål, som skall handläggas på länsplanet, och överförande av åtskilliga särskilda åtalsprövningar till lokalplanet.

Beredningen understryker att den nya åklagarorganisationens funktionsduglighet helt allmänt förutsätter en i förhållande till nuläget intensifierad verksamhet från de regionala åklagarnas sida. Med hänsyn härtill och till väntad ökning av åtskilliga krävande göromål finner beredningen det angeläget att länsåklagarorganisationen från början får sådan uppbyggnad att den är i stånd att på rätt sätt fullgöra sina uppgifter. Särskilt viktigt är att länsåklagargöromål handläggs av erfaren, kvalificerad åklagarpersonal. Yngre, mindre rutinerade åklagare bör inte såsom vikarie- och förstärkningspersonal föras till länsåklagarorganisationen för att där fullgöra vad som ankommer på länsåklagare.

På grundval av dessa överväganden bedömer beredningen att minst 45 länsåklagare krävs för åklagarverksamheten på länsplanet. Beredningen befarar att detta antal är för lågt men anser, att försiktighet bör iakttas med att inrätta ytterligare länsåklagartjänster tills erfarenheter vunnits om den nya organisationen.

Förslaget leder enligt vad beredningen anför till att det i tre län kommer att finnas endast en länsåklagare, något som bedöms vara olyckligt av samma skäl som förut angivits vad avser enmansdistrikt på lokalplanet. Visserligen finns möjlighet att bevilja partiella ledigheter i särskilda fall eller under vissa tidsperioder, varvid kvalificerad distriktsåklagare kan förordnas att fullgöra länsåklagaruppgifter. Emellertid medför en sådan anordning, om den blir vanlig, den nackdelen att distriktsåklagaren blir splittrad på länsåklagar- och distriktsåklagaruppgifter och måhända inte kan ägna den lokala åklarmyndigheten erforderlig tid och intresse. Möjlighet finns vidare att inrätta åklagartjänster, vilkas innehavare blir skyldiga att biträda länsåklagare i flera län. Ett sådant arrangemang bereder emellertid inte länsåklagaren den kontinuerliga hjälp som kan vara påkallad.

Enligt beredningens förslag skall behovet av medhjälpare åt ifrågavarande tre länsåklagare övergångsvis tillgodoses genom att partiell ledighet beviljas vid behov och genom att vikarie- och förstärkningsorganisationen i berörda län tillförs så många befattningshavare att en av dem regelmässigt kan biträda länsåklagaren med föredragning av ärenden, rättsutredningar o. d.

Fr. o. m. den 1 juli 1962 inrättades en extra ordinarie landsfogdetjänst. Befattningshavaren är stationerad i Stockholm men är skyldig att motta förordnanden som extra åklagare i hela riket. Tjänsten tillkom för att tillgodose behovet av åklagare för särskilt sådana mer tidskrävande och kvalificerade åklagaruppgifter som ofta berör flera åklagardistrikt och län. Be-

redningen anser att behov av åtminstone en sådan åklagare kommer att kvarstå även efter åklagarreformen. Den inrättade befattningen bör därför behållas tills närmare erfarenhet vunnits beträffande den nya åklagarorganisationens möjligheter att bemästra åklagaruppgifter som det här är fråga om.

I det särskilda yttrande, som redovisats i det föregående, anförs att det i princip behövs två länsåklagare i var och en av de i yttrandet förordade regionerna. Vilken inverkan den i yttrandet rekommenderade organisationen på länsplanet skulle få på bl. a. personalbehovet inom de lokala åklagardistrikten har inte angivits.

Beträffande arbetsuppgifterna för kontorspersonal hos länsåklagare hänvisar beredningen i huvudsak till vad som anförts om arbetsuppgifterna för kontorspersonal på lokalplanet. Hos länsåklagare tillkommer enligt beredningen en del väsentliga arbetsuppgifter. Sålunda kräver åtalseftergiftsärendena betydande arbetsinsats i fråga om diarieföring, utskrift, statistik, expediering till skilda myndigheter samt bevakning av delgivningsförfarandet. I den nya organisationen tillkommer även åtskilliga personaladministrativa och kamerala uppgifter. Det bör ankomma på biträdespersonalen att i dessa frågor hålla kontakten med distriktsåklagarkontoren och riksåklagarämbetets kamerala sektion, att inhämta upplysningar i ärendena samt att i övrigt förbereda och föredra dem för länsåklagaren. Göromålen bedöms som grannlaga och de kräver författningskännedom. Länsåklagarna bör därför få kvalificerad biträdeshjälp som kan anförtros huvudparten av det löpande personaladministrativa och kamerala arbetet. Behovet av kontorspersonal finner beredningen svårt att uppskatta tillförlitligt. Med hänsyn till personaltillgången i nuläget på landsfogdeexpeditionerna — 38 befattningshavare i kontorskarriären — och den arbetsbelastning som beräknas inträda efter reformen föreslår beredningen att länsåklagarexpeditionerna tillförs 41 befattningshavare i kontorskarriären. Beredningen tillägger att en tids erfarenhet av verksamheten måste vinnas innan en mer exakt bedömning av biträdesbehovet på länsåklagarexpeditionerna kan ske. Det föreslagna antalet biträden måste ses som ett minimum. Därutöver föreslås att medel ställs till riksåklagarämbetets förfogande för att tillgodose behovet av extra skrivhjälp. När biträdesbehovet kan bedömas närmare bör ämbetet avge förslag till erforderliga ändringar i personalstaterna.

De tre storstäderna skall som förut sagts liksom hittills undantas från länsåklagares verksamhetsområde. Inom dessa städers åklagarmyndigheter skall alltså även framdeles fullgöras också de uppgifter som i landet i övrigt ankommer på regional åklagare.

För *Göteborgs* och *Malmös* vidkommande anför beredningen att dessa åklagarmyndigheter kommer att tillföras uppgifter genom att vissa områden enligt beredningens förslag skall läggas till de nuvarande åklagar-

distrikten. Göteborgs åklagardistrikt skall enligt förslaget ökas med områden med en folkmängd av omkring 40 000 personer och Malmö åklagardistrikt med områden som har cirka 20 000 invånare. Dessa utvidgningar motiverar enligt beredningen att antalet åklagare ökas i Göteborg med två och i Malmö med en. Trots att dessa beräkningar anses mycket försiktiga, vill beredningen inte f. n. föreslå större personalökning.

Den föreslagna ökningen av antalet åklagare i Göteborg och Malmö leder till motsvarande ökning av biträdeskadern, som av denna anledning föreslås skola tillföras i Göteborg två och i Malmö en befattningshavare. Ytterligare ökning av denna kader anses påkallad på grund av ökade arbetsuppgifter till följd av åklagarväsendets förstatligande. Merarbetet hänför sig enligt beredningen främst till administrativa uppgifter i samband med tjänstetillsättningar av inte rättsbildad personal och förvaltningen av expensmedel, bl. a. räkningskontroll, bokföring och bokslut. För dessa uppgifter föreslås envar av åklagarmyndigheterna i Göteborg och Malmö skola tillföras en befattningshavare. Att denne måhända inte — i vart fall inte i Malmö — får full arbetsbörda enbart med nytillkommande administrativa och kamerala uppgifter har beredningen beaktat vid beräkning av det behov av ytterligare kontorspersonal, som följer av ökningen av åklagardistriktens storlek.

I det föregående har redovisats av beredningen föreslagna ändringar i organisationen av åklagarmyndigheten i *Stockholm*. I anslutning härtill framhåller beredningen, att omfattningen av administrativa statsåklagargöromål numera blivit så stor att göromålen inte kan bemästras av statsåklagaren ensam. För 1962 uppgick antalet administrativa ärenden — personaladministrativa ärenden oräknade — till i runt tal 600, av vilka 90 avsåg överprövning av åklagares beslut och 335 yttranden i utskrivningsärenden, nådeärenden m. m. Lättnad i statsåklagarens arbetsbörda skulle i och för sig kunna åstadkommas genom att överföra ärenden på kammarcheferna. Tillskottet till kammarchefernas arbetsuppgifter skulle emellertid då bli så stort att ökning av antalet åklagare för rena åtalsuppgifter — utöver den ökning som eljest är aktuell — blev nödvändig. Beredningen föreslår i stället, att den erforderliga personalförstärkningen tillförs åklagarmyndigheten genom att en tjänst som föredragande åt statsåklagaren inrättas. Utöver uppgiften att förbereda och föredra remissärenden och vissa överprövningsärenden skall denne föredragande, som lämpligen benämnes kansliåklagare, biträda med granskning av anhållningsliggare och hovrättsdomar, med utfärdande av anvisningar till åklagarna och vid tillsynen över kamrarna. Han skall också vara verksam i ärenden som rör myndighetens förhållande till polismyndigheten, allmänheten, pressen, radio, m. m.

Beträffande åklagarbehovet i övrigt anmärker beredningen att statistiken över antalet till åklagarmyndigheten i Stockholm inkomna mål visar en praktiskt taget kontinuerlig stegring från 40 897 år 1955 till 56 884

år 1962 eller med nära 40 procent. Mål om grövre brott, s. k. stornämndsmål, ökade från 4 771 till 6 086 eller med inemot 30 procent. Antalet häktade i Stockholm under den aktuella tidsperioden ökade från 928 till 1 252 eller med 35 procent. Antalet häktesdagar har samtidigt stigit med 60 procent till omkring 25 000 dagar. Även bötesmålen har under den nämnda tidsperioden ökat kraftigt.

Personalläget har, fortsätter beredningen, under senare år varit mycket ansträngt. Det har visat sig nödvändigt att förstärka åklagarpersonalen genom att i betydande omfattning meddela partiella tjänstebefrielser. Genomsnittligt har under en följd av år drygt fem årsarbetskrafter tillförts åklagarmyndigheten på detta sätt. Dessa partiella tjänstebefrielser avser till övervägande delen långledigheter. Tjänstebefrielser på kortare tid än en vecka har förekommit endast i ringa omfattning. Ett från tid till annan växlande antal vikariatslöneförordnanden har meddelats på stadsfiskals- och biträdande stadsfiskalplanet och i anslutning därtill successionsförordnanden. Synnerligen stora svårigheter har vidare förelegat vid rekrytering av vikarier på de lägsta tjänsterna. Omsättningen av sådan personal är betydande.

I likhet med den kommunala åklagarkommitté, som enligt vad som sagts i det föregående utrett organisationen av åklagarmyndigheten i Stockholm, finner polisberedningen nödvändigt att systemet med partiella tjänstebefrielser avlöses och att erforderligt antal fasta tjänster inrättas. De förhållanden som nyss berörts i fråga om arbetsbelastningen vid åklagarmyndigheten och personalläget där föranleder beredningen att föreslå ökning av antalet fasta åklagartjänster med fem, kansliåklagartjänsten oräknad. En ökning av antalet biträden med två framstår enligt beredningen också som oundgängligen nödvändig.

Beredningen framhåller vikten av att åklagare bereds den självständiga ställning som följer med ordinarie tjänst men anser sig också böra beakta det förslag till avkriminalisering av vårdslöshet i trafik och till förenklad handläggning av trafikförseelser, som lagts fram av trafikmålskommittén. Genomförs förslagen får man räkna med minskning av arbetsunderlaget för den kammare, vid vilken trafikmål och bötesmål handläggs. Möjligheter till anpassning av personalstyrkan vid trafikkammaren till lägre arbetsmängd bör därför föreligga. Den kommunala åklagarkommittén har såtillvida beaktat detta att tre av de föreslagna sju tjänsterna vid kammarens trafikmålsektion föreslagits som extratjänster och fyra tjänster vid bötesbyrån bibehållits i reglerad befordringsgång. Enligt beredningens mening tillgodoses härigenom mer än väl önskemålet att anpassa personalstyrkan till det ändrade läge, som kan inträda vid genomförande av trafikmålskommitténs förslag.

Utöver den föreslagna ökningen av biträdeskadern med två befattningshavare föreslås att åklagarmyndigheten i Stockholm, i likhet med vad som

föreslagits beträffande myndigheterna i Göteborg och Malmö, tillförs en befattningshavare i biträdeskarriären för handläggning av personaladministrativa och kamerala uppgifter, som överförs från kommunala organ vid förstatligandet.

En sammanställning av beredningens förslag beträffande personaltilldelningen på lokal- och länsplanen visar följande.

Län	Lokalplanet		Länsplanet	
	åklagare	biträdes-personal	åklagare	biträdes-personal
Stockholms och Gotlands län	31	33	4	3
Uppsala län	10	11	2	2
Södermanlands län	12	13	2	2
Östergötlands län	17	19	3	2
Jönköpings län	13	15	1	1
Kronobergs och Blekinge län	14	17	2	2
Kalmar län	10	12	1	1
Kristianstads län	13	14	2	2
Malmöhus län	19	20	3	3
Hallands län	8	8	1	1
Göteborgs och Bohus län	9	12	2	2
Älvsborgs län	15	17	2	2
Skaraborgs län	12	16	2	2
Värmlands län	14	15	2	2
Örebro län	13	16	2	2
Västmanlands län	12	14	2	2
Kopparbergs län	13	14	2	2
Gävleborgs län	14	15	2	2
Västernorrlands och Jämtlands län	22	24	3	2
Västerbottens län	12	13	2	2
Norrbottens län	17	18	3	2
Hela landet utom storstäderna	300	336	45	41

[1] Härtill kommer en länsåklagare för hela rikets behov.

För storstäderna föreslås följande

	Överåkl. m. m.	Övr. åklagare	Administr. pers.	Biträdes-pers.	Vaktmästare
Stockholm	2[1]	55	5[2]	71	3
Göteborg	2[1]	23	2[3]	28	2
Malmö	1	15	—	11	1
Tillhopa	5	93	7	110	6

[1] 1 överåklagare, 1 kansliåklagare.

[2] 1 byrådirektör inom myndighetens centrala kansli, 1 arvodesanställd utredningsman för militära mål samt 1 förste byråinspektör och 2 byråinspektörer inom bötesbyrån med parkeringskontoret.

[3] 1 förste byråsekreterare och 1 byråsekreterare vid bötesavdelningen.

Till den nu angivna åklagarpersonalen kommer såväl i länen som i storstäderna erforderlig personal för vikariats- och förstärkningstjänstgöring. Beredningens förslag därutinnan redovisas i det följande.

Behov av personalförstärkningar inom riksåklagarämbetet anser beredningen föreligga främst inom den föreslagna nya administrativa avdelningen. Avdelningen skall enligt förslaget förestås av en avdelningschef, som närmast under riksåklagaren samordnar och leder verksamheten. Envar av tillsynsbyrån och kanslibyrån skall ledas av en byråchef, till vilken delegation av beslutanderätt kan ske. På tillsynsbyråns personal skall ankomma omfattande och krävande uppgifter. Med hänsyn härtill fordras enligt beredningens uppfattning två befattningshavare i byrådirektörs ställning. I övrigt anses på byrån behövas åtminstone ett kontorsbiträde. Även verksamheten på kanslibyrån blir omfattande. För personalsektionen blir det en mycket viktig uppgift att sörja för rekrytering och utbildning av åklagaraspiranter och att handlägga personalvårdande och andra ärenden, som hänger samman därmed. Dessa ärenden, liksom övriga personaladministrativa ärenden, säges i första hand böra ankomma på en föredragande i byrådirektörs ställning. Denne skall också leda och övervaka det omfattande registreringsarbete, som skall förekomma på sektionen. För arbetet på sektionen beräknas i övrigt en kanslist och två biträden i kontorskarriären. Vad gäller kameralsektionen beaktar beredningen, att central uträkning och utbetalning av löner m. m. för åklagarväsendet kan komma att genomföras från och med den 1 januari 1965. Med hänsyn till den rationalisering detta innebär av riksåklagarämbetets kamerala verksamhet anser beredningen att personalen på kameralsektionen kan begränsas till en kamrerare, en kanslist och tre biträden i kontorskarriären. För registratorsgöromålen, som nu ombesörjs av en kontorsskrivare, föreslås med hänsyn till den ökning av dessa göromål, som otvivelaktigt kommer att inträda, jämväl ett kontorsbiträde.

Sammanfattningsvis innebär förslaget såvitt angår riksåklagarämbetets personal att antalet befattningshavare vid ämbetet ökas från nuvarande 11 till 24, d. v. s. med 13 befattningshavare, nämligen en avdelningschef, en byråchef, två byrådirektörer, en kamrerare, två kanslister, två kanslibiträden och fyra kontorsbiträden.

Med hänsyn till det omfattande förberedelsearbete, som kommer att åvila ämbetet för genomförande av åklagarväsendets omorganisation den 1 januari 1965, anser beredningen nödvändigt, att ämbetet erhåller sin nya organisation redan den 1 juli 1964.

Vikariats- och förstärkningsorganisation

Polisberedningen finner det självfallet att det inom det nyorganiserade åklagarväsendet måste finnas en aspirantorganisation. Närmare förslag till en sådan organisation lägger beredningen fram i samband med sina förslag rörande åklagarutbildningen. Därjämte erfordras enligt beredningen en förstärkningsorganisation. Av beredningens ställningstaganden till utbildningskrav m. m. för polischefer och kronofogdar framgår att såväl aspi-

rant- som förstärkningsorganisationen inom åklagarväsendet skall tillgodose endast detta verksamhetsområde.

I fråga om behovet av vikarie- och förstärkningspersonal hänvisar beredningen till sina i det föregående redovisade uttalanden, att man vid övergång till en ny och oprövad organisation måste gå fram med försiktighet vid inrättande av fasta åklagartjänster. I åtskilliga åklagardistrikt kan arbetskraftsbehovet inte anges i hela tal. I sådana fall anser sig beredningen inte böra förorda, att åklagarantalet i distriktet bestäms till närmast högre tal. I avbidan på erfarenhet av distriktsåklagarnas förmåga att klara arbetsuppgifterna och till dess organisationen vunnit stadga finner beredningen klokt att i stället hålla en relativt stor förstärkningsorganisation, vilket är nödvändigt också för att bemästra ofrånkomliga ojämnheter i arbetstillflödet. Behovet av medhjälpare åt länsåklagare, särskilt i län med endast en länsåklagare, kan enligt beredningens mening övergångsvis tillgodoses genom att partiell tjänstledighet beviljas länsåklagaren och förstärkningsorganisationen tillförs så många befattningshavare att en av dem mera regelmässigt kan tas i anspråk för att biträda länsåklagaren med föredragning av ärenden, rättsutredningar o. d. Beredningen framhåller i detta sammanhang att om en länsåklagare, som ensam har att svara för länsåklagargöromålen, bereds partiell tjänstledighet och chefen för en åklagarmyndighet på lokalplanet förordnas såsom partiell vikarie, behov åtminstone vid längre ledighet kan uppkomma att tillföra den lokala åklagarmyndigheten arbetshjälp från förstärkningsorganisationen. Även i län eller annan region, där två eller flera länsåklagare tjänstgör, kan arbetsbelastningen beräknas bli så stor att befattningshavare ur förstärkningsorganisationen i viss utsträckning behöver tas i anspråk för att biträda med beredning och föredragning av vissa ärenden, t. ex. åtalseftergiftsärenden.

Efter genomgång av den förut föreslagna tilldelningen av åklagarpersonal på lokal- och länsplanen samt med ledning av yttranden över förslaget, vilka under hand inhämtats från länsstyrelserna, föreslår beredningen för länens behov en förstärkningsorganisation bestående av 56 åklagare. Av dessa anses nio företrädesvis komma att tjänstgöra hos länsåklagare. I organisationen skall ingå endast färdigutbildade åklagare. Till ytterligare belysning av förslaget anför beredningen att antalet årsarbetskrafter för åklagargöromål 1960 har uppskattats till 335. Sedan dess har ytterligare åklagartjänster tillkommit. Beredningen har föreslagit 300 åklagartjänster på lokalplanet. I jämförelse med den uppskattade arbetsinsatsen innebär beredningens förslag en minskning med cirka 15 procent. Även med beaktande av väntade rationaliseringsvinster måste förslaget anses ligga i underkant. Aspirantorganisationen inom åklagarväsendet beräknas komma att omfatta högst ett 20-tal aspiranter. Aspirantorganisationen samt den föreslagna organisationen för vikariats- och förstärkningsändamål bör numerärt ställas i relation till antalet befattningshavare inom aspirant- och förstärknings-

organisationerna på den högre åklagarbanan och på landsfiskalsbanan, d. v. s. cirka 50 respektive cirka 250.

Förstärkningsorganisationen föreslås bli organiserad i princip länsvis. När en åklagaraspirant avslutat sin utbildning skall han ingå i förstärkningsorganisationen i det län eller den region, som riksåklagarämbetet bestämmer med hänsyn till behovet av förstärkningspersonal inom skilda län eller regioner. I förstärkningsorganisationen ingående befattningshavare, som förslagsvis benämns assistentåklagare, skall emellertid ha skyldighet att tjänstgöra såsom biträdande åklagare på lokalplanet eller föredragande hos länsåklagare var som helst i riket. Tjänstgöring utanför det regionala distrikt, där han normalt tjänstgör, skall dock förekomma endast när det är oundgängligen nödvändigt.

När assistentåklagare tjänstgör vid åklagarmyndighet på lokalplanet skall han enligt beredningsförslaget fullgöra sådana åklagargöromål, som eljest ankommer på yngste åklagaren. Assistentåklagare, som tjänstgör som föredragande hos länsåklagare, skall bereda och för länsåklagaren föredra ärenden enligt dennes bestämmande. Länsåklagare bör enligt beredningens mening inte få anlita assistentåklagare för att fullgöra på länsåklagare ankommande egentliga åklagaruppgifter.

Storstädernas åklagarmyndigheter har hittills i princip kunnat kräva täckning av sitt behov av vikarie- och förstärkningspersonal från den högre åklagarbanans för hela riket gemensamma aspirantorganisation. Som nyss sagts föreslås emellertid vikarie- och förstärkningskadern framdeles i princip bli regionalt organiserad. Såsom regionala distrikt måste Stockholm, Göteborg och Malmö därför göras självförsörjande med vikarie- och förstärkningspersonal.

Om förslaget att tillföra åklagarmyndigheten i Göteborg två åklagare till följd av distriktsvidgningen bifalles kommer, yttrar beredningen, antalet åklagare där att uppgå till 25. Vid beräkning av vikarie- och förstärkningsbehovet måste hänsyn tagas till att två tjänster som s. k. förfogandeåklagare finns inrättade vid myndigheten. Uppkommande vikarie och förstärkningsbehov har hittills täckts från förstärkningsorganisationen för riket eller genom förordnande som extra åklagare av jurister utanför åklagarkarriären. Härigenom har i genomsnitt ett par åklagarkrafter årligen tillförts myndigheten. Under hänvisning härtill och till vad beredningen förut anfört om beräkningen av arbetskraftsförstärkningen till följd av distriktsvidgningen föreslår beredningen att antalet assistentåklagare vid åklagarmyndigheten i Göteborg, bestäms till tre.

Beträffande behovet av förstärkningspersonal i Malmö framhåller beredningen, att, sedan nu gällande personalstat för åklagarmyndigheten i Malmö fastställdes, folkmängden i staden ökat med 20 000 personer. Möjlighet att bemästra ledigheter och arbetstoppar med åklagarmyndighetens fasta personal var tidigare god men föreligger inte längre. I dagsläget utnyttjas

utomstående personal som vikarier i en utsträckning som motsvarar mer än en årsarbetskraft. Med hänsyn härtill och med beaktande av att arbetskraftsbehovet till följd av distriktsvidgningen inte täcks med den fasta tjänst som förut föreslagits förordar beredningen, att två assistentåklagare tillförs åklagarmyndigheten för vikarie- och förstärkningsändamål.

Genomförs beredningens förslag till ökning av antalet åklagare i Stockholm och ändring av organisationen vid åklagarmyndigheten där kommer enligt beredningen möjligheterna att bemästra arbetsbördan även vid relativt kraftig arbetsanhopning att ökas i betydande grad. Behovet av personal för vikariats- och förstärkningstjänstgöring anser beredningen därför kunna beräknas så lågt som till fyra assistentåklagare.

Utbildningsfrågor m. m.

Polisberedningen erinrar om att rekrytering av åklagartjänsterna f. n. sker genom två från varandra skilda aspirantorganisationer, nämligen en för statsåklagare, stadsfiskaler och polisjurister och en för landsfiskalsbanan. Aspiranter till den högre banan antas av riksåklagarämbetet, aspiranter till landsfiskalsbanan av en för hela riket gemensam nämnd.

I det omorganiserade åklagarväsendet skall förekomma en enda enhetligt uppbyggd åklagarkarriär. Antagning av aspiranter inom denna karriär bör enligt beredningen ske centralt av riksåklagarämbetet. Genomförs den av polisberedningen föreslagna organisationen för ämbetet anses förutsättningar finnas att ämbetet skall kunna bedriva såväl rekryteringsarbetet som det administrativa arbetet med utbildningsfrågor på ett effektivt sätt.

Det är enligt polisberedningens mening nödvändigt att aspiranter på åklagarbanan liksom hittills prövas beträffande sin lämplighet för åklagaryrket. Prövningen bör äga rum fortlöpande under aspiranternas utbildning.

Anledning har hittills inte funnits att bedöma om polistjänstgöring bör ingå i utbildningen av den som skall ägna sig enbart åt åklagarverksamhet, eftersom de aspirantkategorier som nu finns utbildas för att kunna tjänstgöra i befattningar både som polischefer och åklagare. Efter åklagarreformen skall, framhåller polisberedningen, åklagaraspiranter utbildas enbart för åklagartjänstgöring. Åklagarna har emellertid viktiga uppgifter som förundersökningsledare i brottmål. Någon ändring härvidlag inträder inte till följd av reformen. Polisberedningen anser därför att åklagaraspirant bör bibringas en på personlig erfarenhet grundad kännedom om verksamheten inom olika grenar av polisväsendet. Den praktiska polistjänstgöringen bör inriktas på vad som från åklagarsynpunkt är väsentligt att känna till om polisarbetet. Enligt beredningens mening bör åklagaraspirant under tjänstgöring hos statsåklagare bibringas erforderlig kännedom om praktiskt polisarbete utan att formellt knytas till polisen. Statsåklagare bör ha goda möjligheter att se till att aspiranten får den åsyftade kännedomen om polis-

arbete. I första hand bör aspiranten delta i förundersökningen tillsammans med vederbörande polismän rörande brott av olika typ och svårighetsgrad för att han skall få inblick i polisens brottsspanings- och utredningsarbete. Han bör också följa sådan polisverksamhet, vid vilken förseelser mot ordnings- och trafiklagstiftningen normalt uppdagas, samt rapporterings- och utredningsverksamheten i sådana ärenden. Denna praktiska polisutbildning bör planläggas av statsåklagaren efter samråd med länspolischef eller lokal polischef. Erfordras närmare riktlinjer kan samråd i saken upptas mellan riksåklagarämbetet och rikspolisstyrelsen. Med denna uppläggning får statsåklagaren möjlighet att under hela aspiranttiden följa aspirantens verksamhet och skaffa sig en säker kännedom om hans fallenhet för åklagaryrket.

Den teoretiska utbildningen vid statens polisskola omfattar f. n. 22 veckor. Undervisning meddelas i ordningspolistjänst, kriminalpolistjänst, polislagstiftning, specialstraffrätt, åklagartjänst, socialkunskap, psykologi, rättspsykiatri, rättsmedicin, bokföring med revisionslära, kameralkunskap, motorfordonskunskap, vapnens bruk och stridstaktik samt civilförsvarstjänst. Därutöver förekommer specialföreläsningar, studiebesök o. d. till komplettering av den undervisning som ges genom de reguljära utbildningskurserna.

I åklagarutbildningen efter åklagarreformen bör enligt beredningens mening ingå en för blivande åklagare särskilt anordnad kurs. Det bör ankomma på riksåklagarämbetet att vid behov av vidareutbildning för ordinarie åklagare ta initiativ till anordnande av fortbildningskurser för dem.

Av de ämnen som ingår i den nuvarande polischefskursen finner beredningen endast kriminalpolistjänst, bokföring med revisionslära, kameralkunskap, åklagartjänst, rättsmedicin, rättspsykiatri och psykologi behöva ingå i åklagarutbildningen. Dessutom bör specialföreläsningar ges i socialkunskap, företrädesvis rörande samhällets åtgärder för att tillrättaföra unga lagöverträdare. Ämnet kriminalpolistjänst kan begränsas till sådana grenar av kriminaltaktiken och kriminaltekniken som en åklagare måste behärska som förundersökningsledare samt i övrigt inriktas på bedömning av resultatet av kriminaltaktiskt och kriminaltekniskt arbete i olika typer av brottsfall och de slutsatser som kan dras därav. Metoder för framläggande av kriminaltekniska fynd som bevis i rättegång bör också ägnas uppmärksamhet. Ämnet anses böra benämnas kriminaltaktik och kriminalteknik. Krav på kunskaper i bokföring uppställs i ämnet nationalekonomi med företagsekonomi i juris kandidatexamen, varför undervisningen i bokföring kan koncentreras till analys av bokföringsresultat, metoder för granskning av bokföringshandlingar samt tekniken vid revision. I ämnet bör även ingå översiktlig genomgång av räkenskapsföringen och kontrollen däröver inom statlig och kommunal förvaltning.

Ämnet åklagartjänst anser beredningen behöva utvidgas väsentligt. I ämnet bör ingående behandlas förundersökningen i brottmål. Bestämmel-

ser och praxis rörande sekretessen vid förundersökning i brottmål, frågor om handlingssekretess och tystnadsplikt samt publicitetsfrågor bör också omfattas av undervisningen. Med åtalsprövning sammanhängande spörsmål hör självfallet hit, liksom överprövningsförfarandet inom åklagarväsendet och åklagarens uppgifter i det processuella förfarandet vid domstol.

Beredningen anför vidare att handläggningen av trafikmål och allmänna bötesmål bör genomgås, varvid inte bara lagstiftningens innehåll och praxis bör ägnas uppmärksamhet utan även bl. a. den allmänna trafiksituationen, trafiksäkerhetsarbetet, trafikolyckornas orsaker och möjligheterna att förhindra dem samt den tekniska utvecklingen såvitt avser fordonens beskaffenhet och polisens hjälpmedel vid förhindrande av trafikbrott.

Undervisning i rättsmedicin och rättspsykiatri bör förekomma i huvudsak i samma omfattning som i den nuvarande polischefskursen. Bland ämnena bör också ingå psykologi. Ämnet torde emellertid kunna begränsas till den egentliga vittnes- och förhörspsykologin. Det är önskvärt att all undervisning kompletteras med diskussioner, seminarieövningar, specialföreläsningar och med studiebesök hos institutioner där verksamhet med anknytning till åklagararbetet bedrivs.

Polisberedningen föreslår alltså, att åklagaraspiranterna meddelas undervisning i kriminaltaktik och kriminalteknik, bokföring med revisionslära, kameralkunskap, åklagartjänst, rättsmedicin, rättspsykiatri och psykologi. Undervisningen skall meddelas i en sammanhängande kurs, benämnd åklagarkurs. Det skall ankomma på riksåklagarämbetet att bestämma kursämnenas närmare innehåll och besluta om specialföreläsningar och studiebesök.

Åklagarkurs skall enligt förslaget anordnas av riksåklagarämbetet. Kursen skall förläggas till Stockholm. För undervisningen skall ämbetet i den utsträckning som är möjlig söka anlita polisskolans lärare. Ämbetet bör handha hela den med åklagarkursen förenade administrationen. Särskild kursledare anses böra utses. Kursledaren, som lämpligen bör vara en erfaren och för handledningsuppgifter lämplig åklagare, bör enligt beredningen få särskilt arvode samt beviljas den ledighet från sin befattning som erfordras för uppdragets fullgörande.

Enligt polisberedningens bedömning bör åklagarkursen omfatta sammanlagt omkring 300 timmar. Om antalet undervisningstimmar per vecka beräknas till 30—35, kommer kursen att pågå 8—10 veckor.

Polisberedningen föreslår att aspiranttiden lämpligen bestäms till ett år. Det skall ankomma på riksåklagarämbetet att närmare reglera aspiranttjänstgöringen. Beredningen anser att tjänstgöringen skulle kunna läggas upp på ungefär följande sätt.

Juris kandidat, som av riksåklagarämbetet antagits till åklagaraspirant, hänvisas av ämbetet till tjänstgöring hos statsåklagare. Denne skall svara

för att aspiranten prövas och utbildas enligt anvisningar, som ämbetet meddelar. Indelningsskedet av aspiranttjänstgöringen bör enligt beredningen syfta till att ge aspiranten rutin- och metodträning i enklare åklagargöromål. Efter orientering om praxis vid straffmätning i strafföreläggandeärenden, vid tillämpning av åtalseftergiftsinstitutet samt vid bedömningen av det straffbara området för oaktsamhet i trafik bör aspiranten så småningom kunna förordnas att som extra åklagare handlägga bötesmål och enklare smånämndsmål. Under detta utbildningsskede bör aspiranten vidare följa sådant polisarbete, vid vilket enklare lagöverträdelser uppdagas, utreds och redovisas till åklagarmyndigheten. Beredningen anser det också vara av värde att aspiranten medföljer vid fotpatrullering och bilpatrullering samt följer arbetet på en polisstation.

Beredningen föreslår att detta första skede skall omfatta omkring två månader. Den fortsatta tjänstgöringen skall ha till ändamål att göra aspiranten förtrogen med åklagarens verksamhet som förundersökningsledare och polisens åtgärder under förundersökning i mera kvalificerade brottmål. Aspiranten bör vara närvarande vid och, i den utsträckning åklagaren finner lämpligt, själv leda förhör med olika personer samt närvara vid husrannsakan, brottsplatsundersökning o. dyl. under förundersökningen. I olika skeden av utredningen bör aspiranten föredra utredningsresultaten och föreslå fortsatta åtgärder. Han bör även anlitas för rättsutredningar m. m. För att han skall få kännedom om frågor rörande eftergift av åtal bör han bereda, föredra och lämna förslag till beslut i sådana ärenden. Motsvarande gäller ärenden om särskild åtalsprövning.

I senare skedet av aspiranttiden bör, fortsätter beredningen, aspiranten följa förundersökningen i några särskilt krävande mål. När förundersökningen avslutats, bör han föredra målet för ett kollegium av åklagare.

För aspiranten återstår därefter att genomgå åklagarkursen. Om deltagande i sådan kurs förordnar riksåklagarämbetet. Efter aspirantårets utgång antas aspirant, som anses skickad för fortsatt tjänstgöring på åklagarbanan, till assistentåklagare. Aspirant som inte anses lämplig för åklagartjänst, bör underrättas därom snarast och alltså utan avvaktan på aspirantårets utgång.

Polisberedningen räknar med endast en åklagarkurs om året. Eftersom rekryteringsbehovet inte bedöms kunna täckas vid ett enda antagningstillfälle per år, kan den förut skisserade gången av aspiranttjänstgöringen inte följas beträffande alla aspiranter. Enligt beredningens mening bör det inte möta hinder att aspirant, som inte helt fullgjort den praktiska tjänstgöringen, får avbryta denna för att genomgå åklagarkursen. Innan han hänvisas att genomgå kursen, skall han dock ha fullgjort aspiranttjänstgöring under så lång tid, att vederbörande statsåklagare kunnat bilda sig en någorlunda säker uppfattning om aspirantens lämplighet för fortsatt tjänstgöring.

Med nu angiven ordning kommer aspiranterna i de flesta fall att ha avslutat all sin utbildning inom ett år från antagningen till aspirant. I de fall,

då utbildningen inte kan avslutas inom ettårstiden, torde tidsförskjutningen i regel bli ringa. Antagningen till assistentåklagare bör ske när aspiranten genomgått åklagarkursen och tillbringat ett år på åklagarbanan. I ettårstiden bör tiden för åklagarkursen inräknas. Har åklagaraspirant genom tidigare tjänstgöring inom rättsvården förvärvat sådan erfarenhet att en avkortning av aspiranttjänstgöringen ter sig motiverad, anser beredningen att riksåklagarämbetet bör kunna anta aspiranten till assistentåklagare redan före ettårstidens utgång. För antagning bör dock alltid fordras sex månaders aspiranttjänstgöring och genomgången åklagarkurs.

Den nya utbildningsgången medför enligt beredningen vissa övergångsproblem. Den som under år 1964 antas som aspirant på den högre åklagarbanan hinner i regel inte genomgå polischefskurs samma år. För dessa innebär det fördelar att förvärva kompetens för både polischefs- och åklagartjänst. Vidare beräknas en årgång landsfiskalsaspiranter avlägga distriktsåklagarexamen våren 1965. Dessa aspiranter anser beredningen böra få tillfälle att fullborda sin utbildning enligt det schema som gällde vid deras inträde på landsfiskalsbanan. Beredningen finner därför övervägande skäl tala för att polischefskurs i nuvarande form anordnas hösten 1965. Den första åklagarkursen skulle då äga rum först 1966, vilket med hänsyn till de betydande arbetsuppgifter omorganisationen för med sig under 1965 anses innebära en fördel. Beredningen lägger också fram förslag till administrativ reglering av dessa aspiranters tjänstgöring till dess de kan erhålla tjänster i vikariats- och förstärkningsorganisationen. Förslaget innebär bl. a. att färdigutbildade aspiranter under denna tid skall få förordnanden som extra assistentåklagare.

Remissyttrandena

Allmänt

Beredningens förslag till ny åklagarorganisation har fått ett i stort sett välvilligt mottagande vid remissbehandlingen vad avser frågor som hänger samman med kompetenskrav, den lokala åklagarorganisationen och riksåklagarämbetets organisation. Beträffande den föreslagna regionala åklagarmyndigheten går meningarna emellertid isär. Medan omkring hälften av remissmyndigheterna godtar beredningens förslag, förordar den andra hälften det förslag som lagts fram i det särskilda yttrandet.

I allmänhet har remissmyndigheterna bedömt förslagen med utgångspunkt i de direktiv för beredningens utredningsarbete vilka givits i statsmakternas principbeslut rörande omorganisationen av åklagarväsendet. I några yttranden betonas särskilt, att den av statsmakterna beslutade fördelningen av polis-, åklagar- och exekutionsuppgifterna på särskilda befattningshavare utgör en grundläggande förutsättning för en effektiv ny åklagarorganisation. Denna uppfattning kan spåras i så gott som alla remissvaren.

I övrigt berörs inte beredningens direktiv i vidare mån än att deras innebörd diskuteras på särskilda punkter, som redovisas i det följande.

Riksrevisionsverket uttalar beträffande beredningens förslag, att verket inte funnit anledning till erinran mot förslagen från budgetära och kamerala synpunkter.

I ett par yttranden riktas kritik mot underlaget för utredningen. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* påpekar att ställningstagandena beträffande åklagarväsendet i propositionen rörande huvudmannaskapet för polisväsendet m. m. grundade sig — förutom på 1957 års polisutrednings knapphändiga överväganden och de av dessa föranledda remissynpunkterna — på en inom inrikesdepartementet verkställd utredning, som inte remissbehandlats. Enligt länsstyrelsens mening hade det varit önskvärt, att ställningstagandena grundat sig på särskild utredning, som förutsättningslöst kunnat lägga fram förslag till lämplig organisation av detta viktiga samhällsorgan. Polisberedningen har nu vid utarbetandet av betänkandet självfallet varit bunden av statsmakternas ståndpunktstaganden. Med beaktande av de direktiv beredningen fått vill länsstyrelsen generellt uttala, att länsstyrelsen med vissa reservationer ansluter sig till de överväganden och förslag som redovisas av beredningen.

Även *förste stadsfiskalerna i Göteborg* och *Malmö* samt *landsfogden i Stockholms län* beklagar, att inte en förutsättningslös utredning legat till grund för statsmakternas principiella ställningstaganden beträffande åklagarväsendets organisation.

De lokala åklagardistrikten

De föreslagna principerna för landets indelning i lokala åklagardistrikt tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissmyndigheter.

I åtskilliga yttranden betonas det riktiga i polisberedningens målsättning för distriktsindelningen, att distrikten bör utformas på grundval av polisdistrikten och att arbetsuppgifterna i varje distrikt bör bereda sysselsättning för minst två åklagare. Särskilda uttalanden i denna riktning gör bl. a. *länsstyrelserna i Östergötlands* och *Kronobergs län, förste stadsfiskalerna i Göteborg* och *Malmö* och *föreningen Sveriges häradshövdingar. Statskontoret* anför att det med hänsyn till de fördelar från administrativ synpunkt, som är förbundna med ett system med större åklagardistrikt, inte bör vara något att erinra mot beredningens förslag till distriktsindelning.

Riksåklagarämbetet anser visserligen, att det hade varit möjligt att skapa flera stora åklagardistrikt, men finner det oaktat beredningens förslag till ny åklagarorganisation på lokalplanet otvivelaktigt innebära en väsentlig förbättring i jämförelse med nuläget.

Svea hovrätt och *hovrätten över Skåne och Blekinge* synes vilja förorda

att man redan nu i viss utsträckning skapar större distrikt än vad beredningen föreslagit. Den förstnämnda hovrätten anför bl. a.

I likhet med beredningen anser hovrätten, att åklagardistrikten bör göras så stora att de bildar underlag för flera åklagare. Skäl kan anföras för att härvid tillskapa distrikt med minst fem eller sex åklagare. Sådana distrikt skulle ge större möjligheter att fördela uppgifterna mellan åklagarna i distriktet med hänsynstagande till deras erfarenhet och skicklighet. Utvecklingen synes också gå i riktning mot allt större förvaltningsenheter. Å andra sidan torde distrikt av en sådan storlek understundom medföra nackdelar. Ehuru hovrätten anser att ännu större åklagardistrikt efter hand bör tillskapas, finner sig hovrätten dock kunna godtaga, att distrikten nu ges den storleksordning, att de bildar underlag för minst tre åklagare.

Också *föreningen Sveriges stadsfiskaler* menar att distrikten bör göras så stora, att de bereder sysselsättning för minst tre åklagare. Ytterligare sammanslagning av polisdistrikt är därför motiverad. I stort sett anses dock beredningens förslag väl avvägt.

Förhållandet mellan den föreslagna indelningen i åklagardistrikt och domkretsindelningen tages upp av *domstolskommittén,* som anmärker att åklagardistrikten kommer att skära de nuvarande domsagogränserna i ett stort antal fall. Polisdistrikten, som utgör grund för indelningen i åklagardistrikt, avviker likaledes ofta från domsagoindelningen. Domstolskommittén har i sitt betänkande Rådhusrätternas förstatligande framhållit önskvärdheten av att gränserna för åklagardistrikt och för domkretsar såvitt möjligt anpassas efter varandra. Även indelningen i utmätningsmannadistrikt, vilken i sin tur bygger på åklagardistrikten, har betydelse för domkretsindelningen. Att åstadkomma en lämplig domkretsindelning i anslutning till de av polisberedningen föreslagna åklagardistrikten torde på många håll bli förenat med svårigheter. Domstolskommittén understryker med hänsyn härtill det angelägna i att de distriktsgränser, som nu uppdrages, ej göres definitiva. Såsom domstolskommittén bedömer förhållandena måste det från alla synpunkter mest ändamålsenliga vara att den slutliga distriktsindelningen och domkretsindelningen ordnas i ett sammanhang i samråd mellan berörda myndigheter.

Även *Svea hovrätt* pekar på olägenheterna av bristande överenstämmelse mellan åklagardistrikten och domkretsarna. Hovrätten förutsätter, att en reglering kommer att ske vid den pågående översynen av domsagoindelningen för att i möjligaste mån anpassa åklagardistrikt och domkretsar till varandra. Innan resultatet av denna översyn föreligger finner hovrätten det inte möjligt att närmare yttra sig om åklagardistriktens föreslagna omfattning.

Enligt *föreningen Sveriges häradshövdingar* bör domsagoindelningen inte föregripas genom en indelning i åklagardistrikt som inte tar hänsyn till de speciella synpunkter, vilka bör läggas på domsagoindelningen. Åklagardistriktens omfattning bör därför fastställas först i samband med att stånd-

punkt tages till ny domkretsindelning. Det är inte tillräckligt med det principförslag som domstolskommittén lagt fram. Även tillämpningen av dessa principer i de särskilda fallen bör fastställas senast i samband med att åklagardistrikten bestäms. Eljest måste åklagardistrikten betraktas som provisoriska. En annan sak är, uttalar föreningen, att själva genomförandet av ny domkretsindelning kan dröja till en senare tidpunkt och därför temporärt medföra en viss divergens mellan indelningarna.

Liknande tankegångar redovisas i yttrandet från *föreningen Sveriges stadsdomare,* som dock räknar med att den förestående omgestaltningen av domkretsarna kommer att undanröja den bristande överensstämmelsen mellan indelningarna. Under tiden till dess överensstämmelse nås bör generella föreskrifter meddelas för att så långt möjligt eliminera olägenheterna för domstolarna.

Flertalet remissorgan har ingen erinran mot förslaget vad avser distriktsåklagarnas stationering. *Statskontoret* framhåller, att förslaget att stationera en åklagare i polisiär centralort, som inte utgör kansliort för åklagarmyndighet, uppenbarligen måste anses tillgodose önskemålet om möjlighet till effektiv ledning av förundersökningen i brottmål jämväl i åklagardistrikt, som bildats genom sammanläggning av två eller flera polisdistrikt. *Riksåklagarämbetet* yttrar — närmast i anslutning till frågan om länsåklagares ledning av förundersökningen — att det i större och mera invecklade mål är särskilt angeläget, att åklagaren tar aktiv del i förundersökningen. Detta förutsätter att han har kontinuerlig och nära kontakt med den i förundersökningen agerande polispersonalen. Vad gäller distriktsåklagares verksamhet ifrågasätter ämbetet om utstationering av åklagare inom åklagardistrikt är påkallad i den omfattning beredningen föreslår. Ämbetet motsätter sig dock inte förslaget.

En del remissmyndigheter, som inte i och för sig tar avstånd från förslaget, förordar att principen om en åklagare på varje polisiär centralort modifieras, när avstånd och kommunikationer mellan åklagarmyndighetens kansliort och annan polisiär centralort inom åklagardistriktet gör det motiverat. *Svea hovrätt* anser att stationeringsorten för distriktets åklagare i regel bör vara gemensam. Fördelarna av fleråklagardistrikt motverkas av den spridda stationeringen. Hovrätten ifrågasätter om inte gemensam stationeringsort bör tillskapas i större utsträckning än beredningen föreslagit. Detta gäller särskilt de intill storstäderna belägna åklagardistrikten, där avstånden är korta och kommunikationerna goda. Motsvarande synpunkter anlägger *förste stadsfiskalen i Göteborg, länsstyrelsen i Stockholms län* och *föreningen Sveriges stadsfiskaler.*

Helt avvisande till den föreslagna utstationeringen ställer sig *länsstyrelsen i Östergötlands län,* som anser att systemet med spridd stationering av åklagare medför risk för att den ensamstationerade åklagaren får — oberoende av målens svårhetsgrad — ensam sköta åklagarverksamheten inom

denna del av åklagardistriktet. Också *hovrätten över Skåne och Blekinge* avstyrker utstationering. Beredningens förslag i detta hänseende säges innebära en eftergift åt de lokala intressena.

Organisationen inom distrikten

Beredningens förslag rörande organisationen inom en åklagarmyndighet och målens fördelning mellan åklagarna i distriktet har genomgående vunnit anslutning vid remissbehandlingen. *Riksåklagarämbetet* förklarar sig inte ha någon erinran i denna del. Uttryckliga uttalanden om lämpligheten av den föreslagna organisationen och målfördelningen gör *förste stadsfiskalen i Göteborg, Svea hovrätt, länsstyrelsen i Östergötlands län* samt *föreningarna Sveriges häradshövdingar* och *Sveriges stadsfiskaler*. Förstnämnda förening förklarar sig livligt tillstyrka, att uppdelningen av målen mellan åklagarna sker efter de riktlinjer beredningen angivit, vilka väl överensstämmer med de principer för fördelningen av mål mellan flera domare som i regel tillämpas vid häradsrätterna.

En något annan inställning till dessa frågor redovisar *domstolskommittén*, som förordar en mer nyanserad fördelning av åklagaruppgifterna. Kommittén anför.

Otvivelaktigt måste det vara en fördel att göromålen i viss utsträckning fördelas med hänsyn till deras svårighetsgrad och till befattningshavarnas kompetens. Även inom domstolsorganisationen sker en fördelning efter dylika grunder. Fördelningen sammanhänger emellertid här med det sätt på vilket utbildning och befordringsgång uppbyggts. Det kan icke anses utan vidare givet, att — såsom polisberedningen synes vilja förorda — åklagaruppgifterna bör i det närmaste undantagslöst fördelas efter dylika kvalitativa grunder mellan befattningshavare, som alla nått fram till ordinarie distriktsåklagartjänst. För den erforderliga samordningen av åklagarnas och domstolarnas arbete skulle i varje fall en sådan ordning kunna medföra svårigheter. Dessa torde bli särskilt framträdande i åklagardistrikt, som sträcker sig över flera domstolars verksamhetsområde men där antalet åklagare likväl är relativt begränsat.

Frågan om vilka principer som bör tillämpas för arbetsfördelningen är enligt kommitténs mening beroende av hur organisationen av åklagarmyndigheterna i övrigt utformas, särskilt vilka olika slag av åklagartjänster som skall finnas inom organisationen. Möjligen har beredningen tänkt sig att det, liksom f. n. är fallet i de större städerna, skall finnas åklagartjänster av flera grader. Kommittén fortsätter.

Om avsikten är denna, och det således förutsättes att under chefsåklagarna skall finnas distriktsåklagare med sinsemellan olika tjänsteställning och lönesättning, kan det te sig naturligt med en fördelning av åklagaruppgifterna efter i huvudsak kvalitativa grunder. Utgår man däremot från att under chefsåklagarna skall finnas distriktsåklagare av endast en grad — vilket i och för sig synes kunna tagas i övervägande som ett tänkbart alternativ — bör andra principer för arbetsfördelningen tillämpas. Distriktsåklagarna

torde då alla få anses principiellt ha samma kompetens. Även med en sådan organisation synes det visserligen vara lämpligt och önskvärt att i varje distrikt chefsåklagaren i allmänhet svarar för de allra viktigaste och mest ansvarskrävande åklagaruppgifterna. I övrigt torde emellertid göromålen böra utan avseende på deras mer eller mindre kvalificerade beskaffenhet fördelas lika mellan samtliga åklagare i distriktet. Härvid torde det ofta — också i andra distrikt än de där någon av åklagarna är stationerad utanför den ort där åklagarmyndigheten har sitt säte — kunna visa sig lämpligt att arbetet fördelas så att varje åklagare tilldelas mål från viss kommun eller visst annat område i distriktet, t. ex. om distriktet berör flera underrätters domkretsar, från viss sådan underrätt.

För bedömandet av frågan om principerna för arbetsfördelningen är det enligt kommittén också av betydelse hur utbildnings- och befordringsgången på åklagarbanan avses bli utformad.

Föreningen Sveriges stadsdomare framhåller i anslutning till den bristande överensstämmelsen mellan åklagardistrikt och domkretsar under en övergångstid, att som huvudregel under denna tid bör gälla, att åklagarverksamheten vid viss underdomstol bör ombesörjas av bestämda åklagare som avdelas för längre tidsperioder. En sådan regel kan givetvis inte vara undantagslös. Mål av speciellt slag bör kunna omhänderhas av samma åklagare inom hela distriktet, men fördelning av mål efter denna grund bör ske endast i begränsad omfattning.

Förslaget att behålla den nuvarande organisationen av åklagarmyndigheterna i Göteborg och Malmö samt att genomföra omorganisation av åklagarmyndigheten i Stockholm tillstyrks av alla remissorgan som yttrat sig över förslaget. *Statskontoret* stryker under beredningens uttalande att den nuvarande likformigheten i myndigheternas uppbyggnad såvitt möjligt bör behållas och att samma principer som tillämpas för åklagarväsendet i övrigt bör beaktas även i storstäderna. Härigenom främjas önskvärd cirkulation mellan åklagartjänsterna såväl i storstäderna som inom åklagarväsendet i dess helhet. Beträffande åklagarmyndigheten i Stockholm betonar statskontoret särskilt, att kammarsystemet bör utformas så att det inte försvårar personalomflyttningar vid fluktuationer i arbetsbelastningen de olika kamrarna emellan. Vidare framhålls, att det genom utnyttjande i viss utsträckning av icke-ordinarie anställningsform bör föreligga möjligheter att anpassa personalstyrkan vid trafikkammaren till en lägre arbetsmängd, därest trafikmålskommitténs förslag rörande bl. a. förenklad handläggning av trafikförseelser genomförs. *Riksåklagarämbetet,* som i princip helt ansluter sig till förslagen i fråga om överåklagar- och kammarorganisationen samt anordningen med förfogandeåklagare, finner förslaget att omorganisera åklagarmyndigheten i Stockholm ge myndigheten betydligt större funktionsduglighet än i nuläget och tillstyrker därför reservationslöst förslaget. Denna inställning delas på det hela taget av *övriga remissorgan.*

Vådorna av specialisering inom åklagarmyndigheterna påtalas i flera

yttranden. Som nyss sagts delar *statskontoret* beredningens åsikt att specialisering bör undvikas. Samma uppfattning har *domstolskommitténs majoritet*. Kommittén erinrar om att den för domstolarnas del ansett specialisering böra förekomma endast i mindre utsträckning. För brottmålens del avser här kommittén främst ungdomsmål. En *reservant inom kommittén* förordar dock att högre grad av specialisering genomförs såväl på åklagarsidan som på domstolssidan. Helt avvisande inställning till specialisering redovisas i yttrandet från *föreningen Sveriges stadsfiskaler*.

Vad beredningen anfört rörande fördelningen av mål inom åklagarkamrarna lämnas utan erinran av så gott som alla remissmyndigheterna, bland dem *riksåklagarämbetet* och *förste stadsfiskalerna i Stockholm, Göteborg* och *Malmö*. Endast *domstolskommittén* har liksom beträffande motsvarande spörsmål i fråga om åklagarmyndigheterna utanför storstäderna annan mening. Kommittén anför, att den beträffande domstolarna föreslagit, att assessorstjänsterna vid rådhusrätterna skall avskaffas samt att målen till skillnad från vad nu är fallet skall i huvudsak utan avseende på svårighetsgrad fördelas lika mellan de ordinarie domarna. På grund härav förordar kommittén att målen vid åklagarmyndigheterna fördelas efter samma grunder. Undantag från denna fördelningsprincip bör dock kunna göras.

Beträffande tjänstebenämningar föreslår *riksåklagarämbetet* att chef för åklagarkammare benämnes stadsåklagare, tillika kammarchef, och övriga åklagare stadsåklagare. Samma förslag läggs fram av förste *stadsfiskalerna i Stockholm* och *Malmö* samt av *föreningen Sveriges stadsfiskaler* och *Sveriges juristförbund*.

Kompetenskrav för distriktsåklagare m. m.

Beredningens förslag att juris kandidatexamen jämte fullgjord tingsmeritering under två och ett halvt år skall vara kompetenskrav för tillträde till åklagarbanan tillstyrks allmänt i remissvaren. Inte något remissorgan motsätter sig förslaget i denna del.

Riksåklagarämbetet hänvisar till de maktpåliggande uppgifter som ankommer på åklagarna enligt vår processordning och till tendensen att brottmålen blir alltmer invecklade och svårbedömbara. För att åklagaruppgifterna skall kunna handhas på rätt sätt är det med hänsyn härtill särskilt betydelsefullt, att åklagarna har god juridisk utbildning och att de kan odelat ägna sig åt sina åklagarfunktioner. Införandet av enhetligt kompetenskrav för alla åklagartjänster innebär ett stort framsteg. Flera remissinstanser, bland dem *Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *föreningen Sveriges häradshövdingar*, understryker att åklagarna bör i utbildningshänseende bli jämställda med sina motparter i rättegång, advokaterna. Nämnda förening tillfogar, att distriksåklagarnas allmänna standard förbättrats efter hand efter nya rättegångsbalkens ikraftträdande men att den

fortfarande är ojämn och på en del håll mindre tillfredsställande. Det synes väl befogat att nu skärpa kompetenskraven.

Dispens från de uppställda kompetenskraven förordas av *förste stadsfiskalen i Stockholm* beträffande vissa åklagaruppgifter av enklare beskaffenhet. I yttrandet anförs.

Man kan — — — ifrågasätta, om verkligen behov av landsfogdekompetens föreligger beträffande alla åklagaruppgifter, sålunda även de enklare. Närmast torde frågan gälla utfärdande av strafföreläggande i ärenden av enkel beskaffenhet, exempelvis parkeringsförseelser o. dyl. För Stockholms del har sedan något över två år tillbaka ett antal icke rättsbildade polismän — för närvarande tre — enligt förordnande av riksåklagaren utfärdat strafföreläggande rörande vissa enklare förseelser. Systemet har fallit väl ut och har öppnat möjlighet att utnyttja den alltid otillräckliga juristpersonalen för uppgifter, där deras juridiska kvalifikationer kommit bättre till sin rätt.

Även i Göteborg har icke rättsbildade befattningshavare utfärdat strafföreläggande i vissa bötesmål.

Möjligt är, att ifrågavarande system skulle ha en uppgift att fylla även inom andra åklagardistrikt än storstädernas. Är så fallet synes möjlighet till dispens i erforderlig utsträckning böra öppnas.

I ett flertal yttranden uttalas farhågor för att tingsmeriterade jurister inte skall kunna rekryteras till åklagarbanan i erforderlig omfattning. *Förste stadsfiskalerna i Stockholm* och *Malmö* hävdar att det årliga rekryteringsbehovet är för lågt beräknat i beredningens prognos, som utgår från ett behov av 20 åklagaraspiranter per år. Enligt *den förstnämnde* synes beräkningen bygga på den årliga rekryteringen av i genomsnitt 13—14 aspiranter som ägt rum under perioden 1948—1961. Av erfarenheterna från Stockholm att döma har denna rekrytering varit otillräcklig. Motsvarande torde i större eller mindre grad gälla landet i övrigt. Beredningens beräkningar rörande det framtida rekryteringsbehovet och möjligheterna att tillgose det förefaller väl optimistiska. Även *förste stadsfiskalen i Malmö* anser det beräknade behovet för lågt. Avgången från åklagarbanan till andra juristyrken är i dag betydande, trots att befordringsutsikterna för unga juriståklagare varit goda under många år. Det är därför realistiskt att räkna med ett genomsnittsbehov av 25—30 aspiranter per år.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har inte i och för sig någon erinran mot beräkningen av rekryteringsbehovet. Däremot anser länsstyrelsen med hänsyn till arbetsmarknadsläget för tingsmeriterad personal att anledning finns till viss pessimism angående möjligheterna att rekrytera så stort antal tingsmeriterade jurister till åklagarbanan. Skall rekryteringen kunna genomföras torde rekryteringsfrämjande åtgärder böra ägnas särskild uppmärksamhet av vederbörande organ. Liknande inställning har *länsstyrelsen i Kronobergs län*. *Svea hovrätt* framhåller, att åklagartjänsterna måste förenas med sådana löner, att rekryteringen främjas.

Länsåklagares uppgifter

Som förut sagts går meningarna bland remissinstanserna isär i fråga om beredningens förslag till regional åklagarorganisation. Meningsbrytningarna rör i första hand länsåklagares uppgifter som utövande åklagare. I övrigt har förslaget i stort sett vunnit anslutning vid remissbehandlingen.

Samtliga remissinstanser ansluter sig sålunda i allt väsentligt till förslaget såvitt avser länsåklagarens funktion som chefsmyndighet för åklagarmyndigheterna inom verksamhetsområdet. *Statskontoret* lämnar förslaget härutinnan utan erinran. Inte heller *riksrevisionsverket*, som granskat förslaget från budgetära och kamerala synpunkter, har haft någon erinran. *Riksåklagarämbetet* säger sig i stort sett inte ha något att erinra beträffande de lednings- och tillsynsfunktioner samt de administrativa och kamerala uppgifter som skall ankomma på länsåklagare. Denna inställning har även *förste stadsfiskalerna i Stockholm, Göteborg* och *Malmö*.

I flertalet remissvar godtas förslaget i förevarande del utan särskild motivering. På flera håll framhålls, att lednings- och tillsynsuppgifterna bör vara länsåklagarens huvuduppgifter.

Alla remissinstanserna är ense med beredningen om att länsåklagaren även bör ha funktion som utövande åklagare. Däremot förekommer som nämnts skiljaktigheter i uppfattningarna om hur länsåklagarens skyldighet att själv fungera som åklagare skall bestämmas.

Beredningens förslag i detta hänseende har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *statskontoret, länsstyrelserna i Östergötlands, Gotlands, Kronobergs, Blekinge, Örebro* och *Västernorrlands län, landsfogden i Kronobergs län, domstolskommittén, föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare* och *Sveriges landsfiskaler, Östergötlands länsavdelning av sistnämnda förening* samt *svenska stadsförbundet. Domstolskommittén* och *föreningen Sveriges stadsdomare* har begränsat sitt tillstyrkande att avse förhållandena under en övergångstid.

Väsentligen avstyrkande yttranden föreligger från *riksåklagarämbetet* och *förste stadsfiskalerna i Stockholm, Göteborg* och *Malmö, Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, länsstyrelsen i Stockholms län, landsfogdarna i Stockholms, Östergötlands, Gotlands* och *Blekinge län, åklagarmyndigheten i Norrköping, föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges stadsfiskaler* och *Sveriges polismästare, Kronobergs länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler* samt *Sveriges juristförbund*. Dessa remissinstanser biträder i flertalet fall uttalandena i det vid beredningens förslag fogade särskilda yttrandet.

Övriga remissyttranden innehåller inget ställningstagande till förslaget i här ifrågavarande avseende.

Vad först angår länsåklagarens uppgift att vara förundersökningsledare och utföra åtal ansluter sig de remissmyndigheter, som ställt sig positiva till beredningens förslag, i allmänhet till de av beredningen givna motive-

ringarna. *Länsstyrelsen i Östergötlands län,* som uttryckligen förklarar sig ha granskat förslaget med beaktande av direktiven för utredningsarbetet, anser att en effektivering av åklagarväsendet även bör leda till att de kvalificerade åtalsärendena centraliseras till den regionala åklagaren. Det synes vara lämpligt att länsåklagarens funktioner som utövande åklagare liksom hittills i första hand bestäms av en i särskild instruktion meddelad förteckning över brott, som skall handläggas av länsåklagare. Länsstyrelsen anför härom.

Denna »brottskatalog» kan ju självfallet icke göras så omfattande, att den täcker samtliga de mål, med vilka statsåklagare bör taga befattning, utan bör det såsom hittills ingå i statsåklagarens skyldigheter att även övertaga för handläggning från distriktsåklagare sådana åklagaruppgifter, som få anses vara av kvalificerad natur. Sådana åklagarärenden bör, såsom beredningen föreslagit, bringas till statsåklagarens kännedom genom ett för distriktsåklagarna föreskrivit rapportsystem.

Länsstyrelsen delar helt beredningens uppfattning att inom den regionala organisationen bör handläggas åklagaruppgifter av särskilt kvalificerad natur, och anser därför liksom beredningen att såväl speciell som generell delegation bör ifrågakomma ytterst sparsamt.

Länsstyrelsens uppfattning i denna del biträds av *landsfogden i Östergötlands län,* som i övrigt förklarat sig dela den mening som kommit till uttryck i det särskilda yttrandet. I likhet med beredningen anser landsfogden, att så stort antal åklagare bör knytas till länsåklagarorganisationen att där kan handläggas i huvudsak de mål som upptagits i den av beredningen föreslagna brottskatalogen. De regionala åklagarna bör handlägga kvalificerade mål i denna utsträckning, till dess befattningshavarna inom distriktsåklagarkåren fått den kompetens som enligt förslaget skall gälla för framtiden. Landsfogden anser inte att den föreslagna organisationen på lokalplanet kan beräknas få sådan styrka organisatoriskt och personellt, att i princip alla slags mål kan handläggas där på ett tillfredsställande sätt.

Länsstyrelsen i Kronobergs län betonar, att kompetensen hos distriktsåklagarna kommer att skifta under en övergångstid och att det därför är motiverat, att länsåklagarna tills vidare bibehålls vid sin skyldighet att vara åklagare i mera kvalificerade mål. I den mån distriktsåklagartjänsterna blir besatta med åklagare som har landsfogdekompetens bör hinder inte möta att i större utsträckning än beredningen föreslagit överflytta länsåklagarmål till distriktsåklagarna.

Med utgångspunkt i de förutsättningar som förelegat för omorganisation av åklagarväsendet, bl. a. statsmakternas tidigare ställningstaganden, förklarar sig *föreningen Sveriges landsfiskaler* efter noggrant övervägande ha kommit till den bestämda uppfattningen, att beredningens förslag till åklagarorganisation är den avgjort lämpligaste lösningen. Organisationen på länsplanet har liksom på distriktsplanet givits en utformning, om vilken

enligt föreningens mening kan sägas, dels att den med hänsyn till de givna förutsättningarna i stort icke kunnat konstrueras på annat sätt, och dels att den kommer att uppfylla högt ställda anspråk på funktionsduglighet och ändamålsenlighet. På grund av denna sin uppfattning måste föreningen såsom verklighetsfrämmande bestämt avvisa den skissering av åklagarorganisationen, som gjorts i det särskilda yttrandet.

Föreningen Sveriges häradshövdingar anknyter i sitt tillstyrkande yttrande till beredningens uppfattning att reglerna om målfördelningen mellan länsplan och lokalplan får ses över efter hand som förutsättningar skapas därför. Till skillnad från beredningen förordar föreningen emellertid, att generell delegation äger rum allt efter som åklagarna får den högre kompetensen. Vidare anser föreningen att målfördelningen över huvud taget bör ske efter mindre stela regler än som följts i hittillsvarande praxis.

Domstolskommittén och *föreningen Sveriges stadsdomare* hävdar, att möjlighet till generell delegation bör finnas i ungefär motsvarande omfattning som nu. Dessa båda remissinstanser har, som förut nämnts, i övrigt ansett sig kunna godta beredningens förslag beträffande målfördelningen endast för en övergångstid. *Domstolskommittén* anför bl. a.

Är avsikten att framlägga förslag till reglering av frågan om kompetensfördelningen endast för ett övergångsskede, förefaller det vara riktigt att gå försiktigt fram i vad det gäller att utvidga distriktsåklagarnas behörighet utöver vad som nu gäller. Även om förslaget har blott denna begränsade räckvidd, synes det emellertid ej befogat att inskränka området för distriktsåklagarnas nuvarande behörighet att fullgöra på statsåklagare ankommande uppgifter på sätt som skett genom den föreslagna beskärningen av möjligheterna till generell delegation. — — — Överhuvudtaget synes varken vad beredningen anfört eller andra skäl som kan åberopas i sammanhanget ge underlag för någon mera vittgående slutsats än att det tillsvidare och så länge nuvarande befattningshavare inom åklagarorganisationen kvarstår i tjänst saknas anledning till mera genomgripande ändringar i hittillsvarande regler om kompetensfördelningen mellan regionåklagare och distriktsåklagare.

Samma tankegångar återspeglas i yttrandet från *föreningen Sveriges stadsdomare,* som helt begränsar sina ställningstaganden till övergångstiden. I fråga om denna tid har föreningen ingen erinran mot beredningens förslag till uppdelning av åtalsuppgifterna mellan länsåklagare och distriktsåklagare och den utvidgning av delegationsrätten som förslaget innebär. Däremot ställer sig föreningen tveksam till beredningens uttalanden angående delegation av uppgifter som fyller de kvalifikationskrav att de bör handläggas av länsåklagaren. Föreningen erinrar om att ett betydande antal förutvarande stadsfiskaler, som genomgående torde ha s. k. landsfogdekompetens, kommer att ingå i den nya distriktsåklagarkåren. På dessa har delegation av landsfogdemål ägt rum i betydande omfattning. Enligt föreningens uppfattning saknas anledning att i följd av åklagarväsendets omorganisation inskränka dessa åklagares sysslande med mål av svårare be-

skaffenhet. Tvärtom bör det vara angeläget att inom det nya åklagarväsendet till fullo utnyttja deras kunskaper och erfarenhet.

För de remissinstanser som ställt sig kritiska till beredningens förslag har utgångspunkterna i allmänhet varit, att förhållandena under övergångstiden i princip inte bör inverka på utformningen av den nya åklagarorganisationen utan lösas genom specialföreskrifter för denna tid samt att beredningens förslag synes leda till en förskjutning av åklagaruppgifterna från lokalplanet till länsplanet i jämförelse med nuläget. Uttalanden av denna innebörd gör bl. a. *riksåklagarämbetet, Svea hovrätt* och *föreningen Sveriges landsfogdar.*

I de avstyrkande remissvaren åberopas genomgående de synpunkter på målfördelningen vilka anlagts i det särskilda yttrandet, och det görs bland dessa remissorgan tämligen allmänt gällande att en målfördelning efter de linjer, som dragits upp i detta yttrande, leder till att länsåklagarens uppgifter som utövande åklagare blir betydligt mer begränsade än enligt beredningens förslag. Särskilt framhålls, att omorganisationen av den lokala åklagarorganisationen innebär en kraftig förstärkning, som bör föranleda att även de verkligt kvalificerade målen i princip handläggs på lokalplanet.

Enligt *riksåklagarämbetet* föreligger redan vid omorganisationens genomförande ökade förutsättningar för att alla slags mål skall kunna handläggas av distriktsåklagare. Ämbetet anför.

Man torde kunna räkna med att redan vid reformens ikraftträdande i åtminstone ett femtiotal åklagarmyndigheter kommer att finnas en eller flera åklagare med landsfogdekompetens och att — bortsett från Stockholm, Göteborg och Malmö — drygt två tredjedelar av alla distriktsåklagarmål komma att handläggas vid dylika åklagarmyndigheter. Givetvis innebär också det förhållandet, att inom ett från polisuppgifter friställt åklagarväsende alla distriktsåklagare helt kunna inrikta sig på åklagargöromålen, en förstärkning av organisationen. De av beredningen föreslagna enhetliga kompetenskraven, juris kandidatexamen och tingsmeritering, komma visserligen att få full verkan först efter en övergångstid. Redan under de närmaste åren efter genomförandet av reformen få de emellertid betydelse därigenom, att det sker en successiv förskjutning av proportionen mellan landsfogdekompetenta och icke landsfogdekompetenta åklagare.

Ämbetet finner det emellertid självfallet att statsåklagarna får viss åklagarverksamhet. Denna verksamhet bör inte ha större omfattning än att statsåklagaren får möjlighet att effektivt utöva sina betydelsefulla ledningsoch tillsynsfunktioner. Ämbetet ansluter sig till det i det särskilda yttrandet framlagda förslaget, enligt vilket statsåklagaren såsom utövande åklagare har att handlägga mål, i vilka förekommer invecklade rättsfrågor, mål, som med hänsyn till talans utförande är särskilt kvalificerade, mål som med hänsyn till den allmänna opinionen är ömtåliga samt mål angående brott, som är mycket grovt eller eljest väckt allmän uppmärksamhet. Därjämte

synes det ämbetet naturligt, att statsåklagaren för talan i mål om högmålsbrott, brott mot rikets säkerhet och ämbetsbrott. Det inrapporteringssystem, som föreslagits i det särskilda yttrandet för att statsåklagaren enligt eget bedömande skall kunna ta åt sig särskilt kvalificerade mål, förefaller rationellt. Ämbetet förordar detta system samt tillägger, att statsåklagaren enligt ämbetets uppfattning vid sin bedömning bör ta hänsyn inte bara till det aktuella målets beskaffenhet utan också till kvalifikationerna hos den distriktsåklagare, på vilken målet i första hand ankommer.

Bibehålles systemet med en brottskatalog, har riksåklagarämbetet inte i och för sig någon erinran mot den av beredningen föreslagna brottskatalogen. I detta läge bör emellertid en utvidgning ske av kretsen av distriktsåklagare med generell behörighet att handlägga statsåklagarmål. Behörigheten bör knytas inte till viss distriktsåklagare utan till viss åklagarmyndighet.

Väsentligen samma synpunkter som riksåklagarämbetet anlagt på målfördelningen anlägger också flertalet övriga avstyrkande remissorgan, bl. a. *förste stadsfiskalerna i Stockholm, Göteborg* och *Malmö, Svea hovrätt* samt *föreningen Sveriges stadsfiskaler.* Dock sägs i dessa yttranden ingenting om att hänsyn vid bedömningen skall tas också till den enskilde distriktsåklagarens kvalifikationer. I vart fall *Svea hovrätt* utgår från en bedömning enbart med hänsyn till målens art och uttalar i samband därmed sitt förtroende för landsfiskalernas förmåga att tillfredsställande handlägga svårare åklagaruppgifter än nu. Hovrätten yttrar.

Därest en fördelning av de regionala och lokala åklagarnas uppgifter i enlighet med vad som tidigare anförts kommer till stånd, kan övergångsvis svårigheter uppstå ifråga om åklagardistrikt i vilka finnes endast åklagare från landsfiskalsbanan. Hovrätten vill i detta sammanhang uttala sitt på erfarenhet grundade förtroende för landsfiskalernas förmåga att fullgöra åklagarens funktioner även i krävande mål. Enligt hovrättens mening torde sålunda landsfiskalerna kunna övertaga avsevärt utökade åklagaruppgifter. Övergångsbestämmelser innebärande vissa inskränkningar härutinnan torde emellertid bli erforderliga.

Förste stadsfiskalerna i Göteborg och *Malmö* anser att chefsåklagartjänsterna i åklagardistrikten i första hand bör besättas med de juriståklagare som nu finns på landsfogdebanan och att landsfogdekompetenta åklagare därför kommer att finnas i flertalet distrikt, något som talar för en betydande decentralisering av åklagaruppgifterna även i kvalificerade mål. *Förste stadsfiskalen i Malmö* anför.

Av vikt är givetvis, att de lokala chefsåklagartjänsterna besätts med jurister av sådan halt att de i princip kunna anförtros praktiskt taget alla typer av mål. Vid övervägande av vilket antal, som i dagens läge står till buds, har jag kommit fram till att — — — 70—80 juriståklagare funnes att tillgå för lokalplanet. En del av dem måste absorberas som 2:a och 3:e män i större åklagarmyndigheter utanför de tre stora städerna. För chefsåklagartjänsterna på lokalplanet skulle då måhända återstå ett 50-tal ju-

rister. Med dem kan besättas chefsåklagartjänsterna i det övervägande flertalet av de 63 lokala åklagarmyndigheter, där man tänkt sig 3 eller flera åklagare. Å de största av dessa myndigheter kommer uppenbarligen utöver chefsåklagaren att finnas en eller flera juriståklagare.

Förste stadsfiskalen i Göteborg, som delar de nu redovisade synpunkterna, erinrar om att beredningen haft att ta hänsyn också till placeringen av de tjänstemän inom landsfiskalsorganisationen, som vid avskaffandet av landsfiskalstjänsten måste placeras på annat håll. Om en omflyttning sker av juristpersonalen synes det enligt denne stadsfiskal emellertid kvarstå lika goda möjligheter att placera de därtill lämpliga landsfiskalerna inom åklagarorganisationen. Olika befattningar kan komma i fråga beroende på vederbörande landsfiskals ådagalagda duglighet.

Sveriges juristförbund kan för sin del inte dela uppfattningen att det i princip skulle innebära några olägenheter att redan nu införa ändrad målfördelning mellan regionalåklagare och distriktsåklagare.

Enligt *domstolskommittén,* som tillstyrkt beredningens förslag endast vad avser en övergångstid, bör i en helt genomförd ny åklagarorganisation på regionalåklagare obligatoriskt ankomma att vara utövande åklagare endast beträffande några få grupper av mål av särskilt ömtålig beskaffenhet, nämligen mål om högmålsbrott, brott mot rikets säkerhet och ämbetsbrott. I dessa bör endast i undantagsfall delegation till distriktsåklagare få ske. I övrigt bör distriktsåklagarna i princip vara behöriga att svara för handläggning av alla slag av brottmål. Regionalåklagaren skall dock äga överta handläggningen av särskilt kvalificerade mål. Sådant övertagande bör företrädesvis ifrågakomma beträffande mål med invecklade rättsfrågor, mål som är speciellt krävande med hänsyn till talans utförande eller där enhetlighet i bedömningen är av särskild vikt samt mål som eljest bedöms vara av sådan beskaffenhet att åklagaruppgifterna lämpligen bör handhas av befattningshavare med den ställning som tillkommer åklagare i överordnad instans. En förutsättning för att regionalåklagaren skall kunna ingripa och överta mål från distriktsåklagare är att distriktsåklagarna åläggs att till regionalåklagaren inrapportera förekommande brott av allvarligare beskaffenhet. Rapporteringsskyldighet bör förslagsvis föreligga beträffande de brottskategorier som upptagits i den av beredningen föreslagna brottskatalogen eller i varje fall i fråga om flertalet av dessa brottskategorier.

De remissinstanser, som anslutit sig till beredningens förslag rörande fördelningen av mål mellan länsplanet och lokalplanet, godtar i allmänhet även förslaget beträffande prövning av åtalseftergift och andra särskilda åtalsprövningar. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* understryker särskilt att ärenden, som avser misstänkt vilken uppenbarligen begått brott under inflytande av psykisk abnormitet, bör prövas av länsåklagare oavsett brottets svårhetsgrad. Med hänsyn till att prövningen

av åtalseftergift mot underåriga enligt 1944 års lag får anses särskilt känslig från kriminalpolitisk synpunkt samt att behov föreligger av så enhetlig prövning som möjligt betonar länsstyrelsen betydelsen av att dessa prövningar handhas av länsåklagare samt att generell delegation i dessa fall inte bör förekomma till distriktsåklagare.

Även en del remissorgan, som tagit avstånd från beredningens ställningstagande beträffande målfördelningen, tillstyrker förslaget att prövning av eftergift av åtal mot underåriga verkställs av länsåklagare. Denna uppfattning hyser bl. a. *riksåklagarämbetet* och *Svea hovrätt*. I dessa yttranden förordas dock att nuvarande möjligheter till generell delegation av prövningen bibehålls. Övriga instanser, som avstyrkt beredningens förslag beträffande målfördelningen, ansluter sig till det särskilda yttrandet jämväl i förevarande hänseende.

Föreningen Sveriges häradshövdingar, som biträtt beredningens förslag i övrigt, anser att frågor om åtalseftergift beträffande underårig bör handläggas på lokalplanet. Föreningen anför.

Åtalsprövningen i mål beträffande underåriga har under nu rådande förhållanden ofta fördröjt målen på ett sätt, som måste betecknas som ur kriminalpolitisk synpunkt synnerligen otillfredsställande. Även om denna fördröjning till stor del är att hänföra till barnavårdsnämndernas handläggning av ärendena är även den omständigheten, att såväl distriktsåklagaren som statsåklagaren är inkopplad, i och för sig ägnad att föranleda tidsutdräkt. Beredningen har själv framhållit, att en tämligen fast praxis nu hunnit utbildas på detta område och kommit till kännedom bland åklagarna i allmänhet. Föreningen vill med hänsyn härtill och till det synnerligen starka intresset av snabbhet i rättsskipningen beträffande brott av underåriga föreslå, att åtalsprövningen i dessa fall anförtros åt vederbörande åklagare eller chefsåklagaren i det lokala distriktet. Den erforderliga enhetligheten i tillämpningen borde kunna åvägabringas genom att länsåklagarna i tillsynsväg ägna särskild uppmärksamhet åt handläggningen av dessa frågor.

Beredningens förslag rörande handläggningen av länsåklagaruppgifterna i de tre s t o r s t ä d e r n a godtas av samtliga över förslaget hörda remissorgan. *Föreningen Sveriges stadsfiskaler* påpekar dock, att den föreslagna koncentrationen av handläggningen av administrativa åklagarärenden till överåklagaren berövar övriga åklagare tillfälle att förvärva erfarenhet av sådana ärenden.

Den föreslagna tjänstetiteln överåklagare för statsåklagarna i storstäderna anser remissmyndigheterna lämplig.

Länsåklagares verksamhetsområde

Remissinstansernas ställningstaganden till beredningens förslag beträffande länsåklagares verksamhetsområde sammanfaller i stort sett med deras ståndpunkter rörande förslaget till målfördelning mellan länsåkla-

gare och distriktsåklagare. De som biträtt beredningens förslag i sistnämnda hänseende har sålunda i regel också anslutit sig till förslaget att länet i princip skall vara regionalt åklagardistrikt, medan de som förordat en målfördelning enligt det system som angivits i det särskilda yttrandet ansett att regionala åklagardistrikt bör bildas genom sammanslagning av två eller flera län. Till dem som tillstyrkt beredningsförslaget eller lämnat det utan erinran hör *statskontoret, riksrevisionsverket, länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Örebro* och *Västernorrlands län, länsindelningsutredningen, domstolskommittén, föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare* och *Sveriges landsfiskaler* samt *svenska stadsförbundet.* Bland de i huvudsak avstyrkande yttrandena märks *riksåklagarämbetet* samt *förste stadsfiskalerna i Stockholm, Göteborg* och *Malmö, Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, länsstyrelsen i Stockholms län, landsfogdarna i Stockholms, Östergötlands* och *Blekinge län, föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges stadsfiskaler* och *Sveriges polismästare* samt *Sveriges juristförbund.* Övriga remissorgan tar inte klart ställning i denna fråga. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* avstår uttryckligen från ett ställningstagande, enär länsstyrelsen anser det svårt att avgöra vilket av de två alternativen som kan anses vara det lämpligaste.

Som tidigare redovisats beträffande andra frågor berör ett par remissinstanser även i förevarande hänseende de direktiv beredningen haft för sitt utredningsuppdrag. I detta sammanhang nämns även den framtida utvecklingen på det regionala planet. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* yttrar bl. a.

Med hänsyn till de direktiv, som lämnats beredningen synes det icke ha varit möjligt för beredningen att lämna något annat förslag beträffande den regionala organisationen. Med beaktande av departementschefens och riksdagens ställningstagande beträffande den regionala åklagarorganisationen har länsstyrelsen ingen erinran att framställa mot beredningens förslag, varvid länsstyrelsen även funnit övervägande skäl tala för att ifrågavarande tre län sammanslås med de i betänkandet angivna länen. Den pågående utredningen om ändrad länsindelning kan framdeles komma att medföra vidgade och ur åklagarsynpunkt rationellare verksamhetsområden för den regionala åklagarorganisationen.

Enligt *föreningen Sveriges landsfiskaler* har organisationen, med hänsyn till de förutsättningar som förelegat därför, bl. a. statsmakternas tidigare ställningstaganden, i stort sett inte kunnat konstrueras på annat sätt.

Länsindelningsutredningen framhåller i sitt tillstyrkande yttrande, att det är självklart och önskvärt att de organisatoriska förändringar, som kan behöva vidtas de närmaste åren på verksamhetsområden som berörs av länsindelningen, utformas på ett sätt som inte försvårar den blivande omregleringen av länen. Utredningen utvecklar sina synpunkter på följande sätt.

Utredningen torde endast ha anledning ingå på de delar av betänkan-

dena, som har direkt samband med frågan om länsindelningen. Det material, som i dessa hänseenden förebragts i betänkandena, visar enligt utredningens uppfattning klart, att den nuvarande länsindelningen ej i allo är lämplig som grund för en effektiv regional organisation av polis- och åklagarväsendet och bestyrker alltså vad som i direktiven för länsindelningsutredningen anförts om behovet av en ändring i denna indelning. Utredningens arbete har emellertid ännu ej framskridit så långt, att utredningen ens preliminärt kunnat taga ställning till frågan om länens antal och storlek. Under sådana förhållanden är det självklart ur utredningens synpunkt önskvärt, att de organisatoriska förändringar, som kan behöva vidtagas under de närmaste åren på verksamhetsområden, vilka berörs av länsindelningen, utformas på ett sätt, som icke försvårar den blivande omregleringen av länen. Detta önskemål har, såvitt utredningen kan finna, i största möjliga utsträckning beaktats i de nu föreliggande förslagen.

Vad angår förslaget att lägga samman tre län med angränsande län anför utredningen, att den inte nu kan göra något uttalande i frågan i vad mån utredningens blivande förslag till länsindelning kan komma att avvika från denna gruppering. Utredningen utgår emellertid från att det, om sådana avvikelser skulle komma att föreligga, inte kommer att erbjuda några större svårigheter att längre fram, i den mån det anses önskvärt, anpassa de regionala distrikten inom åklagarorganisationen till den blivande länsindelningen.

Beträffande länsåklagarnas verksamhetsområden synes det *statskontoret* uppenbart att, såsom beredningen framhållit, ett län inte kan bibehållas såsom verksamhetsområde för regional åklagare, därest arbetsunderlaget inte är tillräckligt ens för en befattningshavare. I enlighet härmed saknas enligt statskontoret anledning till erinran mot att ett vart av Gotlands och Kronobergs län i enlighet med förslaget förenas med Stockholms respektive Blekinge län till ett regionalåklagardistrikt. Bärande skäl synes även föreligga för förslaget om en motsvarande sammanläggning av Jämtlands län med Västernorrlands län.

Föreningen Sveriges häradshövdingar anknyter till gränsdragningen mellan länsåklagarmål och distriktsåklagarmål samt framhåller, att i samband med att denna gränsdragning efter en övergångstid omprövas tillräckliga erfarenheter torde ha samlats för att man skall kunna bedöma den föreslagna regionindelningens lämplighet. Då bör även klarhet ha vunnits om den framtida länsindelningens utseende. Liknande tankegångar återspeglas i yttrandet från *länsstyrelsen i Västernorrlands län.*

Länsstyrelsen i Örebro län finner beredningens förslag till verksamhetsområde för länsåklagaren lämpligt, och *föreningen Sveriges stadsdomare* anser det riktigt att länen i allmänhet görs till verksamhetsområden för regionalåklagare.

Om man accepterar enmansämbeten finns enligt *domstolskommittén* ingen erinran mot beredningens förslag. Kommittén hyser för sin del inga betänkligheter mot att inrätta enmansämbeten på regionalplanet. Till utveckling härav anför kommittén.

Domstolskommittén anser icke de skäl från organisatorisk synpunkt, som beredningen anfört mot enmansämbeten på regionalplanet vara bärkraftiga. Kommittén delar sålunda icke de betänkligheter beredningen hyser mot anlitande av chefsåklagare vid distriktsåklagarmyndigheterna som vikarier för regionalåklagare. Tvärtom förefaller det kommittén som om en sådan ordning borde vara ganska lämplig. Behovet av medhjälpare i övrigt torde, såsom beredningen själv förordat, kunna tillgodoses genom att erforderligt antal befattningshavare ur förstärkningsorganisationen ställs till förfogande för biträde med föredragningar, rättsutredningar o. d. Skulle det emellertid av organisatoriska skäl anses vara en fördel, att varje regional åklagarmyndighet har till sig knuten mer än en regionalåklagare, synes större åklagarregioner än de av polisberedningen föreslagna bli nödvändiga. En region får då regelmässigt omfatta två eller flera län. Några betänkligheter av principiell eller praktisk art mot en sådan lösning synes ej behöva föreligga.

Inskränks länsåklagares uppgifter som utövande åklagare i enlighet med vad kommittén förordat, ifrågasätts om länen ger underlag för en personalkader inom regionalorganisationen med som regel minst två länsåklagare i varje län.

Länsstyrelserna i de län som föreslås bli sammanlagda med andra län till länsåklagardistrikt förordar i allmänhet att länen får bilda egna distrikt. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* motsätter sig inte det föreslagna regionala distriktet bestående av Kronobergs och Blekinge län, därest beredningens bedömning av arbetsunderlaget i Kronobergs län är riktigt. En länsåklagare bör dock stationeras i Växjö med hänsyn till det nära samarbete som måste äga rum mellan länsåklagaren och länspolischefen samt med hänsyn till de långa avstånden inom det föreslagna regionala distriktet. Härvid bör undersökas lämpligheten av gemensamma kanslilokaler och gemensam biträdespersonal för länsåklagaren och länspolischefen. Alternativt föreslår länsstyrelsen, att Kronobergs län bildar eget länsåklagardistrikt, varvid länsåklagaren om det blir påkallat kan överta mål från arbetstyngda distriktsåklagare.

Länsstyrelsen i Jämtlands län finner det inkonsekvent och helt omotiverat att för Jämtlands län föreslå avvikelse från den indelningsprincip beredningen förordat. Sammanförande av Jämtlands och Västernorrlands län till ett regionalåklagardistrikt måste med den principiella uppläggning av länsåklagarorganisationen, som beredningen stannat för, vara förkastlig. Man har icke i tillräcklig grad beaktat avståndsfaktorn och gjort klart för sig de betydande olägenheter, som är förbundna bland annat med länsåklagarnas förundersökningsledarfunktioner, vilka nödvändiggör resor i betydande utsträckning inom detta vidsträckta område. Länsstyrelsen yttrar vidare.

Beredningen har icke såsom skäl för sitt förslag om sammanförande av Jämtlands och Västernorrlands län till ett regionalåklagardistrikt kunnat påstå, att en regional åklagare för endast Jämtlands län icke skulle få tillräckliga uppgifter såsom utövande åklagare men har ansett dennes led-

nings- och tillsynsuppgifter samt administrativa uppgifter skulle bli för begränsade. Det torde enligt länsstyrelsens uppfattning icke böra råda någon tvekan om att de ökade arbetsuppgifter, som den nya organisationen enligt beredningens redogörelse kommer att medföra, kommer att utgöra tillräckligt arbetsunderlag för en länsåklagare i Jämtlands län.

Beredningen har, framhåller länsstyrelsen, accepterat enmansämbeten i tre län. Det syns under sådana förhållanden inte finnas skäl att inte acceptera även Jämtlands län såsom ett regionalområde. De olägenheter som ansetts förenade med enmansdistrikten skulle elimineras, om man i »enmanslänen» förenade länsåklagarfunktionen med chefskapet för åklagarmyndigheten i residensstaden. Några bärande skäl mot en sådan anordning har inte anförts. Genomföres emellertid sammanläggningen, bör stationeringsorten för länsåklagarna bli Sundsvall. Väljes inte Sundsvall bör Östersund bli stationeringsort i stället för Härnösand.

Vad beträffar Gotlands län föreslår *länsstyrelsen i Gotlands län* att länsåklagarfunktionen förenas med chefsåklagartjänsten i Visby. I anslutning till länsåklagarens uppgifter enligt beredningens förslag anför länsstyrelsen.

För att kunna motsvara de uppställda kraven förutsätter denna verksamhet en nära och kontinuerlig kontakt i första hand med distriktsåklagarna men även med de polisiära befattningshavarna. Länsstyrelsen är emellertid av den övertygelsen, att en dylik kontakt icke kan upprätthållas, därest länet, som polisberedningen föreslår, skulle i åklagarhänseende hänföras till samma regionala distrikt som Stockholms län och sålunda en i Stockholm stationerad åklagare skulle ha att fullgöra länsåklagargöromålen på Gotland vid sidan av sina uppgifter inom Stockholms län. Den av polisberedningen föreslagna anordningen kan helt enkelt icke förväntas komma att fungera väl. Såsom länsstyrelsen uttalade redan i sitt yttrande till polisberedningen den 20 juni 1963 kräver en kvalitativ jämställdhet mellan rättsväsendet på Gotland och inom landet i övrigt stationering härstädes — och icke på andra sidan Östersjön — av en regional åklagare. Länsstyrelsen föreslår därför, att en av de till Gotlands län stationerade åklagarna skall få sig anförtrott att vara länsåklagare och chefsåklagare i Gotlands län med skyldighet att som utfyllnad i arbetet jämväl fungera såsom distriktsåklagare.

Flertalet remissorgan, som ställer sig negativa till förslaget att länet skall i princip vara verksamhetsområde för länsåklagare, ansluter sig till den i det särskilda yttrandet skisserade indelningen av landet i 12 regioner, bildade genom sammanslagning av län. I flera av dessa remissvar uttalas, att den väntade nya länsindelningen inte bör utgöra hinder för en sådan regionindelning. Anslutningen till det särskilda yttrandet grundas i regel på förutsättningen, att det i samma yttrande förordade systemet för bestämmande av länsåklagares uppgifter som utövande åklagare genomförs. Enligt *riksåklagarämbetet* bör dock regionindelning komma till stånd även om målfördelningen mellan länsåklagare och distriktsåklagare binds vid en brottskatalog. Ämbetet fortsätter.

Det kan framhållas, att en sådan indelning på regionalplanet skulle även ur ekonomisk synpunkt vara fördelaktigare än den av beredningen föreslagna. Om överåklagarnas antal begränsas på angivet sätt kan man räkna med en attraktiv lönesättning, som i sin tur medför möjlighet att för dessa viktiga tjänster få högt kvalificerade befattningshavare. Det är också tydligt, att ämbetets möjligheter att utöva en effektiv central ledning av åklagarväsendet skulle bli avsevärt bättre med ett relativt fåtal, högt kvalificerade överåklagare än med den av beredningen föreslagna organisationen.

Riksåklagarämbetet påpekar vidare, att principen om länet som verksamhetsområde för länsåklagaren redan enligt beredningens förslag genombrutits i fråga om sex län, som sammanförts till tre regioner. I betraktande härav finner ämbetet det svårt att förstå, att några avgörande principiella skäl skulle lägga hinder i vägen för att ta steget fullt ut och genomföra de sammanläggningar, vilka synbarligen även enligt beredningens åsikt är erforderliga för att på längre sikt ernå en rationell organisation.

Om regionala åklagares arbetsuppgifter bestäms i enlighet med det särskilda yttrandet, torde det bli erforderligt att skapa större verksamhetsområden än ett län för dessa åklagare, framhåller *Svea hovrätt*, som erinrar om att också beredningen i flera fall fört samman två län till verksamhetsområde för länsåklagare. Minskning av antalet regionala åklagare kan måhända även medföra vissa fördelar. Sålunda främjas enhetligheten i dessa åklagares bedömning och samarbetet mellan dem och riksåklagaren torde underlättas. Sedan närmare erfarenhet vunnits om åklagarverksamheten efter de nya riktlinjerna, torde sannolikt en justering av regionerna bli erforderlig. Hovrätten nämner avslutningsvis, att även en länsindelningsreform givetvis kan medföra ändringar i regionindelningen.

Liknande synpunkter på denna fråga som riksåklagarämbetet och Svea hovrätt har *Sveriges juristförbund*, som tillägger att områdenas storlek bör anpassas så att regionalåklagaren kan förvärva ingående kännedom om polis-, åklagar- och domstolsverksamheten samt hinna med att verka ledande inom sitt verksamhetsområde.

Föreningen Sveriges landsfogdar konstaterar att en framtida reform av länsindelningen inte torde utgöra avgörande hinder mot att riket nu indelas i regioner i huvudsak på grundval av gällande länsindelning. *Föreningen Sveriges stadsfiskaler* finner bundenheten till länen irrationell.

Den enda remissinstans, som inte godtar vare sig länen eller de skisserade 12 regionerna som verksamhetsområden för länsåklagare, är *hovrätten över Skåne och Blekinge*. Enligt hovrätten bör i stället hovrättskretsarna i princip utgöra underlag för den regionala åklagarverksamheten.

Övriga avstyrkande remissorgan, som lämnat särskild motivering för sin ståndpunkt, anför i huvudsak de synpunkter som kommit till uttryck i det särskilda yttrandet.

Riksåklagarämbetets organisation

Beträffande omorganisationen av riksåklagarämbetet har beredningens förslag tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *statskontoret, riksrevisionsverket, länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Blekinge* och *Örebro län, förste stadsfiskalen i Stockholm, landsfogdarna i Kronobergs* och *Västernorrlands län, domstolskommittén, föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges landsfogdar, Sveriges stadsfiskaler, Sveriges landsfiskaler* och *Sveriges polismästare* samt *svenska stadsförbundet.* En i viss mån annan organisationsform än den föreslagna förordas av *riksåklagarämbetet* och *Sveriges juristförbund.* I övriga remissvar föranleder förslaget inget ställningstagande.

Statskontoret erinrar om att åklagarväsendets omorganisation för riksåklagarämbetets del innebär en betydande ökning av de administrativa ärendena. Statskontoret har därför inte funnit anledning till erinran mot den föreslagna förstärkningen av riksåklagarämbetets organisation.

I två hänseenden ifrågasätter *riksåklagarämbetet* om beredningens förslag innebär den lämpligaste organisationen. Ämbetet åsyftar dels handläggningen av vad som i betänkandet än kallas överprövningsärenden och än tillsynsärenden och dels förslaget om inrättande av en befattning som administrativ souschef. Såväl överprövningsärenden som tillsynsärenden hänför ämbetet till tillsynsverksamheten. Den övervägande delen av dessa ärenden handläggs av åklagarbyråcheferna. Med hänsyn till karaktären av de ärenden som äger samband med ämbetets tillsyn över åklagarna ifrågasätts, om det är lämpligt att dessa ärenden till någon del handläggs på en särskild administrativ avdelning inom ämbetet. Å andra sidan synes goda skäl tala för att samtliga tillsynsärenden — däribland även de egentliga överprövningsärendena — förläggs till en särskild byrå med en personaluppsättning, utformad i enlighet med vad beredningen föreslagit för tillsynsbyrån. Chefskapet för en dylik byrå kunde då lämpligen anförtros en av de nuvarande åklagarbyråcheferna. Ämbetet fortsätter.

Redan i nuvarande läge har, såsom framhålles i betänkandet, riksåklagaren enligt sin instruktion möjlighet att delegera beslut i tillsynsärende å byråchef. Genom att chefen för tillsynsbyrån blir specialiserad på dylika ärenden och får kvalificerade föredragande till sitt förfogande, blir det möjligt för riksåklagaren att i större omfattning än för närvarande utnyttja delegationsmöjligheten, såvitt gäller tillsynsärendena. Inrättandet av en tillsynsbyrå med de arbetsuppgifter, som i det föregående angivits, torde sålunda kunna förväntas medföra en viss lättnad i riksåklagarens arbetsbörda. Möjlighet bör givetvis finnas, att anförtro chefen för tillsynsbyrån viss åklagaruppgift i Högsta domstolen ävensom att lägga tillsynsärende å annan byråchef. Chefen för tillsynsbyrån synes böra ha att biträda riksåklagaren i dennes inspektionsverksamhet ävensom att efter riksåklagarens förordnande i viss utsträckning själv förrätta inspektioner. Granskningen av statsåklagarnas diarier och protokoll i åtalseftergiftsärenden synes jämväl böra ligga hos tillsynsbyrån. Om tillsynsbyrån tillföres de i det föregående angivna tillsynsuppgifterna bör byrån ges minst det personalbestånd, som föreslagits

av beredningen. Det lärer emellertid under samma förutsättning icke vara möjligt att dit förlägga jämväl organisationsärenden av det slag som angivits i betänkandet (s. 61). Till handläggningen av dylika — utpräglat administrativa — ärenden återkommer ämbetet i det följande. Från angivna utgångspunkter synes tillsynsbyrån icke böra hänföras till någon särskild administrativ avdelning inom ämbetet. Det kan, särskilt med hänsyn härtill, ifrågasättas, om det är motiverat att inrätta en befattning som administrativ souschef.

Ämbetet vitsordar emellertid, att riksåklagarens arbetsbörda redan i nuvarande läge är betungande, och det kan befaras att — även med den organisation av tillsynsbyrån som skisserats i det föregående — arbetsbördan kommer att icke oväsentligt öka efter åklagarreformens ikraftträdande. Det synes därför böra övervägas att åstadkomma ytterligare avlastning genom att inrätta en tjänst som souschef för hela ämbetets verksamhet. Vid ledighet för riksåklagaren skulle souschefen automatiskt inträda som ställföreträdare. För befattningen som souschef synes någon framstående åklagare eller domare böra komma ifråga. Souschefen synes böra ha överdirektörs ställning och titel. Ämbetet föreslår, att en sådan befattning inrättas. Det anses angeläget att befattningen kan tillträdas redan den 1 juli 1964. Organisationsärenden synes med hänsyn till uppgifternas stora betydelse och omfattning böra förläggas till en särskild byrå, förslagsvis benämnd organisationsbyrån, under ledning av en byråchef. Kontakterna med rikspolisstyrelsen skulle lämpligen i första hand kunna gå genom denna byrå. Befattningen som chef för organisationsbyrån synes i avbidan på den kommande utvecklingen böra tillsättas som extra. Organisationsbyrån bör tillföras ett biträde i kontorskarriären. I övrigt har ämbetet inte något att anföra i anledning av den för ämbetet föreslagna organisationen.

Även *Sveriges juristförbund* förordar på i huvudsak samma skäl som riksåklagarämbetet att den föreslagna administrativa tjänsten som avdelningschef vid ämbetet utbyts mot en tjänst som överdirektör.

Personalbehov

I allmänhet har remissinstanserna ansett sig kunna acceptera polisberedningens förslag rörande personalbehovet på l o k a l p l a n e t. Sålunda har *statskontoret* inte funnit anledning till erinran mot förslaget härutinnan. *Riksåklagarämbetet* har i och för sig inget att erinra mot den bedömning beredningen gjort av åklagarbehovet och behovet av kontorspersonal i den nya organisationen. Ämbetet understryker emellertid beredningens uttalande, att en effektivering av polisväsendet kan väntas medföra ökade uppgifter för åklagarna. Med hänsyn härtill och till vissa ovissa faktorer som man alltid måste räkna med vid övergång till ny organisation synes det nödvändigt, att en relativt stor förstärkningsorganisation finns att tillgå. De hörda *länsstyrelserna* har samtliga lämnat förslaget utan erinran, dock att

utökning av antalet åklagartjänster har förordats beträffande ett par distrikt. Inte heller *Sveriges juristförbund* har gjort någon invändning mot det beräknade personalbehovet.

Föreningarna Sveriges stadsfiskaler och *Sveriges landsfiskaler* befarar att antalet fasta åklagartjänster har beräknats för lågt. Från personalsynpunkt är det olämpligt att kompensera brist på tjänster med en stor kader vikariats- och förstärkningspersonal, framhålls det. I en del andra yttranden påpekas, att annan fördelning än den föreslagna av åklagaruppgifter mellan lokalplan och länsplan påverkar fördelningen av åklagartjänster på de skilda planen.

Statstjänstemannaförbundet erinrar om att beredningen utgått från att behovet av kontorspersonal utgör 125 procent av antalet åklagare. Denna beräkningsgrund, som förbundet godtar, har beredningen emellertid inte tillämpat utan föreslagit ett mindre antal tjänstemän i kontorskarriären. Förbundet motsätter sig att man från början underdimensionerar kontorspersonalkadern. Inte heller rekommenderar förbundet att förstärkningsbehov tillgodoses med personal, som avlönas ur särskilda avlöningsmedel. Personaltillgången bör enligt förbundet regleras så att man i utgångsläget bygger på beredningens relationsförslag och fastställer antalet tjänstemän i kontorskarriären till minst 125 procent av antalet åklagare.

Vidare anför förbundet, att det är helt oeftergivligt att personalorganisationen byggs upp så att arbetsuppgifter, som kan delegeras från åklagare, i största möjliga utsträckning anförtros kontorspersonal. Förbundet förordar bestämt, att åklagarorganisationen får sitt behov av personal för administrativa uppgifter och kontorsuppgifter tillgodosett genom att organisationen tillförs tjänster i kontorskarriärens toppgrader. Med hänsyn till de kvalificerade uppgifter som kontorspersonalen skall få framhåller förbundet särskilt behovet att personalen får sådan sammansättning att i huvudsak endast kontorskarriärens högre lönegrader kommer till användning. Beträffande de utstationerade åklagarnas biträdeshjälp anser förbundet att sådan åklagare bör få två biträden. I den mån båda biträdena inte kan utnyttjas fullt, bör ett biträde anvisas att tidvis tjänstgöra inom polis- eller exekutionsväsendet.

Vad särskilt angår de tre storstäderna yttrar *statskontoret*, att det med hänsyn till den efter hand ökade arbetsbelastningen på åklagarmyndigheten i Stockholm och de hittills vidtagna extraordinära åtgärderna för förstärkning av åklagarpersonalen föreligger bärande skäl för den föreslagna upprustningen av myndigheten. Härvid har statskontoret beaktat att den personalbesparing, som såvitt framgår av betänkandet vinns genom trafikmålens koncentration till en kammare, torde ha utnyttjats för att ernå viss flexibilitet i myndighetens organisation. Inte heller bör det enligt statskontorets mening vara något att erinra mot föreslagna förstärkningar av åklagarmyndigheterna i Göteborg och Malmö. Samma inställning som statskontoret har *riksåklagarämbetet*. Också flertalet övriga remissorgan lämnar

förslagen utan erinran. Dock framhålls, bl. a. av *förste stadsfiskalen i Stockholm* och *föreningen Sveriges stadsfiskaler*, att den föreslagna personaltilldelningen i Stockholm är ett minimum. *Förste stadsfiskalen i Göteborg*, som förordar annan distriktsindelning i Göteborg än den beredningen föreslagit, föreslår i anslutning därtill ökad personaltilldelning där.

Sveriges kommunaltjänstemannaförbund avstyrker förslaget rörande tilldelningen av kontorspersonal i storstäderna. Förbundet hävdar, att samma organisations- och rationaliseringsåtgärder som avses genomföras för landet i övrigt skall i möjligaste mån tillämpas för de tre storstädernas förstatligade åklagarmyndigheter. Till belysning av att så inte skett enligt beredningens förslag anför förbundet att, om man bortser från den kontorspersonal som skall tjänstgöra vid bötesbyrån med parkeringskontoret, 23 biträden i kontorskarriären skall betjäna 44 åklagare vid de nio åklagarkamrarna i Stockholm. I Göteborg blir motsvarande relationstal 10 biträden i kontorskarriären på 19 åklagare och i Malmö nio biträden på 15 åklagare. Med hänsyn till behovet av rutinerad reservpersonal även för biträden i kontorskarriären anser förbundet att det totala behovet av biträden är i Stockholm 76, i Göteborg 35 och i Malmö 18.

Den föreslagna personalorganisationen på länsplanet har på många håll inte föranlett särskilda uttalanden. I allmänhet godtas förslaget av de instanser som yttrat sig i denna del. Hit hör *statskontoret* och *länsstyrelsen i Örebro län*. En mera negativ hållning intar *förste stadsfiskalen i Stockholm*, som anser att personalkadern inom länsåklagarkåren är något svag, åtminstone om länsåklagarna skall ta befattning med den aktiva åklagarverksamheten i den omfattning som polisberedningen förutsätter. Risker torde föreligga att den utövande verksamheten blir så betungande, att länsåklagarna inte får tid att i erforderlig utsträckning ägna sig åt sina ledande och kontrollerande uppgifter. Samma uppfattning har *landsfogden i Västernorrlands län*. Han anser förslaget godtagbart för Västernorrland-Jämtlandsregionen endast under förutsättning att länsåklagaren instruktionsmässigt befrias från funktionen som utövande åklagare, att han får en kvalificerad biträdeshjälp — kanslist — för administrativa och kamerala göromål samt att delegation av mål får ske i minst samma usträckning som nu. Den föreslagna personalorganisationen är alltså otillräcklig för att befattningshavarna skall kunna fullgöra sina uppgifter på det sätt beredningen tänkt sig.

Flertalet av de remissinstanser, som förordat den i det särskilda yttrandet skisserade länsåklagarorganisationen med tillhopa 24 länsåklagare, tar i allmänhet inte ställning till beredningens förslag i denna del.

Statstjänstemannaförbundet accepterar i princip förslaget rörande länsåklagarnas personalbehov. Förbundet finner det riktigt att betydande arbetsuppgifter av personaladministrativ och kameral natur avlastas åklagarna och anförtros andra tjänstemän. Dessa arbetsuppgifter måste bedömas som grannlaga och de fordrar stor författningskännedom. Enligt förbundets

bedömande är det likväl möjligt att anförtro uppgifterna åt tjänstemän inom kontorskarriären, förutsatt att fråga blir om tjänster i de högre lönegraderna. Storleken på kansliorganisationen hos länsåklagarna anser förbundet vara tillmätt med försiktighet. Förbundet föreslår att samtliga län erhåller minst två tjänster inom kontorskarriären och att län, som får tre tjänster för åklagare, tilldelas minst motsvarande antal tjänster för kontorspersonal. Slutligen betonar förbundet behovet av ordnad kursverksamhet för åklagarväsendets tjänstemän inom kontorskarriären.

Förslaget rörande biträdespersonal inom riksåklagarämbetet fordrar enligt *statstjänstemannaförbundet* för konkret behandling ett utformat förslag till åklagarorganisationens uppbyggnad. Förbundet anser beredningens bedömanden av personalbehovet i fråga om kanslist- och kontorspersonal mycket summariska och finner det angeläget, att ämbetet får en kansliorganisation, som är både tillräcklig och kvalitativt så sammansatt, att den täcker ämbetets vidgade funktioner.

Vikariats- och förstärkningsorganisation

Förslaget i betänkande nr 13 att en vikariats- och förstärkningsorganisation skall byggas upp inom varje länsåklagarområde och att endast färdigutbildad personal skall ingå i organisationen tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga hörda remissorgan. *Riksåklagarämbetet* uttalar emellertid, att det från personaldisponeringssynpunkt framstår som önskvärt att verksamhetsområdet för förstärkningspersonalen görs större än länet för att erforderlig elasticitet skall vinnas. Genomförs beredningens förslag kan det bli oundvikligt att förlägga dispositionen av förstärkningskadern till ämbetet.

Den föreslagna dimensioneringen av vikariats- och förstärkningskadern godtas av *statskontoret* samt *föreningarna Sveriges landsfogdar* och *Sveriges stadsfiskaler*. *Riksåklagarämbetet* inskärper vikten av att organisationen får den angivna omfattningen för att den nya åklagarorganisationen skall kunna fungera på fullt tillfredsställande sätt.

I flertalet yttranden hävdas emellertid att vikariats- och förstärkningsorganisationen måste tillföras mer personal än beredningen räknat med. På flera håll hänvisas till beredningens uttalande, att distriktens tilldelning av fasta tjänster avsiktligt beräknats i underkant i avbidan på närmare erfarenheter av verksamheten inom den nya åklagarorganisationen. Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* torde behovet av förstärkningspersonal redan 1965 bli väsentligt större än beredningen antagit. Med hänsyn därtill är det av största vikt att erforderlig uppräkning av antalet befattningshavare i förstärkningsorganisationen kan ske utan vidlyftiga och tidsödande utredningar. *Stockholms länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler* bedömer personalbehovet för vikariats- och förstärkningstjänstgöring inom Stockholms och Gotlands län, vilket beredningen ansett vara fyra åklagare,

till det dubbla. Även *länsstyrelserna i Kronobergs, Gotlands, Örebro, Västernorrlands* och *Jämtlands län* yrkar på ytterligare tilldelning av vikariats- och förstärkningspersonal.

Föreningen Sveriges landsfiskaler finner sig utan tvekan kunna konstatera att den föreslagna organisationen är helt otillräcklig, särskilt med hänsyn till att den fasta organisationen tilltagits i underkant. En inte obetydlig del av personalen inom vikariats- och förstärkningsorganisationen kommer att gå åt för att täcka bristerna i den fasta organisationen. Enligt föreningens mening är det nödvändigt att organisationen utökas väsentligt. *Sveriges juristförbund,* som säger sig sakna möjlighet att bedöma personalbehoven i varje enskilt fall, varnar emellertid för att redan i utgångsskedet göra organisationen för knapp. Förbundets erfarenheter från andra omorganisationer visar, att personaluppsättningen i initialskedet vanligen blir för snäv och att svårigheter sedan uppstår att få förstärkningsbehov tillgodosedda.

Ingen remissinstans har funnit anledning till erinran mot den föreslagna tilldelningen av vikariats- och förstärkningspersonal i de tre storstäderna.

Förslaget att åklagare tillhörande förstärkningsorganisationen skall tjänstgöra i första hand inom det län eller den region som han tilldelats men även vara skyldig att, när det oundgängligen erfordras, tjänstgöra var som helst i riket vinner anslutning i så gott som alla remissvar. Behovet av sistnämnda åliggande understryks av *statskontoret,* som erinrar om den osäkerhet som måste anses vidlåda bedömningen av åklagarbehovet särskilt i norrlandslänen. Motsvarande tjänstgöringsskyldighet bör enligt statskontoret åligga även vikariats- och förstärkningspersonalen i Stockholm, Göteborg och Malmö. Den föreslagna tjänstgöringsskyldigheten godtas också av bl. a. *riksåklagarämbetet* samt *föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges stadsfiskaler* och *Sveriges landsfiskaler.*

En mera återhållsam inställning till tjänstgöringsskyldighet utanför det egna länet har *länsstyrelsen i Östergötlands län,* som förordar att sådan tjänstgöring åläggs ytterst restriktivt. Helt avstyrkande yttranden i förevarande fråga föreligger från *landsfogden i Blekinge län,* vilkens inställning delas av *länstyrelsen i Blekinge län,* samt från *Sveriges juristförbund.* Förbundet anför, att erfarenheterna av de nuvarande landsfogdeassistenternas vidsträckta tjänstgöringsskyldighet inte varit goda, något som inverkat menligt på rekryteringen. Riksåklagarämbetet har därför på senare tid sökt begränsa tjänstgöringen till vissa regioner. Enligt förbundets uppfattning skulle det vara en stor olägenhet om den föreslagna vidsträckta tjänstgöringsskyldigheten genomförs. Förbundet föreslår att tjänstgöringsskyldigheten begränsas till den region i vilken åklagaren är placerad.

I allmänhet har erinran vid remissbehandlingen inte riktats mot polisberedningens uppfattning att personal ur förstärkningsorganisationen som tjänstgör inom lokal åklagarmyndighet skall såsom biträdande åklagare fullgöra åklagargöromål vilka enligt arbetsordningen ankommer på yngste

åklagaren. Sålunda anser *riksåklagarämbetet* denna princip vara riktig som huvudregel. Ämbetet framhåller emellertid, att chefen för åklagarmyndigheten bör ha möjlighet att föreslå att sådan biträdande åklagare förordnas att fullgöra mera kvalificerade uppgifter, om åklagaren anses skickad därtill. Samma inställning har *landsfogden i Blekinge län* och *åklagarmyndigheten i Örebro*. Enligt dessa remissorgan bör sistnämnda princip vara huvudregel. Enligt landsfogden bör länsåklagaren från fall till fall avgöra vilka uppgifter som bör anförtros den biträdande åklagaren under vikariats- eller förstärkningstjänstgöring, medan åklagarmyndigheten förordar att åklagare ur förstärkningsorganisationen skall handlägga de mål och ärenden som chefsåklagaren bestämmer med hänsyn till den biträdande åklagarens skicklighet och erfarenhet.

Inte heller *Sveriges juristförbund* godtar beredningens uppfattning i detta hänseende. Enligt förbundets mening bör åklagare ur förstärkningsorganisationen inplaceras för tjänstgöring inom en åklagarmyndighet på den nivå som motsvarar hans kunskaper och utbildning. Under en övergångstid kan annars den situationen inträffa, yttrar förbundet, att »befattningshavare med fullständig utbildning (landsfogdekompetens) kommer att tjänstgöra under en kanske yngre eller dispenserad befattningshavare, som erhållit dispens från fastställda kompetenskrav och tack vare något längre tjänstetid kommit att inordnas på personalstat inom åklagarmyndighetens organisation».

Att som beredningen förordat åklagare ur förstärkningsorganisationen, som biträder länsåklagare, inte bör anförtros egentliga åklagaruppgifter lämnas utan erinran av nästan alla remissmyndigheterna.

Endast *landsfogden i Blekinge län,* vars mening delas av *länstyrelsen i länet,* anser att länsåklagare bör ha möjlighet att anlita förstärkningspersonal även för egentliga åklagaruppgifter av lämplig art på länsplanet.

I flertalet remissvar berörs inte beredningens förslag att åklagare inom förstärkningsorganisationen skall benämnas assistentåklagare. I de tre yttranden, i vilka benämningen diskuteras, tar man avstånd från förslaget. Sålunda finner *riksåklagarämbetet* titeln assistentåklagare inte helt lyckad, men ämbetet är f. n. inte berett att komma med något annat förslag. *Landsfogden i Blekinge län* konstaterar att den föreslagna titeln är olämplig. Ett annat förslag läggs fram av *Sveriges juristförbund,* som under hänvisning till att tjänstebenämning med prefixet assistent inte ger riktigt uttryck för åklagarens ställning och funktion förordar tjänstebenämningen biträdande åklagare.

Utbildningsfrågor m. m.

Den föreslagna principiella uppläggningen av åklagarutbildningen har vunnit anslutning i yttrandena från *riksåklagarämbetet, riksrevisionsverket, statskontoret, föreningen Sveriges landsfiskaler, tjänstemännens central-*

organisation och *förste stadsfiskalen i Stockholm*. *Riksåklagarämbetet* finner förslaget väl genomtänkt och väl avvägt. Enligt *förste stadsfiskalen i Stockholm* synes uppläggningen i stort av aspiranttjänstgöringen vara väl anpassad till kraven på effektiv utbildning och tillika ge möjligheter till allsidig prövning av aspiranternas lämplighet.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler godtar vad beredningen föreslagit beträffande antagning av aspiranter och anser den av beredningen skisserade uppläggningen av utbildningen väl avvägd och riktig. Beträffande frågan om prövningen av aspiranterna framhåller föreningen emellertid att undersökningen av vederbörandes lämplighet för åklagarbanan i huvudsak måste äga rum vid aspirantantagningen. Åklagaryrkets attraktivitet kan inte antas bli sådan att en tillfredsställande rekrytering kan erhållas om prövningen under aspirantåret får rykte om sig att i större omfattning leda till att aspiranterna avkopplas från banan.

Förste stadsfiskalerna i Göteborg och *Malmö*, *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Sveriges juristförbund* anser i motsats till beredningen att åklagarutbildningen bör samordnas med polischefsutbildningen. *Förste stadsfiskalen i Malmö* anför bl. a.:

Åklagarväsendet och polisväsendet är och kommer att förbli intimt förknippade med varandra. En åklagare måste därför vara mycket väl insatt i polisiära ting och en högre polischef lika väl i de problem som rör åklagararbetet. Det antal unga jurister, som årligen skall rekryteras till såväl åklagarväsendet som polisväsendet är jämförelsevis litet. Under sådant förhållande framstår det — om man överhuvud i fortsättningen vill ha jurister på några polischefstjänster — som nödvändigt, att man icke redan från början delar upp aspiranterna och ger dem en utbildning, som utesluter eller i vart fall försvårar övergång från den ena till den andra verksamhetsgrenen. Aspirant bör därför enligt mitt förmenande antagas av riksåklagaren och rikspolischefen gemensamt och utbildningen och aspiranttiden läggas upp så, att aspiranten har möjlighet att tjänstgöra på båda sidorna.

Beredningen synes inte ha beaktat åklagarväsendets nära och naturliga samband med domstolsväsendet, anmärker *föreningen Sveriges landsfogdar*. Detta samband borde ha föranlett utredning och förslag beträffande gemensam rekrytering och utbildning av aspiranter inom domstols- och åklagarväsendet. Enligt föreningen bör dock antagning, prövning och utbildning av åklagaraspiranter vara en angelägenhet som är skild från polisväsendets motsvarande uppgifter.

Beträffande samordning av åklagarutbildningen med polis- resp. domarutbildningen anför *riksåklagarämbetet*.

Vad angår frågan om en samordning med polischefsutbildningen måste enligt ämbetets mening den av beredningen föreslagna skillnaden i kompetenskrav inom de båda banorna anses utgöra ett avgörande hinder mot en samordning. När det gäller förhållandet till domarutbildningen har ämbetet i tidigare sammanhang framfört tanken på en gemensam utbildning av domare och åklagare. Att i detta läge genomföra en sådan samordning av ut-

bildningen är emellertid uppenbarligen icke möjligt. Däremot synes denna tanke väl värd att allvarligt överväga i samband med domstolskommitténs fortsatta arbete.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler uttalar tillfredsställelse över det sätt på vilket den praktiska polisutbildningen utformats av beredningen.

I remissvaren från *förste stadsfiskalerna i Stockholm, Göteborg* och *Malmö* görs däremot erinringar vad gäller den föreslagna utbildningen i praktiskt polisarbete. Bl. a. anförs, att det är önskvärt att aspiranterna bereds möjlighet att lära känna kriminalpolisens arbete även på spaningsstadiet. För att detta syfte skall uppnås blir det nödvändigt att aspiranterna hänvisas till viss tids stadigvarande tjänstgöring vid polisen. Först när aspiranterna därefter återkommit i tjänstgöring under statsåklagaren synes de, på det sätt beredningen förutsatt, kunna inhämta lärdomar genom att följa utredningen i ett och annat mål.

Från *riksrevisionsverkets* sida ifrågasätts om det inte är lämpligare att åklagarkursen handhas av statens polisskola än av riksåklagarämbetet. Härigenom vinns bl. a. den fördelen att riksåklagarämbetet slipper bestyret med kursernas administrering. Det förhållandet att åklagarväsendet avses skola i organisatoriskt hänseende skiljas från polisväsendet, synes inte med nödvändighet böra ha till följd att den teoretiska utbildningen av åklagare och poliser inte kan samordnas i en utbildningsanstalt.

I ett flertal yttranden anläggs olika synpunkter på vilken undervisning som bör meddelas vid åklagarkursen. Samtidigt understryks vad beredningen anfört om önskvärdheten av att undervisningen kompletteras med diskussioner, seminarieövningar, studiebesök och dylikt.

Angående åklagarkursens längd uttalar *riksåklagarämbetet,* att erfarenheten torde få utvisa vilken tid som krävs för åklagarnas teoretiska yrkesutbildning. *Sveriges juristförbund* åter anser sig ha anledning tro att den föreslagna kurstiden är för kort och föreslår därför att kursstiden utsträcks till minst tre månader. För att den pedagogiska utformningen skall kunna motsvara berättigade krav syns till kursledarens förfogande böra ställas en pedagog med praktisk erfarenhet av vuxenutbildning, anför *statskontoret.*

Sveriges juristförbund understryker vidare vad beredningen anfört om vikten av att åklagaraspiranterna prövas fortlöpande under aspiranttiden och att såväl den praktiska som den teoretiska utbildningen ingår i och avslutas under aspiranttiden. Då det är nödvändigt att aspiranttjänstgöringen inte avbryts för reguljär åklagartjänstgöring utan helt kan ägnas åt prövning och utbildning, måste vikariats- och förstärkningsorganisationen ständigt anpassas till aktuella vikariebehov så att inte åklagaraspiranterna rycks från sin utbildning för att förstärka den ordinarie åklagarkåren i akuta bristsituationer.

Statskontoret framför en del synpunkter på den närmare regleringen av aspiranttjänstgöringen. Enligt statskontoret bör för aspiranttjänstgöringens

praktikavsnitt i fråga om vart och ett av delområdena anges förutom tidsplan även utbildningsmål och de speciella krav beträffande information och kunskapsinhämtande m. m. som ställs på handledare respektive aspirant. På grundval av denna principplan bör för varje särskild aspirant uppgöras en tidsplan, där också handledaren inom de olika avsnitten namnges. Vidare bör ett system för personbedömning utarbetas, varvid hänsyn tas till kunskaper och egenskaper, som är väsentliga för åklagarverksamheten. Bedömningen torde lämpligen kunna göras i anslutning till den för varje aspirant skisserade detaljplanen, hävdar statskontoret.

Frågan om till vilka statsåklagardistrikt aspiranttjänstgöringen bör förläggas berörs av bl. a. *förste stadsfiskalen i Stockholm,* som finner övervägande skäl tala för att prövningen och utbildningen av aspiranter förläggs till åklagarmyndigheterna i de tre största städerna i landet. Det sägs i yttrandet vara osäkert i vad mån rekryteringen till åklagarbanan skulle påverkas av en till de tre största städernas åklagarmyndigheter koncentrerad aspiranttjänstgöring. En jämförelse torde kunna göras med domarkarriären, där viss provtjänstgöring efter tingsmeritering är koncentrerad till rikets sex hovrättsorter. *Föreningen Sveriges stadsfiskaler* anser det uppenbart att aspiranterna bör hänvisas till tjänstgöring vid åklagarmyndigheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Endast undantagsvis bör det komma i fråga att förlägga aspiranttjänstgöringen hos länsåklagare.

I likhet med beredningen finner *Sveriges juristförbund* det angeläget att aspiranterna inte hänvisas till genomgång av den teoretiska utbildningen innan de fullgjort så lång aspiranttjänstgöring, att vederbörande åklagare kunnat bilda sig tillräckligt säker uppfattning om att aspiranten är lämplig för fortsatt tjänstgöring. Avbrytande av den praktiska tjänstgöringen för genomgång av åklagarkursen bör helst inte ske, i vart fall inte på så tidigt stadium, att aspiranten saknar erforderliga förutsättningar för att tillgodogöra sig den teoretiska utbildningen.

Enligt *förste stadsfiskalen i Göteborg* är det erforderligt att aspiranterna kommer att stå under tillsyn av en handledare, som antingen förordnas för en och samma aspirant under hela aspiranttiden eller utses på varje kammare eller avdelning under aspiranternas tjänstgöring där. I anledning av att handledare måste finnas synes ofrånkomligt att viss personalförstärkning sker, anser förste stadsfiskalen, som vidare ifrågasätter om inte särskilt arvode bör utgå till handledare. Först därigenom torde handledaren skaffa sig tid och intresse för uppdraget. I detta yttrande instämmer *riksåklagarämbetet,* som vidare anför, att kansliåklagarna vid åklagarmyndigheterna torde kunna biträda cheferna med utbildningens uppläggning och tillsynen över dess genomförande. I första hand torde dock cheferna för den eller de kammare, där utbildningen fullgörs, få svara för att utbildningen genomförs på avsett sätt. Med den organisation som beredningen tidigare föreslagit för dessa åklagarmyndigheter kommer de att få sådan elasticitet, att utbild-

ningsprogrammet utan större svårigheter bör kunna genomföras vid sidan av övriga arbetsuppgifter.

Ytterligare framhåller *riksåklagarämbetet* att de omfattande uppgifter som om beredningens förslag godtas kommer att läggas på ämbetet gör det nödvändigt att ämbetet tillförs kvalificerade befattningshavare i sådan omfattning att uppgifterna kan bemästras. Ämbetet anser det ofrånkomligt att minst en tjänsteman i byrådirektörs ställning och ett biträde i kontorskarriären tillförs ämbetet enbart för handhavandet på en särskild sektion inom kanslibyrån av rekryterings-, antagnings- och utbildningsfrågor.

Departementschefen

1962 års principbeslut innebär bl. a. upplösning av det organisatoriska samband som i stor utsträckning för närvarande råder mellan polis-, åklagar- och exekutionsväsendet. Härav följer som jag framhållit i det föregående att vittgående organisationsändringar blir ofrånkomliga. Såvitt angår åklagarorganisationen fanns vid tiden för principbeslutet inte utredningsunderlag för annat än allmänna uttalanden om den lämpliga utformningen av en helt fristående åklagarorganisation. Vissa riktlinjer drogs emellertid upp, vilka ansågs böra läggas till grund för det fortsatta utredningsarbetet rörande åklagarväsendets yttre och inre organisation. Sålunda uttalades generellt, att sambandet mellan polis-, åklagar- och domstolsverksamhet gör det orealistiskt att utforma organisationen av envar av verksamhetsgrenarna på det sätt som framstår som mest ändamålsenligt med hänsyn enbart till den verksamheten. Vidare slogs fast att åklagarorganisationen liksom nu skall vara uppbyggd i ett system med tre åklagarinstanser, distriktsåklagare, regionala åklagare och riksåklagaren. Även i övrigt gjordes i samband med principbeslutet uttalanden, som jag återkommer till i det följande, till ledning för utredningsarbetet rörande den framtida åklagarorganisationen.

Uppdraget att utreda de med förstatligandereformen sammanhängande organisationsfrågorna lämnades som förut sagts åt polisberedningen. För åklagarväsendets vidkommande har utredningsresultatet lagts fram i ett flertal betänkanden. Beredningen föreslår en koncentration av åklagarverksamheten på lokalplanet, vilket leder till färre och större distrikt än de nuvarande. Inom distrikten verksamma åklagare förs enligt förslaget samman till åklagarmyndigheter bestående av minst två och oftast flera åklagare, något som anses höja effektiviteten och även i övrigt ge administrativa fördelar. Förslaget innebär vidare att åklagaruppgifterna för länsåklagare, vilkas verksamhetsområden i princip skall utgöras av länen, inskränks medan länsåklagares ledningsuppgifter och rent administrativa göromål blir mera vittgående än nu. För riksåklagarämbetets del föreslås utbyggnad av organisationen för att ämbetet skall kunna bemästra förvaltningsuppgif-

terna inom åklagarorganisationen, vilka till väsentlig del anses skola ankomma på ämbetet. Beredningens förslag har remissbehandlats i vanlig ordning. I stort sett har remissinstanserna anslutit sig till de framlagda förslagen. Olika meningar har dock yppats på särskilda punkter, framför allt i fråga om åklagarorganisationen på länsplanet. Mina egna förslag framlägger jag efter samråd med chefen för justitiedepartementet.

De lokala åklagardistrikten

I samband med principfrågan om polisväsendets förstatligande m. m. behandlade jag tämligen utförligt möjligheterna att knyta an åklagardistrikten till andra lämpliga indelningar. Jag förordade att polisdistrikten skulle utgöra grunden för indelningen i åklagardistrikt och anförde som skäl härför att åklagarverksamheten i många hänseenden är beroende av polisverksamheten. Polisdistriktet torde, menade jag, utgöra lämpligt verksamhetsområde också för åklagare. Skulle det finnas fördelaktigt att inrätta mycket stora åklagarmyndigheter syntes mig lämpliga åklagardistrikt kunna bildas genom sammanslagning av två eller flera polisdistrikt till ett åklagardistrikt. Dessa överväganden godtogs av riksdagen, som dock i enlighet med statsutskottets förslag yttrade, att även frågan om uppdelning av i varje fall de större polisdistrikten på flera åklagardistrikt eller olika stationering av åklagarna inom distriktet borde prövas.

Med utgångspunkt i dessa uttalanden har polisberedningen till en början undersökt den från skilda synpunkter lämpligaste storleken på lokala arbetsenheter inom åklagarväsendet. Beredningen har funnit det nuvarande systemet med i huvudsak enmansdistrikt inrymma väsentliga svagheter. Visserligen får man med detta system små distrikt, som ger goda möjligheter till lokal orts- och personkännedom, och det stora antalet självständiga slutttjänster torde stimulera rekryteringen. Men systemet brister enligt beredningens mening i elasticitet. Behov av ersättare vid ledigheter och förfall och av förstärkning vid tillfälliga arbetsbelastningar måste fyllas från annat håll. Detta gör det nödvändigt att för vikariats- och förstärkningstjänstgöring hålla en omfattande personalkader med vidsträckt tjänstgöringsskyldighet, något som är ägnat att försvåra åklagarrekryteringen.

Principbeslutet om upplösning av sambandet mellan åklagartjänsterna samt tjänsterna som polischef och utmätningsman medför under alla förhållanden att de lokala åklagardistrikten måste utvidgas avsevärt. De av beredningen nämnda fördelarna med det nuvarande systemet går redan härigenom i stor utsträckning förlorade.

I likhet med samtliga remissmyndigheter delar jag i allt väsentligt den kritik beredningen riktar mot det nuvarande systemet. Jag ansluter mig också till beredningens och remissinstansernas uppfattning att större arbetsenheter ger betydande fördelar i dessa hänseenden. Inom åklagarmyndigheter med flera åklagare ges möjligheter att genom omfördelningar av ar-

betsuppgifterna mellan befattningshavarna bemästra tillfälliga ökningar av arbetsbelastningen, vare sig de beror på befattningshavares bortovaro eller ökad tillströmning av arbetsuppgifter. Även möjligheten till samråd och utbyte av erfarenheter mellan åklagarna är av värde. Det nu sagda äger tillämpning även i fråga om biträdeskadern. Som beredningen påpekat har fleråklagarmyndigheter vidare den fördelen framför enmansdistrikt, att önskvärd fördelning av arbetsuppgifter mellan åklagarna efter deras skicklighet och erfarenhet kan genomföras. De nu påpekade fördelarna med fleråklagarmyndigheter är enligt min åsikt av så stor betydelse för åklagarverksamheten att de måste tas tillvara i största möjliga utsträckning.

Som jag nyss nämnt har vid det principiella ställningstagandet till den framtida åklagarorganisationen förutsatts, att polisdistrikten i allmänhet skulle visa sig utgöra lämpliga verksamhetsområden även inom den lokala åklagarorganisationen. Polisberedningen har emellertid påvisat att omkring en fjärdedel av de föreslagna polisdistrikten inte ger arbetsunderlag för mer än en åklagare. Endast omkring hälften av distrikten bär upp åklagarmyndigheter med tre eller flera åklagare. Redan för att skapa åklagarmyndigheter med minst två åklagare måste alltså ganska omfattande sammanläggningar göras av två eller flera polisdistrikt till åklagardistrikt. Detta aktualiserar frågan om sådana sammanläggningar kan ske utan olägenheter för polisens och åklagarnas brottsutredande verksamhet.

I de riktlinjer statsmakterna antagit för en fristående åklagarorganisation utvecklas närmare synpunkter på polisens och åklagarens roll under förundersökning i brottmål. Sambandet mellan de båda verksamhetsgrenarna sägs göra det påkallat, att kontinuerlig personlig kontakt i möjligaste mån upprätthålls mellan åklagaren som förundersökningsledare och utredningsmännen inom polisen. Polisberedningen har knutit an till dessa tankegångar. Visserligen finner beredningen personlig kontakt mindre behövlig i det betydande antal enklare mål, i vilka förundersökningen kan slutföras av polisiär förundersökningsledare. Men i de svårare målen, som skall utredas under åklagarens ledning, påverkas möjligheterna att effektivt leda förundersökningen mera direkt av avståndsförhållandena. Beredningen anser att kontakten mellan polis och åklagare i dessa mål är så värdefull för utredningsarbetet, att åklagare bör finnas stationerad på polisiär centralort i varje fall tills man fått erfarenheter av den nya organisationen. Denna uppfattning hyser också remissinstanserna på något enstaka undantag när. I en del yttranden framhålls dock att dessa synpunkter är av mindre betydelse om förundersökningen kan ledas från annan centralort, till vilken avståndet är kort och kommunikationerna goda.

Rent administrativa fördelar får givetvis inte vinnas på bekostnad av de brottsutredande organens förmåga att på fullt tillfredsställande sätt fullgöra sina funktioner i samhället. De överväganden beredningen gjort i detta hänseende finner jag böra beaktas. Enligt min mening är möjligheterna till

snabb personlig kontakt mellan åklagare och polis av stor betydelse även när förundersökningen i princip kan slutföras i polisens egen regi. Gränsdragningen mellan fall då förundersökningen får slutföras av polisen och fall när åklagaren skall överta förundersökningsledningen kan inte göras generellt för olika måltyper. Hänsyn måste här tagas till vad som inträffar eller kommer fram under förundersökningens gång. Så kan exempelvis behov att företa olika tvångsåtgärder uppkomma även i tämligen enkla mål. Dylika åtgärder synes regelmässigt böra ankomma på åklagare. Överhuvudtaget torde det vara till gagn för den brottsutredande verksamheten, att åklagaren mera kontinuerligt håller sig underrättad om vad som förekommer. Måhända gör sig dessa synpunkter inte gällande med lika stor styrka för åklagarna som för polisen, som ofta måste företa omedelbara åtgärder eller ingripanden vilka åklagaren skall ta ställning till. Från polisens sida måste det därför vara ett bestämt önskemål att åklagare stationeras i anslutning till polisens huvudstyrka i varje polisiär centralort, där de flesta brottsutredningar skall äga rum inom den nya polisorganisationen.

Frågan blir då om de administrativa fördelarna med större åklagarmyndigheter kan vinnas utan att olägenheter uppstår för den brottsutredande verksamheten. Fullt ut kan väl de administrativa fördelarna vinnas endast om alla till en åklagarmyndighet knutna åklagare stationeras på samma ort. Polisberedningen har emellertid funnit att åtskilliga administrativa vinster görs även om någon av åklagarmyndighetens åklagare stationeras på annan ort än de övriga. Sålunda anses även en sådan anordning ge det väsentligaste av den stora åklagarmyndighetens elasticitet. Utjämning av arbetsbelastningen kan åstadkommas, vikariebehov kan täckas och jourtjänst anordnas efter huvudsakligen samma linjer som när alla myndighetens åklagare är samlade på en tjänstgöringsort. På grund av dessa överväganden föreslår beredningen, att i de fall då fleråklagarmyndigheter inte kan åstadkommas utan att två eller flera polisdistrikt slås samman till ett åklagardistrikt, en av myndighetens åklagare stationeras på varje annan polisiär centralort inom åklagardistriktet än den som utgör åklagarmyndighetens kansliort.

I likhet med så gott som alla remissinstanser anser jag att polisberedningen har presenterat en lösning av dessa frågor som såvitt möjligt tillgodoser de skilda synpunkter vilka gör sig gällande i indelningsfrågan. Jag vill därför förorda beredningens förslag, som även ligger i linje med riksdagens uttalanden om det önskvärda i en spridd stationering av åklagarna inom stora distrikt. I vad mån inskränkningar i utstationeringen så småningom kan bli befogade torde erfarenheterna av den nya organisationen få visa.

I och för sig skulle det med den organisationsform jag nu förordat inte finnas något hinder att genomgående bilda tämligen stora åklagarmyndigheter. Härigenom skulle åklagardistrikten emellertid på många håll, framför allt i glesbygderna, komma att omfatta mycket stora områden och myn-

digheternas personal skulle i stor utsträckning stationeras utanför kansliorten. Enligt min mening bör sammanläggning av polisdistrikt till åklagardistrikt inte ske i större omfattning än att man får den elasticitet i organisationen som är oundgängligen nödvändig. Polisberedningen har för sin del stannat för målsättningen att distrikten skall ge underlag för åklagarmyndigheter med minst två åklagare. Det stora flertalet remissinstanser ansluter sig till denna ståndpunkt, även om flera av dem antyder önskvärdheten av större myndigheter. Endast ett par remissorgan ställer sig helt avvisande och yrkar på större myndigheter. För egen del finner jag beredningens förslag väl avvägt. Man bör i detta sammanhang inte bortse från att det från rekryteringssynpunkt kan ha vissa vådor att radikalt minska antalet självständiga sluttjänster inom åklagarorganisationen. Redan den förordade målsättningen innebär en väsentlig minskning av antalet åklagardistrikt. Enligt beredningens förslag till distriktsindelning kommer antalet distrikt att gå ned från nuvarande 380 till 90. Av de nya distrikten beräknas 66 få tre eller flera åklagare. Antalet stationeringsorter minskas enligt förslaget från 334 till 119 och antalet ensamstationerade åklagare reduceras till omkring en sjättedel i jämförelse med dagsläget.

Sammanfattningsvis föreslår jag att de nya åklagardistrikten utformas på grundval av polisdistrikten och med sikte på att varje distrikt skall ge arbetsunderlag för minst två åklagare. I den mån det erfordras för denna målsättning att två eller flera polisdistrikt läggs samman till ett åklagardistrikt bör tillses, att en åklagare stationeras på polisiära centralorter utanför åklagarmyndighetens kansliort. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i enlighet med dessa överväganden och med ledning av det förslag till indelning i åklagardistrikt som polisberedningen lagt fram fastställa den nya distriktsindelningen.

En indelning i åklagardistrikt på grundval av polisdistrikten kommer i stora stycken att avvika från den nuvarande indelningen i domkretsar, vilket kan innebära vissa olägenheter för både åklagar- och domstolsverksamheten. Detta förhållande uppmärksammades i samband med principbeslutet om omorganisation av åklagarväsendet men ansågs då komma att i huvudsak undanröjas genom den nya domkretsindelning varom utredning pågår. Vid remissbehandlingen av beredningens förslag har på ett par håll uttalats att det kan bli förenat med svårigheter att åstadkomma en lämplig domkretsindelning i anslutning till de nya åklagardistrikten. Dessa farhågor synes mig överdrivna.

Organisationen inom distrikten

Som betonats i det föregående är en av fördelarna med större åklagarmyndigheter att göromålen kan fördelas mellan myndigheternas åklagare med hänsyn till målens svårighetsgrad samt åklagarnas erfarenhet och skicklighet. I enlighet härmed föreslår polisberedningen att de nya åklagarmyndig-

heterna skall organiseras efter de principer som f. n. gäller inom de större åklagarmyndigheterna. Detta innebär att en av åklagarna i en åklagarmyndighet skall vara myndighetens chef och i denna egenskap svara för administrativa och kamerala göromål samt företräda myndigheten i olika hänseenden. Åklagaruppgifterna skall i princip fördelas mellan åklagarna efter deras skicklighet och erfarenhet. Beredningens förslag har genomgående godtagits vid remissbehandlingen.

Den sålunda skisserade organisationen av en åklagarmyndighet måste ses som en typorganisation. Givet är att en åklagare skall vara myndighetens chef och som sådan handlägga de rent administrativa frågor som rör myndigheten, bl. a. den allmänna planeringen av verksamheten, förvaltningsuppgifter, personalfrågor m. m. Vad gäller de rena åklagaruppgifterna medverkar emellertid flera faktorer till att fördelningen på många håll inte alls eller endast delvis kan bli den som beredningen förordat. Vid åklagarmyndigheter med i stort sett lika kvalificerade åklagare är kompetensfördelning mellan dem varken behövlig eller ens önskvärd. Denna situation lär inte sällan föreligga i de mindre åklagarmyndigheterna och under en övergångstid sannolikt även inom många större myndigheter. Vidare synes det såsom beredningen själv framhåller vara lämpligt att uppgiftsfördelningen under inga förhållanden blir så hårt bunden att inte yngre åklagare får tillfälle att pröva på också svårare åklagaruppgifter, samtidigt som äldre åklagare bör uppehålla kontakten med enklare brottskategorier genom att i viss utsträckning handlägga mål om mindre svåra brott.

I detta sammanhang vill jag emellertid särskilt peka på den väsentliga betydelse den förordade utstationeringen av åklagare har för nu avhandlade spörsmål. I likhet med beredningen anser jag det ofrånkomligt att en utstationerad åklagare i första hand skall handlägga åklagaruppgifter som uppkommer i det polisdistrikt där han är stationerad. Här måste vittgående undantag göras från den uppställda huvudprincipen om uppgiftsfördelningen. Även om det låter sig göra att chefsåklagaren i distriktet handlägger vissa speciellt komplicerade mål också från den utstationerade åklagarens primära verksamhetsområde och att en del arbetsuppgifter omhänderhas av den utstationerade åklagaren beträffande hela åklagardistriktet, måste denne dock äga vidta alla åtgärder av mera brådskande natur. Å andra sidan kan hänsyn till den utstationerades arbetsbelastning göra det nödvändigt att befria honom från vissa till polisdistriktet hänförliga ärenden.

En annan faktor av stor betydelse i varje fall under en övergångstid är den förut påpekade bristande överensstämmelsen mellan åklagardistrikten och domkretsarna. De av beredningen föreslagna åklagardistrikten omfattar i flertalet fall helt eller delvis två eller flera domkretsar. För att såvitt möjligt undanröja olägenheterna härav kan betydande inskränkningar i de uppställda fördelningsprinciperna bli erforderliga. I dessa situationer bör enligt min mening i regel gälla att varje åklagare i första hand svarar för

målen från en eller ett par domkretsar. Givetvis utgör detta inte hinder för att vissa speciellt komplicerade mål handläggs av chefsåklagaren för hela distriktet.

Det anförda visar, att förhållandena i de olika åklagardistrikten särskilt under åren närmast efter omorganisationen men även på längre sikt blir så olikartade, att det svårligen låter sig göra att generellt lägga fast mera detaljerade föreskrifter för fördelningen av åklagaruppgifterna. Som allmänt riktmärke synes den av beredningen uttalade principen kunna gälla. Jag utgår emellertid från att detaljorganisationen måste utformas med hänsyn till de särskilda förhållandena i varje distrikt. Det synes självklart att organisationen i de olika distrikten bör göras så enhetlig som omständigheterna medger. Först på längre sikt, när erfarenheter vunnits av den nya åklagarorganisationen kan det bli aktuellt att fastställa allmängiltiga bestämmelser om detaljorganisationen.

Åklagarmyndigheterna i de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö inrymmer förutom den lokala även den regionala åklagarorganisationen för dessa städers vidkommande. Varje myndighet har som chef en förste stadsfiskal, som tillika har att fullgöra på statsåklagare ankommande upgifter. Övriga åklagare indelas till tjänstgöring inom åklagarkammare. Inom varje kammare fördelas åklagaruppgifterna huvudsakligen efter de grunder som enligt det förut sagda bör vara riktmärke för uppgiftsfördelningen. Som förutsattes vid principbeslutet beträffande omorganisationen av åklagarväsendet har beredningen funnit den nuvarande organisationen i de tre storstäderna kunna lämnas i huvudsak orubbad. Jag delar denna uppfattning, som även vunnit allmän anslutning vid remissbehandlingen. Sålunda skall åklagarmyndigheten i envar av dessa städer stå under ledning av en chef, som jag föreslår skola benämnas överåklagare. Inom varje åklagarkammare skall tjänstgöra en chefsåklagare och ett antal kammaråklagare. Självfallet skall varje kammare inom åklagarmyndigheterna inte fungera självständigt i den meningen, att tillfälliga omdispositioner av uppgifterna mellan kamrarna inte skall kunna förekomma. Den betydande elasticiteten inom dessa stora myndigheter bör tvärtom göra det möjligt att med kamrarnas ordinarie personal bemästra även mera besvärliga situationer. Detta förutsätter som beredningen också påpekat att kamrarna inte specialiseras på vissa slags mål.

Beträffande åklagarmyndigheten i Stockholm föreslår beredningen emellertid med utgångspunkt i en i stadens regi företagen utredning en omorganisation. I huvudsak innebär förslaget viss reducering av antalet åklagarkammare, varvid varje kammare får större personaltilldelning än nu. Vidare koncentreras handläggningen av trafikmål till en kammare, till vilken knyts den bötesbyrå som f. n. handlägger ärenden angående parkeringsförseelser och liknande ärenden. I övrigt skall specialisering inom kamrarna inte förekomma i vidare mån än att ungdomsmålen koncentreras till en

kammare och militärmålen till en annan. Förslaget har tillstyrkts av remissinstanserna, av vilka flera uttalat stor tillfredsställelse med den nya organisationen, som anses råda bot på de brister i myndighetens organisation vilka främst hänger samman med den nuvarande specialiseringen av åklagaruppgifterna. Även jag förordar att beredningens förslag i princip genomförs. Därigenom får de tre storstäderna åklagarmyndigheter, vilkas organisation är likformig inbördes och i princip överensstämmande med vad som skall gälla övriga åklagarmyndigheter i riket. Möjligheterna bör på detta sätt bli goda att erhålla önskvärd cirkulation mellan åklagartjänster inom åklagarväsendet i dess helhet.

Kompetenskrav för distriktsåklagare

För de nuvarande åklagartjänsterna gäller skilda kompetenskrav. Fram till 1942 krävdes för behörighet till landsfiskalstjänst att ha avlagt landsfiskalsexamen samt ha fullgjort viss praktisk tjänstgöring. För att få avlägga landsfiskalsexamen fordrades i princip avlagd realskoleexamen. Landsfiskalsexamen omfattade ett urval av de i juris kandidatexamen ingående ämnena. Numera krävs för behörighet till landsfiskalstjänst studentexamen, distriktsåklagarexamen, omfattande för en åklagare nödvändiga ämnen i juris kandidatexamen, samt viss tids praktisk tjänstgöring. Distriktsåklagarexamen kan liksom tidigare landsfiskalsexamen ersättas av juris kandidatexamen. Behörighet till stadsfiskalstjänst förutsätter enligt allmänna stadsfiskalsinstruktionen antingen distriksåklagarexamen eller juris kandidatexamen. I särskilda instruktioner har sistnämnda krav uppställts beträffande de flesta stadsfiskalstjänster. För samtliga åklagartjänster gäller dessutom krav på praktisk polisutbildning jämte genomgång av polischefskurs vid statens polisskola. Tingsutbildad juris kandidat vinner efter provtjänstgöring samt genomgång av praktisk och teoretisk utbildning s. k. landsfogdekompetens, dvs. grundkompetens att erhålla landsfogdetjänst.

Enligt min mening är det uppenbart att den nya enhetliga åklagarorganisationen förutsätter en enhetlig åklagarkarriär. I detta läge blir det följaktligen uteslutet att behålla den nuvarande kompetensskillnaden mellan distriktsåklagarna. Vid bedömning av vilka kompetenskrav som bör uppställas för framtiden har polisberedningen stannat för en motsvarighet till den nuvarande landsfogdekompetensen, dvs. juris kandidatexamen, tingsutbildning under två och ett halvt år samt omkring ett års aspiranttjänstgöring, avslutad med en åklagarkurs. Den sistnämnda tjänstgöringen och kursen skall jag beröra närmare i det följande. Beredningens ställningstagande grundar sig på åsikten, att den hittillsvarande utvecklingen mot allt grövre och mer komplicerad brottslighet kommer att fortsätta samt att åklagarna under alla förhållanden bör ha likvärdig kompetens med sina motparter i processen, advokaterna. Samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget. I åtskilliga yttranden betonas det angelägna i skärpningen av kompetenskraven.

Beredningsförslaget är även enligt mitt förmenande välmotiverat och jag förordar att förslaget genomförs. För detta ställningstagande talar framför allt att det om kompetenskravet sätts lägre blir ofrånkomligt att behålla två åklagarkarriärer. Man synes nämligen knappast kunna släppa kravet på juris kandidatexamen och tingsutbildning för länsåklagarna. Att behålla två åklagarkarriärer i den nya åklagarorganisationen är som jag nyss sagt inte godtagbart. Av denna anledning kan jag inte heller biträda en vid remissbehandlingen framförd tanke att tämligen generellt dispensera från kompetenskraven i fråga om fullgörandet av enklare uppgifter, t. ex. strafföreläggande i mål om parkeringsförseelser. Det slutliga avgörandet även i enkla ärenden bör i regel ligga hos utbildade åklagare. Däremot kan övrigt arbete med ärendena i stor utsträckning handhas av inte rättsbildade befattningshavare.

De uppställda kompetenskraven nödvändiggör föreskrifter om dispens för personalen på landsfiskalsbanan samt överväganden rörande värdering av de skilda åklagarkategoriernas meriter vid konkurrens om samma tjänster. Förslag i dessa hänseenden har lagts fram av polisberedningen. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de föreskrifter som finnes påkallade.

Länsåklagares uppgifter

Enligt de av statsmakterna antagna riktlinjerna för den nya åklagarorganisationen skall det nuvarande systemet med regionala åklagare som en mellaninstans mellan distriktsåklagare och riksåklagaren bestå. Med denna utgångspunkt föreslår polisberedningen att de regionala åklagarna, länsåklagarna, skall ha i stort sett samma uppgifter som de nuvarande landsfogdarna fullgör i egenskap av statsåklagare. Länsåklagaren skall alltså utöva ledningen av åklagarväsendet inom sitt verksamhetsområde och se till att honom underställda åklagare fullgör sina åligganden. I dessa uppgifter ingår bl. a. att verka för enhetlighet i rättstillämpningen, särskilt beträffande bestämmelserna om strafföreläggande samt åtalseftergift och annan särskild åtalsprövning men även i övrigt, att ge underställda åklagare råd och upplysningar i tjänsten, att genom inspektioner och på annat sätt följa verksamheten vid åklagarmyndigheterna inom verksamhetsområdet samt att överpröva distriktsåklagares beslut och vid behov överta ärende som handläggs av distriktsåklagare. Vidare skall länsåklagare liksom f. n. landsfogde själv fullgöra åklagaruppgiften beträffande vissa mål samt i fråga om vissa särskilda åtalsprövningar. Till dessa uppgifter för länsåklagare lägger beredningen en del administrativa och kamerala göromål rörande åklagarväsendet. Enligt beredningens förslag skall nämligen den nya åklagarorganisationens administrativa och ekonomiska förvaltning helt ombesörjas av organisationens egna organ, främst riksåklagarämbetet.

I den nya åklagarorganisationen blir de ledande, kontrollerande och råd-

givande uppgifterna väsentliga, inte minst under åren närmast efter omorganisationen. I det föregående har jag pekat på de problem rörande åklagarmyndigheternas inre organisation som måste lösas. Samarbetsformerna mellan de från varandra fristående polis- och åklagarorganisationerna lär vidare kräva stora insatser från både länspolischefens och länsåklagarens sida. Ikraftträdandet den 1 januari 1965 av den nya brottsbalken jämte följdförfattningar kommer att ställa stora krav på övervakning, kontroll och rådgivning från länsåklagarens sida. Det anförda ger vid handen, att ledningsoch tillsynsuppgifterna på länsplanet framdeles fordrar kraftfulla insatser. Detta har allmänt starkt betonats vid remissbehandlingen av beredningens förslag, som i denna del helt accepterats av remissinstanserna.

Jag delar beredningens uppfattning att vissa administrativa och kamerala göromål lämpligen handläggs på länsplanet. Hit hör en rad personaladministrativa ärenden. Den ekonomiska förvaltningen skall enligt beredningens förslag handhas av riksåklagarämbetet såsom s. k. huvudförvaltning. Jag förordar detta förslag, som inte mötte erinringar vid remissbehandlingen och tillstyrkts av bl. a. statskontoret, riksrevisionsverket och riksåklagarämbetet. Som beredningen anfört synes det emellertid rationellt att länsåklagarna ombesörjer anskaffning av kontorsmateriel, betalning av expenskostnader och liknande uppgifter inom sitt verksamhetsområde. Vidare delar jag beredningens mening att länsåklagaren skall tillhandagå ämbetet med bl. a. förslag till anslagsäskanden för verksamhetsområdet och tjänstgöringsuppgifter beträffande honom underställd personal. Länsåklagaren kommer alltså att få tämligen omfattande uppgifter särskilt i fråga om personaladministrationen. Härtill kommer att länsåklagare liksom f. n. landsfogde skall yttra sig såsom utrednings- och remissinstans i skilda ärenden, t. ex. resningsärenden och ärenden rörande utskrivning från mentalsjukhus i vissa fall. Han skall också som jag senare skall utveckla ta befattning med rekrytering och utbildning av åklagaraspiranter.

Beredningen och remissinstanserna är ense om att regional åklagare liksom hittills bör vara verksam också som utövande åklagare. Jag hyser samma uppfattning. Dels är vissa åklagaruppgifter av den art att de lämpligen handläggs av länsåklagare, dels synes det påkallat med hänsyn till ledningsrådgivnings- och överprövningsuppgifterna att länsåklagare genom att själv fungera som åklagare håller kontakt med den praktiska åklagarverksamheten. Hur länsåklagarens uppgifter som utövande åklagare praktiskt skall avgränsas har blivit föremål för delade meningar. Beredningen anser att länsåklagarmålen skall liksom f. n. landsfogdemålen bestämmas på grundval av en brottsförteckning, s. k. brottskatalog, som upptar brott vilka vanligen är sådana att förundersökning och åtal beträffande dem skall handläggas på länsplanet. Omkring hälften av remissorganen har anslutit sig till beredningens ställningstagande. Övriga remissinstanser förordar ett system för urval av länsåklagarmål, som lagts fram i ett särskilt yttrande av tre av

beredningens experter och som i huvudsak innebär, att vissa kvalificerade mål skall inrapporteras till länsåklagare av distriktsåklagare.

Det väsentliga när det gäller att bestämma länsåklagares skyldighet att själv utöva åklagarverksamhet är enligt min mening att klargöra, vilka måltyper som lämpligen bör handläggas på länsplanet. Hit hör i första hand mål som kräver speciell kunnighet och erfarenhet hos åklagaren, dvs. mål i vilka förekommer komplicerade rättsfrågor och mål i vilka förundersökningen och åtalets utförande erbjuder särskilda svårigheter. En annan naturlig grupp länsåklagarmål är den som består av sällan förekommande mål rörande grövre brott. Erfarenhet av dylika mål och därmed enhetlighet i bedömningen kan knappast vinnas utan en mera centraliserad handläggning. Slutligen anser jag, att länsåklagaren skall vara förundersökningsledare och åklagare i mål, i vilka det allmännas företrädare av skilda anledningar bör äga den auktoritet som länsåklagaren får på grund av sin ställning. Denna allmänna målsättning för urvalet av länsåklagarmål ligger i linje med vad som förordats såväl i beredningens betänkande och det särskilda yttrandet som i remissutlåtandena.

Med dessa utgångspunkter bör det konkreta urvalet av mål som skall handläggas av länsåklagare göras med hänsyn till de föreliggande förhållandena. Förändringar i brottslighetens art och i frekvensen av olika brottstyper inverkar på urvalet. Jag vill i detta sammanhang erinra om att brottsbalken, som träder i kraft den 1 januari 1965, torde böra föranleda att mål om vissa typer av brott, som i balken får annan avgränsning än motsvarande brott har f. n., förläggs till länsplanet. Sedan fastare normer utbildats för balkens tillämpning bör länsåklagarens befattning med dylika mål kunna begränsas. Som beredningen anfört har också distriktsåklagarnas kvalifikationer viss betydelse för urvalet av länsåklagarmål.

Det är naturligtvis inte möjligt att utforma en generell reglering av gränsdragningen mellan länsåklagarmål och distriktsåklagarmål så, att därav omedelbart framgår vilka mål som ankommer på länsåklagare. Bedömningen måste ytterst göras i varje enskilt mål. Att bedömningen principiellt skall ankomma på länsåklagaren och inte på distriktsåklagaren finner jag självfallet. Å andra sidan är det inte praktiskt möjligt för länsåklagaren att göra bedömningen i alla mål. Som framhållits både av beredningen och i det särskilda yttrandet synes länsåklagaren böra underställas alla sådana slags mål bland vilka frekvensen av särskilt kvalificerade mål är mera framträdande. Det synes mig knappast tillfyllest att till grund för avgörandet, huruvida målet skall handläggas av länsåklagaren eller inte, regelmässigt skall ligga endast en formlös rapport från distriktsåklagaren. Innehållet i en sådan rapport måste ofta bero av distriktsåklagarens egen bedömning. Jag förordar för min del, att de måltyper som det här är fråga om anges i en förteckning över mål, vilka alltid skall överlämnas till länsåklagaren för prövning huruvida förundersökningen och åtalet skall handhas av

honom eller av distriktsåklagare. Givetvis skall han själv handlägga endast de mål i vilka åklagaruppgiften bedöms vara särskilt krävande. Övriga i förteckningen upptagna mål skall hänskjutas till vederbörande lokala åklagarmyndighet. Beträffande mål, bland vilka frekvensen av särskilt kvalificerade inte är mera framträdande och vilka alltså inte tas med i förteckningen, måste det av praktiska skäl i första hand ankomma på distriktsåklagaren att avgöra huruvida målets beskaffenhet motiverar, att länsåklagaren prövar om han skall överta åklagaruppgifterna i målet. Till ledning för distriktsåklagarnas bedömningar bör utfärdas anvisningar som anger måltyper beträffande vilka anledning företrädesvis förekommer att underställa länsåklagaren frågan om denne skall överta målets handläggning. Hänskjutning av mål, upptaget i förteckningen, till distriktsåklagare och övertagande av mål från distriktsåklagare skall kunna ske på vilket stadium som helst av målets handläggning. Den nu förordade fördelningen av mål mellan länsåklagare och distriktsåklagare innebär i jämförelse med nuvarande förhållanden en väsentlig överflyttning av målens handläggning från länsplanet till distriktsplanet.

Prövning av fråga om underlåtelse att tala å brott samt annan särskild åtalsprövning, dvs. prövning huruvida åtal är påkallat från allmän synpunkt eller eljest med hänsyn till förhållandena, skall enligt beredningens förslag i regel fullgöras av den åklagare som enligt sin instruktion har att föra talan i målet. Mot detta förslag, som i sak överensstämmer med vad som förutsatts i propositionen 1964: 10 med förslag till lag om införande av brottsbalken m. m., har jag ingen erinran. Undantag från huvudregeln kan emellertid vara påkallat beträffande vissa prövningsfall. Närmare ställning i dessa frågor torde inte böra tagas i förevarande sammanhang.

Som jag förut antytt är det i allmänhet endast brottets art och inte distriktsåklagarens kvalifikationer som skall vara avgörande för om ett mål skall handläggas av länsåklagare. I ett avseende synes dock hänsynen till vederbörande distriktsåklagares skicklighet och erfarenhet böra bli utslagsgivande. Det torde nämligen vara ofrånkomligt att möjlighet liksom f. n. finns att till distriktsåklagares handläggning överlåta även särskilt kvalificerade mål eller ärenden, vilka i och för sig skall tillhöra länsåklagares handläggning. Dylik delegation bör såsom beredningen uttalat förekomma endast undantagsvis. Särskilt gäller detta s. k. generell delegation, dvs. överlåtelse till distriktsåklagare av alla mål eller ärenden av visst slag. Generell delegation bör enligt min mening förekomma endast om det är motiverat av speciella skäl.

Vad jag hittills sagt har tagit sikte på förhållandena utanför de tre storstäderna. Som både beredningen och remissinstanserna framhållit kan uppgiftsfördelningen inom dessa städers åklagarmyndigheter mellan myndighetens chef — överåklagaren — och övriga åklagare redan på grund av mängden kvalificerade uppgifter inte ske efter samma grunder som

inom länen. Det är uppenbart att myndighetens chef skall liksom hittills fullgöra de egentliga ledningsuppgifter som ankommer på statsåklagare. Hit hör som jag förut sagt tillsynsverksamheten, bl. a. överprövning av underställda chefsåklagares och kammaråklagares beslut, samt rådgivning och direktiv beträffande åklagarverksamheten. Även de administrativa och kamerala göromålen skall åligga överåklagaren. Omfattningen av nu angivna uppgifter torde emellertid inte medge att han i nämnvärd utsträckning ombesörjer åklagaruppgifter som enligt det föregående skall fullgöras av länsåklagare. Dylika åklagaruppgifter bör i storstäderna kunna handläggas huvudsakligen inom åklagarkamrarna, givetvis i första hand av chefsåklagarna. Erforderlig kontroll över enhetligheten i handläggningen torde ernås genom den överprövnings- och övriga tillsynsverksamhet som överåklagaren skall utöva.

I de flesta remissyttrandena över beredningens förslag till fördelning av åklagarfunktionen mellan länsplanet och lokalplanet har uttalats, att den förstärkning av den lokala åklagarorganisationen som beredningens förslag innebär bör föranleda större koncentration av åklagaruppgifterna till lokalplanet än f. n. Den fördelning jag förordat leder som jag nyss sagt till sådant resultat. Gränsdragningen bör framdeles efter hand anpassas till de förändringar, som kan inträda i de förhållanden som ligger till grund för fördelningen.

Regleringen av regionala åklagares uppgifter sker i administrativ ordning. Det torde därför ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser om länsåklagares och övriga statsåklagares uppgifter.

Länsåklagares verksamhetsområde

I flera remissyttranden över 1957 års polisutrednings förslag till omorganisation av åklagarväsendet förordades, att regional åklagares verksamhetsområde skulle i en fristående åklagarorganisation göras större än de nuvarande länen. Statsmakterna fann emellertid vid behandlingen av principfrågan om åklagarväsendets omorganisation, att länet tills vidare skulle utgöra verksamhetsområde för regional åklagare. Ställningstagandet grundade sig bl. a. på en inom inrikesdepartementet gjord undersökning, som visade att länet i regel skulle bereda sysselsättning för minst en länsåklagare. Med denna utgångspunkt avvisade riksdagen två motionsvis framförda yrkanden att den nya åklagarorganisationen skulle åtminstone övergångsvis ge möjlighet till gemensamt länsåklagarämbete för två angränsande län. Polisberedningen har i enlighet med detta principbeslut föreslagit att länet skall vara länsåklagares verksamhetsområde. I tre fall har beredningen emellertid med hänsyn till länsåklagaruppgifternas begränsade omfattning funnit det nödvändigt med sammanläggning av två län till ett gemensamt länsåklagarområde. Dessutom skall enligt förslaget Göteborg och Malmö bilda egna regionala åklagardistrikt.

Av min tidigare redogörelse för länsåklagares uppgifter i det omorganiserade åklagarväsendet framgår att reformens genomförande kommer att kräva nära kontakt mellan länsåklagaren och de lokala åklagarmyndigheterna. Utformningen av de praktiska samarbetsformerna mellan åklagare och polis samt mellan åklagare och domstolar förutsätter fortlöpande överläggningar mellan länsåklagaren på ena samt länspolischefen och domstolarna på andra sidan. Från dessa synpunkter är det en fördel om länsåklagarnas verksamhetsområden görs relativt begränsade. Av avgörande betydelse i detta hänseende är emellertid att utredning pågår om ny länsindelning. Jag kan inte förorda att en ny regional indelning genomförs inom åklagarväsendet innan resultatet av utredningen föreligger. För egen del ansluter jag mig alltså till beredningens och åtskilliga remissmyndigheters uppfattning att skäl inte föreligger att, såsom förutsatts på sina håll, generellt frångå statsmakternas principbeslut att länen skall vara regionala åklagardistrikt tills vidare. Jag har dock inte någon erinran mot beredningens förslag att Göteborg och Malmö skall liksom f. n. bilda egna regionala åklagarområden.

Beredningen har visat att Gotlands och Kronobergs län inte bereder arbetsunderlag för en länsåklagare. Med hänsyn till den allmänna uppbyggnaden av det nya åklagarväsendet med länsåklagare som mellaninstans mellan de lokala åklagarmyndigheterna och riksåklagaren finner jag den lämpligaste lösningen beträffande dessa båda län vara att som ett provisorium i avbidan på resultaten av länsindelningsutredningens arbete lägga dem under angränsande läns regionala åklagarmyndighet. Jag förordar beredningens förslag, som i allmänhet inte mött invändningar vid remissbehandlingen, att gemensam regional åklagarmyndighet anordnas för Stockholms och Gotlands län samt för Kronobergs och Blekinge län. Beredningen har vidare föreslagit att även Västernorrlands och Jämtlands län skall bilda gemensamt länsåklagardistrikt. Motivet härför är att Jämtlands län enligt beredningens mening bör utgöra ett enda lokalt åklagardistrikt. Förslaget har avstyrkts av länsstyrelsen i Jämtlands län, som emellertid delar beredningens uppfattning beträffande den lokala distriktsindelningen. För egen del finner jag att beredningen förebragt bärande skäl för sitt förslag när beredningen påpekar att, även om en länsåklagare i Jämtlands län kan antas få tillräckliga arbetsuppgifter som utövande åklagare, hans ledningss, tillsyns- och förvaltningsuppgifter kommer att bli mycket begränsade. Det synes också mindre lämpligt med en länsåklagare som mellaninstans mellan en enda lokal åklagarmyndighet och riksåklagaren. Jag förordar alltså att de här nämnda, av speciella skäl betingade undantagen görs från huvudregeln att länen tills vidare skall utgöra verksamhetsområden för länsåklagare.

Riksåklagarämbetets organisation

Riksåklagaren är under Kungl. Maj:t högste allmänne åklagare. Som sådan har han vissa åklagaruppgifter. Bl. a. är han allmän åklagare vid högsta domstolen. Vidare utövar riksåklagaren chefskapet över de allmänna åklagarna i riket och har i detta hänseende tillsyn över åklagarverksamheten. Han äger överpröva underordnade allmänna åklagares beslut och lämna direktiv för deras handläggning eller själv överta dem åliggande uppgifter. Han har också disciplinära befogenheter gentemot den underordnade personalen. Som administrativ chefsmyndighet inom åklagarväsendet har riksåklagaren omfattande uppgifter. Dessa hänför sig främst till olika personalfrågor rörande åklagarpersonalen samt rekryteringen och utbildningen av aspiranter till landsfogdebanan. Till sitt biträde vid fullgörandet av dessa skilda uppgifter har riksåklagaren tre byråchefer för handläggning av åtalsärenden samt en byråchef för administrativa ärenden. Den sistnämnde är jämväl chef för riksåklagarämbetets kansli och har till sin hjälp en byrådirektör samt ett antal biträden i kontorskarriären.

Riksåklagarens ställning som högste allmänne åklagare ändras inte genom åklagarväsendets omorganisation. Omorganisationen kan emellertid väntas öka hans uppgifter som chefsmyndighet, vilka dessutom får större omfattning till följd av att hela rikets åklagarkår och inte som nu blott en mindre del av den kommer att i alla avseenden lyda direkt under riksåklagaren. Vad som framför allt måste beaktas är emellertid att de administrativa göromålen, den ekonomiska förvaltningen, organisationsfrågorna och utbildningsfrågorna får väsentligt större omfång än för närvarande. Medan de nuvarande personaladministrativa uppgifterna avser endast omkring 250 befattningshavare samt de kamerala göromålen omfattar aspirantorganisationen inom landsfogdebanan och riksåklagarämbetets egen personal, kommer verksamheten i dessa hänseenden att avse hela åklagarorganisationen med i runt tal 1 000 befattninghavare. I det föregående har jag förordat att ämbetet får ställning som huvudförvaltning, vilket ställer ytterligare krav på ämbetets administrativa kapacitet.

Vad jag nu anfört talar för att riksåklagarämbetets organisation måste byggas ut åtminstone på den administrativa sidan för att ämbetet skall kunna fylla sina uppgifter inom den fristående nya åklagarorganisationen. Härtill kommer att ämbetets organisation redan i dagens läge behöver förstärkas. Polisberedningen har understrukit att riksåklagaren, som enligt gällande bestämmelser själv måste avgöra alla förekommande ärenden av större vikt, f. n. har avsevärd arbetsbörda trots att han utnyttjat de möjligheter till delegation av beslutanderätten som står till buds. Då beredningen bedömt det som uteslutet att ytterligare öka riksåklagarens uppgifter, har beredningen föreslagit att ämbetets administrativa och kamerala uppgifter förs samman inom en administrativ avdelning, vars chef skall fungera som administrativ souschef under riksåklagaren. I likhet

med riksåklagarämbetet anser jag detta förslag knappast på längre sikt lösa de svårigheter som hänger samman med koncentrationen av det direkta ansvaret för avgörandet i flertalet ärenden hos riksåklagaren personligen. Skall ämbetet kunna fullgöra sina vidgade uppgifter vad gäller såväl egentliga åklagarfunktioner som rent administrativa göromål blir det enligt min mening ofrånkomligt att nå en lösning beträffande ämbetets hela verksamhetsområde. Detta synes inte kunna ske på annat sätt än att ämbetet tillförs inte en administrativ souschef utan en befattningshavare som får ställningen som biträdande riksåklagare och i den egenskapen i och för sig äger avgöra alla vid ämbetet förekommande ärenden. Denne befattningshavare bör fungera som riksåklagarens ställföreträdare och vid ledighet eller förfall för riksåklagaren fullgöra dennes ämbetsåligganden. I övrigt bör den biträdande riksåklagaren avgöra de ärenden och förrätta de göromål som ankommer på honom enligt den fördelning riksåklagaren gör mellan sig och den biträdande riksåklagaren. Fördelningen bör i möjligaste mån ske så, att riksåklagaren själv avgör ärenden av särskild vikt från principiella synpunkter. En lösning efter denna linje har tillstyrkts av riksåklagarämbetet. Jag föreslår därför att en tjänst som biträdande riksåklagare inrättas vid ämbetet.

I likhet med polisberedningen anser jag goda skäl tala för att ämbetets tillsynsverksamhet förläggs till en enda arbetsenhet, en tillsynsbyrå. Jag ställer mig dock tveksam till beredningens förslag att de tillsynsärenden som avser överprövning av underställda åklagares beslut liksom hittills skall handläggas av byråcheferna för åtalsärenden. De flesta tillsynsärenden rör ytterst prövning av underställda åklagares åtalsbeslut eller andra åtgärder i mål och ärenden. För egen del vill jag förorda att alla slags tillsynsärenden skall handläggas vid tillsynsbyrån och att en av de nuvarande tre byråchefstjänsterna för åtalsärenden utbyts mot en byråchefstjänst vid byrån. Bland arbetsuppgifterna inom byrån skall främst ingå att biträda vid ämbetets inspektioner samt att handlägga huvuddelen av tillsynsärendena, däribland också de egentliga överprövningsärendena. Genom denna specialisering skapas större förutsättningar än i dag att delegera tillsynsuppgifter till chefen för tillsynsbyrån.

Beredningens förslag att organisationsfrågor skall handläggas inom tillsynsbyrån kan jag inte biträda. Det synes naturligt att dylika spörsmål i första hand tas upp i anslutning till de ärenden i vilka de uppkommer. Vid behov bör dock särskild sakkunnig, t. ex. från statskontoret, kunna anlitas för att utreda organisatoriska frågor. En av de frågor som i detta hänseende främst blir aktuella inför omorganisationen är, som jag skall utveckla i det följande, rekryteringen och utbildningen av åklagaraspiranter. Sedan erfarenheter vunnits av ämbetets uppgifter inom den nya åklagarorganisationen torde behovet av särskild personal för organisationsspörsmål få övervägas på nytt.

De rent administrativa och kamerala uppgifterna bör som beredningen föreslagit handläggas inom en kanslibyrå, som uppdelas på en personalsektion och en kameralsektion. Till denna byrå bör knytas registratorskontoret. Kanslibyrån skall liksom tillsynsbyrån lyda direkt under riksåklagaren och dennes ställföreträdare.

Jag föreslår att riksåklagarämbetet organiseras enligt vad jag nu anfört. Med hänsyn till den medverkan från ämbetets sida som krävs för förberedelserna till åklagarreformen förordar jag att omorganisationen av ämbetet genomförs den 1 juli 1964. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma detaljorganisationen samt utfärda erforderliga föreskrifter rörande verksamheten inom ämbetet.

Personalbehov

Som framgår av redogörelsen för nuvarande förhållanden är det stora flertalet åklagartjänster f. n. förenade med chefskapet över polisen och funktionen som utmätningsman. Det är därför omöjligt att enbart på grundval av befintliga åklagartjänster med högre grad av säkerhet beräkna personalbehovet inom ett renodlat åklagarväsende. 1957 års polisutredning inhämtade för sin del uppgifter från befattningshavarna själva hur stor del av deras arbetstid som gått åt för de skilda funktionerna. Härigenom erhålls ett ungefärligt mått på fördelningen av befattningshavarnas arbetsinsatser på de olika områdena, varemot uppgifterna givetvis inte ger besked om det verkliga personalbehovet.

Beredningen har som grund för beräkning av behovet av distriktsåklagare tagit förhållandena i de större städernas redan nu renodlade åklagarmyndigheter. Folkmängden samt antalet polisanmälda brott, åtalade personer och utfärdade strafföreläggande i vissa större städer har satts i relation till det antal åklagare som faktiskt gått åt för att fullgöra åklagaruppgifterna. Resultatet av denna jämförelse har sedan justerats med hänsyn till avståndsförhållanden, domkretsindelningen m. m. i varje åklagardistrikt. Under beaktande av att försiktighet bör iakttas vid inrättande av fasta tjänster inom en ny och oprövad organisation har beredningen beräknat åklagarbehovet i åklagardistrikten utanför storstäderna till 300 befattningshavare. Beräkningen har godtagits av de flesta remissorganen, men åtskilliga har betonat att beräkningen är alltför snäv och att ett så begränsat antal åklagartjänster i distrikten kräver en omfattande personalkader för förstärkningstjänstgöring. För egen del är jag inte beredd att nu förorda att fasta tjänster inrättas i större omfattning än beredningen föreslagit. Jag föreslår sålunda att 300 åklagartjänster inrättas vid de lokala åklagarmyndigheterna utanför storstäderna. Till frågan om behovet av förstärkningspersonal återkommer jag i det följande.

Som jag sagt tidigare anser jag det inte påkallat med någon väsentlig förändring av åklagarmyndigheternas organisation i Göteborg och Malmö.

Beredningen har här inte föreslagit någon personalförändring såvitt gäller de nu bestående myndigheterna. Därest Göteborgs och Malmö åklagardistrikt i enlighet med beredningens förslag kommer att innefatta jämväl områden utanför dessa städer anses ökning av antalet åklagare emellertid befogad. Förslaget till distriktsindelning innebär, att Göteborgs åklagardistrikt ökar med 40 000 personer och Malmö åklagardistrikt med 20 000 personer. Med hänsyn härtill föreslår beredningen att Göteborgs åklagarmyndighet tillförs ytterligare två åklagartjänster och Malmö åklagarmyndighet ytterligare en. Jag tillstyrker förslaget, som inte mött väsentliga invändningar vid remissbehandlingen. Det totala antalet åklagartjänster inklusive överåklagartjänsterna kommer härigenom att uppgå i Göteborg till 25 och i Malmö till 16. Härtill kommer förstärkningspersonal.

Den förut föreslagna omorganisationen av åklagarmyndigheten i Stockholm kräver inte i och för sig utökning av antalet åklagare i Stockholm. Både beredningen och en del remissmyndigheter har emellertid erinrat om att personalläget inom åklagarmyndigheten i Stockholm under senare år varit mycket ansträngt. För att bemästra den kraftigt stegrade arbetsbelastningen har myndigheten under en följd av år förstärkts med drygt fem årsarbetskrafter genom längre eller kortare förordnanden. I likhet med beredningen och remissorganen, bl. a. statskontoret, anser jag att detta system bör avlösas. Jag föreslår att fem nya åklagartjänster inrättas inom myndigheten. Av dessa bör tre inrättas utanför kammarorganisationen. Dessa befattningshavare skall vid behov överta uppgifter från chefsåklagare eller uppehålla chefsåklagares tjänst. Härutöver synes det nödvändigt att överåklagaren får biträde av en kvalificerad åklagare för handläggning av de egentliga chefsåliggandena, bl. a. överprövningen av underordnade åklagares beslut men även andra tillsyns- och ledningsuppgifter. Trots att statsåklagaren f. n. endast i ytterst ringa utsträckning handlägger brottmål hinner han inte ägna tillbörlig tid åt sina lednings- och tillsynsfunktioner samt administrativa uppgifter i övrigt. Jag har i det föregående hävdat att dylika uppgifter och i varje fall lednings- och tillsynsuppgifterna huvudsakligen skall förbehållas överåklagaren. Det är då nödvändigt att tillföra överåklagaren en kvalificerad åklagare med föredragande och beredande uppgifter. Jag biträder beredningens vid remissbehandlingen tillstyrkta förslag att för dessa uppgifter inrätta en kansliåklagartjänst i Stockholm. Jag föreslår alltså att sex nya åklagartjänster inrättas vid åklagarmyndigheten i Stockholm, som därigenom sammanlagt får 57 åklagartjänster förutom förstärkningspersonal.

I Stockholm och Göteborg biträder vissa icke rättsbildade befattningshavare vid handläggningen av smärre bötesärenden. Sålunda har för dylika uppgifter inrättats i Stockholm en förste byråinspektörstjänst och två byråinspektörstjänster samt i Göteborg en förste byråsekreterartjänst och en byråsekreterartjänst. Jag föreslår att dylika befattningshavare skall finnas

även efter omorganisationen. Befattningshavarna bör benämnas förste byråinspektör. Jag förordar vidare att en arvodesanställd utredningsman i militärmål liksom hittills knyts till den åklagarkammare i Stockholm, där sådana mål handläggs.

Som utgångspunkt för beräkningen av personalbehovet i fråga om kontorspersonal på lokalplanet har beredningen tagit relationen mellan åklagare och kontorspersonal i de renodlade åklagarmyndigheterna. Behovet av sådan personal skulle då på 300 åklagare utgöra omkring 375 befattningshavare. Med hänsyn till variationer i arbetsmängden per åklagare har beredningen emellertid efter beräkning av biträdesbehovet i varje åklagardistrikt kommit fram till ett totalt behov för hela landet utom storstäderna av 336 tjänster för kontorspersonal. Förslaget har i stort sett godtagits på åklagarhåll men mött invändningar från den berörda personalen, som ansett minimibehovet vara det av beredningen generellt framräknade antalet. För min del anser jag återhållsamhet böra iakttagas med att inrätta tjänster även på detta område och förordar därför beredningens förslag. Medel bör dock ställas till förfogande för att tillgodose eventuellt uppkommande behov av personalförstärkningar. Sedan erfarenheter vunnits av den nya åklagarorganisationen torde personalbehovet beträffande denna liksom för övriga personalkategorier få övervägas ytterligare. Framför allt bör då bättre underlag finnas att bedöma möjligheterna att i den nya organisationen föra över uppgifter från åklagarpersonal till kontorspersonal.

På nu anförda skäl ansluter jag mig vidare till beredningens förslag att kontorspersonalen vid storstädernas åklagarmyndigheter inte utökas i vidare mån än att envar av myndigheterna erhåller en befattningshavare för handläggning av de personaladministrativa och kamerala uppgifter, som vid förstatligandet överförs från kommunala organ till överåklagarna, att åklagarmyndigheten i Stockholm tilldelas två befattningshavare på grund av ökningen av antalet åklagare samt att Göteborgs åklagarmyndighet tillförs två och Malmö åklagarmyndighet en befattningshavare på grund av ökningen i åklagardistriktens storlek. Detta innebär en ökning av kontorspersonalen i Stockholm från 68 till 71, i Göteborg från 25 till 28 och i Malmö från 9 till 11 befattningshavare. Motsvarigheter till de nuvarande vaktmästartjänsterna vid de tre åklagarmyndigheterna, tre i Stockholm, två i Göteborg och en i Malmö, bör i enlighet med vad beredningen föreslagit finnas även efter förstatligandet.

Vad jag nu föreslagit i fråga om kontorspersonal vid de tre storstädernas åklagarmyndigheter avser även den personal som i första hand skall biträda överåklagaren.

Antalet åklagare på länsplanet, dvs. landsfogdar, biträdande landsfogdar och i personalstat upptagna landsfogdeassistenter, utgör i dagens läge 50. Därtill kommer fem landsfogdeassistenter som mera kontinuerligt placerats i vissa län som förstärkning. I landsfogdarnas uppgifter ingår

även att vara länspolischefer. Med beaktande härav har landsfogdarna uppskattat arbetsinsatserna på länsplanet för åklagargöromål till 34—35 åklagare.

Jag har förut framhållit att den fördelning jag förordat av egentliga åklagaruppgifter mellan länsplanet och lokalplanet leder till en betydande förskjutning av uppgifterna från länsplanet till de lokala åklagarmyndigheterna. Samtidigt har jag emellertid visat på nödvändigheten av en avsevärd ökning av de regionala åklagarnas lednings- och tillsynsverksamhet. Denna ökning markeras särskilt av att landsfogdarna hittills i allmänhet inte hunnit ägna sig åt dessa uppgifter i nämnvärd utsträckning. Dessutom tillkommer de i det föregående angivna förvaltningsuppgifter som skall ankomma på länsåklagare.

Beredningen har föreslagit att 46 åklagartjänster inrättas på länsplanet. Av dessa skall enligt förslaget 45 inrättas i de föreslagna 21 länsåklagarområdena och en avses för mera tidskrävande kvalificerade åklagaruppgifter som berör flera åklagardistrikt och län. En landsfogdetjänst finns f. n. inrättad för detta ändamål. Vid remissbehandlingen har omkring hälften av de hörda instanserna godtagit förslaget eller funnit personaltilldelningen otillräcklig medan de övriga, med utgångspunkt i en kraftig reducering av länsåklagares uppgifter som utövande åklagare, närmast synes ha förordat ett betydligt lägre antal åklagare på länsplanet.

Vid sina beräkningar av åklagarbehovet på länsplanet har beredningen utgått från ökade arbetsuppgifter totalt sett för regionala åklagare i förhållande till dagsläget. Som jag nyss sagt leder den avgränsning som jag förordat till ökning av lednings- och tillsynsuppgifterna men en betydande minskning av åliggandena som utövande åklagare. Med hänsyn till att sistnämnda åligganden f. n. så gott som helt upptar de regionala åklagarnas tid kan jag inte tillstyrka fler tjänster för länsåklagare än 30, av vilka en skall ha skyldighet att tjänstgöra i hela riket.

Såväl beredningen som flertalet remissinstanser har ansett det önskvärt från administrativa synpunkter att fleråklagarmyndigheter kommer till stånd även på länsplanet. Jag har tidigare redovisat skälen för mitt förslag att länen med några undantag skall tills vidare utgöra verksamhetsområden för länsåklagare. Önskemålet om fleråklagarmyndigheter på länsplanet kan alltså f. n. tillgodoses i mycket begränsad omfattning. De administrativa olägenheterna härav torde dock i betydande mån kunna bemästras. Vid arbetsanhopning synes särskilt kvalificerad distriktsåklagare kunna förordnas att som biträde åt länsåklagare fullgöra vissa av dennes åligganden, framför allt den tidskrävande uppgiften att utföra talan vid domstol. Vidare bör länsåklagare i dylika situationer anlita åklagare ur förstärkningsorganisationen för föredragnings- och beredningsuppgifter, en anordning som på sina håll bör kunna komma i fråga mera kontinuerligt. Härigenom utnyttjas länsåklagarens kvalifikationer effektivt för just de avgörande besluten i

förekommande mål och ärenden. Ytterligare kan det enligt min mening bli aktuellt att ålägga länsåklagare i ett länsåklagarområde att vid mera tillfälligt förfall för länsåklagaren i angränsande område bestrida även dennes göromål. Vid längre ledighet för länsåklagare torde särskilt kvalificerad distriktsåklagare böra förordnas att uppehålla länsåklagarens tjänst.

I länsåklagarområde med mer än en länsåklagare skall som beredningen framhållit en av dem vara administrativ chef och ha ansvaret för att bedömningarna i mål och ärenden blir så enhetliga som möjligt. Den eller de övriga skall i och för sig ha samma kvalifikationer som den nyssnämnde samt ha att på eget ansvar fullgöra de åklagaruppgifter som ankommer på dem enligt den fördelning den administrative chefen bestämmer. Jag förutsätter att generella anvisningar skall utfärdas beträffande denna fördelning.

Huvudparten av det löpande personaladministrativa och kamerala arbetet på länsplanet bör anförtros kontorspersonal, som självfallet också skall handha det arbete med diarieföring, expediering, statistik och utskrifter som vanligen förekommer på en åklagarexpedition. Jag finner inte anledning till erinran mot det förslag polisberedningen lagt fram att inrätta tillhopa 41 tjänster för kontorspersonal på länsplanet.

Behovet av personal vid de utanför länsåklagarnas verksamhetsområden stående åklagarmyndigheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö har jag behandlat i det föregående. Härtill vill jag i detta sammanhang endast lägga, att i Stockholm finns inrättad en tjänst som byrådirektör med uppgift att biträda statsåklagaren inom området för dennes administrativa och kamerala åligganden. Jag tillstyrker polisberedningens förslag att en sådan tjänst inrättas även i den nyorganiserade myndigheten.

Beträffande riksåklagarämbetets personal har jag förut föreslagit att en tjänst som biträdande riksåklagare inrättas och att en av de tre nuvarande byråchefstjänsterna för åtalsärenden byts ut mot en tjänst som chef för tillsynsbyrån. I samband härmed bör byråcheferna för åtalsärenden till sitt biträde få en befattningshavare i kontorskarriären. Med hänsyn till tillsynsbyråns omfattande arbetsuppgifter bör byråchefen biträdas av två byrådirektörer och två befattningshavare i kontorskarriären. Av den nuvarande personalen vid ämbetets kansli — en byrådirektör och fyra biträden i kontorskarriären, av vilka en har halvtidstjänstgöring — bör den nya kanslibyråns personalsektion tilldelas byrådirektörstjänsten och två biträdestjänster. Eftersom all personaladministration för hela åklagarväsendet ombesörjs inom denna sektion är det enligt min mening motiverat att sektionen dessutom erhåller en tjänst i kanslistkarriären. Kameralsektionen bör tillföras en kamrerartjänst och fyra biträden i kontorskarriären. Registratorskontoret, som i dag motsvaras av en befattningshavare i kontorskarriären, synes på grund av ämbetets vidgade verksamhetsområde böra förstärkas med ett biträde i kontorskarriären. Medel bör härjämte beräknas för att expertis och tillfällig arbetskraft skall kunna anställas.

Vikariats- och förstärkningsorganisation

Som framgår av vad jag nyss föreslagit beträffande inrättande av åklagartjänster både på lokalplanet och på länsplanet anser jag att försiktighet bör iakttas vid inrättande av fasta tjänster i en ny och oprövad organisation. Beräkningarna av personalbehovet har som också beredningen påpekat grundats på antaganden, som måhända visar sig oriktiga, och på en tämligen schematisk fördelning de olika distrikten emellan. Mot denna bakgrund är det nödvändigt att hålla en personalkader för vikariats- och förstärkningstjänstgöring. Även på längre sikt är en sådan personalgrupp erforderlig för utjämning av större variationer i arbetsmängden särskilt vid de mindre åklagarmyndigheterna. På länsplanet behövs som jag utvecklat i det föregående åklagare för att biträda länsåklagarna antingen vid tillfällig arbetsanhopning eller mera kontinuerligt.

Beredningen har efter bedömning av vikarie- och förstärkningsbehovet i varje län för sig kommit fram till ett behov av totalt 56 befattningshavare. Storstädernas åklagarmyndigheter bör enligt beredningens mening i princip vara självbärande och alltså tillföras särskild vikarie- och förstärkningspersonal. För sådant ändamål krävs enligt beredningens bedömning i Stockholm fyra, i Göteborg tre och i Malmö två befattningshavare. Sammanlagt för hela landet utgör behovet av vikariats- och förstärkningspersonal enligt beredningen alltså 65 befattningshavare, vilka skall vara färdigutbildade åklagare.

Flertalet remissinstanser hävdar att det föreslagna antalet befattningshavare är otillräckligt. Förslaget har emellertid i stort sett godtagits av bl. a. statskontoret och riksåklagarämbetet. För egen del finner jag det vanskligt, trots den begränsning jag förordat i fråga om antalet länsåklagare, att redan i samband med tillskapandet av den nya åklagarorganisationen inrätta en större kader än den föreslagna av icke fast placerad åklagarpersonal. Jag föreslår att 65 tjänster inrättas för vikariats- och förstärkningspersonal.

Åklagare som tillhör vikariats- och förstärkningspersonalen bör som beredningen förordat vara skyldig att tjänstgöra inom hela riket. Tjänstgöring utanför det länsåklagarområde i vilket befattningshavaren anvisats att tjänstgöra bör dock komma i fråga endast när det är oundgängligen nödvändigt. Motsvarande bör gälla vikariats- och förstärkningspersonalen vid storstädernas åklagarmyndigheter. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser som erfordras beträffande ifrågavarande åklagares tjänstgöring.

Utbildningsfrågor m. m.

I det föregående har jag förordat att för tillträde till åklagartjänst skall krävas juris kandidatexamen, tingsutbildning under två och ett halvt år samt omkring ett års aspiranttjänstgöring, avslutad med en teoretisk kurs.

Vid framläggande av förslag till närmare utformning av åklagarutbildningen har polisberedningen utgått från att utbildningen skall syfta till att bibringa aspiranterna endast kunskaper som är erforderliga för åklagartjänst. Förutsättningar saknas enligt beredningens mening att anordna gemensam utbildning för polischefer och åklagare eller åklagare och utmätningsmän. Såväl rekrytering som utbildning av åklagare föreslås skola handhas av riksåklagarämbetet. Den praktiska aspiranttjänstgöringen skall enligt förslaget äga rum hos statsåklagare samt den teoretiska åklagarkursen anordnas centralt i Stockholm. Kursen anses böra omfatta vissa av de i nuvarande polischefskursen ingående ämnena samt en del ytterligare ämnen som är av omedelbar betydelse för åklagarverksamheten. De flesta remissinstanserna har anslutit sig till beredningsförslaget.

I likhet med beredningen anser jag, främst med hänsyn till de föreslagna kompetenskraven för polischefer, att förutsättningar inte föreligger att anordna gemensam polischefs- och åklagarutbildning. De skilda kunskapsområdena för åklagare och kronofogdar gör det inte heller lämpligt att utbildningen för aspiranter till sådana tjänster samordnas. Att i förevarande sammanhang söka genomföra gemensam utbildningsgång för åklagar- och domaraspiranter, vilket förordats i ett remissyttrande, synes knappast kunna komma i fråga. Jag tillstyrker därför beredningens förslag att åklagarutbildningen inriktas på att göra aspiranterna skickade enbart för åklagarverksamhet. Med hänsyn härtill finner jag det naturligt att ansvaret för rekryteringen och utbildningen av åklagaraspiranter läggs på riksåklagarämbetet, som för sin del tillstyrkt en sådan ordning.

Beredningen har ingående redovisat hur beredningen tänkt sig att åklagaraspiranternas praktiska tjänstgöring skall anordnas. Jag delar beredningens uppfattning, att tjänstgöringen bör äga rum under statsåklagares ledning och såvitt möjligt koncentreras till städer med stora åklagarmyndigheter. Den erforderliga polisiära erfarenheten synes i stor utsträckning lämpligen kunna förvärvas genom att aspiranten följer polisens utredningsarbete under förundersökning i mål, i vilka aspiranten biträder åklagaren i dennes egenskap av förundersökningsledare. Genom att aspiranten skall föredra förundersökningsresultaten och föreslå åtgärder samt efter förundersökningens avslutande lämna förslag till beslut synes förutsättningar finnas såväl för allsidig och grundlig praktisk utbildning som för erforderlig prövning av aspirantens lämplighet för åklagaryrket.

I enlighet med beredningens förslag, som tillstyrkts av så gott som alla remissorgan, bör den teoretiska undervisningen ges under en koncentrerad åklagarkurs, som anordnas av riksåklagarämbetet och leds av en särskilt utsedd kursledare. Kursen synes som beredningen förordat behöva pågå omkring tio veckor.

Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att reglera den praktiska och teoretiska åklagarutbildningen och därvid bl. a. bestämma, i vilka ämnen

undervisning skall meddelas under åklagarkursen, och överväga huruvida mer än en kurs behöver anordnas årligen.

Jag biträder beredningens mening att aspiranttjänstgöringen helt bör inriktas på utbildning och att aspiranterna i regel inte bör tas i anspråk för vikariats- eller förstärkningstjänstgöring. Sedan aspiranten avslutat sin utbildning bör han ingå i vikariats- och förstärkningskadern i länet eller motsvarande område. Närmare föreskrifter i detta hänseende liksom i fråga om de särskilda anordningar som kan krävas i samband med övergången från de nuvarande utbildningsformerna torde kunna utfärdas i administrativ ordning.

EXEKUTIONSVÄSENDET

Nuvarande förhållanden

Exekutionsväsendets nuvarande organisation grundar sig på 1877 års utsökningslag, vilken med vissa ändringar fortfarande gäller. Den är emellertid föremål för en genomgripande omarbetning av lagberedningen. Utsökningslagen upptar två exekutiva myndigheter, överexekutor och utmätningsman.

Överexekutor är på landet och i de flesta städer utan magistrat länsstyrelsen. Övriga sådana städer har särskild av Kungl. Maj:t förordnad överexekutor. I stad med magistrat är — med undantag av Stockholm, där överståthållarämbetet sedan gammalt är överexekutor — magistraten eller, där Kungl. Maj:t så förordnar, viss ledamot av magistraten överexekutor. Vanligen handlägger borgmästaren eller någon av rådmännen överexekutorsgöromålen.

Exekutionsväsendet administreras som regel i de större städerna av magistraterna eller kommunala organ samt i övrigt av länsstyrelserna och har sålunda inte någon regional organisation i egentlig mening. Någon central myndighet eller styrelse för exekutionsväsendet under Kungl. Maj:t finns inte.

Enligt utsökningslagens systematik skall beslut om exekution fattas av överexekutor och genomföras av utmätningsmannen. Denna systematik, som torde ha sin grund i utmätningsmännens ringa kompetens vid tiden för lagens tillkomst, avspeglar icke de faktiska förhållandena i dag. I praktiken har överexekutor sina huvudsakliga arbetsuppgifter som judiciell myndighet, dels som första instans i summarisk process angående kvarstad, vräkning m. m., dels som första besvärsinstans över utmätningsmans beslut eller åtgärd. Den exekutiva processen föres vidare i hovrätt och högsta domstolen. Överexekutors mest maktpåliggande göromål som verkställande myndighet torde vara försäljning av utmätt fast egendom. Härjämte har överexekutor

att i några speciella fall besluta om verkställighet samt öva tillsyn över utmätningsmännen genom att föranstalta om årlig inspektion.

Överexekutorsinstitutionens fortbestånd har ifrågasatts av lagberedningen, som anser att den kan och bör avskaffas efter en kortare övergångstid. Detta kan emellertid icke ske utan en genomgripande omarbetning av utsökningslagen och ändringar i åtskillig annan lagstiftning och bör enligt lagberedningens mening anstå till dess arbetet med översyn av utsökningslagen avslutats. Då anledning sålunda synes föreligga att i särskild ordning återkomma till överexekutorsinstitutionen, har dess nuvarande organisation här — liksom dess fortsatta funktion enligt polisberedningens betänkande — berörts helt kortfattat.

Utmätningsman är i stad med magistrat och även i en del städer utan magistrat stadsfogde samt på landet, vartill enligt utsökningslagen räknas landskommun, municipalsamhälle, köping och enligt huvudregeln även stad utan magistrat, landsfiskal.

Antalet städer som utgör stadsfogdedistrikt är 49. Renodlade stadsfogdetjänster finns i 37 av dessa städer. I övriga städer är tjänsten som stadsfogde förenad med annan kommunal tjänst, i 3 som rådman, i 7 som stadsfiskal och i 2 som kommunalborgmästare.

Erfordras i stad mer än en stadsfogde bestämmer Kungl. Maj:t antalet och arbetsfördelningen mellan dem. I Stockholm finns 4 stadsfogdar, av vilka en är exekutionsdirektör, samt 5 biträdande jurister (sekreterare m. m.). Stockholms indrivningsverk är organiserat som en administrativ enhet. I Göteborg finns 3 stadsfogdar samt i Malmö och Norrköping 2. I envar av dessa tre städer är inrättade två från varandra fristående myndigheter, förste och andre stadsfogdarna. Arbetsfördelningen mellan stadsfogdarna har av Kungl. Maj:t bestämts i särskilda kungörelser och grundas i första hand på en uppdelning mellan enskilda och allmänna mål.

För behörighet till stadsfogdetjänst fordras enligt kungl. förordning den 12 juli 1878 antingen att ha avlagt juris kandidatexamen eller att efter avlagd studentexamen under minst två år ha med vitsord om skicklighet tjänstgjort hos länsstyrelse eller magistrat eller på stadsfogdekontor. Flertalet stadsfogdar har avlagt juris kandidatexamen och för vissa städer har Kungl. Maj:t föreskrivit krav härpå. Någon rekryterings-, utbildnings- eller befordringsgång till stadsfogdetjänsterna finns ej.

Antalet landsfiskalsdistrikt är 332. I regel är landsfiskalen polischef, åklagare och utmätningsman. Emellertid är i utmätningsmannahänseende 4 distrikt sammanlagda två och två och i dessa sammanlagda distrikt samt i 20 andra finns en landsfiskal, som är renodlad utmätningsman. Sålunda finns inom landsfiskalsorganisationen 330 utmätningsmannadistrikt, varav 308 blandade och 22 renodlade.

I landsfiskalsdistrikten är inrättade tjänster för extra ordinarie och biträdande landsfiskaler. Vidare tjänstgör hos landsfiskalerna landsfiskals-

assistenter och landsfiskalsaspiranter som vikarie- och förstärkningspersonal. Beträffande arbetsfördelningen mellan flera utmätningsmän i ett distrikt finns föreskrift i landsfiskalsinstruktionen den 14 december 1951 (nr 771). I denna föreskrivs att landsfiskalen skall fördela göromålen mellan sig och biträdande landsfiskal under iakttagande av att vardera befattningshavarens arbetsbörda blir ungefärligen lika stor. Vidare kan till lättnad i landsfiskalens arbetsbörda länsstyrelsen förordna landsfiskalsassistent, som förvärvat erforderlig skicklighet och erfarenhet, att beträffande visst ärende eller under viss tid vara utmätningsman i distriktet. Denna tid må dock ej överstiga tre månader åt gången och ej sex månader av samma kalenderår.

Beträffande fordringarna för behörighet till landsfiskalstjänst hänvisas till den redogörelse som förut lämnats under avsnittet om åklagarväsendet (s. 172 f.).

Utmätningsman är verkställande myndighet och ensam behörig att företaga exekutiva förrättningar. Han skall, med några undantag, besluta om huruvida verkställighet skall ske samt med tvångsåtgärder genomföra eller säkerställa privaträttsliga och offentligrättsliga anspråk. De enskilda anspråken realiseras på begäran av rättsägare, som har en av domstol, överexekutor eller annan myndighet fastslagen rätt. De allmänna fordringarna, skatter, böter etc. uttages såsom tjänsteuppdrag på grundval av restlängder, saköreslängder m. m.

Verkställighetsformerna växlar alltefter beskaffenheten av rättsanspråken. De vanligaste är införsel, utmätning, handräckning för återtagande av avbetalningsgods, vräkning, kvarstad, utmätningsed och konkurs. Vissa olikheter föreligger mellan reglerna och formerna för verkställighet i enskilda och allmänna mål.

Beträffande omfattningen av arbetsåliggandena redovisar lagberedningen i »Utsökningsrätt I» (SOU 1961: 53) resultatet av en arbetsvolymsundersökning avseende år 1957. Enligt denna anhängiggjordes 176 006 enskilda mål samt uppgick — med reservation för felkällor — det skattebelopp, som nämnda år förelåg för indrivning, till något över 690 milj. kr. Härtill kommer böter och övriga medel. År 1961 uppgick antalet enskilda mål till 195 000 och beloppet av utestående oredovisade skatter hade från den 1 juli 1957 till den 1 juli 1962 stigit med 21 %.

Vid verkställighetsåtgärderna äger utmätningsmannen med vissa begränsningar anlita underställda befattningshavare. Stadsfogde äger efter Kungl. Maj:ts medgivande rätt att i enskilda mål för bestämt fall till utmätningsman sätta annan. Sådant substitut för stadsfogde kallas domsverkställare. Motsvarande möjlighet saknas för landsfiskalen som utmätningsman. Alla utmätningsmän kan i de flesta allmänna mål anlita exekutionsbiträden. I städerna finns sådana befattningshavare i olika tjänsteställningar för mera kvalificerade uppgifter såsom stadsfogdeassistenter

och underfogdar. På landsbygden tjänstgör polismän helt eller delvis som exekutionsbiträden. Exekutionsbiträde har huvudsakligen att syssla med indrivning av skatter, böter och allmänna avgifter samt äger att för sådant ändamål förrätta utmätning av lös egendom eller, efter förordnande av Kungl. Maj:t, bevilja införsel. Utmätningsmannen överlämnar till domsverkställare och exekutionsbiträden de mål dessa skall handlägga. De redovisar sedan de verkställda målen till utmätningsmannen, vilken har att övervaka fullgörandet av uppdragen.

Om kompetensvillkor för polismän, som utöver egentliga polisgöromål fullgör exekutionsbiträdesgöromål på landet finns föreskrifter i polisreglementet. För övriga exekutionsbiträden, domsverkställare och kameral personal har i regel inte några bestämmelser om behörighetskrav meddelats. Ej heller finns någon enhetlig rekryteringsorganisation eller utbildning för exekutionspersonalen.

Utmätningsman biträdes också av kontorspersonal. Inom denna personalkategori finns, framför allt i städerna, högre kamerala tjänster för kvalificerade göromål, såsom kamrerare, 1:e kammarskrivare och bokhållare. En sträng åtskillnad mellan de båda personalgrupperna kan inte göras i praktiken och det är ibland tveksamt till vilken grupp en befattningshavare skall hänföras.

Enligt uppgifter, inhämtade i slutet av 1962, beräknades antalet hela årsarbetskrafter för chefer-utmätningsmän till ca 190, för exekutionspersonalen till drygt 1 050 och kontorspersonal till knappt 1 000 eller sammanlagt till ca 2 240.

Utredningsarbete m. m.

I *propositionen 1962: 148* angående huvudmannaskapet för polisväsendet m. m. erinras om de utredningar som är av betydelse för exekutionsväsendets framtida organisation. Sålunda framhålls att inom lagberedningen pågår arbetet med en revision av utsökningsrätten. Uppbördsorganisationskommittén har till uppgift att utreda en eventuell omorganisation inom folkbokförings- och uppbördsväsendet och därmed sammanhängande frågor. Utredning av vissa uppbördsfrågor verkställs av uppbördsutredningen. Domstolskommittén har att taga ställning till bl. a. en ny domkretsindelning. Emellertid synes enligt vad som uttalas i propositionen de aktuella områdena kunna överblickas i så god tid att en omorganisation av exekutionsväsendet kan genomföras samtidigt med att en ny organisation för polisväsendet kan träda i kraft. I propositionen framhålls vidare att av betydelse för bedömningen av de arbetsuppgifter som skall ankomma på utmätningsmännen är, hur frågan om överexekutorsinstitutionen skall lösas och vilka organ som framdeles skall handha skatteindrivningen.

Enligt propositionen synes man tills vidare kunna räkna med skatte-

indrivningen som en utmätningsmannauppgift. Skatteindrivningen torde dock inte ha så avgörande betydelse för utmätningsmännens verksamhet att fögderiindelningen framstår som ett lämpligt underlag för utmätningsmannadistrikten. Mer motiverat är det att anpassa distrikten efter domkretsindelningen. Man kan emellertid utgå från att översynen av domkretsindelningen resulterar i att domkretsarna på längre sikt anpassas till de nya polisdistrikten. De nya utmätningsmannadistrikten bör därför kunna utformas i huvudsak på grundval av polisdistrikten, varvid delning av ett polisdistrikt i flera utmätningsmannadistrikt och sammanslagning av flera polisdistrikt till ett utmätningsmannadistrikt kan komma i fråga. Stannar man för alternativet med omfattande utmätningsmannadistrikt kommer personalens stationering i blickpunkten. Till stöd för en spridd stationering, liksom för små distrikt, har åberopats, att det är av vikt för exekutionspersonalen att ha god orts- och personkännedom samt att ärendena kräver livlig kontakt mellan personalen och allmänheten, vilket bör beaktas.

Till organisationen av utsökningsväsendet tages sålunda inte ställning i propositionen. Det framhålls, att de slutgiltiga planerna givetvis måste utarbetas i samråd med lagberedningen och de utredningar som pågår på området.

Rekryterings- och utbildningsfrågorna sägs i propositionen tillhöra de mera svårlösta. Tveksamt är om det finns praktiska möjligheter att genomföra en gemensam rekryteringsbas för såväl högre som lägre befattningshavare inom exekutions- och polisväsendet. Möjlighet för befattningshavare i den ena verksamhetsgrenen att genom kompletterande utbildning vinna behörighet till tjänst inom den andra bör beredas i den utsträckning det bedöms påkallat från rekryterings- och befordringssynpunkt.

Som tjänstetitel för utmätningsman förordas i propositionen kronofogde. Frågan om tjänstebenämningar för hans medhjälpare lämnas öppen.

De i propositionen givna allmänna riktlinjerna för exekutionsväsendets organisation föranledde ingen erinran i *statsutskottets utlåtande* (1962: 183), vilket antogs av *riksdagen* (rskr. 387).

I *direktiven för polisberedningen* sägs beträffande den framtida organisationen av exekutionsväsendet bl. a. att en närmare undersökning måste ske i fråga om verksamhetsområdets omfattning, befattningshavarnas stationering, uppgifternas fördelning mellan personalen och personalorganisationens uppbyggnad. Vidare framhålls, att frågan om exekutionsväsendets organisation är beroende av vilka slags organ, som är önskvärda för det exekutiva förfarandet och hur arbetsuppgifterna lämpligen bör fördelas mellan dem. Som dessa spörsmål skall upptagas till behandling av lagberedningen redan på nuvarande stadium av dess verksamhet, bör polisberedningens arbete bedrivas i nära kontakt med lagberedningen. Samråd bör även ske med uppbördsutredningen i frågor som gäller indrivning av restförd skatt. Även med domstolskommittén bör samråd ske i dessa delar.

Polisberedningen har även att upptaga frågor om kompetenskrav för kronofogdar och annan exekutionspersonal och i samband därmed att utreda behovet av utbildning för de skilda befattningshavarna. Uppmärksamhet bör ägnas åt möjligheterna att exempelvis genom kompletterande utbildning bereda utrymme för övergång för personalen inom exekutions-, polis- och åklagarorganisationerna såväl på chefsplanet som i övrigt. I dessa frågor bör samråd ske med 1962 års polisutbildningskommitté. En i detta sammanhang viktig fråga är behovet av övergångsbestämmelser för personal med kompetens för tjänster för vilka strängare kompetenskrav anses erforderliga i framtiden. Det bör vidare ankomma på polisberedningen att upptaga alla frågor, som har direkt samband med förstatligandet och omorganisationen av exekutionsväsendet, samt lägga fram detaljerade förslag till reglering av skilda frågor.

Polisberedningens förslag till exekutionsväsendets framtida organisation läggs fram i beredningens betänkande nr 9. Häri behandlas distriktsindelningen samt arbets- och personalorganisationen på lokalplanet med undantag för storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö, den regionala indelningen samt reformens genomförande och centrala organisation. Två avsnitt i betänkandet nr 9 har utförligare behandlats i särskilda mindre betänkanden. I betänkande nr 15 utvecklas frågorna om dispenser från föreslagna kompetenskrav för kronofogdar och exekutionspersonal samt anges normer för meritvärdering av sökande med olika utbildning vid tillsättning av kronofogdetjänster. I betänkande nr 18 kompletteras personalstaterna med förslag till en vikariats- och förstärkningsorganisation för kronofogdarna. Distriktsindelningen samt arbets- och personalorganisationen i storstäderna avhandlas i betänkande nr 19.

Över betänkande nr 9 har efter remiss utlåtanden avgivits av justitiekanslersämbetet, lagberedningen, statskontoret, riksrevisionsverket, överståthållarämbetet, som bifogat yttrande från exekutionsdirektören i Stockholm, samt länsstyrelserna i samtliga län. Vid länsstyrelsernas utlåtanden har fogats yttranden från en landskamrerare, fyra landsfogdar, nio stadsfogdar, åtta landsfiskaler, en förste uppbördsman och nio länsavdelningar av föreningen Sveriges landsfiskaler.

Vidare har yttranden över sistnämnda betänkande avgivits av länsförvaltningsutredningen, uppbördsutredningen, uppbördsorganisationskommittén, 1962 års polisutbildningskommitté, svenska kommunförbundet, tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion gemensamt med de till organisationen anslutna förbunden — svenska polisförbundet, statstjänstemannaförbundet, Sveriges kommunaltjänstemannaförbund, svenska exekutionsmännens riksförbund — Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges juristförbund, föreningen Sveriges stadsfogdar och föreningen Sveriges landsfiskaler.

Gemensamt yttrande har också inkommit från fem jurister vid Stockholms indrivningsverk.

Utlåtanden över betänkande nr 15 har efter remiss såvitt angår exekutionsväsendet avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Gotlands, Örebro, Västernorrlands och Jämtlands län samt föreningen Sveriges landsfiskaler, föreningen Sveriges polismästare, Sveriges kommunaltjänstemannaförbund och svenska polisförbundet. Fyra yttranden från länsavdelningar av föreningen Sveriges landsfiskaler och ett från en landsfiskal har överlämnats av länsstyrelserna.

Utlåtanden över betänkande nr 18 har efter remiss inkommit från riksrevisionsverket, statskontoret, tjänstemännens centralorganisation och Sveriges juristförbund.

Över betänkande nr 19 har efter remiss utlåtanden avgivits av sistberörda fyra remissorgan ävensom överståthållarämbetet och länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län. Överståthållarämbetet har bifogat yttranden från exekutionsdirektören och uppbördsdirektören i Stockholm. Länsstyrelserna har överlämnat yttranden från stadsfogdarna i Göteborg och Malmö.

Polisberedningen

Allmänna förutsättningar

Polisberedningen anger inledningsvis att de förslag, som läggs fram, utformats efter samråd med lagberedningen beträffande distriktens storlek, kompetenskrav för kronofogdar och biträdande kronofogdar samt principerna för arbetsfördelning mellan dem, kronofogdarnas arbetsuppgifter samt exekutionspersonalen och dess uppgifter.

Den förstatligade exekutionsverksamheten skall helt skiljas från polis- och åklagarväsendet. Något avsteg från huvudprincipen på grund av speciella lokala förhållanden bör enligt beredningen inte förekomma, då detta skulle medföra alltför svårbemästrade problem i fråga om bl. a. anställningsförhållanden, kompetenskrav och utbildning.

Enligt polisberedningens mening bör organisationens utformning i huvudsak byggas på rådande förhållanden. Därjämte måste vid planläggningen beaktas förslag till reformer, som framlagts av lagberedningen, samt de synpunkter som denna framfört till polisberedningen och som hänför sig till preliminära utkast till kommande förslag. Bl. a. pågår inom lagberedningen utredning om överexekutorsinstitutionens avskaffande. Vissa överexekutorsgöromål avses därvid skola utskiftas på kronofogdarna. Frågan om en utvidgning av möjligheterna att taga avlöning i anspråk genom exekutiva åtgärder är också aktuell. Organisationen bör därför planeras så, att den kan utan alltför stora svårigheter anpassas till de nya arbetsuppgifter,

som vid tiden för förstatligandet och därefter sannolikt kommer att överföras till exekutionsmyndigheterna.

Distriktsindelningen

En huvudfråga vid planeringen av exekutionsverksamheten är enligt polisberedningen distriktens storlek. Minimikrav vid bildande av ett distrikt är att arbetsbördan ger full sysselsättning med kvalificerade göromål åt en kronofogde, vilket i allmänhet torde innebära distrikt med ett befolkningsunderlag på 40 000—50 000 innevånare. Enligt lagberedningen är det emellertid önskvärt att så många distrikt som möjligt får en sådan storlek, att de även motiverar en tjänst som biträdande kronofogde. I regel kan detta beräknas bli fallet vid ett invånarantal på 60 000—80 000. Någon annan övre gräns för storleken än den som bestämmes av organisatoriska lämplighetsskäl torde enligt polisberedningen inte kunna dras. I varje län bör redan vid förstatligandet finnas minst ett distrikt med biträdande fogde. Önskvärt är att så blir fallet i det distrikt, där residensstaden ingår. Skälen för inrättande av biträdande kronofogdetjänst är enligt polisberedningen flera. Den tidigare nämnda utökningen av arbetsuppgifterna torde främst medföra en merbelastning på kronofogdedistrikten i fråga om den juridiskt utbildade arbetskraften. Därjämte är det nödvändigt att bereda vikarier och sökande till kronofogdetjänsterna praktisk tjänstgöring.

Polisberedningen erinrar om att i yttranden över 1957 års polisutrednings principbetänkande flera remissorgan varnat för alltför stora exekutionsdistrikt. Olägenheterna har i huvudsak angivits vara

1. svårigheter att leda och övervaka exekutionspersonalen,
2. sämre indrivningsresultat i de folkrika distrikten,
3. försämrad orts- och personkännedom hos exekutionspersonalen,
4. minskade kontaktmöjligheter mellan allmänheten och de exekutiva befattningshavarna samt
5. betungande resor för befattningshavarna och större resekostnader.

Såsom fördelar med de stora distrikten har följande omständigheter åberopats, nämligen

1. lägre kostnader genom rationalisering av kontorsorganisationen, minskat lokalbehov och specialisering av personalen,
2. snabbare och enklare handläggning av ärenden i vilka gäldenären har sitt arbete i stad eller tätort men är bosatt utom denna i annat distrikt,
3. mindre känslighet för rubbningar i det löpande arbetet på grund av vakanser, sjukdomsfall o. d. samt större elasticitet och hållbarhet vid felberäkningar av arbetsvolym och vid en utökning av arbetsuppgifterna,
4. möjligheter till inrättande av befordringstjänster för den exekutiva personalen och som en följd härav större utsikter att erhålla duglig personal och

5. enhetligare handläggning till följd av ökade erfarenheter av svårare mål, möjlighet till samråd och bättre utbildning.

Härjämte framhåller polisberedningen, att en indelning i stora distrikt torde väsentligt underlätta det praktiska genomförandet av lagberedningens framlagda förslag om inbördes samarbete mellan utmätningsmännen.

De skäl som sålunda anförts för och emot stora distrikt finner polisberedningen betydelsefulla och väger dem mot varandra. Beträffande det ofta sämre indrivningsresultatet i folktäta distrikt torde detta icke ha sin grund i distriktens storlek utan snarare bero på att dessa utgör centra för affärsliv och industri samt på befolkningens allmänna inställning och sociala sammansättning. En väsentlig invändning är att kontaktmöjligheterna mellan allmänheten och myndigheten försvåras i de större distrikten. Detta problem kan dock i stor utsträckning elimineras genom stationering av arbetsgrupper eller enskilda befattningshavare i likhet med vad som föreslagits beträffande polisorganisationen. Beredningen har vid avvägningen funnit sig böra förorda relativt stora distrikt, särskilt med hänsyn till att en kommande utsökningslag torde förutsätta distrikt med rätt stor omfattning. Stor betydelse har vidare tillmätts det förhållandet, att exekutionsväsendet för närvarande dras med avsevärda personalsvårigheter. Detta har bl. a. påpekats av riksdagens revisorer, riksrevisionsverket, länsstyrelser samt ett flertal stadsfogdar och landsfiskaler. Det torde vara uteslutet att i små distrikt anordna befordringstjänster, som på ett avgörande sätt kan påverka och förbättra rekryteringen.

I enlighet härmed föreslår beredningen att landet indelas i 81 kronofogdedistrikt. Denna indelning grundar sig på beredningens förslag till polisdistriktsindelning. Av kronofogdedistrikten motsvarar 50 polisdistrikten och 65 de föreslagna åklagardistrikten. 31 distrikt har sålunda bildats genom sammanläggning av två eller tre polisdistrikt.

Arbetsorganisationen

Polisberedningen konstaterar att arbetsfördelning och delegation beträffande de exekutiva göromålen inrymmer ett flertal såväl organisatoriskt som författningstekniskt svårlösta problem. I de nya kronofogdedistrikten torde dock i stort följande principer böra tillämpas.

Kronofogden förestår exekutionsdistriktet. Erfordras i ett distrikt två eller flera kronofogdar bör en vara administrativ chef för kronofogdemyndigheten och i denna egenskap handlägga och ensam besluta i ärenden rörande myndighetens förvaltning. I förvaltningsärenden, som berör annan kronofogdes ämbetsområde, bör denne höras och även ha förslagsrätt. Beträffande utmätningsmannagöromålen bör kronofogdarna vara helt sidoordnade för att inte i praktiken en ny instans skall tillskapas och för att en klar fördelning av ansvaret för målens handläggning skall kunna uppehållas mellan dem.

Fördelningen av de exekutiva göromålen mellan kronofogde och biträdande fogde bör enligt beredningens förslag ske genom delegation till den sistnämnde att med samma befogenhet som kronofogde och på eget ansvar handlägga visst ärende eller grupper av ärenden.

Om fördelningen av göromålen synes Kungl. Maj:t böra förordna. Då det gäller fördelningen mellan kronofogde och biträdande kronofogde torde det vara tillfyllest att Kungl. Maj:t fastställer huvudgrunderna härför. Det bör sedan ankomma på kronofogden att, med beaktande av de fastställda grunderna, fördela de exekutiva göromålen mellan sig och biträdande kronofogde. Härvid bör kronofogden iakttaga att varje befattningshavares arbetsbörda blir ungefär lika stor. Biträdande fogde skall även kunna anlitas för verkställighetsåtgärder, som eljest ankommer på exekutionspersonalen men är av sådan beskaffenhet att de inte lämpligen bör anförtros den, samt för kvalificerade utredningsuppdrag o. dyl.

För biträde åt kronofogden vid arbetsledning, granskning av olika slag av redovisningar, vid inventeringar och andra kontrollåtgärder samt vid handläggning av vissa mål föreslår beredningen en kvalificerad kameral och exekutiv tjänst. Det är från skilda synpunkter angeläget, att en sådan befattning inrättas i varje distrikt. Härigenom minskas behovet av biträdande fogdar och förbättras befordringsgång och rekryteringsmöjligheter för exekutionspersonalen. Befattningshavaren bör utöver praktisk erfarenhet ha goda kunskaper framför allt i exekutionsrätt, civilrätt samt taxerings- och uppbördsförfattningarna. Han skall vidare ha förmåga att såsom avdelningschef organisera och leda exekutions- och biträdespersonalens arbete. Hans åligganden kan givetvis växla något beroende på om inom distriktet finns biträdande fogde samt om han är placerad på centralort eller förestår en större stationering. I regel torde han böra ha det närmaste ansvaret för bl. a. gäldenärsregister, kontorsindrivning och den införsel för allmänna medel, som sker centralt.

Delegationsmöjligheterna till domsverkställare torde i fråga om verkställighetsåtgärderna bli i stort sett oförändrade, ehuru med den betydelsefulla skillnaden att domsverkställarinstitutionen föreslås införd för hela riket. För närvarande kan ett exekutionsbiträde på uppdrag förrätta utmätning för oguldna skatter men är inte berättigad att återtaga en bok eller en klocka, som gäldenären köpt på avbetalning men inte kunnat betala. Detta förhållande finner beredningen i hög grad otidsenligt och ägnat att försvåra en rationell arbetsfördelning. Beredningen är därför av den uppfattningen att delegationen till exekutionspersonalen måste utvidgas att samtidigt kunna omfatta uppdrag såväl i enskilda mål som i allmänna ärenden.

Beträffande graden av centralisering inom kronofogdedistrikten uttalar beredningen att av flera skäl, främst organisatoriska, de tidigare angivna fördelarna med stora distrikt bäst kan utnyttjas, om den i exekutionsverksamheten sysselsatta personalen i största möjliga utsträckning koncentre-

ras till centralorten. Renodlingen av verksamheten, varigenom denna blir uppdelad på ett avsevärt mindre antal befattningshavare än förut, omöjliggör även en sådan stationeringstäthet, som nu råder. Avkall från centraliseringsprincipen bör emellertid göras, särskilt när detta är motiverat av avstånd och kommunikationsförhållanden.

Den fortlöpande kontrollen och övervakningen av de till exekutionspersonalen med domsverkställarkompetens överlämnade målen anses av beredningen i princip kräva, att kronofogde och domsverkställare har samma tjänsteställe. Med hänsyn till de betydande avstånd, som ibland kan förekomma i distrikt av föreslagen storleksordning, blir det i en del fall nödvändigt att stationera personal med full eller begränsad domsverkställarkompetens utom centralorterna. Med de nya verkställighetsfrister, som trätt i kraft den 1 januari 1964, anses detta emellertid kunna genomföras utan större olägenhet. I den mån domsverkställargöromålen icke kräver en hel arbetskraft, bör de förenas med uppgifter inom skatte- och bötesindrivningen.

Beredningen påpekar att en spridd stationering av personal med exekutionsbiträdesgöromål förekommer redan nu, vilket bl. a. från kontrollsynpunkt medför vissa problem. I den nya organisationen kommer antalet stationeringar att bli färre.

Utifrån här angivna riktlinjer föreslår beredningen, att omkring 175 stationeringsorter utanför centralorterna inrättas i landet.

Beredningen har framlagt ett principförslag till den inre organisationen av en kronofogdemyndighet, i huvudsak tillämpligt på alla kronofogdemyndigheter oavsett deras storlek, med undantag för Stockholms, Göteborgs och Malmö kronofogdedistrikt. Hänsyn har därvid inte kunnat tas till andra ändringar i arbetsåliggandena än de som trätt i kraft den 1 januari 1964.

Beredningen framhåller, att en organisationsteknisk undersökning möjligen skulle kunna medföra vissa rationaliseringar genom mekanisering av arbetsrutiner speciellt i fråga om indrivningen av restförd skatt m. m., t. ex. i fråga om framställningen av restlängder och saköreslängder, bokföring och redovisning. I avvaktan på automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppbördsväsendet och verkningarna därav för exekutionsväsendets del bygger emellertid beredningen sitt förslag på de lämpligaste av nu förekommande organisationsformer och arbetsrutiner. Förslaget medför inte behov av sådana kontorsmaskiner, som efter den relativt snart förestående datareformen kan visa sig överflödiga, och det möjliggör ett enhetligare blankettsystem för hela landet. Sett mot bakgrunden av de omläggningssvårigheter som med sannolikhet kommer att uppstå i samband med inrättandet av de nya kronofogdedistrikten och de många och stora förändringar, som därefter kan väntas inom en ganska lång följd av år, finner beredningen det förordade tillvägagångssättet utgöra en väl-

behövlig säkerhetsfaktor. I detta sammanhang nämnes, att enligt underhandsbesked från riksrevisionsverket nu gällande system för bokföring och redovisning av influtna medel och hindersredovisade poster fungerar tillfredsställande, varför någon ändring i gällande redovisningssystem för närvarande inte anses påkallad.

Från såväl kostnads- som effektivitetssynpunkter anser beredningen det vara rationellt, att i lämplig utsträckning ha kontorsmässig behandling av arbetsuppgifterna, vilket medför en koncentration av handläggningen till centralorten. Till den fältarbetande exekutionspersonalen bör huvudsakligen endast överlämnas göromål, som inte kan utföras av andra befattningshavare.

Beredningen föreslår, att kronofogdemyndigheten på centralorten skall bestå av tre huvudavdelningar, nämligen kansliet, centralregisteravdelningen och fältindrivningsavdelningen, samt anger göromålen på de olika avdelningarna med beskrivning i stort av arbetsrutinerna. Härvid påpekas, att i särskilda fall avvikelser kan vara påkallade. Den centrala handläggningen omfattar i princip utskrift av erforderliga handlingar, registrering, utsändande av betalningsanmaningar, meddelande av införsel samt kassa-, bokförings- och redovisningsgöromål. Beredningen anför beträffande ärendenas handläggning bl. a.

Med den föreslagna fördelningen av göromålen blir gången av ett *indrivningsärende* (skatter, böter, viten, allmänna avgifter och övriga allmänna medel) i stora drag följande.

Inkomna restlängder, saköreslängder och andra uppbördsorder m. m. registreras och uppdebiteras i nuvarande ordning på kronofogdens kansli. Med ledning av exekutionsurkunderna har kansliet härefter att ombesörja utskrift av erforderliga indrivningshandlingar, centralregisterkort, indrivningskort, betalningsanmaning samt i de fall där det av rest- eller saköreslängden framgår, att gäldenären har sin adress utom distriktet, jämväl utdrag ur längden. Handlingarna bör vara utformade så att de erhålles i en utskrift (direktkopiering).

Vissa städer, såsom Stockholm (dock ej beträffande skatter), Norrköping, Västerås, Uppsala, Halmstad, Karlskrona, Kalmar och Sundsvall, som samtliga är centralorter i kronofogdedistrikt, tillämpar efter dispens en maskinell metod, s. k. ormigsystem, varigenom dessa handlingar erhålles med en utskrift. För att undvika omskrift av exekutionsurkunderna hos utmätningsmannen fordras enligt detta system överenskommelse om ett särskilt utskriftssätt med berörda myndigheter, såsom postens skatteavdelning, åklagare och domstolar samt länsstyrelse. Enligt beredningens mening bör de kronofogdedistrikt, i vilka dessa städer är centralorter, även i fortsättningen, åtminstone till datareformens genomförande, erhålla sådan dispens.

Det färdigställda arbetsmaterialet jämte ett exemplar av rest- respektive saköreslängd överlämnas härefter till centralregisteravdelningen för handläggning. Centralregisterkorten bildar ett gäldenärsregister, som kan vara upplagt i alfabetisk namnordning eller efter födelsedatum eller annan lämplig indelningsgrund. Efter datareformen kan det eventuellt komma att visa sig mest fördelaktigt, att centralregistret uppställs efter gäldenärernas födelsenummer.

Härefter utsänds betalningsanmaningarna, vilka bör innehålla en viss betalningsfrist, förslagsvis tio dagar. Anteckning om avsändningsdagen göres på indrivningskorten. Inbetalningar skall ske på kronofogdens tjänstepostgirokonto och influtna belopp skall krediteras på centralregisterkorten samt i förekommande fall (avbetalningar) även på indrivningskorten. Inbetalda belopp antecknas i respektive längder. Framställningar om betalningsuppgörelser eller anstånd i anledning av anmaningarna skall göras till den i anmaningen anvisade befattningshavaren på centralregisteravdelningen. Lämnas gäldenären betalningsmedgivande, som sträcker sig över längre tid än en månad från kravtidens utgång, skall gäldenären upplysas om vilken befattningshavare ärendet i fortsättningen kommer att handläggas av och att inbetalningar skall ske till dennes tjänstepostgirokonto. Uppgörelsen antecknas på indrivningskortet, som efter notering på centralregisterkorten av dag för överlämnandet och till vem det skett tillställs exekutionstjänstemannen.

Efter betalningsfristens utgång genomgås indrivningskorten beträffande de obetalda ärendena och uppdelas i grupper med avseende på fortsatta åtgärder, nämligen utredningar angående bestridda krav, slagning i anställningsregistret, beviljande av införsel, ombesörjande av handräckningsframställningar etc. Härefter återstående ärenden överlämnas till fältindrivningsavdelningen. Beträffande samtliga ärenden skall anteckning göras på centralregisterkorten var ärendet handlägges. För inventeringen hos exekutionspersonalen bör anteckning därom även ske i restlängden eller på annat lämpligt sätt.

Alla kassa-, bokförings- och redovisningsgöromål avseende indrivningen av allmänna medel bör ombesörjas på centralregisteravdelningen.

På grund av de speciella tidsfrister och redovisningsföreskrifter samt andra särbestämmelser som gäller för *utsökningsmålen* skall dessa handläggas på kansliet och sålunda icke ingå i förutnämnda centralregister. För dessa mål föreskrivna dagböcker bör anordnas enligt kort- eller lösbladssystem. Blanketterna till dagböckerna och andra behövliga handlingar bör utformas så att de erhålles i en utskrift. Vid utmätning av fordran å överskjutande preliminär skatt kommer samordningen med allmänna ärenden att äga rum genom att samtliga mål först slås i centralregistret respektive utsökningsdagboken. Vid verkställighet på fältplanet sker samordningen av de båda slagen av mål i den utsträckning de handläggs av samme befattningshavare. I övriga fall får särskild kommunikation ordnas.

Oavsett om ett utsökningsmål inges på central- eller stationeringsort måste det alltid införas i kronofogdens dagbok. Diarieföringen skall ske före verkställighet. Endast i exceptionellt brådskande fall och efter samråd mellan kronofogden och förrättningsmannen bör en omvänd ordning kunna förekomma. Inkommande mål mottages av kansliet, som först utför en förhandsgranskning för eventuell komplettering av ansökningshandlingarna och därefter ombesörjer utskrifter. Sedan kronofogden granskat målen, utsändes underrättelserna.

För att i görligaste mån nedbringa antalet mål, som överlämnas till förrättningsman för exekutiva åtgärder, bör gäldenären i underrättelse om sökt utmätning eller återtagning av avbetalningsgods anmodas att inom viss kortare tid fullgöra sin betalningsskyldighet. Under denna tidsfrist kvarligger målet på kansliet. Erfarenhetsmässigt bortfaller härigenom en avsevärd del av målen främst genom uppgörelser mellan parterna men även

genom betalningar. De mål som härefter återstår skall handläggas i vederbörlig ordning.

Redovisning av medel och handlingar i slutligt verkställda utsökningsmål ombesörjes på kansliet.

Målen angående *införsel för underhållsbidrag* bör alltid handläggas centralt. Vad som sagts beträffande ingivande av handlingar, system för anordnande av dagbok samt framställning av erforderliga handlingar i utsökningsmålen skall gälla i tillämpliga delar. Med hänsyn till den överensstämmelse i förfarandet, som i många avseenden föreligger mellan dessa mål och motsvarande ärenden angående skatter och böter och till att de i åtskilliga fall avser samma gäldenärer som skatte- och bötesinförslarna, bör de förläggas till centralregisteravdelningen. Som något nämnvärt bortfall av dessa mål icke kan påräknas genom underrättelser om den sökta verkställigheten, bör de, med undantag för sådana delgivningar och utredningar som måste utföras av fältarbetande personal, helt handläggas på centralregisteravdelningen. På grund av de i jämförelse med skatte- och bötesinförslarna avvikande redovisningsbestämmelser, som gäller för dessa införselmål, bör dagbokskorten icke insorteras i det övriga centralregistret utan bilda en egen grupp inom detta.

Alla ärenden, som inte kan avslutas genom kontorsmässig behandling, överlämnas till fältindrivningsavdelningen för att slutföras. För fältarbetet bör kronofogdedistriktet vara uppdelat i ett antal geografiska områden. Även andra indelningsgrunder kan förekomma. I varje sådant område skall finnas en eller flera befattningshavare, som har att svara för exekutionsverksamheten inom området. Områdena, som kan sammanfalla med församlingar, taxerings- och uppbördsdistrikt etc., skall bestämmas av kronofogden med hänsynstagande till att befattningshavarna erhåller en så jämnt fördelad arbetsbörda som möjligt.

Av praktiska skäl synes det beredningen lämpligt att även den fältarbetande personalen generellt erhåller rätt att meddela införselbeslut. Denna befogenhet bör huvudsakligast användas i ärenden, som redan är under handläggning av en fältindrivare och som är av särskilt brådskande natur (utfallande ackordsersättningar, innestående löne- och provisionsfordringar ofta i samband med anställningens upphörande m. m.). Det bör ankomma på kronofogden att närmare bestämma införselrättens utnyttjande.

Enligt gällande bestämmelser äger stadsfogde med visst undantag uppdraga försäljning av utmätt lös egendom åt domsverkställare. Motsvarande delegationsrätt till exekutionsbiträde finns däremot inte i de allmänna målen. På grund av de stora avstånden inom många kronofogdedistrikt finner beredningen det vara rationellt att exekutionspersonal, som skall handha verkställigheten i både allmänna och enskilda mål, tillägges befogenhet att på uppdrag av kronofogden förrätta försäljning av lös egendom i båda slagen av mål.

Beredningen förordar, att i regel varje fältarbetande exekutionstjänsteman innehar eget tjänstepostgirokonto, enär såväl avgivandet som kontrollen av redovisningen härigenom förenklas. Vidtagna åtgärder och influtna

medel m. m. skall i föreskriven ordning redovisas till kronofogden över kansliet respektive centralregisteravdelningen.

På grund av bl. a. kronofogdedistriktens ytvidd torde det bli nödvändigt för den exekutiva personalen att i stor utsträckning ha tillgång till andra färdmedel än de allmänna kommunikationerna. Ett svårlöst problem utgör anskaffandet av förrättningsvittnen på enmansposteringarna. Beredningen ifrågasätter därför, om ej — i varje fall tillsvidare — bör föreskrivas skyldighet för befattningshavare vid polisväsendet att biträda såsom vittne vid exekutiva förrättningar, då annan personal inte finns att tillgå. Vidare bör samtliga exekutiva befattningshavare vara stämningsmän för tjänsteuppdrag.

I anslutning till de synpunkter på arten av befattningshavare som arbetsorganisationen erfordrar, upptar beredningen frågan om deras tjänstebenämningar. Beredningen finner, att för chefsbefattningen titeln kronofogde redan vunnit allmänt erkännande. För övriga befattningshavare föreligger en rikhaltig flora; exekutionsbiträde, exekutor, skatteassistent, uppbördsman, domsverkställare, underfogde etc. Det är önskvärt att erhålla en enhetlig titulatur och finna en gemensam förstavelse. »Skatte-» och »uppbörds-» är oegentliga. »Exekutions-» och »indrivnings-» anses drastiska och kan i umgänget med allmänheten väcka irritation. »Krono-» har tidigare använts i dessa sammanhang (jfr kronolänsman, kronobetjänt etc.). Beredningen förordar därför denna förstavelse samt föreslår tjänstebenämningarna kronofogde, kronokommissarie och kronoassistent.

Beredningen påpekar, att den omarbetning av utsökningslagen som nu pågår präglas av en strävan att ersätta kategoriska regler och formella förfaranden med sådana, som bereder sökandena ökat bistånd av utsökningsmyndigheten, samtidigt som denna skall kunna taga större hänsyn till gäldenärernas intressen i de enskilda fallen. En sådan modernisering av förfarandet kan inte ske utan att den exekutiva personalen förstärkes såväl kvalitativt som kvantitativt. Beträffande biträdespersonalen erinrar beredningen om såväl 1947 års landsfiskalsutrednings som 1956 års landsfiskalsbiträdesutrednings uttalanden, att biträdesgöromålen på landsfiskalskontoren i stor utsträckning är av kvalificerad natur och delvis ställer betydande krav på biträdespersonalen med avseende på noggrannhet, omdöme och ansvar. Enligt beredningens mening gäller dessa omdömen även biträdesgöromålen vid de föreslagna kronofogdemyndigheterna.

Beredningen ingår härefter på personalorganisationen inom ett normalt kronofogdedistrikt. Med de arbetsuppgifter som föreslagits bör på kansliet, som står under kronofogdens direkta ledning, finnas ett kvalificerat första biträde att självständigt förestå detta.

På centralregisteravdelningen, som under kronofogden skall förestås av en kronokommissarie, erfordras en eller flera förste kronoassistenter, som har att svara för avdelningens expedition för allmänheten. Den främsta bi-

trädestjänsten på denna avdelning avser bl. a. kassagöromål. På avdelningen förekommande bokförings- och redovisningsgöromål är i betydande utsträckning av kvalificerad natur. Verksamheten vid registeravdelningen i övrigt medför dessutom att särskilt stora krav måste ställas på kontorspersonalen för att man på mest effektiva sätt skall kunna uppnå en avlastning av göromål från exekutionspersonalen.

Fältindrivningsavdelningen förutsättes under kronofogden skola förestås av kronokommissarien utom i vad avser utsökningsmålen, vilka skall handläggas direkt under kronofogdens ledning. För göromålen på avdelningen fordras huvudsakligen exekutiv personal, förste kronoassistenter och kronoassistenter. På vissa större stationeringsorter krävs härjämte kvalificerad biträdespersonal, som i stor utsträckning måste självständigt utföra skiftande arbetsuppgifter såsom kassagöromål, smärre utredningar samt tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar.

Aspirant bör för att erhålla en allsidig utbildning tjänstgöra på alla avdelningar och sedan han förvärvat tillräcklig erfarenhet vid behov kunna förordnas såsom vikarie på kronoassistenttjänst.

Vid större kronofogdemyndigheter torde härutöver erfordras särskild expeditionsvaktspersonal.

De särpräglade förhållandena i storstäderna, Stockholm, Göteborg och Malmö, har föranlett beredningen att särskilt utreda hur organisationen av exekutionsverken där bör utformas. Beredningen konstaterar, att i jämförelse med andra exekutionsdistrikt i landet storstadsdistrikten är väsentligt folkrikare och att i förhållande till folkmängden arbetsvolymen är mycket stor. Detta har medfört, att den nuvarande organisationen av dessa städers exekutionsverk erhållit en annan struktur än den som finns i landet i övrigt. Även sinsemellan är arbetssätten vid verken i väsentliga delar olikartade. Vad angår skatte- och bötesindrivningen kännetecknas stockholmssystemet av centralisering under det att malmösystemet är helt decentraliserat. Göteborgssystemet utgör i stort sett en medelväg mellan de båda andra systemen. Även beträffande arbetsuppgifterna föreligger vissa olikheter de tre städerna emellan. Sålunda upprättar uppbördsverket i Stockholm bl. a. månadsräkning avseende i Stockholm restförda skatter enligt uppbördsförordningen under det att motsvarande uppgifter i landet i övrigt ankommer på de exekutiva myndigheterna. Vidare ombesörjes i Stockholm kontrollen av arbetsgivarnas skyldighet att verkställa skatteavdrag av uppbördsverket, medan den i Göteborg helt sköts av andre stadsfogden och i Malmö vissa undersökningar göres hos andre stadsfogden där. Parkeringsböterna uppbäres och redovisas i Stockholm och Göteborg av åklagarmyndigheten men i Malmö av andre stadsfogden.

Beredningen har i första hand eftersträvat en likartad organisation storstadsdistrikten emellan. Däremot har utredning givit vid handen att ett direkt överförande på storstadsdistrikten av normalorganisationen i öv-

riga kronofogdedistrikt svårligen låter sig göra. Ett sådant överförande skulle framför allt beträffande de allmänna målen tillskapa så stora enheter att dessa blir tungarbetade och svårbemästrade. Beredningen hyser därför den uppfattningen att arbetet bör fördelas på flera enheter.

Beredningen anger särskilt några grundlinjer för sitt förslag till storstadsorganisationerna. Med hänsyn till den betydelse, som månadsräkning och balanslängd har för utmätningsmannens möjlighet att följa indrivningsarbetet, anser beredningen, att arbetet med månadsräkning, balanslängd och därmed sammanhängande arbetsuppgifter skall utföras hos exekutionsmyndigheten. Då fråga är om bokföring och kreditering av influtna medel måste säkerhetskravet tillgodoses. De handlingar, där influtna medel antecknas, bör därför vara sammanförda och hållas skilda från övrigt arbetsmaterial, så att sammanblandning icke sker. En bärande princip för arbetsfördelningen bör vara att i möjligaste mån samma befattningshavare svarar för ett ärende från början till slut. Organisationen måste utformas så att då flera utmätningsärenden föreligger mot en gäldenär, t. ex. för enskild skuld och skatt, utmätning kan ske samtidigt i samtliga ärenden.

Med hänsyn till de särskilda lokala förhållandena föreslår beredningen, att huvudavdelningar vid kronofogdemyndigheten i Stockholm skall vara kansliet, central-, revisions- och underhållsbidragssektionerna samt tre fältavdelningar. Beredningen föreslår i huvudsak följande fördelning av göromålen.

En kronofogde skall vara administrativ chef och i denna egenskap leda och övervaka arbetet samt tillse att detta bedrives i behörig ordning och på ett ändamålsenligt sätt. Han skall dessutom vara utmätningsman och såsom sådan handlägga införselmålen för underhållsbidrag.

Vid kansliet, som står under ledning av en kronofogde, utföres i tillämpliga delar samma arbetsuppgifter, som vid kansliet i landets övriga kronofogdedistrikt.

Vid centralsektionen, som uppdelas i en registrerings- och redovisningsdetalj samt en spaningsdetalj, vilka var och en under den administrative chefen bör förestås av en kronokommissarie, verkställes registrering, kreditering, redovisning, efterforskning och deklarationsundersökningar. Vid registrerings- och redovisningsdetaljen skall finnas ett centralregister, omfattande alla för indrivning beordrade allmänna medel, i vilket register kreditering av influtna belopp sker.

Revisionssektionen, som under den administrative chefen bör stå under ledning av en kronokommissarie, biträder kronofogdarna med kontroll av indrivningsverksamheten och vid inventeringar, attesterar och granskar utfärdade bevis om hinder vid skatte- och bötesindrivningen samt utför kassakontroller.

Vid underhållsbidragssektionen ledes arbetet närmast under myndighetens chef av en kronokommissarie, vilken efter delegation även har att besluta i införselmålen.

Fältavdelningarna ledes envar av en kronofogde. Vid varje sådan avdelning skall dessutom finnas en biträdande kronofogde. Här sker verkställig-

heten i såväl allmänna som enskilda mål. De åtgärder, som förekommer, är i stora drag utsändande av kravskrivelser, träffande av betalningsuppgörelser, meddelande av införselbeslut för uttagande av skatter och böter, utmätning, handräckning enligt lagen om avbetalningsköp, vräkning och handläggning av konkursmål. Såsom förstärkning av kronofogdepersonalen vid fältavdelningarna bör finnas ytterligare en biträdande kronofogde.

Kronofogdemyndigheterna i Göteborg och Malmö föreslås av beredningen utformade i enlighet med angivna principer och i huvudsaklig överensstämmelse med exekutionsväsendet i landet i övrigt med den tidigare angivna skillnaden, att den s. k. centralindrivningen fördelas på sektioner eller kommissariedistrikt omfattande ett lämpligt antal territoriella församlingar. Huvudavdelningarna vid dessa myndigheter föreslås sålunda vara kansliet, centralkontoret och revisionssektionen samt i Göteborg åtta och i Malmö fyra kommissariedistrikt. Fördelningen av göromålen skisserar beredningen sålunda.

Vid kansliet skall i tillämpliga delar utföras samma arbetsuppgifter, som vid kansliet i landets övriga kronofogdedistrikt. Revisionssektionen, som bör stå under ledning av en kronokommissarie, utför samma arbetsuppgifter som motsvarande sektion i Stockholm. Centralkontoret bör uppdelas i en avdelning för enskilda mål och en för allmänna mål. Avdelningen för enskilda mål bör bestå av en expedition för utsökningsmål och en för införselmål. Expeditionen för införselmål står under ledning av en kronokommissarie, vilken efter delegation beslutar i dessa mål. Vid expeditionen för utsökningsmål registreras, granskas och redovisas målen. Vidare skall där bl. a. framställas arbetsmaterial samt uppläggas och föras dagböcker. Befattningshavare inom kontorskarriären blir arbetsledare samt biträder kronofogdarna med genomgång, granskning och komplettering av inkomna handlingar. Avdelningen för allmänna mål och ärenden bör stå under ledning av en kronokommissarie. Arbetsuppgifterna vid denna är i huvudsak av samma beskaffenhet som vid ett vanligt kronofogdedistrikt.

Inom varje kommissariedistrikt skall finnas en kronokommissarie, som leder och fördelar arbetet, samt erforderligt antal fältarbetande personal och kontorspersonal. Till distriktet överlämnas indrivningsärendena för verkställighet. Centralt inom varje distrikt utsändes betalningsanmaningar, meddelas införsel för uttagande av skatter och böter samt begäres handräckning hos annan utmätningsman för indrivning av allmänna medel. Överlämnade indrivningsärenden kvarligger till dess ärendena i en eller annan form slutförts. Vid varje distrikt skall finnas ett centralregister, vari kreditering av influtna medel sker. Inom ett kommissariedistrikt verkställes icke enbart indrivning av skatter, böter och andra allmänna medel. Dit överlämnas även enskilda utsökningsmål för verkställighet. På fältet skall samordning ske så att bestämmelserna i 58 § utsökningslagen blir tillämpliga i förhållandet mellan enskilda och allmänna mål.

En av kronofogdarna skall vara administrativ chef och i denna egenskap leda och övervaka arbetet samt tillse att detta bedrives i behörig ordning och på ett ändamålsenligt sätt.

Personalbehov

Beredningen har beräknat årsarbetskraftsbehovet på grundval av tillgängliga och infordrade uppgifter från befattningshavarna själva. Vid stickprovskontroller har det dock visat sig finnas flera befattningshavare än i grundmaterialet, vilka där icke redovisats på grund av att de bestred göromål på ännu inte inrättade tjänster, avlönades genom extra anslag etc. Uppskattningen av årsarbetskrafterna för personal med blandade tjänster är givetvis vansklig. Det föreligger enligt beredningens uppfattning en tendens att underskatta arbetstiden för exekutionsgöromålen. I juli 1960 utgjorde enligt insamlade uppgifter exekutionsbiträdenas sammanräknade årsarbetskrafter i landsfiskalsorganisationen 508. I oktober 1962 skulle enligt nyinkomna uppgifter antalet årsarbetskrafter ha sjunkit med 40 till 468. 1960 fanns 143 renodlade exekutionsbiträdestjänster. 1962 var dessa 23 fler eller 166. Renodlingen av 23 tjänster kan ha medfört en besparing av arbetskrafter men troligen icke med 40 hela årsarbetskrafter, särskilt som antalet restförda skatteposter och bötesposter under denna tid inte sjunkit. Enligt riksrevisionsverkets budgetredovisningar uppgick utestående summan av särskilt uppdebiterad A-skatt, restförd B-skatt, K-skatt och allmän varuskatt den 30 juni 1960 till 457 miljoner och två år senare till 579 miljoner, en ökning med 27 %. Härtill kommer böter, ATP-avgifter, bilskatter m. m.

Beredningen påvisar, att förhållandet mellan invånarantal och arbetsvolym växlar. Så är fallet vid en jämförelse mellan hela län. Per tusen invånare utfaller de i 1961 års arbetsredogörelser upptagna arbetsuppgifterna beräknade enligt vedertagen koefficient med följande avrundade poängtal.

Uppsala län	1 360	Stockholms län	1 570
Kristianstads län	1 360	Västernorrlands län	1 730
Gotlands län	1 480	Norrbottens län	1 890

Sålunda är antalet exekutiva mål och ärenden per invånare 40 % högre i Norrbottens län än i Uppsala eller Kristianstads län.

De högsta poängtalen per tusen invånare uppvisar — storstäderna undantagna — norrlandsdistrikt, industriorter, hamnstäder och storstäders förorter:

Gällivare	2 490	Gävle	1 910
Luleå	2 400	Solna	1 870
Sundsvall	2 170	Hälsingborg	1 850
Borås	2 070	Lycksele	1 820
Östersund	1 950	Mölndal	1 780

Detta är dock inte allmängiltigt. Som jämförelse anges några distrikt med låga poängtal:

Åtvidaberg	1 050	Osby	1 130
Lidingö	1 080	Sollentuna	1 150
Landskrona	1 100	Piteå	1 250

Av de anförda siffrorna drar beredningen den slutsatsen, att några regler för uppskattning av arbetsvolymen grundade på en typindelning såsom norrlandsdistrikt, hamnstäder etc. inte går att uppställa samt att arbetsbelastningen i förhållande till invånarantalet kan variera med 150 procent.

Beredningen framhåller, att poängtalen icke utan en närmare analys av arbetsuppgifternas sammansättning (skatter, böter, underhållsbidrag, utmätningar etc. till antal och belopp), geografiska förhållanden samt befolkningens rörlighet och allmänna inställning kan läggas till grund för en riktig bedömning av personalbehovet inom distrikten. På grund av olikheterna mellan stadsfogdarnas och landsfiskalernas arbetsuppgifter är det vidare inte möjligt att mäta utmätningsmännens arbetsinsatser genom en jämförelse av arbetspoängen. En fördelning av arbetspoängen på exekutiv personal måste av samma skäl bli missvisande. Även en jämförelse inom envar av de två distriktstyperna blir vilseledande, om man därvid söker att utröna den normala arbetsbördan för ett exekutionsbiträde, enär någon klar åtskillnad inte kan göras mellan exekutiva och kamerala arbetsuppgifter. Ett exekutionsbiträde, som har skrivhjälp till sitt förfogande, överlåter givetvis på denna även en hel del indrivningsarbete såsom muntliga och skriftliga anmaningar och påminnelser, mottagande av medel etc. Dividerar man åter arbetspoängen i distrikten med antalet av hela personalen, får man ett jämförelsetal, mot vilket visserligen många invändningar kan riktas men som dock klart utvisar att antalet poäng per befattningshavare nu är störst i de folkrikaste och mest arbetsbelastade distrikten.

De berörda svårigheterna att klarlägga nuvarande arbetskraftsåtgång och rätt bedöma arbetskraftsbehovet anser beredningen inte möjliga att bemästra utan en grundlig organisationsundersökning, som måste sträcka sig över flera år. Oredovisad arbetskraft kommer att utgöra problem i flera avseenden. Beredningen understryker bl. a. angelägenheten av att vid organisationsreformens genomförande 1965 betungande och svåravarbetade balanser inte genast uppstår på grund av att personalen underdimensionerats.

En sammanställning länsvis av beredningens förslag beträffande personaltilldelningen för kronofogdeorganisationen visar följande.

Beredningens förslag innebär att förhållandet mellan föreslagna tjänster och redovisade årsarbetskrafter i vissa län minskar och i andra län ökar samt att totalt för landet en minskning uppstår med 46,30 årsarbetskrafter. Förändringarna inom de olika personalkategorierna är en minskning av utmätningsmännen med 49,93, av exekutionspersonalen med 58,81 och av kontorspersonalen med 90,56, medan ökning sker med en ny personalgrupp, 153 aspiranter, vilka skall ha både exekutions- och kontorsgöromål.

Län Storstadsdistrikt	Antal kronofogdedistr.	Kronofogde	Bitr. kronofogde	Kronokommissarie	1:e kronoassistent	Kronoassistent	Kont.-pers.	Asp.	Totalt
Stockholms	8	8	3	10	17	38	48	9	133
Uppsala	1	2	1	3	5	10	14	2	37
Södermanlands	3	3	1	3	8	14	23	3	55
Östergötlands	3	4	3	5	12	22	34	5	85
Jönköpings	3	3	2	3	13	16	25	3	65
Kronobergs	1	1	1	2	6	11	10	1	32
Kalmar	3	3	2	3	11	17	22	3	61
Gotlands	1	1	—	1	3	5	7	1	18
Blekinge	2	2	1	2	6	11	15	3	40
Kristianstads	3	3	1	4	6	24	23	3	64
Malmöhus[1]	6	6	2	7	16	28	37	5	101
Hallands	2	2	2	2	6	12	14	2	40
Göteborgs o. Bohus[2]	1	1	1	1	6	6	10	1	26
Älvsborgs	4	5	2	5	14	24	31	5	86
Skaraborgs	4	4	1	4	10	17	20	4	60
Värmlands	4	4	1	6	11	22	28	6	78
Örebro	4	4	1	4	13	15	23	4	64
Västmanlands	2	3	2	5	4	16	22	3	55
Kopparbergs	5	5	—	5	18	15	25	3	71
Gävleborgs	4	4	3	6	13	25	29	5	85
Västernorrlands	4	5	1	7	15	31	34	8	101
Jämtlands	1	2	1	4	9	12	17	4	49
Västerbottens	3	3	3	3	17	16	23	4	69
Norrbottens	6	6	2	7	15	25	37	9	101
Stockholms	1	5	4	14	31	54	164	28	300
Göteborgs	1	3	3	13	22	38	117	20	216
Malmö	1	2	1	7	11	17	45	9	92
Summa hela landet	81	94	45	136	318	541	897	153	2 184

[1] Utom Malmö distr.
[2] Utom Göteborgs distr.

Beredningen har utarbetat de föreslagna personalstaterna i huvudsak på grundval av nu rådande förhållanden med de avvikelser, som föranletts av ett ändrat arbetssätt och en jämnare fördelning av arbetsuppgifterna. I förslagen till personalstater har beredningen inte tagit hänsyn till andra nya eller ändrade arbetsuppgifter, som kan komma att åvila exekutionsväsendet, än de som föranleds av de lagändringar inom utsökningsrätten, vilka trätt i kraft den 1 januari 1964. Beredningen har härvid utgått från att t. ex. de kommunala uppbördsverk, som hittills med egen personal ombesörjt övervakning av arbetsgivares avdrags- och redovisningsskyldighet för skatt enligt uppbördsförordningen i stället för att påkalla medverkan av exekutionsbiträde, även i fortsättningen skall utföra dessa göromål.

Till grund för sitt förslag till personalstater har beredningen lagt en beräkning av vad en exekutiv tjänsteman skall medhinna i genomsnittligt antal skatte- eller bötesposter eller enskilda mål, alltefter arten av hans tjänsteområde. Dessa beräkningar kan givetvis inte göras så exakta att inte ändringar i personalstaterna blir nödvändiga och beredningen förutsätter,

att reformen fullföljes genom fortsatta organisationsundersökningar. Beredningen framhåller också att resultatet av flera pågående utredningar kan inverka på exekutionsverksamhetens arbetsvolym och organisation.

Som förut nämnts föreslår beredningen ett mindre antal fasta tjänster än framräknade årsarbetskrafter inom nuvarande exekutionsorganisation, trots att de exekutiva arbetsuppgifterna är i stark stegring. Beredningen påpekar, att det belopp, som av länsstyrelserna överlämnats till utmätningsmännen för indrivning steg med 44 procent från 1960 till 1962. Ökningen av antalet enskilda mål är likaledes stor. De föreslagna ändringarna i utsökningslagen kommer i och för sig att medföra ett icke obetydligt merarbete. Slutligen erinrar beredningen om att det beräknade antalet årsarbetskrafter, som nu åtgår, torde vara för lågt uppskattat och att rationaliseringsvinsterna härigenom redan torde vara uppätna. Beredningen har likväl beräknat personalåtgången restriktivt i tilltro till den föreslagna distriktsindelningens och organisationens ändamålsenlighet. Det praktiska arbetet under de första åren får utvisa om och i vilket avseende personalökningar blir erforderliga. För de rättelser och den förstärkning, som under övergångstiden kan behövas, bör medel finnas för en vikariats- och förstärkningsorganisation motsvarande ca 10 procent av personalkostnaderna.

Beredningen har framlagt ett särskilt förslag såvitt gäller vikariats- och förstärkningsorganisation för kronofogdarna. Denna skall enligt förslaget bestå av en kader av tingsmeriterade jurister, som skall tjänstgöra i organisationen till dess de erhåller fast utmätningsmannatjänst såsom biträdande kronofogde eller kronofogde. De har av beredningen tills vidare kallats kronofogdesekreterare. De bör vara placerade i bestämda kronofogdedistrikt men utgöra en rörlig reservkår med tjänstgöringsskyldighet i första hand inom vissa områden omfattande ett eller flera län samt, då det är oundgängligen nödvändigt, var som helst i riket. Personalbehovet inom förstärkningsorganisationen har beräknats till 25 befattningshavare, varvid de tre storstadsdistrikten icke inbegripits. I förslaget till fördelning av reservorganisationens personal förutsättes dock, att kronofogdeorganisationen i Göteborg dimensioneras så att den även skall kunna täcka vikariebehovet i hela Göteborgs och Bohus län.

Vid fördelningen av befattningshavarna i reservorganisationen, som i huvudsak skett länsvis, har beredningen tagit hänsyn till arbetsvolymen, antalet distrikt, förekomsten av biträdande kronofogdar m. fl. faktorer av betydelse. Till grund för stationeringen av sekreterarna i visst kronofogdedistrikt ligger behovet av förstärkning av juristpersonalen i detta. Enligt förslaget tilldelas Stockholms, Kristianstads, Malmöhus, Kopparbergs, Västernorrlands och Norrbottens län två, Blekinge, Hallands, Göteborgs och Bohus, Västmanlands och Västerbottens län ingen samt övriga län en kronofogdesekreterare.

Det bör enligt beredningen ankomma på den centrala nämnd, som beredningen föreslår för ledningen av exekutionsväsendets administration, att noga följa behovet av reservpersonal i kronofogdedistrikten och vidtaga justeringar i tilldelningen genom att vid behov omdirigera personalen såväl mellan län som distrikt. För vikariatsförordnanden inom länet bör länsstyrelsen äga rätt att disponera de kronofogdesekreterare, som tilldelats länet. Vid behov av vikarie från annat län bör detta anmälas till nämnden. Denna beslutar om vilken befattningshavare i reservorganisationen, som kan ställas till förfogande. För att nämnden skall få en samlad aktuell överblick över tillgänglig personal inom reservorganisationen måste meddelanden om alla förordnanden av sådan personal av länsstyrelsen insändas till nämnden.

Kompetenskrav och utbildning

Beredningen, som förordar juris kandidatexamen som kompetenskrav för kronofogdar och biträdande kronofogdar, finner uppenbart, att dessa också bör vara förtrogna med den praktiska tillämpningen av rättsreglerna inom många ämnesområden utöver exekutionsrätten. Detta gäller främst allmän civilrätt, växel- och checkrätt, familjerätt, konkursrätt samt processrättens grundregler, vilka tillämpas i utsökningsmålen. Det är också en omvittnad erfarenhet att tingsmeritering är av stort värde för dem som har att leda den exekutiva verksamheten. Beredningen finner därför att tingsmeritering bör uppställas som kompetenskrav för kronofogde- och biträdande kronofogdetjänsterna. Därvid bör tingsmeriteringen till en tid av sex månader anses fullgjord genom tjänstgöring hos överexekutor eller kronofogde. I avvaktan på vidare behandling av frågan, huruvida en viss del av tingsmeriteringen må kunna fullgöras genom tjänstgöring hos kronofogde liksom nu hos åklagare eller advokat, har dock beredningen inte upptagit notarietjänster i föreslagna personalstater. Inrättandet av notarietjänster hos kronofogdarna bedömer beredningen vara av stor betydelse för rekryteringen och utbildningen till den föreslagna vikarie- och förstärkningsreserven för kronofogdeorganisationen. Behovet härav kommer att ytterligare aktualiseras vid en eventuell överflyttning av målen angående betalningsföreläggande och lagsökningar från domstolarna till kronofogdemyndigheterna.

Beredningen understryker, att dispensmöjligheter bör finnas för dem som är utmätningsmän och inte har den föreskrivna utbildningen samt för dem som har behörighet för landsfiskalstjänst. Dessa torde därför i princip böra bli behöriga att erhålla utmätningsmannatjänst närmast motsvarande den de innehaft eller haft möjlighet att få före omorganisationen. Denna princip skulle leda till att kronofogdetjänsterna i Stockholm, Göteborg och Malmö, för vilka gäller strängare kompetenskrav, kunde undantagas från en generell dispens. Ett sådant undantag motiveras av den starka kon-

centrationen av svårare utsökningsmål i storstäderna. Beredningen erinrar emellertid om att i propositionen 1962: 148 angående huvudmannaskapet för polisväsendet m. m. departementschefen uttalat att, då det gäller sättet för övergången till statstjänst, det synes lämpligt att de statliga tjänster, som i huvudsak motsvarar tidigare kommunala tjänster, i allmänhet utan ansökningsförfarande tillsättes med innehavaren av den kommunala tjänsten. Härigenom torde storstädernas behov av särskild juridisk expertis tillgodoses vid övergången. För de nytillkommande utmätningsmannatjänsterna i dessa städer synes lika litet som i andra kronofogdedistrikt undantag böra göras från generell dispens. I förevarande sammanhang bör, säger beredningen, den juristutbildade sekreterar- och amanuenspersonalen i Stockholm betraktas som utmätningsmän.

I fall då tjänstetidsberäkning erfordras vid meritvärdering mellan sökande med olika utbildning anser beredningen att en högre utbildning inte i förtjänsthänseende skall försätta sökanden i ett sämre läge än sökande som har en lägre utbildning. Såväl normaltiden för den teoretiska utbildningen som tiden för den praktiska utbildning eller verksamhet, som är ägnad att befordra insikt och skicklighet i utmätningsmannagöromål, bör därför få tillgodoräknas, såsom juris kandidatexamen, distriktsåklagarexamen och aspiranttjänstgöring inom domstols-, landsfiskals- eller exekutionsväsendet. Beredningen exemplifierar detta med att landsfiskalspersonalen bör få tillgodoräkna sig all den tid som tillbringats på landsfiskalsbanan; normalstudietid, elev- och aspiranttid samt praktisk verksamhet. Den tingsmeriterade juristen skall likaledes få tillgodoräkna sig sin normalstudietid och sin tingstjänstgöring. Detta innebär i praktiken att en landsfiskal efter sin utbildningstid måste ha tjänstgjort på landsfiskalsbanan i 2 1/2 år för att i förtjänsthänseende vinna jämställdhet med en tingsmeriterad jurist.

Beredningen går så in på frågan om exekutionspersonalens utbildning och framhåller, att för närvarande finns 379 exekutionsdistrikt och än fler utmätningsmän i landet. Enligt beredningens förslag skall antalet utmätningsmän minska till 139. Visserligen har många av de nuvarande utmätningsmännen blandade tjänster men det är likväl fråga om en väsentlig minskning. Förutsättningen härför är en överflyttning av kvalificerade åligganden på kvalificerad exekutionspersonal. Sådan personal finns inte i tillräcklig utsträckning. Det förhåller sig t. o. m. så enligt samstämmiga uttalanden från riksdagens revisorer, riksrevisionsverket, länsstyrelser, utmätningsmän och exekutionspersonalens egna organisationer att det länge förelegat starkt behov av särskild utbildning för exekutionsbiträdena. Inom landsfiskalsorganisationen har polispersonal använts för exekutiva arbetsuppgifter. Denna personal har utbildning och förtrogenhet med rättslivet. I fortsättningen kan man inte räkna med att rekrytera exekutionspersonalen från polisen. Beredningen hävdar att det är nödvändigt att

ersätta detta bortfall genom en för exekutiva arbetsuppgifter anpassad utbildning. Denna skall dels tillgodose det påtalade behovet av teoretisk undervisning för exekutionsbiträden, dels möjliggöra att exekutionspersonalen kan övertaga arbetsuppgifter, som nu åvilar utmätningsmännen. En välutbildad exekutionspersonal, förklarar beredningen, är en förutsättning för den allmänna rättssäkerheten och för effektivitet i indrivningen av statens fordringar och sålunda ett villkor för att exekutionsväsendet efter reformen skall kunna fungera tillfredsställande. Beredningen föreslår därför att en särskild utbildning av exekutionspersonalen anordnas. Beredningen anför härom.

Exekutionspersonalen kommer i sin tjänsteutövning i kontakt med människor i alla samhällsklasser och med deras problem. Givetvis söker många av dem som blir föremål för en exekutiv åtgärd att — oftast med juridiskt biträde — plädera för vad som gynnar deras intressen. Beredningen anser det därför av vikt att exekutionspersonalen har en god allmänbildning, som möjliggör för den att sätta sig in i parternas tankegångar. En god grundutbildning är vidare nödvändig för fortsatt fackundervisning. Ur rekryteringssynpunkt är det av vikt att finna lämpliga sökande vid den tidpunkt ungdom i allmänhet gör sitt yrkesval, varför minimiåldern för aspirantantagning ej bör sättas högre än 18 år. Efter praktisk tjänstgöring under minst ett år såväl i kontorsgöromål som ute på fältet såsom biträde åt lämpliga handledare skall aspirant enligt beredningens förslag kunna antagas till kurs för utbildning av kronoassistenter. I stora drag bör kursen enligt beredningen omfatta en allmänt samhällsorienterande introduktion i stats- och socialkunskap, allmän förvaltningsrätt, straff- och processrätt samt huvuddragen av skatte-, taxerings- och uppbördsförfattningarna. Tyngdpunkten i utbildningen torde böra läggas vid en propedeutisk kurs i civilrätt, utsökningsrätten samt författningarna angående indrivning och redovisning av allmänna medel. Vidare bör i kursen inrymmas undervisning i psykologi, språkbehandling vid avfattandet av protokoll, bevis och beslut, blanketteknik samt bokföringens grunder. Den, som med godkända betyg genomgått kursen, skall vara behörig att antagas till kronoassistent.

För att bereda exekutionspersonalen för de arbetsuppgifter som enligt förslaget skall åvila kronokommissarier och förste kronoassistenter, nämligen domsverkställighet, självständig handläggning av mera komplicerade indrivningsärenden samt arbetsledning, måste enligt beredningens uppfattning fortutbildning genom en högre kurs anordnas. För att rätt kunna tillgodogöra sig denna bör av sökande till kursen fordras, förutom godkänd assistentkurs, tre års väl vitsordad praktisk tjänstgöring efter assistentkursens genomgång. Kursen skall meddela fördjupade insikter i skatte-, taxerings- och uppbördsförordningarna samt valda delar av civilrätten, t. ex. fastighetsrätt. Huvudvikten skall läggas vid utsökningsrätten och till denna gränsande författningar, varvid särskilt komplicerade institut som utmätning av fast egendom, bostadsrätt och arvsrätt skall genomgås. Undervisningen bör enligt beredningen bedrivas såväl i föreläsningsform som vid seminarieövningar med genomgång av prejudikat etc. De av rättegångsbalkens regler, som äger tillämpning i utsökningsmål, samt konkursrätt skall genomgås. Vidare skall i kursen undervisas i kontorsorganisation och arbetsledning. Kursen bör uppställas som kompetenskrav för kronokommissarie- och förste kronoassistenttjänst.

Utöver angivna undervisningsämnen kan det vid en detaljplanering visa sig att även andra ämnesområden bör ingå i kursplanerna. Beredningen uppskattar preliminärt undervisningstiden för kronoassistentkursen till cirka 300 och för den högre kursen till cirka 200 undervisningstimmar. Beredningen understryker att det är synnerligen angeläget att denna utbildningsverksamhet snarast igångsättes.

Beredningen påpekar, att för den exekutiva personal, som vid omorganisationen skall anställas vid kronofogdemyndigheterna, dispens måste ges från de föreslagna kompetensfordringarna. Den generella dispensen bör begränsas till dem som den 1 juli 1964 har tjänst som domsverkställare, exekutionsbiträde, polisman med exekutionsbiträdesgöromål (helt eller delvis) eller som arbetsledare inom den exekutiva verksamheten såsom kamrer, inspektör, stadsfogdeassistent eller kammarskrivare. Särskilt med tanke på polismän, som kommenderats på annan tjänst under senare år, föreslår beredningen att å andra sidan den generella dispensen utsträckes att gälla även dem, som nu icke längre innehar men som under minst fem år efter den 1 juli 1954 uppehållit här förut åsyftade exekutiva tjänster.

För övriga som är lämpliga för ifrågavarande tjänster, t. ex. på grund av långvarig tjänstgöring inom exekutionsväsendets kontorsorganisation, förordar beredningen att speciell dispens skall kunna medges efter ansökan.

Enligt beredningens förslag skall biträdespersonalen i görligaste mån avlasta exekutionspersonalen kontorsmässiga göromål och därvid ombesörja arbetsuppgifter av delvis kvalificerad natur. Av stort värde vore, att biträdespersonalen erhöll orientering i frågor som berör dess verksamhet. Beredningen föreslår därför att kursverksamhet anordnas även för biträdespersonalen.

Överexekutor och regional administration

Såsom tidigare nämnts pågår undersökning om möjligheterna att avskaffa överexekutorsinstitutionen. Under en kortare övergångstid skall emellertid enligt lagberedningens förslag (SOU 1963: 28) överståthållarämbetet och länsstyrelserna vara överexekutor i den mån ej särskilt undantag görs.

Enligt länsstyrelseinstruktionen lyder utmätningsmännen under länsstyrelsen i den omfattning särskilda författningar och instruktioner närmare bestämmer. Beredningen erinrar om att det enligt utsökningslagen icke finns något förmanskap med befälsrätt över utmätningsman så att han kan beordras att t. ex. företaga en förrättning. Överexekutor eller länsstyrelsen äger inte heller själva verkställa en exekutionstitel. Utmätningsmannen är sålunda exklusivt verkställighetsorgan och överexekutor överinstans i förhållande till honom. Någon ändring i denna ordning torde icke komma att föreslås av lagberedningen (jfr SOU 1963: 28 s. 86). En regional organisation av den art som förefinnes inom polis- och åklagarväsendet är därför enligt polisberedningens uppfattning inte påkallad av samma skäl

som inom dessa verksamhetsområden. Emellertid måste exekutionsväsendet administreras av ett statligt organ. Administrationen kan ske centralt eller länsvis. För en länsvis anordnad administration talar enligt beredningen främst att länsstyrelserna redan nu har denna verksamhet, även om en mycket stor del av exekutionsväsendet administreras av magistraterna eller av kommunala organ. Vidare skall enligt lagberedningens förslag vissa arbetsuppgifter, såsom tillsyn och förordnande av vikarie för kronofogdarna, ankomma på länsstyrelserna. När det gäller tillsynen, som utövas genom årlig inspektion, finner polisberedningen denna vara en praktisk anordning, enär den kan sammankopplas med den inventering, som skall ske hos kronofogdarna i deras egenskap av förvaltare av allmänna medel. Beredningen framhåller emellertid att fortbeståndet av tillsynen, d. v. s. kontrollen av målens behöriga handläggning, torde vara avhängig av överexekutorsinstitutionens vara eller icke vara, enär inspektionens värde ligger i den expertis i exekutionsrätt med vilken den utövas. För en central administration talar bl. a. det förhållandet, att kronofogdedistrikten i varje län blir få och att en på 25 myndigheter utspridd administration kan bli personalkrävande och oenhetlig.

Vid gjorda överväganden har beredningen likväl funnit sig böra förorda en tillsvidare länsvis anordnad administration, särskilt med hänsyn till att det inte finns någon central myndighet, som är lämpad att upptaga ifrågavarande arbetsuppgifter. Beredningen anser emellertid att frågan bör upptagas till förnyad prövning i samband med den förutskickade reformen av överexekutorsinstitutionen.

Reformens genomförande och centrala organisation

Enligt beredningens arbetsprogram skall dess arbete vara slutfört den 1 juli 1964 och genomförandet av omorganisationen av polis- och åklagarväsendet förutsättes ankomma på rikspolisstyrelsen och riksåklagarämbetet. Beredningen framhåller, att för exekutionsväsendet vid denna tidpunkt kvarstår många frågor och problem, som tarvar en enhetlig lösning. Som tidigare nämnts finns inte någon myndighet som är lämpad att upptaga den centrala ledningen av exekutionsväsendets administration. Riksrevisionsverket bör knappast kunna komma i fråga för annan central ledning av indrivningsverksamheten än den som åvilar verket i samband med dess granskande verksamhet, enär det icke torde vara förenligt med integriteten hos en revision att vara huvudman och ansvarig för ledningen av den verksamhet revisionen är satt att övervaka. Beredningen ifrågasätter också om det fiskaliska intresse riksrevisionsverket företräder låter sig förenas med ledningen av en verksamhet, som har att väga statliga anspråk mot enskild rätt.

Beredningen finner, att de angelägenheter, vilka kräver en enhetlig lösning, i första hand är förbundna med organisationsreformen men även är

av sådant slag, att de icke kan väntas bli lösta under en kort övergångstid. Beredningen anför härom.

Vid reformens genomförande 1965 kommer exekutionsväsendet att friställas och helt förstatligas. Denna genomgripande omstöpning och nydaning kommer uppenbarligen att medföra problem. Under genomförandet av omorganisationen måste finnas ett vägledande, rådgivande och samordnande organ.

Beredningens förslag till distriktsindelning och organisation bygger bl. a. på en inventering av nuvarande arbetsvolym och årsarbetskraftsbehov. Under den tid som stått beredningen till buds har inventeringen icke kunnat göras så ingående, som varit önskvärt. De förslag till organisationsformer och arbetsrutiner som framläggs torde därför böra påbyggas och finslipas genom fortgående organisationsundersökningar, utförda av ett organ som kan tillvarataga och förmedla praktiska erfarenheter som vinnes ute i landet, främja ett enhetligt arbetssätt och framlägga förslag till rationaliseringsåtgärder.

Centralt förda, aktuella personalstater och arbetsstatistik torde erfordras för att biträda vid lösandet av vikariats- och förstärkningsfrågor samt annan personalplanering.

I samband härmed står tillhandahållandet av de uppgifter och översikter, som erfordras vid regleringar av löner och ersättningar (t. ex. rese- och vittnesersättningar).

En synnerligen viktig angelägenhet är främjandet av en god rekrytering av exekutionspersonal. Starka farhågor finns för att vid särskiljandet av polis- och exekutionsväsendet det skall bli svårt att ombesörja restindrivningen på landsbygden.

I 1957 års polisutrednings principbetänkande framhålles vikten av att utbildningen av personal inom exekutionsväsendet ägnas uppmärksamhet och upptages till särskild prövning. Som tidigare anförts har beredningen funnit, att denna utbildning bör äga rum i form av särskild utbildning och ske i två omgångar; genom en kronoassistentkurs och en högre kurs. Huvudmannaskapet för utbildningen bör, i vart fall för en övergångstid, ankomma på nyssnämnda samordnande organ.

Av stort värde är om i detta organ finns en sådan exekutiv expertis att den även i exekutionsrättsliga frågor kan tjäna som ett informationsorgan, till vilket befattningshavarna ute i landet kan vända sig för samråd samt anmäla behov av författningsändringar och enhetliga lösningar av exekutiva problem. Det skulle fylla ett ofta uttalat behov. Angelägenheten av en dylik »rikslikare» är särskilt framträdande nu, då utsökningslagen steg för steg omarbetas och reformeras.

Exekutionsväsendet har saknat en central remissinstans och denna brist kommer under reformens genomförande att bli alltmer kännbar.

Det är angeläget att få en överblick över exekutionsväsendet i landet och tillse att detta fungerar väl och rationellt. Det syns därför ändamålsenligt att exekutionsväsendets anslagsäskanden sammanställs centralt.

På grund av dessa överväganden föreslår beredningen att fr. o. m. den 1 juli 1964 inrättas en nämnd med de arbetsuppgifter, som sålunda skisserats. Antalet nämndledamöter bör enligt beredningen begränsas till ett fåtal. Dessa bör representera den sakkunskap och de intressen, som med